124. Maanantaina 13 päivänä tammikuuta 1992

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

S.

1) Ehdotus valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1992 4376

Hallituksen esitys n:o 57
Raha-asia-aloitteet n:ot 1—1290
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 72

Toinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista 4404

Hallituksen esitys n:o 154
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 13

3) Ehdotukset laiksi poliisin hallinnosta 4416

Hallituksen esitys n:o 155
Lakialoite n:o 74
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 15

Esitellään:

4) Ed. Karhusen ym. lakialoite n:o 110 laiksi väestökirjalain 10 §:n muuttamisesta 4478

Pöydällepanoa varten esitellään:

5) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta 42. istuntokaudella 7.5.1990—1.2.1991 antaman kertomuksen johdosta (K 9) ..... „

S.

6) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 9 valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle ajankohtaisista ulkopoliittisista kysymyksistä 14.11.1991 4478

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Björkenheim, Donner, Jansson, Juhantalo, Korva, Lahtinen, Norrback, Pelttari, Salolainen ja Urpilainen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Salolainen ja Jansson.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Björkenheim ja Urpilainen, virkatehtävien vuoksi ed. Salolainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Jansson, Korva ja Lahtinen, tämän kuun 16 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Juhantalo ja 17 päivään sairauden vuoksi ed. Pelttari.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 349, 357, 362, 365 ja 366. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1992

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 57
Raha-asia-aloitteet n:ot 1—1290
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 72

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 72.

Pääluokka 29

Ensimmäinen varapuhemies: Yleiskeskustelu pääluokasta julistettiin viime torstain varsinaisessa täysistunnossa päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. P. Leppänen: momentille 29.10.01 lisäyksenä 400 000 mk Jyväskylän yliopiston liikuntafilosofian yliassistentin viran perustamiseen. (RA n:o 165)
2. Ed. Ukkola: momentille 29.10.01 lisäyksenä 500 000 mk musiikkikasvatuksen professuurin perustamiseen Oulun yliopiston kasvatustieteelliseen tiedekuntaan. (RA n:o 1187)
3. Ed. Lahti-Nuuttila: momentin 29.10.01 päätösosan perustelujen neljännen kappaleen muuttamista siten, että kohta "Sibelius-Akatemia" kuuluu seuraavasti:
1 professori (viulumusiikki) A 28
1 apulaisprofessori (jazzmusiikki) A 26. (II vastalause)
4. Ed. Laine: momentille 29.10.20 lisäyksenä 4 000 000 mk Turun yliopiston ja Neuvostoliiton tiedeakatemian biotekniikan yhteislaboratorion jatkorahoitusta varten. (RA n:o 705)
5. Ed. Pykäläinen: momentille 29.10.20 lisäyksenä 3 300 000 mk Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun levytyön ja hitsauksen kehittämishanketta (FMS) varten. (RA n:o 45)
6. Ed. Lahti-Nuuttila: momentin 29.10.20 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta katsoo, että Tampereen teknillisen korkeakoulun oman esityksen mukaisesti korkeakoulun neljännen rakennusvaiheen suunnitteluun voitaisiin käyttää sovittavalla tavalla momentin 29.10.20 korkeakouluille kohdennetuista määrärahoista 2 000 000 mk." (II vastalause)
7. Ed. Korhonen: momentille 29.10.21 lisäyksenä 500 000 mk Ekocenter Oulun toiminnan käynnistämiseen. (RA n:o 657)
8. Ed. P. Leppänen: luvun 29.10 momenteille lisäyksenä 1 000 000 mk Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan liikunnanopettajakoulutukseen. (RA n:o 763)
9. Ed. Lahti-Nuuttila: momentille 29.11.01 lisäyksenä 722 400 mk lakkautettaviksi ehdotettujen seitsemän peruspalkkaisen viran palauttamiseksi tulo- ja menoarvioon. (II vastalause)
10. Ed. Kasurinen: momentille 29.37.21 lisäyksenä 3 600 000 mk Kymenlaakson ammattikorkeakoulukokeilun Kouvolan toimipisteen käynnistämiseen. (RA n:o 543)
11. Ed. Polvinen: momentille 29.37.21 lisäyksenä 500 000 mk Kainuun maaseudun tutkimus- ja kehittämiskeskuksen perustamiskustannuksiin. (RA n:o 938)
12. Ed. Kasurinen: momentille 29.37.26 lisäyksenä 1 000 000 mk luokanopettajan poikkeuskoulutuksen tehostamiseksi Helsingin yliopiston Kymenlaakson täydennyskoulutuslaitoksen Kouvolan osastolla. (RA n:o 544)
13. Ed. Räty: momentille 29.39.52 lisäyksenä 500 000 000 mk opintotuen budjettiperusteiseen korottamiseen. (RA n:o 1051)
14. Ed. Apukka: momentille 29.39.55 lisäyksenä 38 000 000 mk keskiasteen opintorahan nostamiseksi 565 markaksi. (I vastalause)
15. Ed. Gustafsson: momentille 29.39.55 lisäyksenä 9 000 000 mk korkeakouluopiskelijoiden huoltajakorotuksen budjettiperusteiseksi säilyttämiseksi ennallaan myös ensi vuoden syyslukukaudella eli 1.7.1992 jälkeen. (RA n:o 492)
16. Ed. Lahti-Nuuttila: momentille 29.39.55 lisäyksenä 38 000 000 mk ammatillisen keskiasteen opiskelijoiden opintorahan korottamiseksi 565 markaksi. (II vastalause)
17. Ed. Apukka: momentille 29.40.21 lisäyksenä 700 000 mk saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen. (I vastalause)

18. Ed. Korhonen: momentille 29.40.21 lisäyksenä 210 000 mk peruskoulun elämisentaidon opetusohjelman tuottamiseen. (RA n:o 121)

19. Ed. Ukkola: momentille 29.40.21 lisäyksenä 210 000 mk elämisentaidon opetusohjelman tuottamiseen peruskoulun 3.—4. ja 5.—6. luokille. (RA n:o 312)

20. Ed. Apukka: momentille 29.43.30 lisäyksenä 25 000 000 mk lukion oppilaiden koulukuljetuksen ja koulumatkojen kustannusten korvaamisen pitämiseksi ennallaan. (I vastalause)

21. Ed. Lahti-Nuuttila: momentille 29.43.30 lisäyksenä 25 000 000 mk ja perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta ei hyväksy lukion oppilaiden koulukuljetuksesta ja koulumatkoista aiheutuvien kustannusten korvaamiseen momentin selvitysosassa merkittyä vähennystä." (II vastalause)

22. Ed. Apukka: momentille 29.46.30 lisäyksenä 4 000 000 mk peruskoulussa annettavan lisäopetuksen (peruskoulun 10. luokka) nostamiseksi 2 000 oppilaasta 4 000 oppilaaseen ja että momentin perusteluissa lausuttaisiin: "Eduskunta edellyttää, että oppimisvaikeuksien takia lisäopetusta tarvitsevien opetusta lisätään." (I vastalause)

23. Ed. Lahti-Nuuttila: momentille 29.46.30 lisäyksenä 4 000 000 mk peruskoulujen käyttökustannuksiin. (II vastalause)

24. Ed. Apukka: momentille 29.46.34 lisäyksenä 20 000 000 mk valtionosuuden lisäämiseksi peruskoulujen ja lukioiden perustamiskustannuksiin. (I vastalause)

25. Ed. Lahti-Nuuttila: momentin 29.46.34 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta pitää tärkeänä, että taloudellisen tilanteen heikentyessä koulurakentamiseen ohjataan lisävaroja." (II vastalause)

26. Ed. Polvi: momentille 29.56.31 lisäyksenä 3 000 000 mk Sonkajärven kirjastotalon rakentamiseen. (RA n:o 931)

27. Ed. Polvinen: momentille 29.56.31 lisäyksenä 4 000 000 mk käytettäväksi kirjastoautojen hankintaan. (RA n:o 940)

28. Ed. Apukka: momentille 29.60.21 lisäyksenä 16 000 000 mk koulukuljetuksen ja koulumatkojen kustannusten korvaamisen pitämiseksi ennallaan. (I vastalause)

29. Ed. Lahti-Nuuttila: momentille 29.60.21 lisäyksenä 16 000 000 mk oppilashuoltoon. (II vastalause)

30. Ed. Apukka: momentille 29.60.23 lisäyksenä 1 500 000 mk maksuttoman koulukuljetuksen ja koulumatkoista aiheutuvien kustannusten korvaamisen pitämiseksi ennallaan. (I vastalause)

31. Ed. Lahti-Nuuttila: momentille 29.60.23 lisäyksenä 1 500 000 mk väliaikaiseen ammatilliseen koulutukseen. (II vastalause)

32. Ed. Polvi: momentille 29.60.74 lisäyksenä 5 000 000 mk Runnin kotitalousoppilaitoksen laajennuksen ja saneerauksen toteuttamiseen. (RA n:o 932)

33. Ed. Apukka: momentille 29.65.30 lisäyksenä 24 000 000 mk koulukuljetuksen ja koulumatkojen kustannusten korvaamisen pitämiseksi ennallaan. (I vastalause)

34. Ed. Lahti-Nuuttila: momentille 29.65.30 lisäyksenä 24 000 000 mk valtionosuuden käyttökustannuksiin. (II vastalause)

35. Ed. Apukka: momentille 29.67.50 lisäyksenä 3 500 000 mk koulukuljetuksen ja koulumatkojen kustannusten korvaamisen pitämiseksi ennallaan. (I vastalause)

36. Ed. Lahti-Nuuttila: momentille 29.67.50 lisäyksenä 3 500 000 mk valtionavustuksena käyttökustannuksiin. (II vastalause)

37. Ed. Apukka: momentille 29.67.51 lisäyksenä 2 000 000 mk koulukuljetuksen ja koulumatkojen kustannusten korvaamisen pitämiseksi ennallaan. (I vastalause)

38. Ed. Lahti-Nuuttila: momentille 29.67.51 lisäyksenä 2 000 000 mk valtionavustuksena ammatillisten erityisoppilaitosten käyttökustannuksiin. (II vastalause)

39. Ed. Ukkola: momentille 29.68.52 lisäyksenä 1 000 000 mk Kuusamon kansanopiston rakennusavustuksiin. (RA n:o 1188)

40. Ed. Pykäläinen: momentille 29.68.55 lisäyksenä 700 000 mk Vihreän Sivistysliiton opintokeskuksen käyttökustannuksiin. (RA n:o 969)

41. Ed. Laitinen: momentille 29.69.31 lisäyksenä 4 900 000 mk Jyväskylän ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen opetustilojen rakentamiseen. (RA n:o 156)

42. Ed. Ukkola: momentille 29.69.51 lisäyksenä 4 000 000 mk Pohto-koulutusyksikön tilojen saneeraamiseen Oulussa. (RA n:o 1189)

43. Ed. Polvi: luvun 29.69 uudelle momentille 4 000 000 mk Ylä-Savon aikuiskoulutuskeskuksen toimitilojen saneeraukseen. (RA n:o 933)

44. Ed. Astala: momentille 29.84.50 lisäyksenä 3 000 000 mk Turun Kulttuurikeskuksen saneeraukseen. (RA n:o 21)

45. Ed. Räty: momentille 29.84.50 lisäyksenä 2 000 000 mk kirjailija Väinö Linnan Reitin säilyttämiseen ja kunnostamiseen. (RA n:o 1053)

46. Ed. Gustafsson: momentille 29.88.54 lisäyksenä 200 000 mk Työväen keskusmuseoyhdistys ry:n toiminnan turvaamiseksi. (RA n:o 1256)

47. Ed. Korhonen: momentille 29.88.54 lisäyksenä 4 000 000 mk Tiedekeskus Tietomaan toiminnan turvaamiseen. (RA n:o 658)

48. Ed. Ukkola: momentille 29.88.54 lisäyksenä 4 000 000 mk tiedekeskus Tietomaan toiminnan tukemiseen. (RA n:o 1190)

49. Ed. Astala: momentille 29.90.51 lisäyksenä 712 000 mk käytettäväksi kymmenen budjettiperusteisen yksivuotisen taiteilija-apurahan myöntämiseen. (RA n:o 436)

50. Ed. Vähänäkki: momentille 29.90.52 lisäyksenä 100 000 mk Veikko Lavin 80-vuotispäivän kunniaksi pidettävän laulukilpailun järjestämiseen. (RA n:o 1272)

51. Ed. Andersson: momentille 29.90.53 lisäyksenä 5 000 000 mk laatukirjallisuuden tuotantotukea varten. (RA n:o 16)

52. Ed. Andersson: momentille 29.90.53 lisäyksenä 1 500 000 mk jazzmusiikin edistämistä varten. (RA n:o 17)

53. Ed. Andersson: momentille 29.90.53 lisäyksenä 1 600 000 mk teatteri- ja tanssiryhmien valtionapuun. (RA n:o 395)

54. Ed. Andersson: momentille 29.90.53 lisäyksenä 100 000 mk äänitetuotannon tukemiseen. (RA n:o 396)

55. Ed. Gustafsson: momentille 29.90.53 lisäyksenä 250 000 mk Suomen Nuorisokirjallisuuden Instituutin toiminta-avustukseksi. (RA n:o 31)

56. Ed. Hacklin: momentille 29.90.53 lisäyksenä 250 000 mk Jyväskylän Talvi -nimisen työväen kulttuuritapahtuman kongressien ja seminaarien järjestämiseen. (RA n:o 502)

57. Ed. Hacklin: momentille 29.90.53 lisäyksenä 2 000 000 mk kansainvälisen taidekeskushankkeen käynnistämiseksi Jyväskylässä. (RA n:o 507)

58. Ed. Hacklin: momentille 29.90.53 lisäyksenä 500 000 mk teatteri- ja kulttuuritilan rakentamiseksi Jämsän Himokseen. (RA n:o 508)

59. Ed. A. Ojala: momentille 29.90.53 lisäyksenä 600 000 mk Työväen Musiikkitapahtuman avustamiseen Valkeakoskella. (RA n:o 494)

60. Ed. Räty: momentille 29.90.53 lisäyksenä 300 000 mk Suomen Näyttelijäliiton ja Suomen Teatterityöntekijäin Yhteisjärjestö STYn yhteisen talohankkeen kustannuksiin. (RA n:o 1054)

61. Ed. Räty: momentille 29.90.53 lisäyksenä 580 000 mk Nuokun Sirkusyhdistys ry:lle sirkustoiminnan tukemiseen ja koulutuksen järjestämiseen. (RA n:o 1055)

62. Ed. Vistbacka: momentille 29.90.53 lisäyksenä 500 000 mk Kaustisen kansanmusiikkijuhlien tukemiseen. (RA n:o 1244)

63. Ed. Apukka: momentille 29.91.50 lisäyksenä 170 000 mk urheilun ja liikuntakasvatustyön tukemiseen liikuntaneuvoston ja sen lakisääteisten jaostojen sihteerien palkkaamiseksi. (I vastalause)

64. Ed. Laine: momentille 29.91.50 lisäyksenä 8 000 000 mk kunnille maksettavan valtionosuuden korottamiseksi 28 markkaan asukasta kohden urheiluseura-avustuksia ja erityisryhmien liikuntatoiminnan kehittämistä varten. (RA n:o 706)

65. Ed. Tennilä: momentille 29.91.53 lisäyksenä 10 000 000 mk lasten satumaan rakentamisen aloittamiseksi valtion toimesta Joulumaa-suunnitelman toteuttamiseksi Rovaniemellä. (RA n:o 1158)

66. Ed. Aittoniemi: momentille 29.91.54 lisäyksenä 50 000 mk Ikaalisten Nouseva Voima ry:n toiminnan tukemiseen. (RA n:o 365)

67. Ed. Mäkipää: momentille 29.91.54 lisäyksenä 50 000 mk Pohjois-Satakunnan Veteraaniurheilijat ry:n toiminnan tukemiseen. (RA n:o 868)

68. Ed. Andersson: momentille 29.92.72 lisäyksenä 5 822 000 mk Valtion taidemuseolle nykytaiteen taidehankintoihin. (RA n:o 397)

69. Ed. Andersson: momentille 29.99.50 lisäyksenä 250 000 mk Rauhankasvatusinstituutti ry:n toiminnan tukemiseen. (RA n:o 510)

70. Ed. Astala: momentille 29.99.50 lisäyksenä 500 000 mk romaniväestön koulutus-ja kulttuurikeskuksen perustamiseen. (RA n:o 439)

71. Ed. Astala: momentille 29.99.50 lisäyksenä 400 000 mk mielipidelehtien tukemiseen. (RA n:o 441)

72. Ed. Stenius-Kaukonen: momentille 29.99.50 lisäyksenä 250 000 mk Suomen ja Venäjän kansojen ystävyysseura ry. -nimiselle yhdistykselle Lenin-museon ylläpitoon. (RA n:o 1118)

73. Ed. Apukka: momentille 29.99.51 lisäyksenä 2 000 000 mk työväen- ja seurantalojen peruskorjausavustuksiin. (I vastalause)

74. Ed. Lahti-Nuuttila: momentin 29.99.51 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta pitää tärkeänä, että työväen- ja seurantalojen korjauksiin tarkoitettujen avustusten tasoa ei lasketa." (II vastalause)

75. Ed. Wahlström: momentille 29.99.52 lisäyksenä 5 300 000 mk Helsingin Kulttuuritalon peruskorjaukseen. (RA n:o 1204)

Keskustelu:

Ed. P. Leppänen: Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. Andersson: Kannatan.

Ed. Ukkola: Teen ehdotuksen n:o 2.

Ed. Korhonen: Kannatan ehdotusta n:o 2.

Ed. Lahti-Nuuttila: Teen ehdotuksen n:o 3.

Ed. T. Roos: Kannatan.

Ed. Laine: Teen ehdotuksen n:o 4.

Ed. Astala: Kannatan.

Ed. Pykäläinen: Teen ehdotuksen n:o 5.

Ed. Ranta: Kannatan ed. Pykäläisen ehdotusta.

Ed. Lahti-Nuuttila: Teen ehdotuksen n:o 6.

Ed. T. Roos: Kannatan ed. Lahti-Nuuttilan ehdotusta.

Ed. Korhonen: Teen ehdotuksen n:o 7.

Ed. Ukkola: Kannatan.

Ed. P. Leppänen: Teen ehdotuksen n:o 8.

Ed. Laitinen: Kannatan ed. P. Leppäsen ehdotusta.

Ed. Lahti-Nuuttila: Teen ehdotuksen n:o 9.

Ed. Tykkyläinen: Kannatan ed. Lahti-Nuuttilan ehdotusta.

Ed. Kasurinen: Teen ehdotuksen n:o 10.

Ed. Ranta: Kannatan.

Ed. Polvinen: Teen ehdotuksen n:o 11.

Ed. Korhonen: Kannatan.

Ed. Kasurinen: Teen ehdotuksen n:o 12.

Ed. Ranta: Kannatan ed. Kasurisen ehdotusta.

Ed. Räty: Teen ehdotuksen n:o 13.

Ed. Pykäläinen: Kannatan.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 14.

Ed. Laaksonen: Kannatan.

Ed. Gustafsson: Teen ehdotuksen n:o 15.

Ed. Tykkyläinen: Kannatan ed. Gustafssonin ehdotusta.

Ed. Lahti-Nuuttila: Teen ehdotuksen n:o 16.

Ed. T. Roos: Kannatan tehtyä ehdotusta.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 17.

Ed. Laaksonen: Kannatan.

Ed. Korhonen: Teen ehdotuksen n:o 18.

Ed. Polvinen: Kannatan.

Ed. Ukkola: Teen ehdotuksen n:o 19.

Ed. Korhonen: Kannatan.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 20.

Ed. Laaksonen: Kannatan.

Ed. Lahti-Nuuttila: Teen ehdotuksen n:o 21.

Ed. T. Roos: Kannatan ed. Lahti-Nuuttilan ehdotusta.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 22.

Ed. Laaksonen: Kannatan.

Ed. Lahti-Nuuttila: Teen ehdotuksen n:o 23.

Ed. T. Roos: Kannatan ed. Lahti-Nuuttilan ehdotusta.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 24.

Ed. Laaksonen: Kannatan.

Ed. Lahti-Nuuttila: Teen ehdotuksen n:o 25.

Ed. T. Roos: Kannatan.

Ed. Polvi: Teen ehdotuksen n:o 26.

Ed. O. Ojala: Kannatan ehdotusta n:o 26.

Ed. Polvinen: Teen ehdotuksen n:o 27.

Ed. Korhonen: Kannatan.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 28.

Ed. Laaksonen: Kannatan.

Ed. Lahti-Nuuttila: Teen ehdotuksen n:o 29.

Ed. T. Roos: Kannatan.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 30.

Ed. Laaksonen: Kannatan.

Ed. Lahti-Nuuttila: Teen ehdotuksen n:o 31.

Ed. T. Roos: Kannatan.

Ed. Polvi: Teen ehdotuksen n:o 32.

Ed. O. Ojala: Kannatan.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 33.

Ed. Laaksonen: Kannatan.

Ed. Lahti-Nuuttila: Teen ehdotuksen n:o 34.

Ed. T. Roos: Kannatan.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 35.

Ed. Laaksonen: Kannatan.

Ed. Lahti-Nuuttila: Teen ehdotuksen n:o 36.

Ed. T. Roos: Kannatan.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 37.

Ed. Laaksonen: Kannatan.

Ed. Lahti-Nuuttila: Teen ehdotuksen n:o 38.

Ed. T. Roos: Kannatan.

Ed. Ukkola: Teen ehdotuksen n:o 39.

Ed. Korhonen: Kannatan.

Ed. Pykäläinen: Teen ehdotuksen n:o 40.

Ed. Räty: Kannatan ed. Pykäläisen ehdotusta.

Ed. Laitinen: Teen ehdotuksen n:o 41.

Ed. P. Leppänen: Kannatan.

Ed. Ukkola: Teen ehdotuksen n:o 42.

Ed. Korhonen: Kannatan.

Ed. Polvi: Teen ehdotuksen n:o 43.

Ed. O. Ojala: Kannatan.

Ed. Astala: Teen ehdotuksen n:o 44.

Ed. Laine: Kannatan.

Ed. Räty: Teen ehdotuksen n:o 45.

Ed. Pykäläinen: Kannatan.

Ed. Gustafsson: Teen ehdotuksen n:o 46.

Ed. Vuorensola: Kannatan ed. Gustafssonin ehdotusta n:o 46.

Ed. Korhonen: Teen ehdotuksen n:o 47.

Ed. Ukkola: Kannatan ed. Korhosen ehdotusta ja teen ehdotuksen n:o 48.

Ed. Korhonen: Kannatan.

Ed. Astala: Teen ehdotuksen n:o 49.

Ed. Laakso: Kannatan ed. Astalan ehdotusta.

Ed. Vähänäkki: Teen ehdotuksen n:o 50.

Ed. Rinne: Kannatus ed. Vähänäkin ehdotukselle ja kunnioitus Laville.

Ed. Andersson: Teen ehdotukset n:ot 51—54.

Ed. P. Leppänen: Kannatan kaikkia ed. Anderssonin ehdotuksia.

Ed. Gustafsson: Teen ehdotuksen n:o 55.

Ed. Tykkyläinen: Kannatan.

Ed. Hacklin: Teen ehdotukset n:ot 56—58.

Ed. Laitinen: Kannatan ed. Hacklinin tekemiä ehdotuksia.

Ed. A. Ojala: Teen ehdotuksen n:o 59.

Ed. Gustafsson: Kannatan ed. A. Ojalan tekemää ehdotusta.

Ed. Räty: Teen ehdotuksen n:o 60.

Ed. Pykäläinen: Kannatan.

Ed. Räty: Teen ehdotuksen n:o 61.

Ed. Hassi: Kannatan.

Ed. Vistbacka: Teen ehdotuksen n:o 62.

Ed. Suhonen: Kannatan.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 63.

Ed. Laine: Kannatan ja teen ehdotuksen n:o 64.

Ed. Tennilä: Kannatan ja teen ehdotuksen n:o 65.

Ed. Stenius-Kaukonen: Kannatan.

Ed. Aittoniemi: Teen ehdotuksen n:o 66.

Ed. Jurva: Kannatan.

Ed. Mäkipää: Teen ehdotuksen n:o 67.

Ed. Mäkelä: Kannatan.

Ed. Andersson: Teen ehdotukset n:ot 68 ja 69.

Ed. P. Leppänen: Kannatan tehtyjä ehdotuksia.

Ed. Astala: Teen ehdotukset n:ot 70 ja 71.

Ed. Laakso: Kannatan molempia ehdotuksia.

Ed. Stenius-Kaukonen: Teen ehdotuksen n:o 72.

Ed. Rimmi: Kannatan ehdotusta.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 73.

Ed. Laaksonen: Kannatan.

Ed. Lahti-Nuuttila: Teen ehdotuksen n:o 74.

Ed. T. Roos: Kannatan.

Ed. Wahlström: Teen ehdotuksen n:o 75.

Ed. Helle: Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—75 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Opetusministeriö, luku 02 Luterilainen kirkko, luku 05 Ortodoksinen kirkko ja luku 06 Valtion audiovisuaalinen keskus, hyväksytään.

Luku 10 Korkeakoulut.

Äänestys ed. P. Leppäsen ehdotuksesta n:o 1.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 1 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 142 jaa- ja 30 ei-ääntä; poissa 27. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Ukkolan ehdotuksesta n:o 2.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 2 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 149 jaa- ja 34 ei-ääntä; poissa 16. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksesta n:o 3.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 3 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 109 jaa- ja 76 ei-ääntä; poissa 14. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laineen ehdotuksesta n:o 4.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 4 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 150 jaa- ja 33 ei-ääntä; poissa 16. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pykäläisen ehdotuksesta n:o 5.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 5 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 150 jaa- ja 35 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 13. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksesta n:o 6.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 6 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 78 ei-ääntä; poissa 15. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Korhosen ehdotuksesta n:o 7.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 7 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 145 jaa- ja 40 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 13. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. P. Leppäsen ehdotuksesta n:o 8.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 8 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 154 jaa- ja 30 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 14. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 11 Valtion harjoittelukoulut.

Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksesta n:o 9.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 9 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 118 jaa- ja 67 ei-ääntä; poissa 14. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 12 Kuvataideakatemia, hyväksytään.

Luku 37 Muut korkeakoulumenot.

Äänestys ed. Kasurisen ehdotuksesta n:o 10.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 10 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 156 jaa- ja 29 ei-ääntä; poissa 14. (Koneään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Polvisen ehdotuksesta n:o 11.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 11 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 147 jaa- ja 39 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kasurisen ehdotuksesta n:o 12.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 12 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 156 jaa- ja 30 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 39 Opintotuki.

Äänestys ed. Rädyn ehdotuksesta n:o 13.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 13 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 146 jaa- ja 37 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 14. (Koneään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Apukan ehdotus no 14 ja ed. Lahti-Nuuttilan ehdotus n:o 16 ovat vastakkaiset, joten ensin on äänestettävä niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. Laaksonen: Arvoisa puhemies! Mielestäni näitä ei voi tulkita vastakkaisiksi, vaan ne ovat täsmälleen samanlaiset.

Ed. Apukka: Arvoisa puhemies! Juuri olin samaa sanomassa, ne ovat täsmälleen saman sisältöiset.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Tahdon vahvistaa sen, mitä edustajat Laaksonen ja Apukka sanoivat.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Apukan ehdotuksessa on mainittu keskiasteen opintoraha, ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksessa ammatillisen keskiasteen opintoraha, joka tulkitaan suppeammaksi.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Apukka: Arvoisa puhemies! Kun puhemiehen tulkinta on tällainen, niin minä ilmoitan peruuttavani oman ehdotukseni.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Apukan peruutettua ehdotuksensa n:o 14 äänestetään ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksesta n:o 16 mietintöä vastaan.

Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksesta n:o 16.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 16 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 102 jaa- ja 82 ei-ääntä; poissa 15. (Koneään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Gustafssonin ehdotuksesta n:o 15.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 15 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 100 jaa- ja 83 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 15. (Koneään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 40 Opetushallitus.

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta n:o 17.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 17 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 132 jaa- ja 52 ei-ääntä; poissa 15. (Koneään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Korhosen ehdotus n:o 18 ja ed. Ukkolan ehdotus n:o 19 ovat saman sisältöiset, joten niistä äänestetään yhdessä mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestys ed. Korhosen ehdotuksesta n:o 18 ja ed. Ukkolan ehdotuksesta n:o 19.

Mietintö "jaa", ehdotukset n:o 18 ja 19 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 152 jaa- ja 30 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 13. (Koneään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 42 Eräät valtion oppilaitokset, hyväksytään.

Luku 43 Lukiot.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Apukan ehdotus n:o 20 ja ed. Lahti-Nuuttilan ehdotus n:o 21 ovat muotoilultaan erilaiset, joten ensin on äänestettävä niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Apukan ehdotuksen n:o 20 ja ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksen n:o 21 välillä.

Ehdotus n:o 20 "jaa", ehdotus n:o 21 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 69 ei-ääntä, 24 tyhjää; poissa 11. (Koneään. 18)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 20.

2) Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta n:o 20 mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 20 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 83 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 11. (Koneään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 46 Peruskoulut.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Apukan ehdotus n:o 22 ja ed. Lahti-Nuuttilan ehdotus n:o 23 ovat muotoilultaan erilaiset, joten ensin on äänestettävä ed. Apukan ehdotuksesta n:o 22 ed. Lahti-Nuuttilan ehdotusta n:o 23 vastaan ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksen n:o 23 ja ed. Apukan ehdotuksen n:o 22 välillä.

Ehdotus n:o 23 "jaa", ehdotus n:o 22 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 123 jaa- ja 44 ei-ääntä, 21 tyhjää; poissa 11. (Koneään. 20)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 23.

2) Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksesta n:o 23 mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 23 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 83 ei-ääntä; poissa 11. (Koneään. 21)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta n:o 24.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 24 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 114 jaa- ja 73 ei-ääntä; poissa 12. (Koneään. 22)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksesta n:o 25.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 25 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 77 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 11. (Koneään. 23)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 50 Eräät opettajankoulutuksen menot, luku 51 Lastentarhanopettajaopistot, luku 52 Musiikin ammatillista koulutusta antavat oppilaitokset ja luku 55 Vammaisten lasten koulut, hyväksytään.

Luku 56 Kirjastotoimi.

Äänestys ed. Polven ehdotuksesta n:o 26.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 26 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 158 jaa- ja 27 ei-ääntä; poissa 14. (Koneään. 24)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Polvisen ehdotuksesta n:o 27.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 27 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 150 jaa- ja 36 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 25)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 58 Näkövammaisten kirjasto, hyväksytään.

Lukujen 29.60, 65 ja 67, Ammatilliset oppilaitokset, perustelut, hyväksytään.

Luku 60 Valtion ammatilliset oppilaitokset.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Apukan ehdotus n:o 28 ja ed. Lahti-Nuuttilan ehdotus n:o 29 ovat muotoilultaan erilaiset, joten ensin on äänestettävä ed. Apukan ehdotuksesta n:o 28 ed. Lahti-Nuuttilan ehdotusta n:o 29 vastaan ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksen n:o 29 ja ed. Apukan ehdotuksen n:o 28 välillä.

Ehdotus n:o 29 "jaa", ehdotus n:o 28 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 125 jaa- ja 38 ei-ääntä, 23 tyhjää; poissa 13. (Koneään. 26)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 29.

2) Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksesta n:o 29 mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 29 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 82 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 27)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Apukanehdotus n:o 30 ja ed. Lahti-Nuuttilan ehdotus n:o 31 ovat muotoilultaan erilaiset, joten ensin on äänestettävä ed. Apukan ehdotuksesta n:o 30 ed. Lahti-Nuuttilan ehdotusta n:o 31 vastaan ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksen n:o 31 ja ed. Apukan ehdotuksen n:o 30 välillä.

Ehdotus n:o 31 "jaa", ehdotus n:o 30 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 129 jaa- ja 39 ei-ääntä, 19 tyhjää; poissa 12. (Koneään. 28)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 31.

2) Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksesta n:o 31 mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 31 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 80 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 13. (Koneään. 29)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Polven ehdotuksesta n:o 32.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 32 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 157 jaa- ja 29 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 30)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 61 Koulutilat ja metsät, hyväksytään.

Luku 65 Kunnalliset ammatilliset oppilaitokset.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Apukan ehdotus n:o 33 ja ed. Lahti-Nuuttilan ehdotus n:o 34 ovat muotoilultaan erilaiset, joten ensin on äänestettävä ed. Apukan ehdotuksesta n:o 33 ed. Lahti-Nuuttilan ehdotusta n:o 34 vastaan ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksen n:o 34 ja ed. Apukan ehdotuksen n:o 33 välillä.

Ehdotus n:o 34 "jaa", ehdotus n:o 33 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 116 jaa- ja 43 ei-ääntä, 29 tyhjää; poissa 11. (Koneään. 31)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 34.

2) Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksesta n:o 34 mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 34 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 82 ei-ääntä; poissa 11. (Koneään. 32)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 67 Yksityiset ammatilliset oppilaitokset.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Apukan ehdotus n:o 35 ja ed. Lahti-Nuuttilan ehdotus n:o 36 ovat muotoilultaan erilaiset, joten ensin on äänestettävä ed. Apukan ehdotuksesta n:o 35 ed. Lahti-Nuuttilan ehdotusta n:o 36 vastaan ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Apukka: Arvoisa puhemies! Peruutan ehdotukseni n:o 35 ja odotan, että seuraavan parin kohdalla voi olla joku muu peruuttamassa.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Apukan peruutettua ehdotuksensa n:o 35 äänestetään ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksesta n:o 36 mietintöä vastaan.

Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksesta n:o 36.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 36 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 82 ei-ääntä; poissa 11. (Koneään. 33)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Ymmärsin asian ja peruutan ehdotukseni n:o 38.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Lahti-Nuuttilan peruutettua ehdotuksensa n:o 38 äänestetään ed. Apukan ehdotuksesta n:o 37 mietintöä vastaan.

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta n:o 37.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 37 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 82 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 34)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 68 Yleissivistävä aikuiskoulutus.

Äänestys ed. Ukkolan ehdotuksesta n:o 39.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 39 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 161 jaa- ja 25 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 12. (Koneään. 35)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pykäläisen ehdotuksesta n:o 40.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 40 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 163 jaa- ja 23 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 36)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 69 Ammatillinen aikuiskoulutus.

Äänestys ed. Laitisen ehdotuksesta n:o 41.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 41 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 156 jaa- ja 30 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 37)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Ukkolan ehdotuksesta n:o 42.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 42 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 157 jaa- ja 29 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 11. (Koneään. 38)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Polven ehdotuksesta n:o 43.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 43 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 159 jaa- ja 29 ei-ääntä; poissa 11. (Koneään. 39)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 74 Koulutussopimus- ja oppisopimuskoulutus, luku 80 Varastokirjasto, luku 81 Rauhan- ja konfliktintutkimuslaitos, luku 82 Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja luku 83 Arkistolaitos, hyväksytään.

Luku 84 Museovirasto.

Äänestys ed. Astalan ehdotuksesta n:o 44.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 44 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 144 jaa- ja 43 ei-ääntä; poissa 12. (Koneään. 40)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Rädyn ehdotuksesta n:o 45.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 45 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 65 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 15. (Koneään. 41)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa puhemies! Ilmoitan, että äänestin vahingossa väärin. Olisin halunnut tukea Väinö Linnan reittiä.

Ensimmäinen varapuhemies: Merkitään.

Luku 85 Suomenlinnan hoitokunta, hyväksytään.

Lukujen 29.88, 90 ja 91, Veikkauksen ja rahaarpajaisten voittovarat, perustelut, hyväksytään.

Luku 88 Suomen Akatemia ja tieteen tukeminen.

Äänestys ed. Gustafssonin ehdotuksesta n:o 46.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 46 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 108 jaa- ja 78 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 42)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Korhosen ehdotus n:o 47 ja ed. Ukkolan ehdotus n:o 48 ovat saman sisältöiset, joten niistä äänestetään yhdessä mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestys ed. Korhosen ehdotuksesta n:o 47 ja ed. Ukkolan ehdotuksesta n:o 48.

Mietintö "jaa", ehdotukset n:ot 47 ja 48 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 154 jaa- ja 33 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 11. (Koneään. 43)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 90 Taiteen tukeminen.

Äänestys ed. Astalan ehdotuksesta n:o 49.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 49 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 154 jaa- ja 31 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 12. (Koneään. 44)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vähänäkin ehdotuksesta n:o 50.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 50 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 72 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 13. (Koneään. 45)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Anderssonin ehdotuksesta n:o 51.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 51 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 149 jaa- ja 37 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 12. (Koneään. 46)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Anderssonin ehdotuksesta n:o 52.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 52 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 51 ei-ääntä; poissa 11. (Koneään. 47)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Anderssonin ehdotuksesta n:o 53.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 53 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 149 jaa- ja 37 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 12. (Koneään. 48)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Anderssonin ehdotuksesta n:o 54.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 54 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 156 jaa- ja 31 ei-ääntä; poissa 12. (Koneään. 49)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Gustafssonin ehdotuksesta n:o 55.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 55 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 77 ei-ääntä; poissa 12. (Koneään. 50)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Hacklinin ehdotuksesta n:o 56.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 56 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 112 jaa- ja 73 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 11. (Koneään. 51)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Hacklinin ehdotuksesta n:o 57.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 57 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 155 jaa- ja 29 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 11. (Koneään. 52)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Hacklinin ehdotuksesta n:o 58.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 58 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 164 jaa- ja 20 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 12. (Koneään. 53)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. A. Ojalan ehdotuksesta n:o 59.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 59 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 74 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 11. (Koneään. 54)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Rädyn ehdotuksesta n:o 60.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 60 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 150 jaa- ja 38 ei-ääntä; poissa 11. (Koneään. 55)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Rädyn ehdotuksesta n:o 61.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 61 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 139 jaa- ja 47 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 12. (Koneään. 56)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vistbackan ehdotuksesta n:o 62.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 62 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 147 jaa- ja 39 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 11. (Koneään. 57)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 91 Urheilun ja nuorisonkasvatustyön tukeminen.

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta n:o 63.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 63 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 163 jaa- ja 25 ei-ääntä; poissa 11. (Koneään. 58)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laineen ehdotuksesta n:o 64.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 64 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 160 jaa- ja 22 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 16. (Koneään. 59)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tennilän ehdotuksesta n:o 65.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 65 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 144 jaa- ja 41 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 13. (Koneään. 60)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Aittoniemen ehdotuksesta n:o 66.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 66 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 168 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 61)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Mäkipään ehdotuksesta n:o 67.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 67 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 168 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 62)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 92 Valtion taidemuseo.

Äänestys ed. Anderssonin ehdotuksesta n:o 68.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 68 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 148 jaa- ja 38 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 12. (Koneään. 63)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 95 Suomen elokuva-arkisto, luku 96 Elokuvien tarkastus, luku 97 Neuvostoliittoinstituutti ja luku 98 Kansainvälinen yhteistyö, hyväksytään.

Luku 99 Opetusministeriön hallinnonalan muut menot.

Äänestys ed. Anderssonin ehdotuksesta n:o 69.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 69 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 63 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 13. (Koneään. 64)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Astalan ehdotuksesta n:o 70.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 70 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 49 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 12. (Koneään. 65)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Astalan ehdotuksesta n:o 71.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 71 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 126 jaa- ja 57 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 15. (Koneään. 66)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Stenius-Kaukosen ehdotuksesta n:o 72.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 72 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 153 jaa- ja 32 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 13. (Koneään. 67)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta n:o 73.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 73 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 112 jaa- ja 73 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 13. (Koneään. 68)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Lahti-Nuuttilan ehdotuksesta n:o 74.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 74 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 78 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 12. (Koneään. 69)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Wahlströmin ehdotuksesta n:o 75.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 75 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 149 jaa- ja 34 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 14. (Koneään. 70)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokka 30

Ensimmäinen varapuhemies: Yleiskeskustelu pääluokasta julistettiin viime perjantain täysistunnossa päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Luukkainen: momentilta 30.30.40 vähennettäväksi 400 000 mk käyttösuunnitelman kohdassa "turkistalouden kehittäminen" osoitetusta määrärahasta. (III vastalause)

2. Ed. Törnqvist: momentilta 30.30.40 vähennettäväksi 10 000 000 mk valtionavusta maaseudun elinkeinojen neuvontaan. (II vastalause)

3. Ed. Vähäkangas: momentille 30.30.40 lisäyksenä 2 000 000 mk 4H-toimintaan. (I vastalause, RA n:ot 408, 1144 ja 1224)

4. Ed. Törnqvist: momentin 30.30.40 perusteluissa lausuttavaksi: "4H-toiminnan määrärahan palauttamiseksi viime vuosien tasolle määrärahaan lisätään 5 000 000 markalla muuttamalla neuvontamäärärahojen käyttösuunnitelmaa siten, että maatilatalouden ja maaseutuelinkeinojen neuvontarahaa pienennetään 16 000 000 markalla." (II vastalause)

5. Ed. Törnqvist: momentin 30.31.41 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että kehitettäessä viljelijöille jaettavaa suoraa tukea sekä hintapoliittisia tukimuotoja tavoitteena on, ettei tukea lisätä nykyisestä, vaan olemassa oleva tuki jaetaan oikeudenmukaisemmin maataloudesta pääasiallisen toimeentulonsa saaville henkilöille." (II vastalause)

6. Ed. Törnqvist: luvun 30.31 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että ennen vuoden 1993 budjettiratkaisuja selvitetään, missä laajuudessa erikoiskasveja, erityisesti sokerijuurikasta, on perusteltua jatkossa viljellä ja tukea sen viljelemistä Suomessa." (II vastalause)

7. Ed. Törnqvist: momentin 30.32.40 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että todellinen vientituen tarve tulee arvioida mahdollisimman tarkoin jo varsinaisissa tulo- ja menoarvioesityksissä, jottei maatalouden vientitukea jatkuvasti rahoitettaisi lisäbudjeteissa." (II vastalause)

8. Ed. Mäkipää: momentille 30.32.41 lisäyksenä 20 000 000 mk luonnonmukaiseen viljelyyn siirtyneiden viljelijöiden tukemiseen. (RA n:o 870)

9. Ed. Törnqvist: momentin 30.32.41 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että maataloustulojärjestelmää uudistetaan siten, että sen ylituotantoa kannustavista osista luovutaan ja että sen jälkeen arvioidaan eri tasapainottamistoimien tarpeellisuus tavoitteena eri järjestelmien yksinkertaistaminen sekä tasapainottamismenojen tuntuva alentaminen." (II vastalause)

10. Ed. Törnqvist: momentilta 30.33.40 vähennettäväksi 35 000 000 mk aloittamisavustuksesta. (II vastalause)

11. Ed. Törnqvist: momentin 30.33.40 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että aloittamisavustuksista luovutaan viimeistään vuoden 1993 alusta ja sen jälkeen nuoria viljelijöitä tuetaan ohjaamalla investointiavustuksia ja korkotukilainoja sekä suoraa tulotukea painotetusti aloitteleville maataloudenharjoittajille." (II vastalause)

12. Ed. Polvinen: momentille 30.33.43 lisäyksenä 30 000 000 mk Oulun, Lapin ja Pohjois-Karjalan läänien alueilla maatalouden tuotantorakennusten rakentamiseen myönnettäviin rakentamisavustuksiin. (RA n:o 941)

13. Ed. Pulliainen: momentille 30.34.44 lisäyksenä 10 000 000 mk kotimaisen energiankäytön edistämiseen mm. maaseudulla. (RA n:o 955)

14. Ed. Pulliainen: momentille 30.34.46 lisäyksenä 1 000 000 mk metsämarjojen ja sienien varastoinnin tukemiseen. (RA n:o 956)

15. Ed. Luukkainen: momentin 30.35.42 perusteluissa lausuttavaksi: "Selvitetään mahdollisuus siirtyä porovahinkojen osalta sellaiseen korvausjärjestelmään, jossa valtio maksaisi korvaussumman petojen tappamien porojen sijasta petokannan säilyttämisestä." (III vastalause)

16. Ed. Rimmi: momentille 30.37.49 lisäyksenä 2 300 000 mk kalastusalan järjestöjen toiminnan tukemiseen, jolloin momentin käyttösuunnitelma muodostuu seuraavaksi:

— Kalatalouden Keskusliitto ry. 10 00 000 mk
— Suomen Kalamiesten Keskusliitto ry. 1 800 000 mk
— Suomen Metsästäjä- ja Kalastajaliitto ry. 800 000 mk
— Suomen Lohenkasvattajain Liitto ry. 300 000 mk (RA n:o 1011)

17. Ed. Ukkola: momentille 30.37.49 lisäyksenä 2 310 000 mk kalastusalan järjestöjen toiminnan tukemiseen. (RA n:o 1191)

18. Ed. Polvinen: momentille 30.38.01 lisäyk-

senä 1 150 000 mk Hakasuon kalanviljelylaitoksen lisähenkilökunnan virkojen perustamiseen ja toimintamäärärahoihin. (RA n:o 942)

19. Ed. Laitinen: momentille 30.40.77 lisäyksenä 2 000 000 mk Jyvässeudun vesihuollon hankkeiden ja jätevesiviemäreiden rakentamisen rahoittamiseen. (RA n:o 720)

20. Ed. P. Leppänen: momentille 30.40.77 lisäyksenä 3 000 000 mk yhdyskuntien vesihuoltotöihin Keski-Suomen läänissä. (RA n:o 764)

21. Ed. Apukka: momentille 30.58.44 lisäyksenä 7 000 000 mk Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamiseen. (I vastalause)

22. Ed. Törnqvist: momentilta 30.58.83 vähennettäväksi 10 000 000 mk metsänparannuslainoista. (II vastalause)

23. Ed. Pulliainen: momentille 30.70.29 lisäyksenä 500 000 mk vanhojen kotieläinrotujen säilyttämiseen geenipankkeina. (RA n:o 263)

24. Ed Mäkipää: momentille 30.76.01 lisäyksenä 300 000 mk tutkijan vuran perustamiseksi Metsäntutkimuslaitokseen Parkanon tutkimusasemalle (RA n:o 871)

25. Ed. T. Roos: momentille 30.76.01 lisäyksenä 1 000 000 mk Metsäntutkimuslaitoksen Parkanon tutkimusaseman uusien tutkimus- ja muiden virkojen perustamiseen. (RA n:o 1030)

26. Ed. Luukkainen: momentille 30.80.29 lisäyksenä 250 000 mk eläinkokeita vähentä- vien ja korvaavien menetelmien kehittämiseen. (III vastalause, RA n:o 187)

27. Ed. Luukkainen: momentille 30.80.50 lisäyksenä 150 000 mk löytöeläinten huostaanottamistoimintaan. (III vastalause, RA n:o 793)

28. Ed. Pulliainen: momentille 30.99.27 lisäyksenä 1 000 000 mk luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyviin tutkimuksiin. (RA n:o 261)

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. Hassi: Kannatan.

Ed. Törnqvist: Teen ehdotuksen n:o 2.

Ed. Rajamäki: Kannatan.

Ed. Vähäkangas: Teen ehdotuksen n:o 3.

Ed. Laaksonen: Ehdotus perustuu edustajien Sirkka-Liisa Anttila, Jukka Vihriälä ja Taina raha-asia-aloitteisiin, joten kannatan tätä mainiota ehdotusta.

Ed. Törnqvist: Teen ehdotukset n:ot 4—7.

Ed. Rajamäki: Kannatan.

Ed. Mäkipää: Teen ehdotuksen n:o 8.

Ed. Mäkelä: Kannatan.

Ed. Törnqvist: Teen ehdotukset n:ot 9—11.

Ed. Rajamäki: Kannatan.

Ed. Polvinen: Teen ehdotuksen n:o 12.

Ed. Korhonen: Kannatan.

Ed. Pulliainen: Teen ehdotukset n:ot 13 ja 14.

Ed. Luukkainen: Kannatan molempia ed. Pulliaisen ehdotuksia ja teen ehdotuksen n:o 15.

Ed. Hassi: Kannatan ed. Luukkaisen ehdotusta.

Ed. Rimmi: Teen ehdotuksen n:o 16.

Ed. Stenius-Kaukonen: Kannatan.

Ed. Ukkola: Teen ehdotuksen n:o 17.

Ed. Polvinen: Teen ehdotuksen n:o 18.

Ed. Korhonen: Kannatan.

Ed. Laitinen: Teen ehdotuksen n:o 19.

Ed. P. Leppänen: Kannatan ed. Laitisen tekemää ehdotusta ja teen ehdotuksen n:o 20.

Ed. Laitinen: Kannatan.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 21.

Ed. R. Aho: Kannatan.

Ed. Törnqvist: Teen ehdotuksen n:o 22.

Ed. Rajamäki: Kannatan ehdotusta n:o 22.

Ed. Pulliainen: Teen ehdotuksen n:o 23.

Ed. Luukkainen: Kannatan.

Ed. T. Roos: Teen ehdotuksen n:o 25.

Ed. Rönnholm: Kannatan.

Ed. Luukkainen: Teen ehdotukset n:o 26 ja 27.

Ed. Hassi: Kannatan molempia ed. Luukkaisen ehdotuksia.

Ed. Pulliainen: Teen ehdotuksen n:o 28.

Ed. Luukkainen: Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—16, 18—23 ja 25—28, joita on kannatettu. Lisäksi on tehty ehdotus n:o 17.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ehdotusta n:o 17 ei ole kannatettu, joten se raukeaa.

Päätökset:

Luku 01 Maa- ja metsätalousministeriö, luku 08 Maatilahallinto, luku 14 Valtion maatalousteknologian tutkimuslaitos ja luku 29 Viljan varmuusvarastointi, hyväksytään.

Luku 30 Maaseudun elinkeinojen neuvonta.

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 1.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 1 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 153 jaa- ja 11 ei-ääntä; poissa 35. (Koneään. 71)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Törnqvistin ehdotuksesta n:o 2.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 2 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 116 jaa- ja 51 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 31. (Koneään. 72)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vähäkankaan ehdotuksesta n:o 3.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 3 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 134 jaa- ja 40 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 22. (Koneään. 73)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Törnqvistin ehdotuksesta n:o 4.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 4 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 60 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 24. (Koneään. 74)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 31 Hinta- ja tulotuki.

Äänestys ed. Törnqvistin ehdotuksesta n:o 5.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 5 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 76 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 18. (Koneään. 75)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Törnqvistin ehdotuksesta n:o 6.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 6 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 108 jaa- ja 71 ei-ääntä; poissa 20. (Koneään. 76)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 32 Maataloustuotteiden vientituki ja tuotannon tasapainottamistoimenpiteet.

Äänestys ed. Törnqvistin ehdotuksesta n:o 7.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 7 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 78 ei-ääntä; poissa 16. (Koneään. 77)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Mäkipään ehdotuksesta n:o 8.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 8 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 140 jaa- ja 42 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään. 78)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Törnqvistin ehdotuksesta n:o 9.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 9 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 74 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 18. (Koneään. 79)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 33 Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen.

Äänestys ed. Törnqvistin ehdotuksesta n:o 10.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 10 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 125 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 16. (Koneään. 80)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Törnqvistin ehdotuksesta n:o 11.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 11 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 71 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 81)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Polvisen ehdotuksesta n:o 12.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 12 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 148 jaa- ja 37 ei-ääntä; poissa 14. (Koneään. 82)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 34 Muut maatalouden menot.

Äänestys ed. Pulliaisen ehdotuksesta n:o 13.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 13 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 142 jaa- ja 43 ei-ääntä; poissa 14. (Koneään. 83)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pulliaisen ehdotuksesta n:o 14.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 14 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 132 jaa- ja 53 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 13. (Koneään. 84)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 35 Metsästys ja porotalous.

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 15.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 15 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 171 jaa- ja 15 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 85)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 37 Kalatalous.

Äänestys ed. Rimmin ehdotuksesta n:o 16.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 16 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 151 jaa- ja 28 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 19. (Koneään. 86)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 38 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos.

Äänestys ed. Polvisen ehdotuksesta n:o 18.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 18 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 161 jaa- ja 23 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 14. (Koneään. 87)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 40 Vesivarojen käyttö ja hoito.

Äänestys ed. Laitisen ehdotuksesta n:o 19.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 19 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 159 jaa- ja 24 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 13. (Koneään. 88)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. P. Leppäsen ehdotuksesta n:o 20.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 20 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 159 jaa- ja 27 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 12. (Koneään. 89)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 58 Yksityismetsätalous.

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta n:o 21.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 21 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 156 jaa- ja 30 ei-ääntä; poissa 13. (Koneään. 90)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Törnqvistin ehdotuksesta n:o 22.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 22 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 133 jaa- ja 52 ei-ääntä; poissa 14. (Koneään. 91)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 60 Maanmittaushallinto ja luku 65 Geodeettinen laitos, hyväksytään.

Luku 70 Maatalouden tutkimuskeskus.

Äänestys ed. Pulliaisen ehdotuksesta n:o 23.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 23 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 139 jaa- ja 44 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 13. (Koneään. 92)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 72 Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos, hyväksytään.

Luku 76 Metsäntutkimuslaitos.

Äänestys ed. T. Roosin ehdotuksesta n:o 25.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 25 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 152 jaa- ja 33 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 13. (Koneään. 93)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 80 Eläinlääkintätoimi.

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 26.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 26 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 74 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 13. (Koneään. 94)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta n:o 27.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 27 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 144 jaa- ja 39 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 15. (Koneään. 95)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 84 Valtion eläinlääketieteellinen laitos, luku 90 Valtion margariinitehdas, luku 95 Metsähallitus ja luku 98 Maatalouden tutkimuskeskuksen liiketoiminta, hyväksytään.

Luku 99 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot.

Äänestys ed. Pulliaisen ehdotuksesta n:o 28.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 28 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 103 jaa- ja 79 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään. 96)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokka 31

Ensimmäinen varapuhemies: Yleiskeskustelu pääluokasta julistettiin viime perjantain täysistunnossa päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Ed. Apukka: momentille 31.24.21 lisäyksenä 5 000 000 mk Kelloselän rajanylityspaikkaa varten tarvittavan tieyhteyden rakentamiseen. (RA n:o 423)
2. Ed. Korhonen: momentille 31.24.21 lisäyksenä 30 000 000 mk maantien n:o 805 peruskorjaukseen välillä Piippola—Pihkala. (RA n:o 659)
3. Ed. Mäkipää: momentille 31.24.21 lisäyksenä 2 500 000 mk Kankarin paikallistien n:o 13341 loppuun saattamiseksi. (RA n:o 220)
4. Ed. Polvinen: momentille 31.24.21 lisäyksenä 2 000 000 mk Komulanlammen maantien n:o 9005 perusparantamisen aloittamiseen. (RA n:o 943)
5. Ed. Vistbacka: momentille 31.24.21 lisäyksenä 3 000 000 mk maantien n:o 706 perusparantamiseen välillä Viranperä—Suokonmäki. (RA n:o 1246)
6. Ed. Vähäkangas: momentille 31.24.21 lisäyksenä 4 000 000 mk kevyen liikenteen väylän rakentamiseen valtatiellä n:o 8 välille Arkkukari—Pyhäjoen kunnan raja. (RA n:o 1265)
7. Ed. Vähäkangas: momentille 31.24.21 lisäyksenä 2 000 000 mk kevyen liikenteen väylän rakentamiseen välille Pattijoen kk. — Olkijoki. (RA n:o 1266)
8. Ed. Hassi: momentilta 31.24.77 vähennettäväksi 347 000 000 mk pääteiden ja muiden teiden alkavista hankkeista. (III vastalause)
9. Ed. Laaksonen: momentilta 31.24.77 vähennettäväksi 50 000 000 mk moottoriteiden ja moottoriliikenneteiden rakentamisesta. (I vastalause)
10. Ed. Laine: momentille 31.24.77 lisäyksenä 1 500 000 mk Kustavin ja Lokalahden välisen Lehmänkurkun tieyhteyden rakentamiseen. (RA n:o 711)
11. Ed. Mäkipää: momentille 31.24.77 lisäyksenä 10 000 000 mk valtatien n:o 3 liikennejärjestelyjen parantamiseen Hämeenkyrössä, Ikaalisissa ja Parkanossa. (RA n:o 873)
12. Ed. Polvi: momentille 31.25.34 lisäyksenä 50 000 000 mk valtionapuna kunnille katujen ja kaavateiden rakentamiseen. (RA n:o 934)
13. Ed. Vähäkangas: momentille 31.30.77 lisäyksenä 1 000 000 mk suojasataman rakentamiseen Raahen edustalla olevaan Taskun saareen. (RA n:o 1267)
14. Ed. Tennilä: momentille 31.32.31 lisäyksenä 10 000 000 mk Kemin sataman kehittämiseen. (RA n:o 1157)
15. Ed. Ukkola: momentille 31.55.41 lisäyksenä 68 000 000 mk valikoivaan lehdistötukeen. (RA n:o 1192)
16. Ed. Laaksonen: momentille 31.55.42 lisäyksenä 55 000 000 mk lehdistön yleiseen kuljetustukeen. (I vastalause, RA n:o 686)
17. Ed. Ranta: momentille 31.55.42 lisäyksenä 30 000 000 mk lehdistön yleiseen kuljetustukeen sananvapauden toteuttamiseksi ja erityisesti kakkoslehtien ilmestymisen turvaamiseksi. (II vastalause)
18. Ed. Ukkola: momentille 31.55.42 lisäyksenä 50 000 000 mk lehdistön yleiseen kuljetustukeen. (RA n:o 1192)
19. Ed. Astala: luvun 31.55 uudelle momentille 1 000 000 mk epäkaupallisen paikallisradiolu-

van saaneiden radioiden projektitoiminnan tukemiseen. (RA n:o 23)

20. Ed. Stenius-Kaukonen: luvun 31.55 uudelle momentille 2 800 000 mk postipalveluiden muuttamiseksi kokeiluluonteisesti luukkuunkannoksi Tampereella. (RA n:o 1120)

21. Ed. Apukka: momentille 31.58.62 lisäyksenä 30 000 000 mk Oulun ja Kelloselän välisen rataosuuden peruskorjaukseen ja sähköistykseen. (RA n:o 425)

22. Ed. Laaksonen: momentille 31.58.62 lisäyksenä 50 000 000 mk ja siis luovuttavaksi rataverkon supistamisesta. (I vastalause)

23. Ed. Laaksonen: momentille 31.58.62 lisäyksenä 30 000 000 mk Kokemäe—Porin/Rauman rataosien perusparantamiseen. (RA n:o 687)

24. Ed. Laitinen: momentille 31.58.62 lisäyksenä 1 000 000 mk Jyväskylän—Haapamäen rataosan perusparannukseen. (RA n:o 722)

25. Ed. Ranta: momentille 31.58.62 lisäyksenä 50 000 000 mk Valtionrautateiden radanpitoon. (II vastalause)

26. Ed. Riihijärvi: momentille 31.58.62 lisäyksenä 3 000 000 mk Iisalmen—Kontiomäen—Oulun radan sähköistyksen suunnitteluun. (RA n:o 1006)

27. Ed. Stenius-Kaukonen: momentille 31.58.62 lisäyksenä 700 000 mk Tampereen rataalueen raidetarvikevaraston rakentamiseen. (RA n:o 1119)

28. Ed. Tennilä: momentille 31.58.62 lisäyksenä 10 000 000 mk rautatieyhteyden rakentamisen aloittamiseen Sallan ja Murmanskin välille. (RA n:o 1159)

29. Ed. Vistbacka: momentille 31.58.62 lisäyksenä 10 000 000 mk Koskenkorva—Kaskisen rataosan kiskotuksen vaihtamiseen. (RA n:o 1248)

30. Ed. Vähänäkki: momentille 31.58.62 lisäyksenä 32 000 000 mk Kymen läänin kautta kulkevan transitoliikenteen kehittämiseen. (RA n:o 47)

31. Ed. Vähänäkki: momentille 31.58.62 lisäyksenä 1 000 000 mk HELI-ratahankkeen yleissuunnitelman laatimiseen. (RA n:o 48)

32. Ed. Hassi: luvun 31.58 perusteluissa lausuttavaksi: "Liikenteen muuttaminen on saatettava kestävälle pohjalle. Rataverkostoa on syytä kunnostaa ja laajentaa. Erityisesti mainittakoon Helsingin metron jatkaminen Vuosaareen ja itäradan rakentaminen sekä rataverkon saattaminen nopeiden junien edellyttämään kuntoon."

33. Ed. Korhonen: momentille 31.92.74 lisäyksenä 60 000 000 mk Oulun lentoaseman matkustaja-asemarakennuksen rakentamiseen. (RA n:o 660)

34. Ed. Apukka: luvun 31.94 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta on täydentänyt palvelu- ja muita toimintatavoitteita seuraavasti: Pitäen kolttien asutusalueen postipalvelujen säilyttämistä välttämättömänä ottaen huomioon alueen erityisluonteen eduskunta edellyttää, että Sevettijärven postitoimipaikka säilytetään samalla turvaten siinä pankkipalvelut Posti- ja telelaitoksen tulostavoitteen estämättä."

35. Ed. Wahlström: momentille 31.99.22 lisäyksenä 2 000 000 mk Merenkurkun tutkimusprojektin käynnistämiseksi. (RA n:o 323)

36. Ed. Vistbacka: momentille 31.99.40 lisäyksenä 1 000 000 mk KeMoRan moottoriradan jatkorakentamiseen Vetelissä. (RA n:o 1249)

37. Ed. Apukka: momentille 31.99.41 lisäyksenä 2 000 000 mk lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon Lapissa. (RA n:o 426)

38. Ed. Vistbacka: momentille 31.99.41 lisäyksenä 100 000 mk pienkonekentän rakentamiseen Veteliin. (RA n:o 1250)

39. Ed. Hassi: pääluokan 31 perusteluissa lausuttavaksi: "Henkilöauton hankinnan yhteydessä perittävää autoveroa voidaan asteittain laskea. Valtion verotulojen alentuminen tasataan ensi sijassa korottamalla polttoaineveroa, joka porrastetaan ympäristöhaittojen mukaan. Lisäksi tulee selvittää mahdollisuudet periä vuosittaista, alueellisesti porrastettua moottoriajoneuvoveroa. On selvitettävä myös tapa, jolla lievennetään polttoaineveron korotuksesta aiheutuvaa elinkustannusten nousua harvaanasuttujen alueiden asukkaille." (III vastalause)

Keskustelu:

Ed. A p u k k a : Teen ehdotuksen n:o 1.

Ed. T e n n i l ä : Kannatan.

Ed. K o r h o n e n : Teen ehdotuksen n:o 2.

Ed. P o l v i n e n : Kannatan.

Ed. M ä k i p ä ä : Teen ehdotuksen n:o 3.

Ed. M ä k e l ä : Kannatan.

Ed. Polvinen: Teen ehdotuksen n:o 4.

Ed. Korhonen: Kannatan.

Ed. Vistbacka: Teen ehdotuksen n:o 5.

Ed. Suhonen: Kannatan.

Ed. Vähäkangas: Teen ehdotukset n:ot 6 ja 7.

Ed. Korhonen: Kannatan.

Ed. Hassi: Teen ehdotuksen n:o 8.

Ed. Luukkainen: Kannatan.

Ed. Laaksonen: Teen ehdotuksen n:o 9.

Ed. Apukka: Kannatan.

Ed. Laine: Teen ehdotuksen n:o 10 Lehmänkurkun tieyhteyden rakentamiseksi.

Ed. Pulliainen: Viitaten siihen erinomaiseen puheenvuoroon, jonka käytin pääluokan yleiskeskustelussa, kannatan tehtyä ehdotusta.

Ed. Mäkipää: Teen ehdotuksen n:o 11.

Ed. Mäkelä: Kannatan.

Ed. Polvi: Teen ehdotuksen n:o 12.

Ed. Polvinen: Kannatan.

Ed. Vähäkangas: Teen ehdotuksen n:o 13.

Ed. Korhonen: Kannatan.

Ed. Tennilä: Teen ehdotuksen n:o 14.

Ed. Apukka: Kannatan.

Ed. Ukkola: Teen ehdotuksen n:o 15.

Ed. Korhonen: Kannatan.

Ed. Laaksonen: Teen ehdotuksen n:o 16.

Ed. Apukka: Kannatan.

Ed. Ranta: Teen ehdotuksen n:o 17.

Ed. Rajamäki: Kannatan ed. Rannan ehdotusta kakkoslehtien pelastamiseksi.

Ed. Ukkola: Teen ehdotuksen n:o 18.

Ed. Karhunen: Kannatan.

Ed. Astala: Teen ehdotuksen n:o 19.

Ed. Stenius-Kaukonen: Kannatan ja teen ehdotuksen n:o 20.

Ed. Rimmi: Kannatan ed. Stenius-Kaukosen ehdotusta.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 21.

Ed. Tennilä: Kannatan.

Ed. Laaksonen: Teen ehdotukset n:ot 22 ja 23.

Ed. Apukka: Kannatan.

Ed. Laitinen: Teen ehdotuksen n:o 24.

Ed. P. Leppänen: Kannatan.

Ed. Ranta: Teen ehdotuksen n:o 25.

Ed. Rajamäki: Kannatan.

Ed. Riihijärvi: Teen ehdotuksen n:o 26.

Ed. Mäkipää: Kannatan.

Ed. Stenius-Kaukonen: Teen ehdotuksen n:o 27.

Ed. Rimmi: Kannatan.

Ed. Tennilä: Teen ehdotuksen n:o 28.

Ed. Apukka: Kannatan.

Ed. Vistbacka: Teen ehdotuksen n:o 29.

Ed. Suhonen: Kannatan.

Ed. Vähänäkki: Teen ehdotukset n:ot 30 ja 31.

Ed. Rinne: Kannatan.

Ed. Hassi: Teen ehdotuksen n:o 32.

Ed. Luukkainen: Kannatan.

Ed. Korhonen: Teen ehdotuksen n:o 33.

Ed. Polvinen: Kannatan.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 34.

Ed. Tennilä: Kannatan.

Ed. Wahlström: Teen ehdotuksen n:o 35.

Ed. Laaksonen: Kannatan.

Ed. Vistbacka: Teen ehdotuksen n:o 36.

Ed. Suhonen: Kannatan.

Ed. Apukka: Teen ehdotuksen n:o 37.

Ed. Tennilä: Kannatan.

Ed. Vistbacka: Teen ehdotuksen n:o 38.

Ed. Suhonen: Kannatan.

Ed. Hassi: Teen ehdotuksen n:o 39.

Ed. Luukkainen: Kannatan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—39 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Liikenneministeriö, hyväksytään.

Luku 24 Tielaitos.

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta n:o 1.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 1 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 146 jaa- ja 22 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 30. (Koneään. 97)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Korhosen ehdotuksesta n:o 2.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 2 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 151 jaa- ja 28 ei-ääntä; poissa 20. (Koneään. 98)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Äänestin väärin ehdotuksen n:o 2 kohdalla.

Ensimmäinen varapuhemies: Merkitään.

Äänestys ed. Mäkipään ehdotuksesta n:o 3.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 3 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 152 jaa- ja 24 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 22. (Koneään. 99)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Polvisen ehdotuksesta n:o 4.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 4 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 156 jaa- ja 22 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 20. (Koneään. 100)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vistbackan ehdotuksesta n:o 5.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 5 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 159 jaa- ja 21 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 18. (Koneään. 101)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vähäkankaan ehdotuksesta n:o 6.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 6 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 144 jaa- ja 38 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään. 102)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vähäkankaan ehdotuksesta n:o 7.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 7 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 147 jaa- ja 36 ei-ääntä; poissa 16. (Koneään. 103)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Hassin ehdotus n:o 8 ja ed. Laaksosen ehdotus n:o 9 ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksen n:o 9 ja ed. Hassin ehdotuksen n:o 8 välillä.

Ehdotus n:o 9 "jaa", ehdotus n:o 8 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 18 ei-ääntä, 41 tyhjää; poissa 20. (Koneään. 104)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 9.

2) Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksesta n:o 9 mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 9 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 144 jaa- ja 38 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään. 105)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laineen ehdotuksesta n:o 10.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 10 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 108 jaa- ja 74 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 16. (Koneään. 106)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Mäkipään ehdotuksesta n:o 11.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 11 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 151 jaa- ja 30 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 17. (Koneään. 107)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 25 Tienpidon valtionavut.

Äänestys ed. Polven ehdotuksesta n:o 12.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 12 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 160 jaa- ja 22 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 16. (Koneään. 108)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 30 Merenkulkulaitos.

Äänestys ed. Vähäkankaan ehdotuksesta n:o 13.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 13 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 153 jaa- ja 28 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 16. (Koneään. 109)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 31 Merentutkimuslaitos, hyväksytään.

Luku 32 Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen.

Äänestys ed. Tennilän ehdotuksesta n:o 14.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 14 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 158 jaa- ja 24 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään. 110)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 40 Autorekisterikeskus, luku 50 Ilmatieteen laitos ja luku 52 Telehallintokeskus, hyväksytään.

Luku 55 Viestinnän korvaukset ja avustukset.

Äänestys ed. Ukkolan ehdotuksesta n:o 15.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 15 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 144 jaa- ja 36 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 18. (Koneään. 111)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Laaksosen ehdotus n:o 16, ed. Rannan ehdotus n:o 17 ja ed. Ukkolan ehdotus n:o 18 ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään ed. Laaksosen ehdotuksesta n:o 16 ed. Ukkolan ehdotusta n:o 18 vastaan, sitten voittaneesta ed. Rannan ehdotusta n:o 17 vastaan ja lopuksi voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Ukkolan ehdotuksen n:o 18 ja ed. Laaksosen ehdotuksen n:o 16 välillä.

Ehdotus n:o 18 "jaa", ehdotus n:o 16 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 68 ei-ääntä, 22 tyhjää; poissa 16. (Koneään. 112)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 18.

2) Äänestys ed. Rannan ehdotuksen n:o 17 ja ed. Ukkolan ehdotuksen n:o 18 välillä.

Ehdotus n:o 17 "jaa", ehdotus n:o 18 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 123 jaa- ja 41 ei-ääntä, 19 tyhjää; poissa 16. (Koneään. 113)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 17.

3) Äänestys ed. Rannan ehdotuksesta n:o 17 mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 17 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 102 jaa- ja 80 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 16. (Koneään. 114)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Astalan ehdotuksesta n:o 19.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 19 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 147 jaa- ja 34 ei-ääntä; poissa 18. (Koneään. 115)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Stenius-Kaukosen ehdotuksesta n:o 20.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 20 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 148 jaa- ja 30 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 16. (Koneään. 116)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 56 Korvaukset Posti- ja telelaitokselle valtion virkalähetyksistä sekä luku 57 Henkilö- ja tavaraliikenteen tuet ja korvaukset, hyväksytään.

Luku 58 Radanpito.

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta n:o 21.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 21 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 140 jaa- ja 39 ei-ääntä; poissa 20. (Koneään. 117)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Laaksosen ehdotus n:o 22 ja ed. Rannan ehdotus n:o 25 ovat muotoilultaan erilaiset, joten ensin on äänestettävä ed. Laaksosen ehdotuksesta n:o 22 ed. Rannan ehdotusta n:o 25 vastaan ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Rannan ehdotuksen n:o 25 ja ed. Laaksosen ehdotuksen n:o 22 välillä.

Ehdotus n:o 25 "jaa", ehdotus n:o 22 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 119 jaa- ja 36 ei-ääntä, 28 tyhjää; poissa 16. (Koneään. 118)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 25.

2) Äänestys ed. Rannan ehdotuksesta n:o 25 mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 25 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 82 ei-ääntä; poissa 16. (Koneään. 119)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksesta n:o 23.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 23 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 142 jaa- ja 40 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään. 120)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laitisen ehdotuksesta n:o 24.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 24 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 141 jaa- ja 41 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään. 121)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Riihijärven ehdotuksesta n:o 26.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 26 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 130 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 19. (Koneään. 122)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Stenius-Kaukosen ehdotuksesta n:o 27.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 27 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 143 jaa- ja 39 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään. 123)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tennilän ehdotuksesta n:o 28.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 28 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 143 jaa- ja 39 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään. 124)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vistbackan ehdotuksesta n:o 29.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 29 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 135 jaa- ja 44 ei-ääntä; poissa 20. (Koneään. 125)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vähänäkin ehdotuksesta n:o 30.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 30 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 147 jaa- ja 35 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään. 126)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vähänäkin ehdotuksesta n:o 31.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 31 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 133 jaa- ja 49 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään. 127)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Hassin ehdotuksesta n:o 32.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 32 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 86 ei-ääntä; poissa 16. (Koneään. 128)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 85 Sijoitukset valtionenemmistöisiin osakeyhtiöihin, hyväksytään.

Luku 92 Ilmailulaitos.

Äänestys ed. Korhosen ehdotuksesta n:o 33.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 33 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 152 jaa- ja 30 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 15. (Koneään. 129)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 94 Posti- ja telelaitos.

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta n:o 34.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 34 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 134 jaa- ja 48 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 16. (Koneään. 130)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 99 Liikenneministeriön hallinnonalan muut menot.

Äänestys ed. Wahlströmin ehdotuksesta n:o 35.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 35 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 148 jaa- ja 34 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 16. (Koneään. 131)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vistbackan ehdotuksesta n:o 36.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 36 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 170 jaa- ja 13 ei-ääntä; poissa 16. (Koneään. 132)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta n:o 37.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 37 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 156 jaa- ja 23 ei-ääntä; poissa 20. (Koneään. 133)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vistbackan ehdotuksesta n:o 38.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 38 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 170 jaa- ja 13 ei-ääntä; poissa 16. (Koneään. 134)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokan perustelut.

Äänestys ed. Hassin ehdotuksesta n:o 39.

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 39 "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 148 jaa- ja 34 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 16. (Koneään. 135)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies: Tämän asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan päiväjärjestyksen 3) asian käsittelyn jälkeen.

2) Ehdotus laiksi valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 154
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 13. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Nyt toisessa käsittelyssä oleva hallituksen esitys laiksi valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista heijastelee selvästi niitä piirteitä, joilla pyritään vetämään maaseudulta pois loputkin palvelut.

Mielenkiintoista asian käsittelyn yhteydessä on erityisesti keskustapuolueen muuttunut kanta. Edellisen eduskunnan aikana keskustapuolue oli valmis äänestämään edellisen lakiesityksen yli valtiopäivien, koska sitä ei hylätty äänestyksessä, mutta nyt uuden eduskunnan aikana kyseessä oleva puolue on ollut tuomassa lähes saman sisältöistä lakiesitystä uudelleen käsittelyyn ja on mitä ilmeisimmin valmis sen hyväksymäänkin. Eli voi sanoa, että niin ne kannanotot muuttuvat ilman mitään sen kummempia parempia perusteita.

Hallituksen perustelujen mukaan käsittelyssä olevan lain tarkoituksena on parantaa valtion paikallishallinnon toimintaedellytyksiä luomalla perusteet sen nykyistä yhteneväisemmälle ja palvelukykyä parantavalle järjestämiselle. Uudistuksella väitetään lisäksi turvattavan palvelujen riittävä ja tasapuolinen saatavuus maan eri osissa. Uudelleenjärjestelyt koskisivat aluksi poliisitointa, syyttäjätointa, ulosottotointa ja muita yleishallinnon tehtäviä. Myöhemmin lain perusteella voitaisiin ottaa mukaan myös muita valtionhallintoon kuuluvia tehtäviä, joiden osalta tietenkin on tarkoitus parantaa entisestään maaseudun palveluja, jos on ainakin uskominen siihen, mitä lakitekstin perusteluissa sanotaan, ja myös ymmärsin, että ainakin valiokunta oli tällaista ajatusta halunnut ajaa takaa.

Väitteet palvelujen riittävästä ja tasapuolisesta saatavuudesta ovat kuitenkin mielestäni täysin tuulesta temmattuja. Väitän, että palvelut tulevat heikkenemään tuntuvasti vastakkaisista väitteistä huolimatta. Tämä käy mielestäni ilmi myös perusteluista, jos niitä verrataan nykyiseen toimintaan eli siihen, millä tavoin tällä hetkellä palveluja tarjotaan. Toisaalta on mielenkiintoista todeta, että valiokuntakin on mietinnössään todennut, että esityksessä onkin pääsääntönä yhtenäisjärjestelmän mukainen kihlakunnanvirasto, joka pohjautuu hyvin toimineeseen, tehokkaaksi, palvelukykyiseksi, kansanläheiseksi ja taloudelliseksi osoittautuneeseen nimismiesjärjestelmään.

Minkä johdosta suunnitellun mukaisia muutoksia yleensä pitää tehdä näin rajulla tavalla, jos ja kun valiokuntakin toteaa, että nykyinen järjestelmä on toiminut hyvin, tehokkaasti, jopa taloudellisesti, jota seikkaa viime aikoina yleensä on painotettu hyvinkin voimakkaasti? Tuntuukin siltä, että nyt pitää toteuttaa vain joidenkin virkamiesten päähänpinttynyt käsitys muutostarpeesta.

Paras ratkaisu olisi mielestäni ollut kehittää nykyistä järjestelmää vieläkin paremmin toimivaksi eikä romuttaa sitä täysin, minkä seurauksena palvelustaso tulee varmuudella heikkenemään. Tällä hetkellä on jo käytössä yhteistoimintaa, ja sen kautta ja sitä kehittämällä olisi käsitykseni mukaan päästy paljon parempaan lopputulokseen.

Onneksi valiokunnan mietinnössä todetaan sentään, että tavoitteena tulee olla, ettei palvelutoimistojen määrää vähennetä. Tähänkään tavoitteenasetteluun en usko tällä syömällä. Kun nykyistä nimismiespiirien lukumäärää pienennetään, johtaa se väistämättä myös palvelutason heikkenemiseen, väitetään perusteluissa mitä tahansa.

Itse en ymmärrä, mitä hyötyä muutoksella halutaan, jos palvelupisteissä pitää olla saatavilla palveluja lupahallinnosta, erilaisesta neuvonnasta, tiedoksiannoista sekä mahdollisuus rikosilmoitusten vastaanottoon, kuulusteluihin ja avustavan ulosottomiehen perintään liittyviin tehtäviin, kuten mietinnön perusteluissa todetaan. Kuka suorittaa nämä tehtävät, jos kerran kihlakunnanvirastossa on itsenäistä

päätösvaltaa käyttävät poliisi-, syyttäjä- ja ulosottoyksiköt? Käsitykseni mukaan jokaisella itsenäisellä yksiköllä pitää olla oma henkilökunta ainakin sillä tavoin, että tiedetään, kuka toiminnoista vastaa.

Tuntuukin siltä, että edellä mainitsemani asiat on kirjattu vain sen johdosta, että kansalaisia voitaisiin tyynnytellä perusteettomilla lupauksilla. Ennustan, että aluksi palvelupisteitä mahdollisesti muodostetaan ja niitä säilytetään ja kun todetaan niiden mahdoton tilanne ja se, että järjestelmä ei toimi alkuunkaan, niin seuraavaksi siirrytään osa-aikaiseen palveluun ja kun todetaan, että tämä ei toimi lainkaan, niin seuraava vaihe on se, että palvelupisteetkin lopetetaan ja kaikki toiminnot siirretään kihlakunnanviraston keskuspaikkaan, jolloin asiakkaat saavat tulla sinne, mikäli välttämättömiä palveluksia haluavat. Näin on saavutettu sitten se alkuperäinen tarkoitus, jota lakimuutoksella mitä ilmeisimmin on tarkoitettukin.

Toisaalta tuntuu käsittämättömältä, että kyllä maaseudulla asuvien veromarkat kelpaavat valtiolle, mutta kun puhutaan palveluista, niin niitä pitää entisestään heikentää. Tätä seikkaa ei olisi kyllä uskonut mitenkään, kun muistelee niitä puheita, joita täällä viime vaalikauden aikana pidettiin varsinkin keskustapuolueen taholta, ja esimerkiksi niitä puheita, joita keskustapuolueen taholta ennen vaaleja esitettiin. Mutta sehän ei ole mitenkään uutta, kun seuraa nykyisen keskustavetoisen hallituksen toimia yleensäkin. Siinä suhteessa olikin mielenkiintoista kuunnella viime perjantaina ed. Virrankosken puheenvuoroa, joka sisällöltään oli täyttä asiaa. Katsotaan nyt sitten äänestyksessä, millä tavoin hän toimii: joko siten kuin puhui tai sitten hän äänestää puheitaan vastaan.

Arvoisa puhemies! Lakiesitys sisältää myös mielenkiintoisen kannanoton ohjausjärjestelmään. Se aiotaan pitää entisellään, vaikka minun mielestäni juuri se olisi ollut tärkein osa-alue, jota olisi pitänyt muuttaa. Nykyisin suurimmat ongelmat ovat liittyneet juuri puutteelliseen ohjausjärjestelmään, osittain ristiriitaiseenkin, vaikka mietinnössä todetaankin, että voimassa oleva ohjausjärjestelmä on toiminut varsin hyvin. Käytännössä näin varmasti pääasiallisesti onkin, mutta käytäntö on kuitenkin osoittanut valitettavasti paljolti aivan muuta.

Lakiesityksen 6 §:n mukaanhan kihlakunnanvirasto on lääninhallituksen ja sisäasiainministeriön alainen ja erilliset virastot ovat asianomaisen ministeriön alaisia. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että budjetillisesti kihlakunta on kokonaisuudessaan sisäasiainministeriön alaisuudessa. Tämä jos mikä on tuonut suuria ongelmia käytännön työssä. Tämän seurauksena nimismiespiireissä syyttäjätoimi ja ulosotto on jäänyt täysin lapsipuolen asemaan, koska sisäasiainministeriötä ei ole kiinnostanut kyseessä olevien alueiden kehittäminen lainkaan, ja tämä on valitettavasti totta.

Näin kyseiset yksiköt ovat jääneet kehityksessä jälkeen täysin verrattaessa niitä kaupunginvoudin- ja kaupunginviskaalinvirastoihin. Näin on tapahtunut niin koulutuksen kuin kalustonkin suhteen. Ulosottopuolta ei esimerkiksi ole kehitetty ajan vaatimusten mukaisesti. Koko ulosotto olisikin saatava välittömästi valtakuntaa koskevan atk-järjestelmän piiriin, jolloin tuloksiakin voitaisiin odottaa nimenomaan ulosottomiestä vältteleville velallisten kohdalla.

Koulutuksessa on ilmennyt saman suuntaisia puutteita. Sisäasiainministeriö ei ole halunnut ohjata niitä rahoja, joita sen käytössä on, nimenomaan syyttäjä- ja ulosottopuolen koulutukseen. Esimerkkinä voi todeta, että kansliahenkilökuntaa ei ole koulutettu juuri lainkaan. Myös syyttäjä- ja ulosottopuolen koulutuksessa on ilmennyt ongelmia nimenomaan siinä, että lääninhallitukselta ei ole saatu rahoja tällaiseen toimintaan. Nyt esillä olevalla lakiesityksellä aiotaan tämäkin seikka pitää entisellään, ja sen kautta myös palvelut heikkenevät omalta osaltaan lakimuutoksen hyväksymisen jälkeen.

Kaiken kaikkiaan voi todeta, että lakiesitys lähtee muuttamaan niitä toimintoja, jotka ovat palvelleet kansalaisia kiitettävästi, mutta ne toiminnot pidetään tavallaan entisellään, joissa on ilmennyt puutteita. Näin hallituksen mielestä näköjään kehitetään valtionhallinnon palveluita. Minun mielestäni täysin käsittämätöntä! Uskallan väittää, että jos laki hyväksytään valiokunnan esittämässä muodossa, tulevat palvelut todella heikkenemään ja kustannukset nousemaan eli käy juuri päinvastoin kuin tarkoitus on ollut.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintöön on liitetty tätä osa-aluetta koskeva vastalause. Itse näen sen varsin perustelluksi nimenomaan käytännön työtä ajateltaessa ja verrattaessa niitä kokemuksia, joita käytännön työssä on ilmennyt, eli vaikeuksia.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksessä puhutaan sangen paljon ns. yhden luukun periaatteesta ja siitä, että kyseinen, nyt käsittelyssä oleva laki on puitelaki, jolla vahvistetaan sitovasti ne linjaukset, joita pitkin edetään paikallishallinnon kehittämisessä. Nämä seikat nostavat jo tässä vaiheessa kylmiä väristyksiä, kun voin vain aavistaa palvelujen heikentämisiä, joita tulevaisuus tuo maaseudulle, nimenomaan haja-asutusalueille, kun on nähnyt, millä tavoin palvelupisteitä ja toimintoja halutaan siirtää suurempiin asutustaajamiin.

Pian olemme siinä tilanteessa, että varsinaiselta maaseudulta ei löydy poliisia. Näin on jo osittain käynyt eräillä alueilla. Viime torstaina kyselytunnilla ministeri Pekkarinen ilmoitti erääseen kysymykseeni, että pitää valitettavasti paikkansa, että haittatöitä joudutaan pudottamaan lääninhallituksen määräyksen johdosta noin 15 prosenttia, mikä tarkoittaa sitä, että jollakin yhteistoiminta-alueella, jolla on aikaisemmin pystytty pitämään kaksi poliisipartiota yöaikaan ja viikonloppuisin eli silloin, kun rikoksia tapahtuu, nyt uusien ohjeitten mukaan jo tälläkin hetkellä ainakin tämänhetkisten määräysten mukaan toiminta supistuu. Esimerkiksi sillä alueella Vaasan läänissä, johon kävin tutustumassa, on ilmoitettu, että tästä saakka alueella voi toimia öisin ja viikonloppuisin ainoastaan yksi poliisipartio. Alue on todella laaja, ja öisin tapahtuu hyvin paljon.

Kohta on tilanne se, että maaseudulla ei poliisia näy lainkaan, ei ainakaan silloin, kun rikoksia tapahtuu ja heitä pitäisi olla liikenteessä, ei syyttäjää, ei ulosottomiestä, ei henkikirjoittajia, ei verotoimistoja mahdollisesti. Niitäkin toimistoja on yritetty jo suunnitelmien mukaan vähentää. Ei ole Kansaneläkelaitoksen vakuutuspiirejä eikä piiriasiamiehiä, ei ehkä kohta sairausvakuutustoimistoja, maanmittaushallintoa, ei autokatsastusmiehiä. Niitäkin on jo suljettu, vedottu rahan puutteeseen. Ei tiemestareita, tiemestaripiirejäkin yritetään supistaa, ja tämän puitelain perusteella varmasti myös työsuojeluhallinnon ja työvoimahallinnon edustajat vähenevät, jos eivät kokonaan lopu maaseudulta.

Tähänkö kansa on valtuuttanut edusmiehensä? Itse en usko, että kansa on tätä tarkoittanut, kun se on äänestysuurnilla käynyt. Mutta sitä näyttää nyt keskustavetoinen hallitus tekevän yhdessä kokoomuksen, ruotsalaisten ja kristillisten kanssa. Sopiikin kysyä, eikö hallituksesta löydy yhtäkään todellista maaseudulla asuvan puolustajaa. Valitettavasti siltä eivät ainakaan teot näytä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Varpasuo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Vistbacka lähestyy tätä kysymystä maaseudun ja, niin ymmärsin, lähinnä nimismiespiirien työn kannalta, haluaisin ed. Vistbackalle muistuttaa, että lausunnon antajana ollut Suomen Nimismiesyhdistys itse lausunnossaan totesi lähtökohtana olevan, että valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteita käsittelevä laki on saatava voimaan mahdollisimman pian, jotta kehittäminen voidaan aloittaa soveltamisalan puitteissa kokonaisvaltaisesti. He kiinnittivät huomiota nimenomaan siihen, että on luotava joustava ja palveluun kykenevä hallintomalli, ja olivat tämän uudistuksen kannalla pääperiaatteissaan. Ainoastaan muutamaan pieneen yksityiskohtaan puuttuivat, jonka muutoksen myös hallintovaliokunta on tehnyt, aivan niin kuin Nimismiesyhdistys toivoi, lain 4 §:ään.

Kaiken lisäksi kentän ääntä edustava Nimismiesyhdistys totesi, että kun nyt lähdetään tätä kehittämään aika hitaasti itse asiassa myös heidän mielestään ja kun tämä lakiehdotus ei kihlakunnanvirastomallissa muuta suhteessa ministeriö- tai lääninhallitustasoon mitään, ei myöskään pidä tämän lain yhteydessä ministeriösuhteita muuttaa. Näin todettiin Nimismiesyhdistyksen puolesta. Itse katson ainakin, että se edustaa kentän ääntä erittäin hyvin.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tiedän tämän lausunnon ja olen tänään ollut puhelinyhteydessä hyvin moneen nimismiespiiriin. Valitettavasti tämä Nimismiesyhdistyksen lausunto edustaa ainoastaan sitä osaa, jossa puhutaan suuresta paikkakunnasta. Yksimielisyyttä siitä ei ole. Nimenomaan suurin osa varsinaisella maaseudulla asuvasta nimismiespiirien henkilökunnasta vastustaa tällaista järjestelmää, mitä tällä luodaan, koska nykyisen yhteistoimintasysteemin puitteissa olisi voitu edetä paljon järkevämmällä tavalla.

Ed. Mattila: Herra puhemies! Nyt käsiteltävänä olevan lain samoin kuin vastaavan lepäämässä olevan lain tarkoituksena on

parantaa valtion paikallishallinnon toimintaedellytyksiä luomalla perusteet sen nykyistä yhtenäisemmälle ja palvelukykyä parantavalle järjestelmälle. Toki tälle paikallishallinnon järjestelyjen parantamiselle on jo aihettakin. Asiaa on valmisteltu aina 1960-luvulta lähtien ja luvalla sanottuna edetty muuhun hallinnon kehittämiseen nähden aivan liian hitaalla aikataululla, mutta parempi kuitenkin myöhään kuin ei milloinkaan.

Kun ed. Vistbacka toi esille huolen palvelutason heikkenemisestä ja teki tulevaisuuden ennustuksenkin, voin todeta, että sen asiantuntijakuulemisen pohjalta ja sen paneutumisen pohjalta, mitä hallintovaliokunnassa on tapahtunut, ei tällaiseen ennustukseen voida päätyä. Palvelutaso tulee tämän lain pohjalta säilymään. Niin kuin viime viikolla meillä oli puhetta, päälliköitä kyllä karsitaan, mutta ei palvelupisteitä. Kyllä meillä tässä päällikköjen karsimisessa on varmasti tarvetta ja aihettakin.

Valiokunta on todella paneutunut lakiesityksen valmisteluun erittäin perusteellisesti ja lähtee siitä, että ensimmäisessä uudistuksen aallossa poliisitoimi, syyttäjätoimi, ulosottotoimi sekä yleishallintotehtävät järjesteltäisiin uudelleen, niin kuin lakiesityksessä on esiin tuotu. Toisessa vaiheessa toteutettakoon kihlakuntien rekisteritoimiston ja muiden kuin väestökirjanpitotehtävien hoitaminen tämän lain mukaisesti. Kolmannessa aallossa on tarkoitus ja ainakin toive saattaa tämän uudistuksen alaiseksi Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistojen, verotoimistojen ja työvoimatoimistojen yhteen kokoaminen nyt käsillä olevan paikallishallinnon kanssa.

Viimeksi mainituilta tahoilta valiokunta pyysi myös kirjalliset lausunnot, ja viranomaislausunnot olivat tässä vaiheessa kielteiset mukaan lähtöön tähän uudistukseen, mutta kuitenkin todettiin, että on monia merkittäviä yhteistyötarpeita kentällä. Näin ollen valiokunta päätyi siihen, että hallituksen on tehtävä perusteellista selvittelytyötä ja nämäkin yksiköt saatava aikaa päälle tähän mukaan.

Kun nyt tarkastellaan tämän kolmen uudistusaallon pohjalta tehtäviä kansalaisten näkökulmasta käsin, en minä voi päätyä siihen, että tässä olisi kysymyksessä palvelujen heikentäminen. Palvelupisteet avaavat entistä laajemman palvelumahdollisuuden yksityiselle kansalaiselle.

Mitä tulee lakiesityksen 6 §:ään esitettyyn muutostarpeeseen, alleviivaan sitä, että kihlakunnanvirastojen ja erillisten virastojen toimielinten ohjaus määräytyy edelleenkin asianomaisten ministeriöiden toimialan pohjalta. Ulosottotoimen ohjauksesta huolehtii edelleenkin siten oikeusministeriö. Valtioneuvoston oikeuskansleri ohjaa syyttäjätoimintaa. Muilta osin valtion paikallishallintoviranomaisten toiminnallinen ohjaus kuuluu sisäasiainministeriölle, ellei sitä ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi.

Kun ajatellaan tätä hallinnollista ohjausta ja toimintaa, ei kai se voi olla toiminnallisten toimintojen esteenä. Jossakin meidän täytyy pyrkiä ja pystyä kulkemaan ahtaitten hallintorajojen yli, ja siinä mielessä tämä paikallishallinnon uudistaminen on mielestäni yksi merkittävimpiä uudistuksia. Siellä kävellään kansalaisten näkökulmasta erittäin merkittävällä tavalla ahtaitten hallinnonalojen rajojen yli ja tullaan yhteen palvelupisteeseen.

Valiokunnan saaman selvityksen perusteella eritoten ulosottotehtävien hoitaminen sisäasiainministeriön hallinnonalalla ei ole saanut sellaista teknistä apuvälineistöä, mikä olisi ollut tarpeen asioiden tehokkaan hoitamisen kannalta. Alleviivaan sitä, että asiantuntijamme korostivat, että tuntuvasti enemmän on kysymys siitä, että tekninen välineistö ei ole pysynyt ajan tasalla. Siksi valiokunta mietinnössään edellyttääkin, että valtion paikallishallinnon palvelujen parantamiseksi tehokkuuden ja samalla taloudellisuuden lisäämiseksi kihlakunnanvirastoihin ja erillisiin virastoihin hankitaan nykyaikaiseen tietotekniikkaan perustuvat laitteet ja kunnolliset muut työskentelyssä tarvittavat välineet kaikkien lakiehdotuksen mukaisten tehtävien hoitamista varten. Tämä nimenomaan koskee ulosottotehtävien hoitoa.

Valiokunta toteaa mietinnössään kuitenkin — viittaan nyt vastalauseessa esitettyyn 6 §:n muutokseen — että valtioneuvoston asettaman ja hallinnon kehittämisen ministerivaliokunnan johtaman selvitysmiehen työ on aluillaan. Näin valiokunta katsookin, että kun selvitysmiehen työ, joka kohdentuu nimenomaan keskushallinnon paineiden purkamiseen ja siellä välttämättömiksi katsottaviin muutoksiin, valmistuu, hallituksen tulee selvittää siitä mahdollisesti valtion paikallishallintoon ulottuvat vaikutukset.

Olen näkemässä asian niin, että ensinnä tehdään perusteellinen selvitys keskushallinnon osalta, miten esimerkiksi ulosottotoimi tullaan järjestämään, ja sen jälkeen vasta seuraavat toi-

menpiteet. Minusta mietintöön liitetty selkeä valiokunnan näkemys on osviittana ja näkemyksenä hallitukselle siitä, mitä eduskunta tässä asiassa on tarkoittanut.

Valiokunta kiirehtii myös uudistusten toteuttamista ja edellyttää hallituksen selvittävän mahdollisimman pian mahdollisuudet valtion paikallishallinnon kokoamiseen yhteen nyt käsittelyssä olevaa lakiehdotusta laajemmin soveltaen yhden luukun periaatetta siten, että ensi tilassa kytkettäisiin ainakin kihlakuntien erilliset virastot ja nykyisten rekisteritoimistojen väestökirjatehtävät kihlakunnanvirastojärjestelmään koko maassa. Eli samanaikaisesti kun ensimmäistä uudistusaaltoa viedään läpi, otetaan jo toinen aalto mahdollisimman pian valmisteltavaksi.

Haluan alleviivata vielä sitä, että kyseessä on todella palvelujen parantaminen yhden luukun, niin kuin lakiesityksen perusteluissa sanotaan, tai yhden palvelupisteen periaatteen pohjalta. Pääsääntönä onkin yhtenäisjärjestelmän mukainen kihlakunnanvirasto.

Vielä korostan sitä, että päällikköjen määrää tämä vähentää, mutta palvelutoimistojen, palvelupisteiden, määrää se ei tule vähentämään, ja siitä pitäköön eduskunta huolen. Se kuuluu tälle talolle, tälle salille, että palvelupisteitä ei vähennetä.

Maassamme on meneillään myöskin alioikeusuudistus, ja käytännön syistä sekä kansalaisten tarpeista johtuen valiokunnan mietinnössä korostetaan, että kihlakunnat, yksi tai useampi, muodostetaan käräjäoikeuksien tuomiopiirien sisällä. Tuomiopiirijakoa on voitava myös tarkistaa, mikäli valtion paikallishallinnon järjestäminen asianmukaisella tavalla sitä vaatii.

Eduskunta vahvistaa tällä puitelailla sitovasti ne linjat, joita noudatetaan paikallishallinnon kehittämisessä. Puitelain luonteesta johtuen valiokunnan ja toivottavasti nyt eduskunnankin kannanotoiksi tulevilla kannanotoilla ja perusteluilla lainsäätäjän tahdonilmaisuna on lakia sovellettaessa erityisen painava merkitys. Asianmukaisella tavalla sovellettuna säädettävä laki mahdollistaa paikallishallinnon kehittämisen sekä kansalaisten että koko yhteiskunnan parhaaksi tehokkaasti, palvelukykyisesti, taloudellisesti ja kansanläheisesti.

Valiokunnan mietintöön liitetty vastalause kohdistuu siis lain 6 §:ään. Muilta osin valiokunnan mietintö on yksimielinen. Toivonkin, että eduskunta voisi nyt antaa todella vauhtia paikallishallinnon tuiki tarpeelliselle uudistukselle hyväksymällä tämän käsittelyssä olevan lain.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen saman sisältöisen käyttänyt jo aikaisemmin varsinaisena puheenvuorona ja useita kertoja muutenkin. Minä ihmettelen ed. Mattilaa keskustan kansanedustajana, hänen näkemystään tämän lain positiivisista vaikutuksista. Viime eduskunnan aikana tämä laki lähes kokonaisuudessaan, muutamia sanoja lukuun ottamatta, samanlaisena pyrittiin keskustan ja muun opposition taholta saamaan täällä ensin nurin, sitten äänestettiin yli valtiopäivien. Minä ihmettelen, miten maan asioita hoidettaessa se, onko hallituspuolueena vai oppositiossa, voi vaikuttaa näin paljon näkemyksiin näissä asioissa.

Minä myönnän, että tämä laki antaa kehityspohjat muilta osin, erityisesti 6 §, kun sitä muutetaan siten, että ulosottotoimi tulee yhden ministeriön alaiseksi; minä ymmärrän tämän lain perusteet muuten.

Mutta entisenä poliisimiehenä, pitkään työssä palvelleena ja erityisesti harvaanasutun maaseudun ongelmia tuntien minä tiedän sen, että poliisipalvelujen ulkopuolelle jää suuri osa syrjäseutuja, vielä enemmän kuin tällä hetkellä, jolloin poliisipalvelut edes jotensakin toimivat. Tietyillä alueilla poliisia ei tarvittaessa nähdä enää lainkaan. Myös hallintopalvelut, joista vakuutetaan ja vannotaan, että niitä koskevat toimipisteet jäävät toimimaan, entiset nimismiehen kansliat poistetaan pikkuhiljaa, ja sen jälkeen maassa vallitsee poliisihallinnon ja -palveluiden tasolla täysin epätasainen tilanne.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mattila painotti kahteen eri kertaan sitä, että päällikköjä karsitaan ja palvelupisteet tarjoavat paremmat mahdollisuudet, mikäli osasin oikein kirjata. Minun mielestä varsinaisten päällikköjen määrä ei sinällään juurikaan laske. Ainoastaan voidaan tietysti tulkita, että jos aikaisemmin oli nimismiespiirin päällikkö, niin nyt on kihlakunnanviraston päällikkö, ja siinä samassa yhteydessä on itsenäinen syyttäjätoiminta ja itsenäinen ulosottotoiminta. Ei se ole ongelma minun ymmärtääkseni, vaan ongelma on nimenomaan se, että nämä palvelupisteet häviävät pikkuhiljaa. Eihän sellaista palvelujen tarjontaa voida näistä pisteistä suorittaa kuin nykyisin, kun ei ole sellaista henkilöstöä siellä.

Tämä on minun mielestäni ilman muuta selvä asia.

Toisaalta tuntuu mielenkiintoiselta se, että ed. Mattila nyt luottaa siihen, että kun valiokunnan mietintöön jotakin kirjoitetaan, kaikki toteutuu ja eduskunta pitäköön huolen, kuten ed. Mattila totesi. Kyllähän se on jo nähty postin osalta, mistä eduskunta pitää huolen.

Toivoisin vain — Pekkarinen on nyt ministeri hallituksessa ja aikoinaan arvosteli hyvin voimakkaasti postin saneerauksia — ettei kävisi myös poliisihallinnossa samanlainen puhdistus.

Ed. M a t t i l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aluksi lyhyesti vastaan ed. Vistbackan esittämiin näkemyksiin vielä sen, että ei mistään käy ilmi, ei hallituksen lakiesityksen perusteluista eikä meille annettujen asiantuntijalausuntojen pohjalta, että palvelupisteitä oltaisiin vähentämässä. Palvelupisteistä pidetään kiinni, ja on yhtäältä tämän talon asia, on yhtäältä kuntien asia tätä asiaa myös vartioida. Minä toivon, että kunnat olisivat enemmän yhteistyössä, jotta muodostuisi toiminnallisia kihlakuntia.

Mitä tulee ed. Aittoniemen ihmettelyihin tämän lain hyvyydestä verrattuna lepäämässä olevaan lakiin, alleviivaan vain sitä, että kun hallintovaliokunnassa on ollut asiantuntijoita kuultavana, varsin monet ovat todenneet, että tämä lakiesitys on parempi verrattaessa sitä vuoden 90 valtiopäivillä lepäämään jätettyyn lakiehdotukseen. Se näkyy myös siinä, että lähes järjestään asiantuntijat ovat katsoneet, että tämä laki on saatava läpi ja sillä on luotava puitteet, jotta paikallishallinnon kehittämiseen päästään käsiksi.

Eivät tässä keskustan näkemykset ole muuttuneet. Me olemme pitämässä kiinni siitä, että kansalainen saa palvelut ja näkemässä, että valtion tehtävänä on vihdoinkin oman paikallishallintonsa uudistaminen ja järkeistäminen.

Ed. L i i k k a n e n: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys laiksi valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista hallintovaliokunnan mietinnön pohjalta. Oma ajatteluni on aiemmin ennen perusteellista paneutumista asiaan ollut varsin epäilevä, jopa kielteinen. Olen ajatellut niin, että lakiehdotuksen hyväksyminen merkitsee voimakasta huononnusta erityisesti maaseudun palvelujen kannalta. Omat kokemukseni liian suurista yksiköistä ovat pääsääntöisesti kielteisiä. Nämä tuovat tehottomuutta ja näennäistaloudellisuutta.

Esimerkkinä voin mainita mm. kokemukseni sairaanhoitopiirien toiminnoista. Olen paneutunut tähän asiaan edellä ilmenevistä syistä perusteellisesti. Olen kuunnellut asiantuntijoita kahdessa valiokunnassa, sekä lakivaliokunnassa että hallintovaliokunnassa, lakiehdotukseen liittyvien ongelma-alueiden eri puolilta. Valiokuntakäsittelyn aikana ilmeni, että todella kovia paineita on nykyistä järjestelmää kohtaan. Olenkin päätynyt lopulta siihen, että ellei uudistusta toteuteta, palvelut tulevat lähivuosina heikkenemään voimakkaasti.

Esimerkiksi lakivaliokunnan lausunnon kolmannessa eriävässä mielipiteessä esitetyn mallin mukainen menettely saattaisi johtaa harvaanasutuilla alueilla jopa 100 000 asukkaan kihlakuntiin. Ilmeisesti malli perustuu pitkälle Suur-Helsinki-ajatteluun. Mainitussa eriävässä mielipiteessä esitetty malli johtaa siis tosiasiassa erillisorganisaatioon koko maassa, mistä ei saavutettaisi mitään etuja.

Lakiehdotuksen mukainen malli merkitsisi myös joustavuutta paikallishallinto-organisaation sisällä. Lakivaliokunnan lausunnon kolmannessa eriävässä mielipiteessä lausuttu taas johtaisi jäykkään ja vanhanaikaiseen sekä erittäin kalliiseen malliin. Eriävä mielipide on tosin sokeroitu näennäisillä yhden luukun periaatetta esiin tuovilla seikoilla, vaikka tosiasiassa jopa kihlakunnanviraston sisällä perustettaisiin erillisjärjestelmä, missä esimerkiksi kansliahenkilökuntaa ei voitaisi käyttää joustavasti koko viraston ja kansalaisten palvelun hyväksi. Sellaisen kihlakunnanviraston järkevä, tarkoituksenmukainen ja taloudellinen johtaminen olisi mahdotonta. Mitään hyötyjä yhteiskunnan tai kansalaisten palvelujen kannalta ei tämän lakivaliokunnan lausunnon eriävän mielipiteen mallin mukaan ole saavutettavissa.

Onneksi hallintovaliokunta on mietinnössään yksimielisesti tarkastellut asiaa hallinnon kehittämisen näkökulmasta, ei niinkään siitä näkökulmasta, kuinka monta suurta päällikköä kihlakuntaan tulee. Päälliköiden omat intressit eivät hallinnon kehittämisessä saakaan olla keskeisiä, vaan yhteiskunnan ja kansalaisten edut.

Nykyisessä nimismiesjärjestelmässä on suhteessa erillisjärjestelmään useita selviä ylivoimatekijöitä. Tällaisia ovat asukkaiden ja alueiden tuntemus, asukkaan helppo asioiminen sekä neuvon tai ohjauksen saaminen erittäin laajalla

sektorilla. Käytännössä maaseudulla nimismieheltä on saatu neuvoja lähes kaikissa juridisissa asioissa. Nimismiesjärjestelmän parhaita puolia ovat myös eri osa-alueiden toimintojen keskinäinen hyödyntäminen, asiakkaan mahdollisuus hoitaa monia asioita samalla käynnillä, kansalaisseurannan helppous, pitkät perinteet, toimintojen taloudellisuus ja töiden monipuolisuus. On kuitenkin ilmennyt, että nykyisessä järjestelmässä on sellaisia ongelmia, että muutospaineet johtavat ennemmin tai myöhemmin hallitusti tai hallitsemattomasti valtion paikallishallinnon muuttamiseen.

Mikäli toimivaltakysymykset, tulosvastuuasiat, työmäärien tasaukset, henkilöstön uudelleenkohdentaminen ja taloudelliset toimintaedellytykset tulevaisuudessa pystyttäisiin nykyisen järjestelmän puitteissa järkevästi hoitamaan, olisi nykyinen nimismiesjärjestelmä ihmisten kannalta paras mahdollinen.

Kun on selkeästi nähtävissä, että valtion paikallishallinnon keskittämiselle ei tänä päivänä eikä varsinkaan tulevaisuudessa pystytä luomaan riittävän hyviä toimintaedellytyksiä nykyisen järjestelmän kautta, katson, että ratkaisu on haettava sitä mahdollisimman lähellä olevasta järjestelmästä. Tällainen on kihlakunnanvirastojärjestelmä järkevästi toteutettuna tässä maassa.

Keskustan taholta on aiemmin esitetty laajemminkin epäilyjä lakiehdotuksen toimivuudesta. Koko järjestelmän akilleenkantapäänä on pidetty palvelujen turvaamista maan eri osissa. Lakiehdotusta onkin selvästi parannettu verrattaessa sitä lepäämässä olevaan lakiehdotukseen. Näin todetaan varsin yksituumaisesti mm. kunnallisten keskusjärjestöjen asiantuntijalausunnoissa. Myös hallintovaliokunta on mietinnössään korostanut sitä uuteen lakiehdotukseen hallituksen toimesta otettua säännöstä, missä lausutaan selkeästi lakitekstissä julki tavoite turvata palvelujen riittävä ja tasapuolinen saatavuus maan eri osissa. Hallintovaliokunta on muutoinkin eri tavoin korostanut niitä seikkoja, joilla palvelujen saatavuus turvataan maan eri osissa.

Täytyy muistaa, että kysymyksessä on puitelaki, jonka kohdalla perusteluilla on erityisen suuri merkitys. Toisinaan kuulee sanottavan, että kysymyksessä on vain eduskunnan valiokunnan perusteluja koskeva kannanotto, mistä ei tarvitse välittää. Eduskunnan kannanotot erityisesti puitelain kohdalla ovat mitä keskeisintä laintulkintamateriaalia. Tässä suhteessa eduskunnan näkemyksillä on valmisteluaineistona hallituksen esitystä painavampi merkitys. Ei lain soveltaja voi eduskunnan kantaa sivuuttaa.

Mielestäni hallintovaliokunta on asiaa kokonaisuutena ajatellen käytännössä yksituumaisessa mietinnössään onnistunut varsin hyvin. Lakiehdotukselle on annettu riittävän tarkat perustelut, jotta voidaan päätyä palvelujen turvaamiseen maan eri osissa. Puitelailla ei juurikaan paremmin palveluiden saatavuutta voida turvata. Outoa olisi ajatella, että lainsäädäntöä käytäntöön soveltava hallinto ei niitä noudattaisi.

Usein lainsäädännön kohdalla on ollut ongelmana se, että valiokunnat ja eduskunta eivät ole selkeästi ilmaisseet tahtoansa. Tässä kohdin tahto on ilmaistu varsin painokkaasti: Palveluja ei saa heikentää. Tässä mielessä tällä käsittelyssä olevalla lakiehdotuksella on verrattaessa sitä lepäämässä olevaan huomattava ero. Lepäämässä olevan lakiehdotuksen osalta ei lainsäädäntötasolla ole annettu takeita palvelujen turvaamisesta.

Hallintovaliokunnan mietinnössä on lähdetty kihlakuntien muodostamisessa siitä, että kihlakuntien muodostamisen tulee lähteä paikallisista tarpeista alhaalta käsin. Sanottu lähtökohta merkitsee sitä, että kihlakunnista ei tule muodostaa liian suuria. Maamme erilaiset olosuhteet huomioon ottaen onkin perusteltua muodostaa maahamme asukasluvuiltaan varsin erikokoisia kihlakuntia. Osa näistä on isoja ja osa pienehköjä.

Harvaanasutuilla seuduilla kihlakuntien asukasluku voi jäädä hyvinkin pieneksi. Lähtökohtana tuleekin olla, että mahdollisimman laajalti toteutetaan yhden luukun periaatteella toimivia kihlakunnanvirastoja ja tällä tavalla mahdollistetaan piirikoon pysyminen kohtuullisena. Samalla päädytään mahdollisimman hyvän palvelun lisäksi yhteiskunnan kannalta edullisimpaan ratkaisuun.

Kihlakuntien muodostamisessa on keskeistä myös se, että maamme eri osien olosuhteet tulee ottaa huomioon kihlakunnanjaosta päätettäessä. Valiokunta onkin mietinnössään täydentänyt huomioon ottavien erityisperusteluiden esimerkkiluetteloa.

Uudistuksen kannalta varsin keskeistä on myös kihlakunnanviraston päällikön asema ja viraston sisäisen järjestyksen luominen. Uudistuksen asianmukaisen toteuttamisen kannalta on välttämätöntä, että kihlakunnanvirastolla on

päällikkö, joka johtaa ja valvoo kihlakunnanvirastoa sekä vastaa sen toiminnasta kokonaisuudessaan. Tässä suhteessa päälliköllä tulee olla riittävä toimivalta. Tehtäviään hoitavat yksiköt eivät voi olla edes toiminnallisesti näin ollen täysin itsenäisiä. Kihlakunnanviraston päälliköllä on valvontavelvollisuus ja vastuu yksiköiden toiminnasta sekä sovitun toimintalinjan noudattamisesta. Ellei näin tapahdu, päällikkö on velvollinen puuttumaan asiaan. Tässä suhteessa hallintovaliokunnan yksimielinen näkemys on varsin oikeaan osunut. Esimerkiksi kansliahenkilökuntaa on voitava käyttää joustavasti uudistuksen edellyttämien rationalisointihyötyjen saavuttamiseksi.

Kihlakunnanvirastojen palvelutoimiston osalta on tämän asian ensimmäisessä käsittelyssä esitetty joitakin epäilyjä. Hallintovaliokunta on kuitenkin lähtenyt siitä, että uudistuksessa tulee myös tältä osin saavuttaa todellinen yhden luukun periaatteella toimiva palvelujärjestelmä. Hallintovaliokunta katsoo mietinnössään, että palvelutoimistoissa tulisi olla kaikkea sellaista toimintaa, mikä työllistää henkilökuntaa tarkoituksenmukaisesti kokopäivätoimisesti. Tällöin tulevat kysymykseen ainakin lupahallintoon, erilaiseen neuvontatoimintaan, tiedoksiantoihin, rikosilmoituksen vastaanottoon, kuulusteluihin ja avustavan ulosottomiehen suorittamaan perintään liittyvät tehtävät. Ainoastaan sellaisten tehtävien osalta, jotka eivät työllistäisi henkilökuntaa kokopäivätoimisesti, olisi mahdollisuus perustaa osa-aikaisesti palvelutoimintaa esimerkiksi vastaanottojärjestelmällä. Hallintovaliokunnan kannanotto merkitsee sitä, että palvelutoimistoista tulee saada monipuolisia, tehokkaita ja ammattitaitoisia palveluja hyvin laajalti.

Piirien lukumäärään ei hallituksen esityksessä, eikä hallintovaliokunnan mietinnössä otettu suoranaisesti kantaa. Piirien lukumäärän osalta ei toisaalta voida vedota myöskään lepäämässä olevan lakiehdotuksen mainitsemaan lukumäärään. Piirien lukumäärä muodostuu, kuten hallintovaliokunnan mietinnöstä ilmenee, lakiehdotuksen ja valiokunnan mietinnön pohjalta.

Kuten edellä totesin, piirien muodostamisen tulee lähteä alhaalta kansalaisten tarpeista käsin. Tästä johtuen on laissa hyvin laaja kuulemismenettely. Valiokuntakäsittelyn aikana on tullut ilmi, että osassa maata on lääninhallintotasolla erinäisiä kaavailuja kihlakunnanjaosta, osin jo varsin pitkälle meneviäkin. Piirien lukumäärä ei voida kuitenkaan lähteä arvioimaan vanhalta pohjalta, vaan tämän lakiehdotuksen pohjalta. Tässä vaiheessa on mahdotonta ryhtyä laskemaan piirien lukumäärä, sillä koko järjestelmään liittyy kiinteästi mm. perustellinen kuntien kuuleminen ja maan eri osien erikoisolosuhteiden selvittäminen. Tältä pohjalta muodostetaan kohtuullisen kokoiset ja toimivat kihlakunnat sekä samalla turvataan palveluiden saatavuus maan eri osissa.

Arvoisa puhemies! Huomautan vielä lopuksi, että juurikaan ei ole kiinnitetty huomiota siihen, että palvelujen heikkenemisen vaara on huomattavan suuri poliisihallintolain kohdalla. Hallituksen esityksen mukaisessa poliisihallintolaissa ei ole asetettu rajoituksia piirien yhdistämiselle. Hallintovaliokunta on kuitenkin mietinnössään lähtenyt siitä, että poliisipiirejä ei tule yhdistää poliisihallintolain nojalla muutoin kuin pakottavista syistä. Piirikoon tulee muotoutua kihlakuntajärjestelmän pohjalta.

Kaiken kaikkiaan on tärkeää mahdollisimman laajalti toteuttaa yhtenäisjärjestelmän mukainen kihlakunnanvirastojärjestelmä, joka pohjautuu hyvin toimineeseen, tehokkaaksi, palvelukykyiseksi, kansanläheiseksi ja taloudelliseksi osoittautuneeseen nimismiesjärjestelmään. Uudistus on toteutettava siten, että aikaisemman järjestelmän mainitut edut voidaan saavuttaa myös uudessa kihlakuntajärjestelmässä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Liikkanen on hyvä, ahkera ja älykäs kansanedustaja, mutta hänellä ei ole vielä kokemusta, miten eduskunnan päätökset loppujen lopuksi toteutuvat. Hän on ihan vilpittömän hyväuskoinen. Toivoisin, että olisimme molemmat niin pitkään eduskunnassa, että näkisimme aikanaan, miten paikallishallintolaki toteutuu, ja nähdään, kumpi meistä nyt on oikeassa, hän positiivisine tulevaisuuden näkemyksineen vai minä vastakkaisine näkemyksineni.

On otettava huomioon, että vaatimus riittävien ja tasapuolisten palvelujen turvaamisesta kuuluu ilman muuta suomalaiseen hallintomenettelyyn. Ei tämä laki tuo sitä nyt ensimmäisenä. Tämä on tavanomainen fraasi, joka vuodesta ja vuosikymmenestä toiseen lausutaan. Loppujen lopuksi se jää toteuttamatta. Kukaan ei kysy koskaan kenenkään ja minkään perään siinä vaiheessa, vaikka Suomeen tehtäisiin yksi kihlakunta, jossa Tampereella olisi ainoa poliisiase-

ma. Silloin kun tulee Utsjoelle hälytys, niin minä uskon, että siinä vähän aikaa päivystäjä kangertelee ennen kuin sinne lähdetään. Tästä on kysymys.

Minä myönnän, sen, että poliisipiirejä pitäisi yhdistää, mutta tämän puitelain perusteella tulee käymään huonosti. Esitän jälleen esimerkkini, mutta en sano enää pitäjää: Tuolla Hämeessä on jo tänä päivänä poliisipalvelujen ulkopuolella oleva pieni pitäjä, jossa ennen oli oma nimismiespiiri. Jos siellä tarvitaan henkirikoksen tapahduttua — henkirikosta ei tietysti voi estää — mutta jos siellä tarvitaan poliisia, niin poliisi pääsee Tampereelta paikalle vasta, kun talossa on jo hautajaiset menossa. Tällä lailla luodaan perusteet juuri tämän tyyppisille ongelmille.

Ed. Metsämäki: Arvoisa puhemies, värderade talman! On mielihyvällä todettava, että laki valtion paikallishallinnon kehittämisestä on nyt tässä vaiheessa, viittä vailla hyväksymistä vaille, kun muistetaan, minkälaisen kohtalon edellisen hallituksen vastaava laki tässä salissa sai. Hallituksen esityksen, kuten edellisenkin hallituksen esityksen, tarkoituksena on parantaa paikallishallinnon toimintaedellytyksiä luomalla perusteet nykyistä yhtäläisemmälle ja palvelukykyä parantavalle järjestelmälle. Täällä on käytetty yhden luukun periaatteen nimeä, ja se sopii erittäin hyvin luonnehtimaan nykyistä esitystä. Uudelleenjärjestely koskisi aluksi poliisitointa, syyttäjä- ja ulosottotointa sekä yleishallinnon tehtäviä. Täällä on jo viitattu siihen, että laki antaa mahdollisuudet tulevaisuudessa esimerkiksi väestörekisteritoimintojen ja muiden rekisteritoimintojen liittämiseen samaan yhteyteen. Tätä lakia voisi hallitus jo hyvinkin ruveta valmistelemaan, jotta saataisiin tällainen yhtenäinen virasto aikaiseksi.

Täällä on todettu, että hallintovaliokunta on ollut hyvinkin yksimielinen tätä lakiesitystä käsitellessään, ja näin voidaan sanoa vastalauseesta huolimatta. Erimielisyys on koskenut lähinnä ulosottoasioita ja niiden järjestämistä. Mietintöön liitetyssä vastalauseessa todetaan, että ulosottoasiat kuuluvat oikeussystemaattisesti oikeushallintoon ja että ulosotto on oikeudenhoitoa ja sitä koskevien asioiden käsitteleminen kuuluu oikeusministeriön tehtäviin. Kuitenkin historiallisista syistä, kuten vastalauseessakin todetaan, lääninhallituksille on kuulunut ja yhä kuuluu ulosotonhaltijan tehtävä, mutta tämä sidehän on nyt purkautumassa alioikeusuudistuksen myötä.

Vastalauseen tekijät toteavatkin, että tätä ratkaisua tehtäessä olisi lakiin selvästi tullut myös kirjata se, että ulosottoasiat kuuluvat oikeushallintoon. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Myös eduskunnan lakivaliokunta, joka on antanut lausunnon tästä asiasta, on lausunnossaan edellyttänyt, että koko ulosottotoimi olisi siirrettävä oikeusministeriön alaisuuteen. Samalla kannalla ovat olleet myös monet valtionhallinnon kehittämisasiantuntijat, joita asian yhteydessä on kuultu.

Arvoisa puhemies! Edellä esitettyyn viitaten ehdotan, että lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otettaisiin hallintovaliokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Kuunnellessani ed. Liikkasen puheenvuoroa, johon kuten hän itse sanoi oli ammennettu tietopohja sekä hallintovaliokunnan että lakivaliokunnan työstä, jäin kyllä miettimään, onko kaiken kaikkiaan kovin hyödyllistä se, että tällä tavoin samaa hallituksen esitystä käsiteltäessä on kahdenkertaisia jäsenyyksiä. Siinä tavallaan tulee huomaamattaan valinneeksi jommankumman päävaliokunnakseen ja tavallaan toimii sen asiamiehenä toisessa valiokunnassa. Tämä vain yksityisenä pohdiskeluna sekä valiokuntakäsittelystä että tästä täysistuntokeskustelusta.

Kuitenkin, arvoisa puhemies, haluan ihan aluksi lausua tyytyväisyyteni siitä, että hallituksen kehittämishanke on nyt kuitenkin näinkin pitkällä. On kaikki syy olettaa, että me pääsemme tässä lainsäädäntötiessä eteenpäin.

Tyytymättömyyden aiheen muodostaa puolestaan se, että sinänsä hyvä suunta ja perustelut eivät ole johtaneet asianmukaisiin johtopäätöksiin ja toimenpide-ehdotuksiin. Jos todella lakivaliokunta ja hallintovaliokunta kokonaisuudessaan on sitä mieltä, mitä perusteluissa sanotaan, se olisi edellyttänyt johdonmukaisuuden vuoksi näiden kannanottojen kirjaamista siten kuin me lakivaliokunnan lausuntoon liittyvässä kolmannessa eriävässä mielipiteessä olemme tehneet. Myöskin valiokuntamme puheenjohtaja, ed. Lax on omassa eriävässä kannanotossaan varsin pitkälle seuraillut samoja kantoja kuin tässä laajapohjaisemmassa kannanotossamme.

Mistä sitten tässä kaiken kaikkiaan on kysymys? Minun mielestäni on erittäin hyvä, että lakivaliokunta on ottanut oikeamielisen ja totisen tuomarin roolin halutessaan pitää esillä ni-

menomaan kansalaisten oikeusturvallisuutta ja siihen liittyviä toimenpiteitä. Näin ollen hyvään ja tarkoituksenmukaiseen hallintoon tulisi voida liittää myöskin kansalaisten oikeusturva ja juuri sillä tavoin kuin eduskunta varsin laajan yksimielisyyden vallitessa on edellisellä kaudella tehnyt ja vahvistanut alioikeusuudistuksen ja siihen liittyvien, myös tulevaisuuteen tähtäävien suunnitelmiensa esille lausumisessa.

Odotinkin, että ed. Liikkanen, kun hän on sekä hallintovaliokunnan että lakivaliokunnan jäsen, olisi edes muutamalla sanalla puuttunut asian tähän puoleen. Nimittäin on selvää, että nimenomaan ulosottotoimen, mutta myöhemmin myös syyttäjätoimen osalta on tätä näkökulmaa pidettävä varsin tärkeänä esillä, eikä tämä ole mikään puoluepoliittinen kysymys. Tällä kannalla olivat asiantuntijakuulemisessa sekä oikeusministeriön että sisäasiainministeriön kansliapäälliköt, joiden ainakin on väitetty edustavan erilaisia poliittisia näkemyksiä. Samalle linjalle asettautuivat myös oikeuskanslerinviraston puolelta kuullut asiantuntijat. Mikä ihmeellisintä, myös valtiovarainministeriön puolelta, josta on katsottu valtionhallinnon uudistamisen kokonaislinjoja, nimenomaisesti painotettiin sen suuntaista ehdotusta, joka on meidän eriävän mielipiteemme rakenteena. Kysymys on yksinkertaisesti järkevästä hallinnosta, jossa kansalaisten oikeusturva tulisi riittävällä tavalla taatuksi.

Itse uskoin — en tiedä, sinisilmäisyyttäkö vai ei — vielä lakivaliokunnassa käsittelyn kestäessä, että valiokunta varsin yksimielisesti olisi tällä kannalla ja voisimme rakentaa oman lausuntomme yksimielisesti niille periaatteille, joita on kolmannessa eriävässä mielipiteessä esitetty. Jossain vaiheessa oli käynyt käsky tai pitääkö sanoa, että on tapahtunut uudelleenpohdintaa: Vaikka sanottiinkin, että nämä periaatteet ovat hyviä, niitä ei kuitenkaan voida kirjata lakitekstiin. Se, että ed. Liikkanen nyt kommentoi näitä periaatteita ja totesi, etteivät nekään ole ihan oikeat, on saanut minut uusiin aatoksiin. Olen miettinyt, ovatkohan ne kuiskutukset tosia, kun on väitetty, että tosiasiallisesti löytyy aika paljon niitä, jotka eivät haluakaan näitä periaatteita käytännössä toteuttaa. Sen vuoksi niitä ei saa lakiin kirjata.

Ei ole kovin maailmojasyleilevä ajatus terminologisesti, kuuluuko jokin asia oikeus- vai sisäasiainministeriölle, ellei muista, että kysymys on oikeusturvallisuudesta. Mielestäni nyt olisi erinomainen tilaisuus pysyä todella asialinjan kannalla, kun lisäksi molemmat ministerit, sekä sisäasiainministeri että oikeusministeri, ovat tällä kertaa samasta puolueesta eikä käsittääkseni ole heidänkään välillään mitään erityisempää riitaa tai erimielisyyttä tästä asiasta. Sen vuoksi minusta kuuluisi myös hallituspuolueiden kansanedustajien nyt rohkaista mielensä ja lausua kantansa, jos he kerran samaa mieltä ovat kuin mietintö ja siitä annettu lausunto.

Arvoisa puhemies! Muutamalla kommentilla itse lainsäädäntötekniikasta: Hieman epäviralliseemmassa kielenkäytössä uutta esitystä kunnioitettiin jälkibrezhneviläisenä ihan sen takia, että se on puitelaki, jossa ei kuitenkaan tavoitetta kovin yksityiskohtaisesti kirjata. Ei ole kysymys siitä, että eduskunta ottaisi hallinnolle kuuluvia tehtäviä, vaan kun tehdään puitelaki, tavoitteet voidaan eduskunnan puolella etenkin silloin, jos niistä on vähän kiistelty eri ryhmien välillä, kirjata lakiin ja sitten antaa hallintoviranomaisille tehtävä toimia tämän mukaisesti. Siinä jää joustavuutta ja kuntien yhteistyötä ja kaikkea muutta ihan riittävästi vielä jäljelle. Sen sijaan vanhanaikaisten puitelakien, joissa vain sanotaan, että eduskunta on valmis siirtämään päätöksentekovaltaansa muille, uskoin jo häipyneen 70- ja 80-luvun myötä historiaan.

Arvoisa puhemies! Koska keskustelussa on käynyt ilmi, että pohjaehdotus, jonka ed. Metsämäki teki, nauttii laajempaakin kannatusta kuin sosialidemokraattisen ryhmän, en tässä yhteydessä sinänsä erittäin hyvänä pitämääni pohjaehdotusta lähde kannattamaan vaan annan mahdollisuuden laajemmalle parlamentaariselle yhteistyölle, jonka toivon todellakin äänestyksessä ulottuvan myös sellaisten hallituspuolueiden kansanedustajien puolelle, jotka ajattelevat asiaa hieman pidemmällä aikavälillä kuin yhden tai kahden hallituksen ajan.

Ed. V i s t b a c k a: Arvoisa puhemies! Viitaten siihen, mitä sanoin varsinaisessa puheenvuorossani, jonka käytin jokin aika sitten, niillä perusteilla kannatan ed. Metsämäen ehdotusta nimenomaan sen johdosta, että käytännössä ja toiminnallisesti nimenomaan ulosottopuolen osalta ehdoton edellytys olisi se, että koko ulosottotoimen, olkoon se nykyisellä kaupunginvoudinvirastolla tai nykyisessä nimismiesjärjestelmässä, joka muuttuu, pitäisi olla kokonaisuudessaan oikeusministeriön alainen. Silloin siitä jotakin käytännössä tulisi ja yhtenäisesti asioita

voitaisiin viedä eteenpäin. Mutta koska valitettavasti sisäasiainministeriö ei ole ollut kiinnostunut syyttäjäpuolen eikä ulosottopuolen kehittämisestä, olen valmis kannattamaan nimenomaan ed. Metsämäen ehdotusta.

Ed. Vähänäkki: Herra puhemies! Minulle esitettiin toivomuksia, että monilla on kiire, että asiasta pitäisi äänestää, joten älkää puhuko pitkään. En aiokaan puhua pitkään, mutta ehkä kaksi minuuttia paikalla ei kuitenkaan riittäisi eritoten, kun tiedän monien puhemiesten hyvin halukkaasti nimenomaan kahden minuutin kuluttua katkaisevan puheenvuoron.

Yhdyn niihin puheenvuoroihin, joita on esitetty, että paikallishallintolaki on erittäin odotettu. Sitä on toivottu ja todella vuosia odoteltu ja sitä on yritetty tehdä. Lepäämään jätetty lakikin olisi minua suurelta osin tyydyttänyt ja silloisen hallituspuolueen edustajana nähtävästi ihan täysinkin, mutta sitä on nyt korjattu eräiltä osin vielä paremmaksi.

Meillähän valtion paikallishallinto on perinteellisesti levällään niin kuin jokisen eväät. Kun näinä päivinä nimenomaan kunnallishallinto on otettu aika pitkälti silmätikuksi siinä mielessä, että sen rationalisointiin on erityisesti kiinnitetty huomiota viimeksi juuri maakunta- ja seutukaavaliittoja yhdistämällä ja kuntien sisällä erilaisia lautakuntia vähentämällä ja vapaakuntasysteemillä jne., on erittäin perusteltua, että valtiokin on asiassa mukana.

Muitakin hallinnonaloja tulisi mahdollisimman pian ottaa mukaan. On jo mainittu väestörekisterikeskukset, mutta listaa on paljolti senkin jälkeen. Työvoimahallinto ja jopa kunnianarvoisa ja valtiona valtiossa toimiva Kelakin varmasti mahtuu aikanaan saman luukun sisälle, kunhan aikaa kuluu.

Tiedän, että eduskuntatasolla olisi ollut vaatimuksia valiokunnassa jopa tässä vaiheessa ottaa laajempi suupala pureskeltavaksi eli liittää muitakin hallinnonaloja samaan kihlakunnanvirastoon, mutta onneksi siinä asiassa tuli kuitenkin järki käteen ja todettiin, että kaikkia yhtymäkohtia levällään olevaan lainsäädäntöön tuskin ehdittäisiin, mikäli sopuisassa mukavassa ajassa asia halutaan eteenpäin, eduskuntatalolta käsin niitata ja selvittää.

Olen samaa mieltä kuin eriävän mielipiteen pohjalta tehdyssä ehdotuksessa olevat siinä suhteessa, ja niin oli kai käsitykseni mukaan valiokuntakin eräiden keskustelujensa yhteydessä, että ulosottotoimi kuuluu systemaattisesti aineellisen sisältönsä ja oikeusvarmuusvaatimuksensa puolesta nimenomaan oikeusministeriön alaisuuteen ja edelleen syyttäjälaitos oikeuskanslerin alaisuuteen. Olin edelleen sitä mieltä, että lakiinkin olisi tämä pitänyt kirjata niin kuin eriävään mielipiteeseen liittyvässä lakiesityksessä onkin kirjattu.

Mutta mielestäni lain säännöksen tulee myös täyttää loogisuuden edellytykset eli se, että 1 momentti ei saa lyödä 2 momenttia korvalle jne. Kun tarkastelin strickte eli ahtaasti eriävän mielipiteen pohjaehdotuksesta muutettua lakiesitystä, voidaan todeta, että 1 momentissa on sana "hallinnollisesti" eli että kihlakunnanvirastot kaikkine osastoineen ovat hallinnollisesti lääninhallituksen ja asianomaisien keskusvirastojen alaisia.

Kun toisaalta on sanottu, että ulosottotoimen alistamista oikeusministeriöön puoltaa ehkä suurimpana perusteluna se, että oikeusministeriö hoitaa resurssinsa alaisissaan toiminnoissa paremmin kuin sisäasiainministeriö, ei missään tapauksessa eriävään mielipiteeseen sisältyvä pykälänmuutos tule oleelliselta osaltaan täyttämään sitä perustetta. Nimittäin jos sanotaan, että kihlakunnanvirasto mukaanluettuna myös siis ulosottotoimi on lääninhallituksen ja sisäasiainministeriön alainen hallinnollisesti, se tietää sitä, että myös nimenomaan resurssikysymykset eli uudet virat ja toimet ja varustukset tulevat sisäasiainministeriön kautta. Minusta asiassa olisi voitu vielä hieman odottaa, seuraavien valtiopäivien alkuun, ja kuunnella asiantuntijoita ja tarkentaa eriävän mielipiteen pykälää siltä osin.

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ihan muutama sana, jotka eivät välttämättä ihan kahteen minuuttiin sovi, puhujakorokkeelta tämän mietinnön johdosta ja osin myös käydyn keskustelun tiimoilta.

Ensinnäkin mitä valiokunnan käsittelyyn tulee, niihin kirjauksiin, joita valiokunta mietinnössään kertoo ja sanoo, voi hyvin kernaasti ja mieluusti yhtyä. Nuo kirjaukset ovat monessa mielessä jopa suorastaan tervetulleita. Myös minun mielestäni on aivan välttämätöntä, että paikallishallinnon palvelujen parantamiseksi tarvitaan resurssilisäyksiä, joihin valiokunta mietinnössään aiheellisesti aivan oikein on kajonnut.

Toinen huomioni liittyy valiokunnan näkemykseen siitä, että valtion paikallishallintoa tu-

lee laajemminkin koota yhteen. Näiltä osin voin kertoa, että vireillä tällä hetkellä jo on hanke nimenomaan rekisteritoimistojen väestökirjatehtävien siirtämiseksi nimenomaan kihlakuntavirastojärjestelmään. Tässä vaiheessa valmiutta vielä, kun esitykset annettiin, ei tälle siirrolle ollut monesta eri syystä, mutta valmistelu juuri valiokunnan haluamassa suunnassa on meneillään paraikaa. Uskon, että aika nopeastikin päästään valiokunnan mietinnössä esitettyyn toiveeseen, sen käytännön toteuttamiseen.

Arvoisa puhemies! Sikäli kuin vielä ääntä riittää, menen keskusteluun siitä, millä tavalla laki muuttaa aiempaa, edellisen eduskunnan aikaista hallituksen esitystä ja sen sanomaa nimenomaan niiltä osin, kuin sanomat koskevat palvelusten järjestämistä, saatavuutta ja tasapuolista tarjontaa. Haluan näiltä osin yhtyä ed. Vähänäkin esittämään sanomaan. Todellakin tämä esitys merkitsee tässä suhteessa parannusta aiempaan esitykseen. Sen 2 §, joka määrittelee palvelutavoitteet, on selvästi muuttunut edellisen eduskunnan aikaisesta lakiesityksestä. Kun 2, 3 ja 4 § tavallaan jäsentyvät tämän tavoitepykälän eli 2 §:n kautta, uskon, että se velvoittavuus, joka laissa on palveluiden parantamisesta, ei vain nykyisellään pitämisestä vaan suorastaan parantamisesta, tulee näin ollen lain keskeisiin pykäliin eli 2, 3 ja 4 §:ään kirjatuksi ja on velvoittavuudessaan kohtuullisen pitävä ja sitova. Uskon näin ollen todellakin erityisesti edustajien Liikkanen ja Varpasuo puheenvuoroissa esitetyn sanoman mukaisesti, että esitys johtaa siihen, että palveluita kaikkialla maassa kyetään parantamaan tämän puitelain, todella puitelain pohjalta, joka nyt on toisessa käsittelyssä.

Mitä vielä tulee aiempaan esitykseen, jota aikoinaan ed. Vistbacka oli, jos oikein muistan, edellisessä hallituksessa esittämässä, minä ymmärrän aivan oikein, että ed. Vistbacka käy oma kriittistä analyysiaan tästä lakiesityksestä, niin kuin jokaisen edustajan täytyy käydäkin. Olisin toivonut kuitenkin, että ed. Vistbacka ne selvät parannukset tunnustaisi, joita esitys merkitsee siihen esitykseen nähden, joka SMP:n mukana ollen edellisen hallituksen aikana eduskunnan käsittelyyn annettiin.

Arvoisa puhemies! En eri syistä enempää tässä yhteydessä kommentointiani jatka. Ehkä ulosottotoimen osalta voin omana käsityksenäni lausua sen, että pidän ilman muuta selvittämisen arvoisena ja suorastaan välttämättömänä sitä, että kysymys selvitetään. Kun viime keväänä hallitus päätti pistää jatkovalmisteluun paikallis- ja poliisihallintolait, siinä yhteydessä oli esillä tämän kysymyksen valmius tulla kirjatuksi jo lakiin. Eri syistä, lähinnä intressien ristiriitaisuuden vuoksi, ei poliittisten vaan muunlaisten intressien ristiriitaisuuden vuoksi, todettiin, että ainakaan tässä yhteydessä ja tilanteessa valmiutta asian lakiin kirjoittamiseen ei kuitenkaan ole. Olen omalta puoleltani valmis siihen, että selvittelytyötä jatketaan, ja jos mainittujen erilaisten intressiryhmien kesken yhteisymmärrys mahdollisimman nopeastikin löytyy, esteitä sille, että tämän kohdan korjaukseen jatkossa mentäisiin, mielestäni ei ole.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totean ministeri Pekkariselle, että tietysti on myönnettävä se, että on saatu muutamia lisäyksiä lähinnä kuulemismenettelyn johdosta, mikä tietysti on hyvä. Mutta minä en, arvoisa puhemies, jaksa uskoa, että toteutuu se, mitä ministeri Pekkarinen äsken sanoi, että palvelut jopa paranevat. Valitettavasti tilanne on ainakin minun näkemykseni mukaan se, että muutaman vuoden päästä palvelut todella tulevat maaseudulla heikkenemään, kun niitä vähennetään. Saa nähdä, kuka on oikeassa sitten, kun käytännössä lakia toteutetaan ja seuraukset voidaan käytännössä myös havaita.

Mitä tulee ministeri Pekkarisen mainitsemaan ulosottopuolen asiaan, ihmettelen, minkä johdosta sitä ei voida lakitekstiin kirjata, koska kaikki myöntävät ne ongelmat, jotka siinä ovat. Nimenomaan ed. Metsämäen ehdotus on sen suuntainen, että se poistaisi ne ongelmat, joita käytännössä tällä hetkellä esiintyy.

Ed. L a x : Herra puhemies! Käyty keskustelu osoittaa, että varsin vaihtelevalla menestyksellä on sisäistetty, mitä tämä uudistus pitää sisällänsä, ja johtopäätökset ovat sitten olleet sen mukaiset. Olen aikaisemmin lain ensimmäisessä käsittelyssä samoin kuin lakivaliokunnan mietintöön jättämässäni eriävässä mielipiteessä todennut, että olisi pitänyt vetää selkeitä johtopäätöksiä uudistuksen jatkon varmistamiseksi.

En halua toistaa, mitä aikaisemmin olen jo tuonut esille. Mutta kyllä minusta on irvokasta ja eduskunnan arvovallan kannalta varsin arveluttavaa — ja nyt minä puhun siitä, mitä olen lakivaliokunnan käsittelyn yhteydessä oppinut

ja sisäistänyt — että kintaalla viitataan yhteneville lausunnoille, jotka antavat kahden asianomaisen ministeriön kansliapäälliköt, oikeuskanslerinvirasto ja valtionhallinnon ylin selvitysmies. Minusta tällaisia lausuntoja ei voi jättää huomiotta. Näin on nyt tapahtunut. Hallintovaliokunnan mietintöön jätetty eriävä mielipide pohjautuu nimenomaan näihin lausuntoihin. Minä olisin älyllisesti epärehellinen, jos en sitä kannattaisi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Metsämäki ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Salolainen merkitään läsnä olevaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy hallintovaliokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Metsämäen ehdotus hyväksytty.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 77 ei-ääntä; poissa 32. (Koneään. 136)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt hallintovaliokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—9 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset laiksi poliisin hallinnosta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 155
Lakialoite n:o 74
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 15

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 15. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Olen ollut valiokunnassa muilta kuin suojelupoliisia koskevilta osin mietinnön kannalla. Minun mielestäni suojelupoliisin tulisi jatkossa olla sekä sisäasiainministeriön että eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan valvonnan alainen. Lisäksi olen sitä mieltä, että suojelupoliisin toimivallasta antaa kansalaisista ns. turvallisuuslausuntoja tulisi säätää lain tasolla ja nyt ehdotettua asetustekstiä tarkemmin rajauksin.

Meillä Suomessa on aika ajoin käyty keskustelua siitäkin, kenen puolesta suojelupoliisi toimii. On jopa asetettu kyseenalaiseksi koko suojelupoliisin toiminnan oikeutus. Pitkälti näihin kriittisiin äänenpainoihin on antanut aihetta se, että suojelupoliisin toimet ovat demokraattiselle yhteiskunnalle poikkeuksellisesti jokseenkin kansanvaltaisen kontrollin ulottumattomissa. Suojelupoliisin toimialaan liittyy ymmärrettävästi kuitenkin paljon tietoa, jota ei voida käsitellä julkisesti. Sama demokratian ja avoimuuden ongelma on tuttu myös ulkopolitiikassa sellaisena kuin sitä meillä harjoitetaan.

Ulkopolitiikan osalta on ratkaisuksi löytynyt eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan harjoittama kontrolli ja yhä enenevässä määrin myös sen harjoittama aloitteellinen ulkopolitiikka. Valiokunta, jossa ovat edustettuna lähes kaikki poliittiset ryhmittymät, mutta jonka kokouksissa käsitellyt asiat pysyvät tarvittaessa salassa, on osoittautunut toimivaksi kompromissiksi valtion turvallisuus- ja demokraattisuusintressien törmäämisissä. Yhä enemmän on esitetty vaateita ulkoasiainvaliokunnan roolin kasvattamisesta nykyistäkin tärkeämmäksi ja edelleen säilyttäen sen nykyiset olennaiset piirteet.

Nyt hallitus esittää, että poliisilain mukaan suojelupoliisin tehtävänä olisi torjua sellaisia hankkeita ja rikoksia, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta, sekä suorittaa tällaisten rikosten tutkintaa. Tämä toimiala, jota tulisi tulkita suppeasti, liittyy pitkälti Suomea ulkopuolelta uhkaaviin tekijöihin, ja näin ollen se sopii mitä parhaiten juuri ulkoasiainvaliokunnan toimialaan. Mitä taas

tulee mahdollisiin maan sisäisiin uhkiin, niin demokratia suorastaan edellyttää, että sitä, mitä näinä uhkina pidetään, arvioi mahdollisimman demokraattisesti edustava joukko päättäjiä. Tässä siis varsin merkittäviä näkökohtia.

Viime aikoina on julkisuudessa käyty keskustelua suojelupoliisin kasvaneesta lausunnonannosta koskien yksityisten kansalaisten taustoja. Suojelupoliisi on ilmoittanut, että viime vuonna siltä pyydettiin ns. turvallisuuslausuntoja lähes 4 000, joista noin 1 000 lausunnossa oli pyytäjänä yksityinen yhteisö. Henkilö, josta lausunto annetaan, ei ole oikeutettu saamaan tietoa sen koommin lausunnonannosta kuin sen sisällöstäkään. Hallituksen esityksessä on säännökset tästä lausuntokäytönnöstä jätetty asetukseen ennalleen.

Mielestäni nykyinen lausuntokäytäntö on omiaan herättämään epäilyjä siitä, että menettely ei ole yhdenmukainen yksityisyyden eikä tietosuojan modernien periaatteiden kanssa. Tämä lausunnonanto perustuu nykyisin poliisiasetuksen epämääräiseen mainintaan suojelupoliisin velvollisuudesta antaa viranomaisille ja yhteisöille sellaisia ohjeita, neuvoja ja tietoja, jotka ovat tarpeen valtion turvallisuuden ylläpitämiseksi tai siihen kohdistuvien loukkausten ehkäisemiseksi.

Mielestäni henkilöistä annettavista lausunnoista tulee säätää lain tasolla siten, että ne tehtävät, joihin hakijoista lausunto voidaan antaa, on rajattu ministeriöiden virkamiehiin, suoranaisiin valtion turvallisuuteen liittyviin virkoihin sekä sellaisiin yksityisten yhteisöjen johtotehtäviin, joihin liittyy merkittäviä kansallisia, taloudellisia tai turvallisuuteen liittyviä riskejä. Näistä erityisesti mainittakoon uhka huipputeknologian teollisuusvakoilusta, jota henkilökohtaisesti pidän varsin relevanttina ja jossa suhteessa ehkä suojelupoliisi olisi voinut aikoinaan toimia vieläkin tehokkaammin kuin on toiminut. Lisäksi henkilöllä, jota lausunto koskee, tulee olla oikeus saada nähtäväkseen suojelupoliisin antama lausunto sekä tieto siitä, että hänestä on pyydetty kyseessä oleva lausunto. Nykyinen salaisuuden verho ei ole käsitykseni mukaan perusteltavissa.

Arvoisa puhemies! Kun teen ehdotuksen, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus, totean, että tämä merkitsee käytännössä sitä, että lisäksi tulisi säätää ed. Pekka Haaviston lakialoitteessa n:o 74 ehdotettu muutos valtiopäiväjärjestykseen. Ehdotan sen vuoksi vielä, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin lisäksi lakialoitteeseen n:o 74 sisältyvä toinen lakiehdotus.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Pulliaisen tekemiä ehdotuksia.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Tähän lakiin on huomautettavaa kahdessa kohdassa.

Toinen on se, että Helsingin poliisilaitos, sen hallinto ja sen yläpuolella olevat tahot hajotetaan tietyllä tavalla kahteen osaan: lääninhallitukseen ja sisäasiainministeriöön, mikä ei hallinnon ja toiminnan kannalta voi missään tapauksessa olla paras mahdollinen ratkaisu. Ilmeisesti tässä on kysymys jonkinlaisesta kompromissista, kun ei ole päästy ratkaisussa suuntaan eikä toiseen. Tämän tyyppinen ratkaisu ei ole missään tapauksessa paras mahdollinen. Helsingin poliisilaitoksen olisi pitänyt olla joko lääninhallituksen tai sisäasiainministeriön alainen tai sitten sisäasiainministeriön alainen pelkästään joissakin diplomaattivierailuihin ja suuriin tapahtumiin liittyvissä asioissa.

Toinen asia, jota ei voi hyväksyä, on, että poliisiylijohtaja Olli Urponen ajatus lääninpoliisista kytee tässä edelleen. Keskusrikospoliisin aluetoimistoja alistetaan tällä entistä enemmän läänin poliisijohdon valvontaan, mikä ei missään tapauksessa ole ollut tarkoitus. Olli Urponen on hyvä poliisipäällikkö kaikessa, ei siinä mitään, mutta hänen inttävät näkemyksensä asiasta näkyvät sormenjälkenä tässäkin.

Näiden johdosta mietimme sitä, tulemmeko kolmannessa käsittelyssä esittämään myös tämän kuten paikallishallintolain hylkäämistä.

Mitä tulee ulkoasiain valvontaan suojelupoliisin suhteen, me tiedämme varsin hyvin, että ulkoasiainvaliokunta vuotaa ja tulee vuotamaan aina kuin seula. Ei tällaisen yksikön ja tällaisen instituution valvontaan voi asettaa sellaista poliisiyksikköä, jonka tutkimuksesta saatavat tiedot ovat erittäin salaisia.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Pyydän ensiksi saada kannattaa ed. Pulliaisen tekemiä esityksiä.

Näiden tueksi haluan esittää muutaman näkökohdan ja tiedonkin mahdollisesti, joihin tutustuin, kun kymmenisen vuotta sitten erästä tilaisuutta varten valmistelin esitystä suomalaisesta poliisihallinnosta. Silloin törmäsin kirjeenvaihtoon, jota sisäasiainministeriö ja valtiontalouta tarkastavat viranomaiset olivat käyneet kes-

kenään lähinnä suojelupoliisin tavasta hyväksyä tiettyjä menoja maksettavaksi. Minusta se on tässä yhteydessä perusteltua tuoda esille, koska se kertoo myös suojelupoliisin parlamentaarisen valvonnan tarpeellisuudesta.

Kysymys oli suojelupoliisin käyttövaroista suoritettavien maksujen hyväksymisestä. Ne poikkeuksellisesti suojelupoliisissa hyväksyttiin vain päällikön allekirjoituksella. En halua väittää, että suojelupoliisin päällikkö olisi hyväksynyt perusteettomia menoja, mitään sellaista ei ollut tiedossa. Sen sijaan ongelmallista on, että yleensä menot hyväksytään esittelystä, niin myös poliisitoimessa. Kun suojelupoliisin käyttövarat eivät ole mitenkään vaatimattomat, minusta tämä asia mahdollisesti myös sisäasiainministeriön antaman selvityksen mukaan täällä kaipaa selvitystä. Joka tapauksessa minusta se on semmoinen esimerkki, että suojelupoliisi tarvitsee parlamentaarista valvontaa. Minulla henkilökohtaisesti on erittäin korkea käsitys suojelupoliisin virkamiehistä ennen ja nyt. En halua tällä siihen puuttua.

Sisäasiainministeriön viime vuoden erityismenoarviosta, jonka eduskunnan tietopalvelu ystävällisesti minulle toimitti, käy ilmi mm. seuraavaa: Keskusrikospoliisilla, jonka kokonaismääräraha oli runsaat 105 miljoonaa markkaa, oli käyttövaroja 20 000 markkaa. Liikkuvalla poliisilla, jonka määräraha kokonaisuudessaan oli vajaat 170 miljoonaa markkaa, oli käyttövaroja 10 000 markkaa. Suojelupoliisin, jonka määräraha oli vajaat 50 miljoonaa markkaa, käyttövarat olivat 425 000 markkaa, (Ed. Laakso: Mihin niitä käytettiin?) siis monikymmenkertaiset verrattuna muiden poliisiyksikköjen rahoihin. Tämä summa oli ja ilmeisesti on edelleenkin suojelupoliisin päällikön yksin käytettävissä.

Minusta, kun eduskunta antaa määrärahat, sen pitää olla vakuutettu siitä, että niitä käytetään asianmukaisella tavalla. Mikä on se tarkoitus, johon suojelupoliisi tarvitsee melkein puoli miljoonaa markkaa päällikön yksin harkinnassa olevia varoja vuosittain?

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Toisessa käsittelyssä oleva lakiesitys on, samalla tavoin kuin edellinen, sellainen lakiesitys, joka keskustapuolueen myötävaikutuksella saatiin lepäämään.

Nyt on annettu uusi esitys. Nyt, ministeri Pekkarinen, muutokset ovat todella vähäisiä. Täällä on lisäys yhteistoiminta-alueeseen, joka oli selvä lapsus edellisessä esityksessä, ja tämä sana kertautuu useamman kerran lakiesityksessä, niin kuin tietysti pitääkin.

Lääninhallituksen annettua lausuntonsa tulkintani mukaan nyt tähän valiokunta on lisännyt sen, että myös kuntia täytyy kuulla silloin, kun piirejä yhdistetään.

9 §:ään on liitetty uusi momentti, joka koskettaa lähinnä tutkintajärjestelyjä. Lääninjohdolla on oikeus määrätä keskusrikospoliisin ja paikallispoliisin yhteistyöstä nimenomaan yksittäistapauksissa.

Tämä lakiesitys on puhuttanut jo viime eduskuntakaudella erittäin rajusti nimenomaan kenttäväen keskuudessa, etenkin poliisien keskuudessa, ja myös niin kuin ed. Aittoniemi totesi tähän sisältyy eräitä pinttyneitä näkemyksiä siitä, millä tavoin eräät johtavat poliisivirkamiehet haluavat ehdoin tahdoin viedä oman näkemyksensä läpi ujutettuna enemmän taikka vähemmän. Tämä on mielestäni valitettavinta tässä lakiesityksessä.

Mielestäni lakiesitykseen sisältyy — haluan korostaa, että tämä on henkilökohtainen näkemykseni — selviä ristiriitoja.

Ensinnä mielestäni olisi pitänyt säätää poliisin toimintaa ja toimivaltuuksia koskeva poliisilaki, sen jälkeen vasta nyt käsittelyssä oleva hallintolaki, jolloin siinä olisi voitu ottaa huomioon poliisilain vaikutukset hallintolakiin. Mielestäni näinpäin asiaan olisi pitänyt paneutua eikä niin kuin nyt, kun lähdetään latvasta rakentamaan alaspäin. Nimenomaan päinvastoin tässä olisi pitänyt toimia.

Eräiden pykälien osalta haluan vielä mainita käsitykseni, lähinnä 5 §:n 1 momentista. Sitä koskevissa perusteluissa todetaan, että lääninhallitusasetuksen nojalla ei ole mahdollista perustaa lääninhallituksen poliisiosastoa, ja siinä todetaan, että tarkoituksenmukaisinta olisi, että lain tasoinen säännös ei ole esteenä lääninhallituksen organisatiouudistukselle.

Arvoisa puhemies! Voi kysyä kyllä, mikä on se organisaatiouudistus, josta ei ole sen tarkemmin ollut mitään tietoa esillä julkisuudessa eikä myöskään ymmärtääkseni tämän esityksen perusteluissa. Mikä on se uudistus, jota tavoitellaan? Toisaalta tietysti voi todeta sen, että suunnitteilla oleva organisaatiouudistus ei voine kehittyä toimivaksi osastoksi ilman, että siihen kytketään selviä henkilöstölisäyksiä.

Toisin sanoen tulkintani on se, että tässä tarkoitetaan nyt kuitenkin lääninpoliisin perustamista. Mutta mistä tarvittava henkilöstö ote-

taan, liikkuvasta poliisista, keskusrikospoliisista vai paikallispoliisista? Valitettavasti minä en usko siihen, että mikään näistä vaihtoehdoista, jos täydennystä haetaan, onnistuu, koska henkilöstövajausta on jo tällä hetkellä hyvin paljon.

Mielestäni tämän lakiesityksen 9 §:n 2 momentti, toisen virkkeen määräys, on erityisesti tutkintatoimintaa kangistava ja byrokratisoiva. Siinähän todetaan, että sisäasiainministeriö määrää myös keskusrikospoliisin ja poliisin muiden yksiköiden välisistä tutkintajärjestelyistä. Onko tällainen määräys lainkaan tarpeen? Jos asiasta jotakin on pitänyt lausua, niin miksei sitä voitu todeta tämän lain 4 §:ssä, niin kuin aikoinani olen lähetekeskustelussa esittänyt? Siinä on määritelty poliisin ylijohdon tehtäväluettelo. Kun toisaalta 4 §:ssä on jo poliisin ylijohdolle määrätty tehtäväksi johtaa poliisitointa koko maassa, niin tuntuu jotenkin siltä, että tämä esitys on täysin päällekkäinen.

Jos tätä asiaa tarkastelee vielä lähemmin, niin voi todeta, että jos krp:n ja muiden poliisiyksiköiden väliset tutkintajärjestelyasiat nostetaan vain ministeritasolla ratkaistaviksi, niin tämä ei tule jokapäiväisenä järjestelynä toimimaan lainkaan. Jo tutkinnan joutuisuusvaatimuksen ja toisaalta menettelytavan byrokraattisen kankeuden vuoksi tutkintajärjestelyasiat tulee voida pääsääntöisesti ratkaista krp:n ja paikallisen poliisin kulloinkin kysymykseen tulevien yksiköiden ja tarvittaessa lääninhallituksen edustajien kanssa. Minun mielestäni tämä olisi tullut poistaa silloin, kun asiantuntijoita on kuultu. Uskoisin, että myös tähän asiaan on valiokunnassa kiinnitetty huomiota.

Osittain kyseenalainen on minun mielestäni myös kohta, missä erillisyksiköiden tehtäväjako ja niiden asema poliisin lääninjohtoon esitetään, koska erillisyksiköiden tehtävät on määritelty omissa pykälissään. Kun yleisperusteluissa todetaan, ettei poliisin kolmiportaiseen organisaatiorakenteeseen ehdoteta muutoksia, niin näin ollen poliisin ylijohdon, lääninjohdon ja paikallispoliisin lisäksi on valtakunnalliset yksiköt keskusrikospoliisi, liikkuva poliisi, suojelupoliisi jne. Lisäksi todetaan normaalista linjaorganisaatiosta erillään olevien valtakunnallisten organisaatioiden olevan edelleen sellaisia poliisitoimen alueita, joilla poliisitoiminnan erityisluonne tai samanaikainen operatiivinen toiminta valtakunnan eri puolilla edellyttävät erillistä keskitettyä organisaatiota. Näitten perusteella on ehdotettu sitten, että keskusrikospoliisi ja suojelupoliisi säilytetään valtakunnallisina yksikköinä ja niiden toimintaa kehitetään nykyisen organisaatiorakenteen pohjalta.

Kun tässä pidetään erittäin tärkeänä, että sisäasiainministeriö eli poliisin ylijohto määrää kaikesta työnjaosta ja tehtävistä, niin pelkään pahoin, että jos sitä noudatetaan, niin kuin edellyttäisi lakitekstin perusteella, kyllä tilanne byrokratisoituu erittäin rajusti.

5 § sinällään on erittäin mielenkiintoinen sikäli, että siinähän lääninjohdolle annetaan määrättyjä toimintavaltuuksia toiminnan johtamisesta, valvomisesta ja lääninjohdolle määritellään samat tärkeimmät tehtävät kuin ylijohdolle koko valtakunnassa. Näitten perustelujen mukaan se merkitsee sitä, että lääninjohto on esimiesasemassa kaikkiin alueellaan toimiviin poliisimiehiin nähden, siis myös valtakunnallisiin yksiköihin nähden eli liikkuvaan poliisiin ja keskusrikospoliisiin. Kun lääninjohdon tehtävänä on suunnitella poliisin toiminta läänissä, niin sillä ymmärretään käsitykseni mukaan sekä toiminnan että talouden suunnittelua eli lääninjohto määrää myös valtakunnallisten yksiköiden toiminnan ja talouden suunnittelusta, ja sen mukaan nämä yksiköt ovat alistussuhteessa lääninjohdolle.

Arvoisa puhemies! 8 § tarkoittaa sitä, että pienehköt nimismiespiirit lakkautetaan ja toiminta tullaan keskittämään ajan myötä suuriin taajamiin. Kuten jo edellisessä lakiesityksessä, joka äänestyksen jälkeen hyväksyttiin sisältönsä puolesta, tämä tarkoittaa samaa kuin siinäkin. Piirejä tullaan vähentämään rajusti, ja pelkään pahoin, että kaikesta huolimatta, vaikka ministeri Pekkarinen edellisen lakiesityksen yhteydessä toisin sanoikin, palvelutaso tullee ja minun käsitykseni mukaan tulee heikkenemään.

Ihmetyttää lähinnä se, minkä johdosta poliisipiirejä ei voitaisi pitää sinällään tasavertaisina ja siltä pohjalta kehittää yhteistoimintaa enemmän. Tähän uuteen lakiesitykseen on toki otettu yhteistoiminta-alueen muodostamisasiat ja muut vastaavat, mutta minun mielestäni toimintaa olisi voitu kehittää paremmin ja järkevämmin nimenomaan sen kautta, koska ne tulokset, joita haja-asutusalueilla on saatu, ovat olleet minun tietojeni mukaan ainakin suhteellisen hyviä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi palaisin muutamalla sanalla siihen, mihin ed. Aittoniemi jo puuttui. Hallintovaliokunta on poistanut 8 §:n 2

momentista sanat "Helsingin poliisilaitoksen". Mielestäni se on aivan oikein, mutta tämä on mielestäni jäänyt puolitiehen. Mietinnön sivulla 7 "valiokunta katsoo, että poliisitoiminnan johtamisen Uudenmaan läänin alueella tulisi olla pääsääntöisesti myös Helsingin poliisilaitoksen osalta lääninjohdolle kuuluva tehtävä". Lisäksi todetaan, että "mainittu poliisilaitos olisi myös lääninhallituksen alainen virasto". Seuraava toteamus on mielestäni virheellinen, sitä ei olisi pitänyt tehdä: "Helsingin poliisilaitos hoitaisi kuitenkin sisäasiainministeriön alaisena toiminnan ja talouden suunnittelun, henkilöstöasiat ja henkilöstön koulutusta koskevat asiat." (Ed. Mattila: Se hoitaa jo!) — Hoitaa tällä hetkellä nimenomaan. Sen takia siihen olisi haluttu muutoksia. — Millä tavoin lääninjohto voi toimia ja mitkä ovat ne resurssit, joilla lääninhallitus voi Helsingin poliisilaitoksen laittaa ojennukseen, kun laitos hoitaa sisäasiainministeriön alaisena toiminnan ja talouden suunnittelun? Eihän lääninhallitus voi silloin puuttua näihin asioihin lainkaan, kun lääninhallituksella ei ole antaa resursseja eikä varoja.

Arvoisa puhemies! Mielestäni olisi pitänyt tässä koko toiminta siltä osin liittää lääninhallituksen alaisuuteen ja niissä erityistehtävissä, joita Helsingin poliisilaitoksella on esimerkiksi kansainvälisten kokousten tai muiden erityistilanteiden yhteydessä, Helsingin poliisilaitos toimisi sisäasiainministeriön alaisuudessa suoraan. Toivon, että arvoisa ministeri selvittää vielä näitä ongelmia, koska ymmärtääkseni valiokunnan mietintö saattaa johtaa todella vaikeisiin tulkintaongelmiin lähinnä sen johdosta, että jos Uudenmaan läänin poliisitarkastaja esittää yhteistoiminta-alueen muodostamista eräitten toimintojen osalta esimerkiksi Espoon ja Vantaan nimismiespiirien kanssa, millä tavoin mahdollisesti ministeriö silloin suhtautuu sellaiseen esitykseen.

Ed. P u l l i a i n e n: Arvoisa puhemies! Kun ed. Aittoniemi viittasi siihen, että ulkoasiainvaliokunta vuotaa kuin seula, totean pari näkökohtaa. Ensinnäkin retorisesti kysyn: Ketä hän röntgenkuvaa, itseään vai muita ulkoasiainvaliokunnan nykyisiä jäseniä? Toinen kommentti on se, että jos jossakin tilanteessa jokin instituutio ei osoittaudu olevan sen luottamuksen arvoinen, jonka yhteiskunta on sille osoittanut, pitäisikö tästä tehdä se johtopäätös, että se instituutiona on tullut kelvottomaksi.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n: Arvoisa puhemies! Ihan kaksi lyhyttä kommenttia ed. Vistbackan puheenvuoron johdosta.

Ensinnäkin on aivan totta, siinä hän on aivan oikeassa, että poliisihallintolaki ei todellakaan ole muuttunut olennaisesti siitä laista, joka oli edellisen eduskunnan aikana käsittelyssä. Edellisen eduskunnan aikana silloinen oppositio, joka äänesti lain yli valtiopäivien, katsoi, että nämä kaksi lakia, paikallishallinto- ja poliisihallintolaki, kuuluvat olennaisesti yhteen, niin kuin mielestäni kuuluvatkin. Kun pääarvostelun kohde liittyi paikallishallintolakiin, molemmat menivät tästä syystä yli vaalien ja valtiopäivien. Yhdyn ed. Vistbackan näkemykseen, että tähän lakiin ei olennaisia muutoksia ole tullut.

Mitä tulee komentovaltasuhteisiin krp:n ja läänin poliisijohdon välillä tietyissä tapauksissa, muotoilu ja ennen kaikkea perustelu, jotka hallituksen esitykseen on kirjattu — tämä kommentti kuuluu ensisijaisesti ed. Aittoniemelle — on hyvin tarkoin käyty yhdessä läpi keskusrikospoliisia ja paikallispoliisia ja koko maan poliisijohtoa edustavien tahojen kanssa. Muotoilut näiltä osin ovat ristiriidattomia. Mainituilla orgaanitioilla ja -tahoilla täysin yksimielinen käsitys on ollut siitä kirjauksesta, mikä lakiesitykseen on tehty.

Ed. V ä h ä n ä k k i: Herra puhemies! Olisin halunnut kajota aluehallintoa ja poliisipiirien muodostamista koskevaan lakiin, ensimmäisenä Helsingin poliisilaitokseen, joka tuntui eniten valiokunnassa keskusteluttavan eri perusteilla valiokunnan jäseniä. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että on erinomaisen hyvä, että Helsingin poliisilaitos on toiminnan ja talouden suunnittelun ja sitä tietä resurssien osalta sisäasiainministeriön alainen. Tällöin me noudatamme ulkomaista, paljon pitemmälle kaupungistuneiden maiden mallia. Melkeinpä kaikissa länsimaissa, joihin nyt olemme kovasti integroitumassa, on asianlaita juuri näin.

Ed. Aittoniemi mainitsi vain yhden asian eli sen, että tulee valtiovieraita. Kuitenkin Helsingin poliisilaitoksen toiminta on kaikin puolin muutenkin hyvin erilaista kuin niissä idyllisissä ed. Vistbackan mainitsemissa nimismiespiireissä. (Ed. Vistbacka: Vantaalla ja Espoossa!) Täällä käy todellakin vieraita ulkomailta. Täällä pidetään kansainvälisiä Etyk- ym. kokouksia. Tänne suuntautuu — mitä toivon mukaan ei koskaan tapahdu, mutta jos tapahtuu, niin ensimmäisenä — kansainvälinen terrorismi lieveilmiöineen.

Samoin äskettäiset tapahtumat ulkomaalaisten tulvan muodossa muualla ja edelleen huumausainerikoksiin liittyvät asiat pitävät sisällään johtonsa ja organisaationsa keskuksen täällä Helsingissä, puhumattakaan liikennekysymyksistä, jotka täällä ovat tavan takaa voimakkaammin esillä.

On erinomaisen hyvä, että valtakunnan pääkaupunki on keskitetysti johdettu ja että sinne pystytään myös voimavaroja työntämään nopeasti tarvittaessa. Tässä mielessä olisin ollut sitäkin vastaan, että 8 §:stä poistettiin yhteistoimintakysymyksessä Helsingin poliisilaitoksen nimi.

Tältä osin ihmettelin suuresti, että nimenomaan keskustaan kuuluvat valiokunnan jäsenet olivat haluamassa sitä, että valiokuntamietintöön olisi tullut maininta siitä, että Vantaan ja Espoon ja nimismiespiirit tulee maailman tappiin asti, niin kuin on tapana sanoa, myös valiokunnan juhlallisella päätöksellä säilyttää erillisinä nimismiespiireinä. Kukaan meistä ei paljolti rajaa huomaa asutuksen puolesta, ulkonäön puolesta ja varmasti poliisit eivät rikollisuudenkaan puolesta huomaa, kun ajetaan Helsingin poliisilaitoksen alueelta Vantaan tai Espoon nimismiespiirien alueelle. On aivan oikein, että sisäasiainministeriölle ja valtakunnan poliisijohdolle jää tulevaisuudessa mahdollisuus yhteistoimintaa kehittää näiden pääkaupunkiseudun kolmen poliisipiirin kesken ja vieläpä joskus, enkä usko että kovinkaan kaukaisessa tulevaisuudessa, myös niin toimia, että nämä kolme Suur-Helsingin alueella olevaa poliisipiiriä yhdistetään Helsingin poliisilaitokseen.

Olisin kajonnut lyhyesti ed. Pulliaisen aloitteeseen siltä osin kuin on kysymys supon tai entisen suopon, jolla nimellä tunnen paremmin, toiminnallisesta johdosta. Ed. Pulliainen esittää myötäjuoksijoineen, että ulkoasiainvaliokunta eli eduskunnan yksi valiokunta valvoisi ja kenties johtaisi valtakunnan salaista poliisia niin kuin yleismaailmallisessa kielessä on yleensä tapana sanoa.

Totta kai se on mielenkiintoa herättävä asia ja kaikilla on mielessä äskettäin kaatuneen Itä-Saksan hallinnon salainen poliisi, valtiollinen poliisi, samoin samanlainen Romaniassa jne. Yleensä demokraattisessa maassa kuten Suomi mitä demokraattisempi maa on, sitä enemmän suurentavan suurennuslasin alla salainen valtiollinen poliisi on, ja se on aivan oikein. Mutta ei missään tapauksessa ole oikein se, että demokraattisen kollegion alle alistetaan valtiollinen poliisi. Sen kärjekkäimpänä seurauksena voi olla se, että kulloinkin vallassa oleva ryhmä, sanotaanpa nyt vaikka hallituspuolueiden yhteinen ryhmä ulkoasiainvaliokunnassa, voisi teettää mieleisiään tehtäviä valtiollisella poliisilla. Ei eduskunnan alaisuuteen toimeenpanovaltaa tässä eikä muussakaan muodossa tule sisällyttää.

Sitä paitsi on otettava huomioon, että supo/suopo tutkii myös kaikkien kansanedustajien tehtävät. Jokainen heistä voi ajan oloon joutua maanpetokseen tai valtiopetokseen liittyvän rikoksen osalta tutkittavaksi. Ei ole silloin millään tavalla asianmukaista, että olisi demokraattisen kollegion alaisena tämä elin, joka tutkii näitä tutkimuksen ajan erittäin salassa pidettäviä rikoksia. Tässä yhteydessä, erittäin harvinaista kyllä, yhdyn ed. Aittoniemen käsityksiin.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki tuntui pitävän parempana, että valtakunnan salainen poliisi on hallituksen valvonnassa kuin että se olisi eduskunnan valvonnassa.

Ed. Haaviston lakialoite ei tietenkään merkitse eduskunnan toiminnallista ohjausta, vaan yksinkertaisesti sitä, että eduskunta maan ylimpänä vallankäyttäjänä ulkoasiainvaliokuntansa välityksellä saa jälkikäteen suojelupoliisin toiminnasta kaikki tiedot, jotka tarvitaan. Silloin esimerkiksi voidaan saada tarkempaa tietoa siitä, mihin suojelupoliisi käyttää käyttövaroja runsaat 1 100 markkaa vuoden jokaisena päivänä jouluaatto ja vappu mukaanlukien, kun esimerkiksi keskusrikospoliisilla tuo määrä 36 kertaa pienempi, vajaat 30 markkaa päivässä.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki heitteli hieman nimismiespiireistä ja siitä, mitä itse puheenvuorossani totesin. Mutta ed. Vähänäkki puheenvuoronsa loppuosassa tavallaan kumosi sen, mistä aloitti. Koska minun mielestäni Vantaata ja Espoota on hyvin vaikea erottaa, kun pääkaupungista lähtee, minkä takia myös poliisitoiminnallisesti tämä alue ei voisi olla saman lääninjohdon alaisena? Koska pääkaupunkiin tulevat lentomatkustajat tulevat nimenomaan nimismiespiirin kautta, niin minkä johdosta normaalipoliisitilanteessa ei käskytysvalta olisi lääninhallituksella? Ainoastaan erityistilanteissa se kuuluisi mielestäni sisäasiainministeriölle, ja taloudellinen ja toiminnallinen suunnittelu tämän johdosta kuuluisi nimenomaan niiden perusteiden mukaan, mitä ed. Vähänäkki totesi, myös lääninhallitukselle.

Ed. Varpasuo: Herra puhemies! Valiokunta todella keskusteli laajasti pääkaupunkiseudun poliisin ongelmista. Senpä takia valiokunta myös kirjasi mietintöönsä edellytyksenä, pontena, sen, että "hallitus huolehtii erityisesti Espoon ja Vantaan nimismiespiirien kasvaneista asukasmääristä ja lisääntyneistä tehtävistä johtuvan resurssivajauksen kompensoimisesta".

Sitten kun mentiin syyhyn, mistä johtuu, että Espoo ja Vantaa ovat jääneet jälkeen verrattuna esimerkiksi Helsinkiin, oma kantani oli se, aivan sama minkä ovat ed. Aittoniemi ja osin ed. Vistbackakin tuoneet esiin: Syynä on ollut juuri se, että Helsingin poliisilaitos on ollut sisäministeriön alaisuudessa suoraan. Se on estänyt Uudenmaan lääninhallituksen toimintaa silloin, kun puhutaan toiminnasta ja taloudesta, poliisitoimen hoitamisesta koko läänissä. Sen takia itse edustin myös sitä kantaa, että Helsingin poliisilaitoksen olisi pitänyt ilman muuta kuulua Uudenmaan lääninhallituksen alaisuuteen ja katkaista tämä sisäministeriön alaisuudessa toimiminen. Siihen ei nykyaikana enää ole mitään syytä.

Ne erityistehtävät, joista on mainittu, liittyvät todella valtiovierailuihin ja tämän tyyppisiin asioihin, joissa itse asiassa Uudenmaan lääni, Espoon ja Vantaan nimismiespiiri, auttaa koko ajan Helsinkiä. Elikkä nyt jo toimii tämä yhteistoiminta siinä mielessä kuin pitääkin. Sen takia tuntuikin aika omituiselta, että hallituksen esityksessä alkuperäisesti yritettiin viedä nyt Espoolta ja Vantaalta itsenäisyyttä. 8 §:n 2 momentti olisi siirtänyt sisäministeriön alaisuuteen suoraan yhteistoiminta-alueen päättämisen silloin, kun Helsinki olisi yhtenä kumppanina. Toisin sanoen Espoota ja Vantaata ei olisi edes kuultu niin kuin muita kuntia kuullaan, kun yhteistoiminta-alueita muodostetaan.

On aika mielenkiintoista, että ed. Vähänäkki haluaisi perustaa maahan 700 000—800 000 ihmiselle yhden poliisilaitoksen. Minä en missään tapauksessa kannata sen tyyppistä kehitystä.

Ed. Dromberg: Arvoisa puhemies! Puuttuisin samaan asiaan, jonka ed. Varpasuo otti esille, eli pääkaupunkiseudun tilanteeseen. Mietinnössä on päädytty edelleenkin siihen, että Helsinki on edelleenkin sisäasiainministeriön alainen, enkä voi henkilökohtaisesti myöskään hyväksyä sitä viitaten samoihin perusteluihin, mitä edustajat Varpasuo ja Aittoniemikin toivat esille, puhumattakaan siitä, että tämä olisi jokin yhteinen alue niin, että kaikki toimisivat sisäasiainministeriön alaisina. Minun mielestäni käskytysvallan jaon mukaan olisi oikeudenmukaista, että kaikki olisivat lääninhallitusten alaisia, niin kuin laki muuten on rakennettu. On otettava huomioon myös resurssit jotka koko ajan ovat olleet vajaat Espoon ja Vantaan, samoin kuin muunkin Uudenmaan läänin osalta. Väestö on kasvanut niissä huomattavasti, ja muualta maasta on siirtynyt tänne väestöä, mutta kun poliisin virkoja ei ole kuitenkaan pystytty lisäämään näillä alueilla, ongelmat ovat lisääntyneet ja sitä kautta vaikeudet muodostuneet moninaisiksi.

Kun vielä tiedetään, että Espoon ja Vantaan nimismiehet ja poliisit hoitavat nimenomaan työnsä puolesta hyvin paljon asioita ja asukasmäärään nähden näillä alueilla on huomattavasti vähemmän poliiseja kuin vanhoissa suurissa kaupungeissa kuten Turussa, Tampereella ja muualla, niin on aivan kohtuutonta, että asiaa ei ole pystytty järjestämään kuntoon. Olisi ollut erittäin järkevää nimenomaan se, että Helsinkikin olisi ollut lääninhallituksen alainen niin kuin kaikki muutkin poliisipiirit.

Ed. Laine: Herra puhemies! Vaikka Suomessa nyt ollaan valmistautumassa siihen, että tämän parlamentin lainsäädäntövalta siirretään Brysseliin, kuitenkin haluaisin kuuluttaa parlamentin valvontaoikeuksia mm. suhteessa suojelupoliisiin. Ennen oli, mm. sinä aikana kun eduskuntaan olen ensimmäisen kerran tullut valituksi, kertomus kansanedustajien käytettävissä suojelupoliisin toiminnasta. Sen jälkeen useiden vuosien ajan tällaista kertomusta ei enää ole jaettu.

Jos katsoo budjettikirjaa, niin esimerkiksi nyt käsittelyssä olevassa budjettikirjassa poliisitoimen kohdalla ei näy edes suojelupoliisin nimeä. On mahdotonta kansanedustajien arvioida ja päätellä, montako markkaa käytetään ja montako virkaa on olemassa. Ne tiedot täytyy jostain muualta yrittää onkia.

Mielestäni nämäkin seikat täällä aiemmin esitettyjen lisäksi puhuvat parlamentaarisen valvonnan tärkeyden puolesta. Tämän vuoksi katson oikeaksi äänestää ed. Haaviston lakialoitteen eli täällä ed. Pulliaisen tekemän ehdotuksen puolesta. Aion niin menetellä ja arvelen, että koko vasemmistoliiton ryhmä tulee näin menettelemään.

Ed. P a a s i o : Herra puhemies! Lyhyesti tähän keskusteluun haluaisin puuttua, kun on mainittu mm., että suojelupoliisi tulisi alistaa eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan alaiseksi jollakin tavalla, josta sitten myöhemmin sovitaan. Olen ed. Vähänäkin kanssa siitä samaa mieltä, että eduskunnan valiokunta ei voi ryhtyä hallintoviranomaiseksi, jollaista ominaisuutta siltä sitten edellytettäisiin.

Mitä tulee parlamentaariseen valvontaan, niin eduskunnan valiokunnan, tässä tapauksessa myös ulkoasiainvaliokunnan, oikeus saada tietoja on aika yksimielisten asiantuntijalausuntojen mukaan kiistaton myös sellaisissa asioissa, jotka ovat ei-julkisia tai peräti salaisia. Tämä on ollut varsin kovalla koetteella EY-selonteon valmisteluasiakirjojen kohdalla. Olettaisin, että on olemassa vieläkin salaisempia asioita kuin he. Eduskunnan valiokunnalla on halutessaan oikeus harjoittaa valvontaa ja valvontaa harjoittaessaan saada sitä varten tietoja, joita viranomaisen ja viime kädessä pääministerin velvollisuus valtiopäiväjärjestyksen mukaan on valiokunnalle luovuttaa. Tämä onkin parlamentaarisen valvonnan ydin ja toimii sen mukaan kuin eduskunta itse haluaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Yleiskeskustelussa on ed. Pulliainen ed. Hassin kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus sekä lakialoitteen n:o 74 mukainen toinen lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy hallintovaliokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Pulliaisen ehdotus hyväksytty.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 124 jaa- ja 28 ei-ääntä; poissa 47. (Koneään. 137)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt hallintovaliokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, 1 §:n edellä oleva väliotsikko, 4 ja 5 §, 4 §:n edellä oleva väliotsikko, 6—8 §, 6 §:n edellä oleva väliotsikko, 9—14 §, 9 §:n edellä oleva väliotsikko, 15—17 §, 15 §:n edellä oleva väliotsikko, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy hallintovaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

---

1) Ehdotus valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1992

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Jatketaan päiväjärjestyksen 1) asian käsittelyä.

P ä ä l u o k k a 3 2

Yleiskeskustelu:

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Hallitus on luvannut lähettää eduskuntaan selonteon tai tiedonannon energiapolitiikasta. Siinä vaiheessa, jos tämä hallituksen ilmoitus käytännössä toteutuu, on mahdollisuus laajempaan energiapoliittiseen keskusteluun. Siihen on mahdollisuus tietenkin tässäkin yhteydessä ja puutun puheenvuorossani erääseen osa-alueeseen lyhyesti.

Maakaasu, kuten kaikki tietävät, on todettu ympäristöystävälliseksi ja muutoinkin luotettavaksi polttoaineeksi erityisesti teollisuuden ja energialaitosten sekä kotitalouksien käyttöön. Suomen ja Neuvostoliiton kesken solmitut sopimukset maakaasutoimitusten lisäämiseksi Suomeen ovat luoneet mahdollisuuden toimittaa maakaasua myös Lounais-Suomen suuriin väestökeskuksiin ja muualle maahan.

Varsinais-Suomen maakaasutyöryhmän ja muiden yhteisöjen piirissä suoritetut selvitykset ja yhteenvedot osoittavat Lounais-Suomessa olevan halukkuutta ja edellytyksiä varsin huomattaviin maakaasun ostoihin. Neste Oy on arvioinut, että Lounais-Suomen maakaasuputken varrelle jäävien kuntien ja yritysten kaasun tarve olisi vuonna 1995 noin 670 miljoonaa kuutiota vuodessa ja vuonna 2000 noin 822 miljoonaa kuutiota vuodessa.

Kansantaloudelliset ja ulkomaankauppapoliittiset näkökohdat puoltavat maakaasuputken pikaista rakentamista ja näin ollen myös valtion osallistumista maakaasuputken rakentamisesta aiheutuviin kustannuksiin, joko suoran osarahoituksen tai korkotuen muodossa.

Jotta maakaasuverkon laajentamisesta saataisiin Lounais-Suomen osalta mahdollisimman suuri hyöty, tulisi maakaasuputki linjata kulkemaan Riihimäeltä Forssan kautta Uudenkaupungin seudulle. Mikäli Ruotsi päätyy neuvostoliittolaisen maakaasun ostamiseen muutamia vuosia sitten solmitun aiepöytäkirjan mukaisesti, voitaisiin putkea jatkaa Ruotsiin. Toinen vaihtoehto on luonnollisesti se, että Norjasta Ruotsi ostaa maakaasua, jolloin putken jatkaminen lännen suuntaan voitaisiin toteuttaa.

Putken rakentaminen länsirannikolle on tarpeen siinäkin tapauksessa, että Ruotsi ei tähän hankkeeseen osallistuisi. Neste Oy:n arvion mukaan putken tulisi olla valmiina 1995. Näistä syistä on esillä ollut ehdotus, että jo kuluvan vuoden budjettiin tällainen hanke olisi sisältynyt.

Kun tästä asiasta viime viikolla eduskunnan kyselytunnilla kysyttiin, ministeri Juhantalo katsoi, että putken vetäminen on kiinni ennen muuta Turun kaupungin ratkaisuista ja toimista. Valitettavasti ministeri ei voi nyt olla ulkomaanmatkan vuoksi läsnä tänään jatkuvassa budjettikäsittelyssä. Olisin halunnut hänen tietoonsa, toivottavasti se menee virkamiesten tai pöytäkirjan kautta, käsitykseni siitä, että ministerin ja kauppa- ja teollisuusministeriön tulisi ottaa huomioon se, että Turun energiaratkaisut ovat juuri olennaisesti kiinni siitä, saadaanko Turkuun maakaasua vai ei. Näin ollen Turku odottaa juuri sitä ratkaisua, johdetaanko maakaasuputki länsirannikolle. Näin ollen katson, että ennen kaikkea tämä toimenpide on kiinni Neste Oy:stä, kauppa- ja teollisuusministeriöstä ja valtion rahoituksesta. Kuten edellä olen kertonut, kaasun käytön tarvetta ja halukkuutta Lounais-Suomessa on. Toivon, että kauppa- ja teollisuusministeriössä jatketaan toimenpiteitä maakaasuputken rakentamiseksi Länsi-Suomeen.

Pöydille jaetussa kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokkaa koskevassa nipussa on yksi tekemäni ehdotus, joka tarkoittaa 10 miljoonan markan merkitsemistä budjettiin osallistumiseksi yhteisyrityshankkeisiin Viipurin ja Pietarin erityistalousvyöhykkeellä. Kun tämä asia, erityistalousvyöhykeratkaisuun osallistuminen ja yhteisten hankkeiden kehittäminen, on niin monesti ollut eduskunnassa esillä, en tästä asiasta nyt puhu pitempään. Totean vain, että tällaisen ehdotuksen tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään ja toivon sille kannatusta.

Lopuksi toivoisin kauppa- ja teollisuusministeriön piirissä harkittavan mahdollisuuksia Suomen ja Venäjän tai nykyisen Venäjän joidenkin Suomea lähellä olevien alueiden kanssa tapahtuvasta yhteistyöstä laivanrakennusalan alalla esimerkiksi perustamalla laivanrakennusalan yhteisyritys joko Suomenlahden jonnekin rannikkokaupunkiin Venäjän alueella tai perustamalla tällainen yhteisyritys Suomeen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin korjata ed. Laineen väitteen, kun hän sanoi, että maakaasu on ympäristöystävällistä. Se ei tietenkään pidä paikkaansa, koska maakaasun käyttö aiheuttaa hiilidioksidipäästöjä ja typenoksidipäästöjä, jotka ovat ympäristölle haitallisia. Kaiken lisäksi maakaasun käyttö aiheuttaa vielä metaanipäästöjä, niin että vaikka se aiheuttaa vähemmän hiilidioksidipäästöjä kuin esimerkiksi kivihiili tai öljy, niin metaanipäästöt kuitenkin vastaavasti kompensoivat sen hyödyn, niin että edes kasvihuoneilmiön kannalta maakaasu ei ole edullinen.

Maakaasun käyttöön liittyy valtava määrä erilaisia onnettomuuksia, niin että siinäkin mielessä se on aika hankala energian lähde. Sitä ei ole myöskään helppo varastoida. Siinä mielessä maakaasu tietenkin on parempaa, että se ei ole ihan niin inhottavaa kuin kivihiili mutta käytännöllisesti katsoen hyvin lähellä kuitenkin.

Ed. L u u k k a i n e n: Arvoisa puhemies! Budjettiin on nyt saatu lausuma, että Keran toiminta-alue laajennetaan koko maahan vuoden 93 alusta. Tämä on ehdottoman välttämätön uudistus, mutta valitettavasti se tulee pari vuotta liian myöhään. On käsittämätöntä, että Keran erityisosaaminen, kuten vaikeuksissa olevien yritysten konsultointi ja ohjaus, sekä sen kautta kanavoidut suhdannelainat ovat olleet ja ovat edelleenkin niiden yritysten ulottumattomissa, jotka sijaitsevat sellaisilla alueilla, joilla

työttömyysluvut ja konkurssimäärät ovat kasvaneet kaikkein rajuimmin kuten Uudenmaan läänissä.

Koska suhdannelainat eivät ole budjetin pysyvä erä, siihen ei voi tässä yhteydessä tarkemmin puuttua, mutta jatkossa on varmistettava, että yritysten alueellinen syrjintä lopetetaan ja suhdannelainojen jakaminen irrotetaan Keran toiminta-alueesta jo kuluvana vuonna. Lisäbudjeteissa on myös pidettävä huoli siitä, että suhdannelainojen määrää lisätään. Suhdannelainat ovat huomattavasti terveemmällä pohjalla olevaa työllistämispolitiikkaa kuin pelkkä työttömyysmäärärahojen jakaminen ja lisäksi säästävät valtion varoja.

Arvoisa puhemies! Jatkossa tulee pyrkiä myös siihen, että kauppa- ja teollisuusministeriön kautta kulkevat valtion rahavirrat liikkuvat yvamenettelyin eli ympäristövaikutusarvioinnin raameissa. Tämä yva-arviointi tulee ottaa rutiiniksi niin suhdannelainoissa kuin valtionyhtiöidenkin investointihankkeissa. Ympäristönsuojelukysymyksissä valtionyhtiöiden tulisi olla kehityksen keulassa.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan painopistealueina ovat ennen muuta tutkimus- ja kehitystyö, viennin edistäminen sekä pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehittämistoimet. Myös kansainvälistymistä on tarpeen edistää, samalla kun uudistetaan organisaatiorakenteita.

Vaikeassa työttömyystilanteessa ponnistelut uusien työpaikkojen luomiseksi ja tietysti entisten säilyttämiseksi ovat erityisen tärkeitä. Työllisyyden parantamisessa vetovastuu on jäämässä pitkälti juuri pienelle ja keskisuurelle yritystoiminnalle. Tästä johtuen hallitus pitää tärkeänä mm. Teknologian kehittämiskeskuksen voimavarojen tuntuvaa lisäämistä. Silti sopii kysyä, ovatko tälle sektorille eri muodoin suunnattavat taloudelliset tai tutkimusta ja vientiä edistävät panostukset vieläkään riittävät. Tähän kehittämistyöhön liittyy läheisesti myös koulutus ja henkilöstön ammattitaidon kehittäminen. Yrittäjien keskuudessa yrittäjäkoulutusta ja -neuvontaa pidetään myös erittäin tärkeänä.

Arvoisa puhemies! Kauppa- ja teollisuusministeriön toiminnassa aluepoliittinen näkökulma on erittäin tärkeä. Yritystoiminnan alueellisessa rahoituksessa korostuvat pienten ja keskisuurten yritysten kilpailukykyä parantavat kehittämishankkeet. Yritysten toimintaedellytykset ovat entistä enemmän riippuvaisia siitä, miten tuotteiden ja tuotantotekniikan uusimisessa onnistutaan. Samaan aikaan on välttämätöntä tehostaa myös markkinointia. Tässä tilanteessa on luonnollista, että yritystoiminnan aluetukea painotetaan elinkeinorakennetta parantaviin ja yritysten uudistamista edistäviin hankkeisiin. Tuloksellinen aluepolitiikka edellyttää kuitenkin kokonaisuuden hallintaa. Tarvitaan siis myös uusia yrityksiä, ja ennen muuta maaseutualueilla Itä- ja Pohjois-Suomessa uusyrittäjyyden edistäminen on erittäin tärkeää.

Aluetuen toimenpiteet ovat painottuneet investointi- ja kehittämisavustuksiin. Käynnistysavustusten osuus on viime vuosina selvästi alentunut. Käynnissä olevassa aluepoliittisessa uudistustyössä tulee aluepolitiikkaa terävöittää. Tasapainoisen alueellisen kehittämisen tarpeet tulee ottaa entistä painokkaammin huomioon myös Keran toiminnassa. Maan itä- ja pohjoisosissa Keran myöntämien lainojen korkotasoa olisi voitava alentaa. Pidän erittäin tärkeänä, että valtiovarainvaliokunta onkin mietinnössään edellyttänyt, ettei Kehitysaluerahasto Oy:n toimialueen laajeneminen koko maahan vuoden 1993 alusta saa heikentää Keran nykyisen toimialueen toimintoja.

Pitkistä etäisyyksistä ja sijainnista johtuvien kustannusten korvaamiseksi alueellinen kuljetustuki on koettu erittäin tarpeelliseksi. Ensi vuonna tuki on hallituksen mukaan tarkoitus korvata yritysten sijaintituella. Se korvaisi pienelle ja keskisuurelle yritystoiminnalle sen myös sijainnista ja pitkistä etäisyyksistä johtuvia tietoliikennekustannuksia, mitä sinällään on pidettävä hyvänä.

Valtiovarainvaliokunta kiinnittää huomiota myös liikevaihtoveron huojennusta vastaaviin avustuksiin kunnille ja kiinteistöyrityksille. Tämän momentin määrärahan poistuminenhan merkitsee, että esimerkiksi teollisuuskylien vuokratiloihin sijoittuvien yritysten asema huononee omiin toimitiloihin sijoittuviin yrityksiin verrattuna. Pohjois-Karjalassa asia on ollut esillä mm. Lieksan ja Outokummun teollisuuskylien johdosta. Valiokunta pitääkin mietinnössään tärkeänä, että syntyneen epäkohdan korjaamiseksi liikevaihtoverolainsäädäntöä tulee kehittää nopeasti.

Arvoisa puhemies! Energiakeskustelussa on viime aikoina noussut entistä enemmän esille puu ja bioenergia yleensä. Energiapuuta jää metsiimme lahoamaan kenties entistä enemmän.

Erään selvityksen mukaan teollisuutemme, silloin kun teollisuus toimii täydelläkin kapasiteetilla, tarvitseman kuorellisen runkopuun lisäksi metsiimme jää runsaat 50 miljoonaa kuutiota puubiomassaa. Tämä vastaa peräti kolmannesta Suomen energiatarpeesta. Esteenä puuenergian käytön lisäämiselle on ollut kilpailukyvyn puute. Puuenergian kilpailukykyisyyden parantamiseksi tulee mielestäni löytää keinoja tutkimukseen panostamalla. Tätä sarkaa on paljolti lyöty laimin samoin kuin mm. maalämmön hyödyntämisen tutkimusta. Puuenergian käytön edistämistä puoltavat monet tekijät, eivätkä niistä vähäisimpiä ole valtiontalouteen, työllisyyteen ja maaseudun elinvoimaisuuteen liittyvät perustelut. Pidänkin tärkeänä, että puuenergian tutkimusta samoin kuin sen käyttöä tehostetaan.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Ryhmäpuheenvuorossaan ed. Tuulikki Ukkola kiinnitti mielestäni erittäin tärkeään seikkaan huomiota. Hän totesi, että kuluttajansuojaa toteuttavia viranomaisia on useita ja ne ovat toisistaan erillisiä. Tämä merkitsee, että kuluttajien kannalta turvallisten hyödykkeiden ja palveluiden tarjontaa kohtuullisin sopimusehdon valvova viranomaisorganisaatio on hajanainen ja tehoton. Tämä organisaatio luotiin pari vuotta sitten, ja sen luomista seuratessani saatoin todeta, että tavoite tai toteutus palveli lähinnä elinkeinoelämän intressejä. Luomalla hajanainen kuluttajahallinto luodaan myös tehoton kuluttajahallinto, ja tällä tavoin perustavoite, kuluttajansuojan toteuttaminen ja sen tason jatkuva parantaminen, vakavasti vaarantuu.

On hyvä, että tässä budjettikäsittelyssä asia nousee esille. Toivottavaa on, että saisimme vastuussa olevilta ministereiltä, kauppa- ja teollisuusministeriössä ministeri Juhantalolta ja ministeri Salolaiselta, selvityksen, minkä tähden tällaiseen tulokseen aikanaan päädyttiin, missä määrin sillä palveltiin kuluttajan etuja ja missä määrin toteutettiin, niin kuin oletan, erityisesti elinkeinoelämän intressiä pitää kuluttajansuojan taso maassa erittäin matalana.

Ed. Ukkola tulee tekemään yksityiskohtaisessa käsittelyssä perustelulausumaehdotuksen, joka tähtää kuluttajaorganisaation vahvaan tehostamiseen, ja tulen siinä häntä ilomielin kannattamaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s: Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 3 3

Yleiskeskustelu:

Ed. L a i n e : Arvoisa puhemies! Olen jättänyt sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osalta raha-asia-aloitteen, jota koskevan ehdotuksen tulen tekemään. Ehdotus koskee Turun yliopistollisen keskussairaalan lastentautiosaston, syöpä- ja verisuonitautiosaston, työskentelyolosuhteiden parantamista. Tulen tätä asiaa koskevassa yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään aloitteeni mukaisen ehdotuksen.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Pari lyhyttä selvitystä perusteeksi raha-asia-aloitteille.

Eduskunnan päätöksestä johtuen sairastuminen ja terveyden ylläpitäminen on käymässä entistä kalliimmaksi. Sairauskuluvähennysten poistaminen lisää osaltaan kansalaisten kustannuksia terveytensä vaalimisessa.

Kansaneläkelaitos kuntoutustoiminnan ylläpitäjänä ja rahoittajana on hyvin tärkeä, ja sillä tulisi olla huomattavasti nykyistä suuremmat taloudelliset resurssit antaa jo ennalta ehkäisevääkin kuntoutusta työelämässä vielä mukana oleville. Me tiedämme varsin hyvin, miten tämän päivän työntekijät vallankin raskaissa teollisuusammateissa mutta myös esimerkiksi kaupan alalla, päätetyöskentelyssä ja monissa muissakin työtehtävissä sairastuvat ja menettävät työkykyänsä liian varhain. Ennalta ehkäisevällä ja heti sairauksien alkuvaiheessa annettavalla hyvällä hoidolla ja kuntoutuksella olisi erittäin suuri merkitys työkyvyn säilymiselle. Kansaneläkelaitos yhdessä tietysti suomalaisen työelämän kanssa voisi tehdä paljonkin, ja eduskunnan tehtävänä on luoda Kelalle taloudelliset edellytykset. Juuri harkinnanvaraiseen kuntoutukseen suunnattavat voimavarat olisivat niitä rahoja, joita todella kipeästi tarvittaisiin. Tätä kautta luotaisiin parhaat mahdollisuudet siihen, että ihmiset pysyisivät terveinä, he kestäisivät työkykyisinä pidempään kuin tänä päivänä tapahtuu. Näin vältyttäisiin siitä, että ihmiset joutuisivat hakeutumaan eläkkeelle liian varhain.

Mutta kun terveys on mennyttä, muuta mahdollisuutta kuin hakea työkyvyttömyyseläkettä tai yksilöllistä varhaiseläkettä ei tänä päivänä ole olemassa. Olisi varmasti työntekijän itsensäkin kannalta mielekkäämpää työskennellä työelämässä pidempään kuin monen kohdalla tänä päivänä tapahtuu. Varmasti ennen

kaikkea olisi tärkeätä, että ihmisellä pitkän työhistorian tehtyään olisi myös mahdollisuus nauttia edes siedettävässä kunnossa vielä eläkepäivistään.

Arvoisa puhemies! Budjetin yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen tekemään määrärahaesityksen Kansaneläkelaitoksen harkinnanvaraisen kuntoutuksen riittävän laadun ja määrän turvaamiseksi.

Kuntoutus on eri tavoin äärettömän tärkeää myös silloin, kun on jo vakavasti sairastuttu. Monen kansalaisen kohdalla näinkin tapahtuu. Tarvitaan terveydentilaa fyysisesti kohentavaa mutta myös henkistä kuntoutusta. Eräs tällainen ryhmä on ennen muuta syöpään sairastuneet kansalaiset. Heille esimerkiksi erilainen ohjattu kuntolomatoiminta on terveyden vaalimisen ja kunnon ylläpitämisen kannalta erittäin tärkeätä. Lomamuotoisissa kuntoutustapahtumissa on vuosittain kuntoutettu noin 2 500 syöpää sairastavaa kansalaista.

Kuntoutus on tapahtunut pääasiassa syöpäjärjestöjen omassa kurssikeskuksessa Ristiinan kunnassa. Syöpäjärjestöjähän meidän maassamme on tällä hetkellä 11, ja ne ylläpitävät Ristiinan kuntoutus- ja lomapaikkaa. Tukea tähän arvokkaaseen ja välttämättömään toimintaan on aiemmin ainakin vuodesta 1981 asti osoitettu valtion budjetissa. Summat eivät ole olleet mitenkään päätähuimaavia, mutta se on kuitenkin ollut välttämätön lisä syöpäjärjestöjen ja muiden kansalaisjärjestöjen tätä toimintaa varten keräämien varojen ohella, unohtamatta tietenkään Kelan tähän toimintaan myös osoittamia pieniä määrärahoja.

Tiedämme varsin hyvin, että tämä vakava sairaus lisääntyy maassamme jatkuvasti. Vuosittain tämä ikävä sairaus kohtaa hyvin suuria määriä suomalaisia. Tälläkin hetkellä maassamme on noin 80 000 syöpää sairastavaa ihmistä. Uusilla hoitomuodoilla ja hyvällä kuntoutuksella on viime aikoina saatu todella ilahduttavia, kiitettäviä tuloksia, ja ennusteet taudin paranemiseksi ovat nykyään entistä paremmat. Ennen muuta tervehtyminen on tietysti voitto ihmiselle itselleen ja koko yhteiskunnalle ja jos ei kokonaankaan tervehtyminen, niin ainakin se, että inhimillisesti katsoen voidaan elämää edes siedettävässä terveydentilassa jatkaa.

Herra puhemies! Yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen esittämään myös tähän pientä määrärahaa, summaltaan sitä, mitä se oli esimerkiksi vuoden 1991 budjetissa. Toivon todella näille esityksille myötätuntoa.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Suomen bruttokansantuote vuonna 1990 oli 525 miljardia markkaa. Sosiaalimenojen osuus on noin 25 prosenttia bruttokansantuotteesta. Kun me puhumme sosiaaliasioista, kysymys ei ole mistään nappikaupasta. Usein annetaan ymmärtää, että nämä ovat pehmojen puheita, he puhuvat sosiaalikysymyksistä. Se on heijastunut tietyllä tavalla viime aikoina enemmän ja enemmän myös eduskuntakeskusteluihin. Hyvin harva osallistuu verrattuna siihen aikaan, kun itse tulin eduskuntaan, sosiaalikysymyksistä keskusteluun. Sitä tämäkin juuri alkanut keskustelu heijastaa. Salissa on kymmenen vasemmistoliiton edustajaa, muista eduskuntaryhmistä vain yksittäisiä edustajia paikalla. Se osoittaa sitä, että vasemmistoliitto kantaa huolta sosiaalisesta turvallisuudesta tässä maassa.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä kantaa huolta myös työllisyydestä. Työttömyyspäivärahat kuuluvat juuri sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan. On siis yksi oleellinen osa sosiaaliturvaa, mitenkä työttömien asiat hoidetaan, jos ei työtä pystytä kaikille järjestämään. Ensisijainen tavoite meillä tietysti on, että on täystyöllisyys.

On erittäin valitettavaa, että annetaan sellainen kuva kansalaisille, että kukaan ei välitä työttömyydestä tänään. Voin sanoa, että eräänlainen tunnustus on ollut SKDL:lle, kun Helsingin Sanomat pääkirjoituksessaan kirjoittaa, että SKDL on jaksanut pitää huolta aikanaan työttömyydestä. Mutta mielestäni vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on kunniakkaasti tätä perinnettä jatkanut. Mutta keskustelut täällä eduskunnassa usein jäävät vaisuiksi sen takia, että jos vain yhden ryhmän edustajat puhuvat, niin ei siitä synny edes väittelyä. Onneksi me olemme niin yksimielisiä vasemmistoliiton ryhmässä siitä, millä tavalla näitä asioita tulisi hoitaa.

Meidän suuri huolemme on työttömyys, joka tällä hetkellä on jo totta 300 000 suomalaisen kohdalla ja kuinka monen sadantuhannen, kun otetaan huomioon heidän perheenjäsenensä. Se on meidän vakavin sosiaalinen ongelmamme tänä päivänä, ja sen hoitamiseen tulisi keskittää kaikki voimavarat, mitä meillä on.

Kun meillä huomenna on mahdollisuus keskustella EY:n mahdollisista vaikutuksista sosiaaliturvaan, niin tätä puolta ei tässä yhteydessä tarvitse vielä valottaa. Totean vain sen, että me emme ole Etan jäseniä emmekä EY:n jäseniä.

Mutta se, mitä nyt on jo tapahtunut sosiaaliturvalle vuoden 1992 budjetissa, osoittaa sitä vaaraa, mikä meillä on edessä. Nämä vaarat sosiaaliturvan leikkaamiseen ovat edessä, oli meidän sitoutumisemme mikä tahansa. Sen takia tulisi arvioida sitä, mitenkä parhaiten voimme puolustaa suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa ja suomalaista sosiaaliturvaa.

Mutta tämä hallitus kauniista puheista huolimatta ei ole ollut valmis huolehtimaan sosiaaliturvasta, ei edes perusturvasta niistä kaikista kauniista puheista huolimatta, mitä olemme hallituksen edustajien ja myös hallituspuolueiden kansanedustajien taholta saaneet kuulla. Tosin hallituspuolueiden kansanedustajista monet tietävät sen ristiriidan, mikä puheiden ja tekojen välillä on ollut, ja moni heistä kantaa myös aitoa huolta heikommassa asemassa olevista ihmisistä. Mutta valitettavasti ei ole löytynyt valmiutta ja yhteistyötä hoitaa näitä asioita. Ikävä kyllä se on merkinnyt eräissä asioissa sitä, että itse asiassa kokoomus on määrännyt linjan, koska kokoomus ei ole suostunut leikkaamaan suurituloisimmilta esimerkiksi verotuksen kautta, jotta meillä olisi varaa rahoittaa sosiaaliturvaa. (Ed. S-L. Anttila: Ed. Stenius-Kaukonen on ihan oikeassa!) — Niin, minä uskon, että ed. Anttila on meidän kanssamme aivan samaa mieltä niin kuin keskustan eduskuntaryhmästä varmasti suurin osa. Mutta toivoisin, että tämä myös keskustan eduskuntaryhmän toiminnassa näkyisi. Nyt on viimeinen hetki, ennen kuin me alamme lyödä lukkoon tämän pääluokan määrärahoja, keskustan ryhmän taholta osoittaa, että heidän huolensa tarkoittaa totta.

Vähimmäispäivärahoihin ei ole tullut korotuksia. Kun eläkeläisten, työttömien ja muiden näiden etuuksien saajien ja myös työssä käyvien ammattiyhdistysliikkeen jäsenten toimesta syksyllä huolta näistä kannettiin, niin vaikka leikkauksiin jouduttiin monelta kohdalta, indeksejä ei leikattu nimenomaan sen aktiivisen toiminnan ansiosta, mitä kansalaiset osoittivat. Mutta veroratkaisuilla indeksikorotuksista viedään huomattava osa pois. Kun kunnissa veroäyrit nousevat, niin tosiasia on se, että moni — jos perusturvana käsitetään suppeasti vain vähimmäistoimeentulo, jopa sillä tasolla — jää miinuksen puolelle, taikka kun mennään vähän sen ylitse, heti kun veroa ryhdytään maksamaan, mitään ei jää siitä käteen. Mutta myös niiden ihmisten, jotka elävät pelkästään vähimmäisetuuksien varassa, päinvastoin kuin hallitus vakuuttaa, elintaso heikkenee nimenomaan maksujen korotusten kautta.

Juuri sairautta koskevat maksut kaikki kautta linjan nousevat. Nyt ei ole kysymys vähäisistä nousuista, vaan todella suurista, kymmenien prosenttien nousuista. Nämä tilanteet ovat niille ihmisille, joilla on pienet eläkkeet, pienet päivärahat ja suuret sairauskulut, täysin kestämättömiä.

Hallitus ei ole siis edes vähimmäisturvasta huolehtinut, vähimmäisturvan varassa elävien ihmisten nykyisestä turvasta tai sanotaan viime vuonna vallinneesta tasosta huolehtinut, vaan näiden ihmisten toimeentulo heikkenee.

Mitä kautta nämä ihmiset voivat lähteä hakemaan apua, jos ensisijaiset sosiaaliturvaetuudet eivät riitä? Heidät osoitetaan sosiaalitoimistoon hakemaan toimeentulotukea. Mutta mitä kunnat ovat tehneet? Kautta linjan kunnissa on säästötoimenpiteitä suoritettu, ja yksi niistä määrärahoista, joihin nämä leikkaukset ovat kohdistuneet, on toimeentulotukimenot.

Suurimmassa osassa kunnista on siirrytty laajaan perusosaan toimeentulotuessa. En tiedä, onko nyt sitten jossakin kunnassa palattu tähän vanhaan systeemiin, mutta tällaisiakin suunnitelmia, ainakin puheita, oli syksyllä. Mutta hyvin monessa kunnassa on tämän laajan peruosan päälle tulevan ns. harkinnanvaraisen toimeentulotuen osuutta leikattu. On asetettu esimerkiksi korkorajoja, kuinka paljon korkoja hyväksytään, kuinka paljon erilaisten menojen enimmäismääriä voidaan hyväksyä. Tätä kautta myös toimeentulo esimerkiksi työttömän, peruspäivärahan varassa olevan ihmisen kohdalla heikkenee.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä esittääkin huomattavia lisäyksiä toimeentuloturvaan nimenomaan sen takia, että tällaista kiristystä ei kunnissa toteutettaisi ja tukeen voidaan käyttää varoja. Mutta sen lisäksi en usko, että meidänkään esityksemme tulee riittämään, vaan toimeentulotuen tarve tulee kasvamaan. Tämä on juuri turhaa byrokratiaa, ihmisten juoksuttamista luukulta toiselle; me olemme vuosia olleet yhtä mieltä, että meidän pitäisi päästä siitä irti. Toivon ministeri Kuuskoskelle todella menestystä siinä työssä, että yhtenäisen perusturvan järjestämisessä päästäisiin eteenpäin.

Vasemmistoliiton ryhmä on ollut valmis ja esittänyt, että järjestelmiä yksinkertaistamalla me voisimme jo saavuttaa huomattavia säästöjä. Tällaiseen säästöön me olemme olleet valmiit.

Arvoisa puhemies! Sosiaalipääluokan asioista on vasemmistoliiton ryhmän jäsenten toimesta paljon puhuttu pitkin syksyä sen vuoksi, että monet etuudet ovat lakisääteisiä ja niissä on ensin tehty lainmuutokset. Hallituksen säästötoimenpiteet ovat ikävä kyllä kohdistuneet pääasiassa juuri sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan, joten olen varma, että meidän kantamme on tullut esille. Me olemme esittäneet omat näkemyksemme ja oman syvän huolemme siitä, millä tavalla sosiaaliturvan on käymässä tässä maassa. Myös käytännössä toimimme kaikin mahdollisin keinoin sen puolesta, että tähän kehitykseen saataisiin muutos aikaiseksi.

Arvoisa puhemies! Haluaisin ottaa vielä pari kolmekin yksityiskohtaa. Eräs toimeentulotuen tarvetta aiheuttava seikka on se, että valitukset kestävät, ensisijaisesta etuudesta tulee hylkäävä päätös ja valitusten käsittely kestää. Työttömyysturvalautakunta on, vaikka valitusten määrä on lisääntynyt, pystynyt organisoimaan työtänsä niin, että ns. kokonaan hylätyt työttömyyspäivärahavalitukset on pystytty käsittelemään nyt kahdessa kuukaudessa. Nämä on otettu nimenomaan jonon ohi, koska näissä on ollut kysymys siitä, että henkilö ei ole saanut lainkaan päivärahaa, ja on päästy kahden kuukauden käsittelyaikaan, jota jo voi pitää kohtuullisena. Sekin on pitkä aika odottavalle. Esimerkiksi, kun on kuuden viikon karenssi ja tästä valitetaan, on kulunut neljä kuukautta.

Mutta miten käy nyt, kun määrärahaa leikataan ja nimenomaan sanotaan, että henkilöstömäärää on supistettava? Tällä hetkellä työttömyysturvalautakunnan palveluksessa on yhteensä pysyvät ja tilapäiset yhteen laskettuna 25 henkeä. Tämä olisi se vähimmäismäärä, joka pitäisi jatkossakin olla. Toivon, että asiaan ministeriössä kiinnitetään niin paljon huomiota, että tuodaan, kun nyt näyttää, että budjetissa ei määrärahaa saada lisätyksi, lisäbudjetissa korjausesitys, jolla työttömien oikeusturvasta voidaan kohtuullisella tavalla huolehtia.

Toisessa yksittäisessä kysymyksessä, johon olemme esittäneet perustelulausumaehdotuksen, ei ole kysymys mistään pienestä asiasta vaan varsin suuresta periaatteellisesta kysymyksestä jatkoa ajatellen. Se on kelpoisuusehdot sosiaaliturvassa. Nämä liittyvät kuntien valtionosuusuudistukseen, ja pääsemme näistä enemmänkin varmasti puhumaan, mutta meidän ryhmämme mielestä on tarpeellista jo tässä vaiheessa ottaa kantaa siihen, että päiväkotien henkilöstön kelpoisuusehdoista tulisi jatkossakin säätää asetuksella. Sen vuoksi olemme tehneet tästä perustelulausumaehdotuksen.

Eräs myös hyvin paljon kuvaava piirre on se, kun ruvetaan säästämään, mistä säästetään. Me ehdotimme, että olisi säästetty esimerkiksi edustusmenoista ja muista vastaavista. Mutta siellä ei säästöä ole, kun luetaan budjetin määrärahoja. Mutta mistä esimerkiksi on säästetty? Sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt pienen kirjasen huumeongelmasta: "Tietoa vanhemmille, nuorille ja ammattiauttajille". Sadantuhannen kappaleen painos meni kuin kuumille kiville, mutta nyt ei ole varaa painaa lisää tätä lehtistä. Me toivomme, että huumeet ja alkoholi eivät menisi niin kuin kuumille kiville ja että vähän voitaisiin ongelmaa rajoittaa ja nimenomaan ennen kaikkea niille, jotka todella kärsivät seurauksista, saataisiin apua, että löytyisi määräraha, jolla voitaisiin tätä kirjasta painaa enemmän.

P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvin monessa asiassa oli helppo yhtyä ed. Stenius-Kaukosen näkemyksiin.

Pahoillani olen siitä, että vanhakantainen asioiden omistaminen ja monopolisointitarve on vasemmistoliiton käytäntö perintönä vanhoilta ajoilta. Tämähän tunnetaan, miten asioita on pyritty pilaamaan, esimerkiksi rauhanliikettä, nimeämällä se jonkin ryhmittymän asiaksi. Sen takia tuntui hyvin yllättävältä se, että sosiaalipolitiikka ja hyvinvoinnin huoltaminen on nyt vain vasemmistoliiton vastuulla. Kiistän tämän ehdottomasti. Olisin pahoillani, jos niillä voimavaroilla yksistään vietäisiin näitä asioita eteenpäin, sillä silloin ihmisten tulevaisuus perusturvan osalta olisi vielä heikompi kuin nyt.

Samaa mieltä olen siitä, että pehmeät asiat valitettavasti eivät tunnu kovasti kiinnostavan, mutta se ei ole pelkästään tässä salissa, vaan se on yhteiskunnallinen paine. Puhutaan vain rahasta ajattelematta, kenen tarpeista on kysymys. Me tarvitsemme todella kovia keinoja näiden asioiden puolustamiseksi. On totta, että on oltava kovanaama pärjätäkseen pehmeiden asioiden puolustajana.

Samaa mieltä olen myös siitä, että koko budjetin sosiaalipuoli on selvää hölmöläisen puuhaa: Peittoa on leikattu toisesta päästä, ja toiseen päähän sitten se, mitä nyt kerätään

sairastavien ihmisten kustannuksella varoja valtion pussiin, lisää toimeentuloturvan tarvetta. Budjettilakien vaikutus yksittäiseen kansalaiseen on selvästi jo vajaan puolen kuukauden aikana näkynyt, ja se on juuri niin kuin ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuorolle varattu aika on päättynyt!

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puisto mielestäni ymmärsi väärin puheenvuoroni sisällön. Viime aikoina on voimakkaasti väitetty tiedotusvälineiden palstoilla, että kukaan ei kanna huolta työttömyydestä, ja nimenomaan on mainittu vasemmistoliitto yhtenä, että sekään ei enää kanna huolta niin kuin SKDL aikoinaan kantoi. Tällaiset väitteet ovat kohdistuneet kaikkiin puolueisiin, että työttömyydestä ei kanneta huolta. Tämä oli lähtökohtani osoittaa, että näin ei ole.

En toden totta voinut puhua muiden ryhmien kuin oman ryhmäni puolesta asiassa. Toivon, että te itse kukin ryhmä omasta puolestanne osoitatte nämä väitteet vääriksi. Minulla ei ole mandaattia puhua asiassa muun kuin vasemmistoliiton eduskuntaryhmän puolesta, ja näin pyrin tekemään.

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä ed. Stenius-Kaukoselle: Olen iloinen, mikäli tarkoititte todella sitä, että olette valmis muiden puolueiden kanssa omien voimienne mukaan tulemaan mukaan sosiaaliturvaa kehittämään. Toivon, että ainakin vasen reuna eduskunnassa kykenee yhteistyöhön. Me emme paranna näitä asioita omimalla niitä itsellemme tai vähättelemällä muiden työtä ja tekemisiä.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Suurtyöttömyys ja työttömyyden mukanaan tuomat seurannaisvaikutukset ovat todella vakava kysymys, ja se heijastuu hyvin voimakkaasti myös sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan alalla tuntuvana menonlisäyksenä.

Ongelmana, niin kuin budjettia tehtäessä olemme voineet havaita, on ollut se, että kun kansantalouden koko jaettava supistuu hyvin tuntuvasti, siitä ei riitä silloin jaettavaa niille, jotka tuotantotoiminnan ehtyessä, yritystoiminnan ehtyessä ja työpaikkojen vähetessä joutuvat siitä kärsimään. On sanottu, että meidän järjestelmämme on laadittu noin 2 prosentin tai vastaavan bruttokansantuotteen kasvun varaan, ja kun me olemme nyt tilanteessa, että kansantuote on vähentynyt noin 6 prosentilla viime vuonna, nämä vaikutukset hyvin ikävällä tavalla heijastuvat kansalaisten eri sosiaaliturvajärjestelmiin ja todella myös siihen, millä tavoin me jatkossa pystymme huolehtimaan niistä, jotka näistä vaikeuksista eniten kärsivät.

Erittäin tärkeää olisi se, että oikeudenmukaisuus, tasapuolisuus ja todella heikoimmista huolehtiminen voisi toteutua myös niukkenevissa oloissa ja että juuri työttömyyden torjuntaan ja työllisyyden parantamiseen voitaisiin yksissä tuumin kohdentaa entistä enemmän resursseja ja näin huolehtia pysyvistä työpaikoista tai pysyvien työpaikkojen syntymisestä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei vasemmistoliitto yksin, eivät sosialidemokraatit yksin emmekä me kaksi vasemmistopuoluetta yhdessäkään pysty määräämään tämän maan asioista. Sen vuoksi puheenvuorossani vetosin erityisesti keskustan eduskuntaryhmään, että kaikkien heistä vasemmalla olevien voimien kanssa, joiden taholta käsitykseni mukaan löytyy valmiutta sosiaaliturvan suojaamiseen ja hyvinvointivaltion suojaamiseen, kaikki me yhdessä toimisimme, jotta heikoimmassa asemassa olevat ihmiset eivät joutuisi kaikkein eniten työttömyydestä ja sairauksista sekä muista vaikeuksista kärsimään.

Ed. Puisto ei varmaan kuunnellut tarkkaan. Ed. Väistö mielestäni selvästi paremmin ja myös ed. S-L. Anttila kuulivat ja ymmärsivät, mitä sanoin. Todella toivon, että nämä puolueet, jotka muodostavat eduskunnan enemmistön, rohkenisivat ottaa päätöksenteosta vastuun käsiinsä eikä tapahtuisi niin kuin syksyllä monessa asiassa tapahtui, että itse asiassa kokoomusryhmä yksin vastustamalla suurituloisten veroleikkauksia ja muita asioita saattoi päättää eduskunnassa, koska keskustan eduskuntaryhmä ei uskaltanut lähteä erilaiselle kannalle kuin se, millä kokoomus oli, ja nojautumaan vasemmiston tukeen.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukosen puheenvuoron johdosta totean, että ed. Stenius-Kaukonen on sikäli ihan oikeassa, että perusturvuudistus on keskustalle erittäin tärkeä asia, ja olemme siitä jopa antaneet vaalien alla lupauk-

sen, että me tulemme tällä vaalikaudella huolehtimaan siitä, että perusturvaa koskeva uudistus toteutetaan ja siinä erityisesti pidetään huolta siitä, että pienimmät etuudet ja niiden asema turvataan.

Suomen kansantalouden tilanne on vain tänä päivänä siinä vaiheessa, että me emme ole kyenneet uudistusta saamaan aikaan. Mutta siinä yhdyn ed. Stenius-Kaukosen käsityksiin, että verouudistus ja työllisyysvero molemmat ovat kaikkea muuta kuin sosiaalisesti oikeudenmukaisia ja rankaisevat myös niitä, joita ei olisi varaa lainkaan rangaista, kaventavat niin pieniä tuloja, että niitä ei pitäisi verotuksella kaventaa. Mutta katsotaan, eiköhän vuoden, kahden kuluttua kuitenkin tämä tärkeä asia tavalla tai toisella liikahda eteenpäin, koska keskustalle se on hallituskysymys.

Ed. Kaarilahti (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Stenius-Kaukoselle haluaisin vain muistuttaa, että tämän budjetin sosiaalipoliittisen linjauksen on tehnyt keskustan ministeri Kuuskoski, ja olisin hyvin tyytyväinen, jos (Ed. Laine: Jos hän olisi paikalla!) kokoomus olisi niin painokkaasti päässyt vaikuttamaan niin kuin olisi halunnut sosiaali- ja terveyspoliittisen hallinnonalan tavoitteiden asetteluun. Sieltä tuskin ensisijaisena tavoitteena löytyisi hammashuollon laajentaminen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En tiedä, johtuuko se, että mikrofonikin teki lakon, siitä, kun ed. S-L. Anttila laski oikein sellaista ns. poliittista paksua säveltä tulemaan, joka edellytti sitä, että meidän muistikuvamme olisivat vain sellaisia kuin poliittisesti yleensä ovat, poliittinen muisti on vain kolme kuukautta. Meillä on se hiukan pidempi ja muistetaan keskustan lupaukset ja keskustan toteutukset.

Toki on sanottava, että olosuhteet ovat olleet sellaiset kuin ovat olleet. Ei siitä mihinkään päästä. Mutta kun ed. S-L. Anttila jälleen lupaa kahden vuoden periodilla, että nyt alkaa tulla tosiaan tupakkaa kukkaroon köyhillekin, niin kyllä minä katsoisin, että kannattaisi jättää ne systeemit pois.

Nythän on tilanne se, että mikäli me menemme Euroopan yhteisöön taikka emme mene, joka tapauksessa talouden luonne kääntyy Suomessa siihen suuntaan, että meidän mahdollisuutemme huolehtia perusturvasta tulevat entistä vaikeammiksi, ja tältä pohjalta lähtisin ed. S-L. Anttilan asemassa kyllä siitä, ettei kovin paljon lupailtaisi, koska poliittinen muisti saattaa olla joskus kaksikin vuotta.

Jos meillä halutaan perusturvaa kohentaa tai sanokaamme pitää se nykyisellään, se merkitsee ehdottomasti ainakin kustannusvastuun siirtymistä Suomessa valitettavasti toisella tavalla kuin aikaisemmin eli työntekijöiden kannettavaksi.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kaarilahti ei kyllä ilmeisesti muista, että meillä on valtiovarainministerinä kokoomuksen ministeri, ja ikävä kyllä hän on määrännyt tahdin myös sosiaalipuolen leikkausten määrässä, tosin pääministeri Ahon tuella.

Mitä tulee hammashuoltoesimerkkiin, niin tämä nyt on ainoa yksittäinen esimerkki, missä ed. Kaarilahti on oikeassa, että ministeri Kuuskoski piti tästä kiinni. Tässä taas olisimme toivoneet, että kokoomus olisi uskaltanut luottaa opposition tukeen, koska me olimme ja myös suurin osa keskustan edustajista valiokunnassa oli samaa mieltä, että nyt ei olisi ollut kiireellisin tehtävä, kun verovähennys poistetaan kaikilta, ottaa hammashoitoa sairausvakuutuksen piiriin. Mehän olisimme olleet valmiit asteittain etenemään tässä ja pienentämään mm. niitä valtavia omavastuuosuuksien korotuksia, joita sairausvakuutuksessa on tehty. Mutta kokoomus taas tässä puolestaan antoi periksi eikä ollut valmis hakemaan todellista eduskunnan enemmistön kantaa.

Tämä on surullinen asia kaikissa näissä asioissa, että loppujen lopuksi sitten, jos ollaan eri mieltä tai jos jokin pieni ryhmä on eri mieltä, niin itse asiassa se pieni ryhmä pääsee määräämään, kun eduskunnassa ei päätetä eduskunnan todellisella enemmistöllä asioista, vaan hallituspuolueet vain sisällään tekevät ratkaisut.

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttilalle totean, että eiköhän todella olisi aika lopettaa puhuminen siitä perusturvan uudistamisesta. Vaalit ovat menneet jo ja seuraaviin on matkaa, kun ei näy teoissa. Nämä esitykset, jotka nyt ovat puheena, ovat todella keskustan ministerin Kuuskosken tekemiä ja erityisesti keskustalaiset edustajat ovat pilkkua myöten puolustaneet näitä ja pitäneet ehdottoman oikeina kaikkia budjettilakeja, joita sosiaali- ja terveysvaliokunta on käsitellyt. Ehkä olisi parempi, kun puhuttaisiin nyt vain

siitä toisesta vaaliteemasta, vaihtoehdosta. Sitä te nyt olette esittäneet. Mutta toivon, että jossakin vaiheessa ennen seuraavia eduskuntavaaleja ruvettaisiin ehkä näitä lupauksiakin kattamaan.

Sitten ed. Kaarilahdelle huomautan, että kokoomus ei voi peseytyä näistä asioista pelkästään menemällä nyt keskustan selän taakse. En tiedä, oliko ed. Kaarilahti silloin joulunalusyönä täällä, jolloin tämä konkretisoitui yönäytöksessä, kun ed. Louvo tuli puhujapöntöstä ja tuuletti kertomalla iloisena, että tämä budjettiesitys ja nämä budjettilait ovat porvarillisen terveyspolitiikan riemuvoitto. (Ed. Rajamäki: Sitä ne ovat!) Se on tässä salissa ääneen sanottu, ja hän on vielä vastauspuheenvuorossaan perustellut ja vahvistanut, että se ei ollut väärinymmärrys.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Aittoniemeä kehottaisin lukemaan hallituksen hallitusohjelman kohdalta, jossa puhutaan nimenomaan perusturvan ja veteraanien eläkkeiden kehittämisestä. Tätä vaalikautta on vielä onneksi jäljellä enemmän kuin kolme vuotta, (Ed. Rajamäki: Onko se onneksi?) ja sinä aikana toivottavasti kansantalouden resurssimme paranevat, jotta päästään myös tekemään päätöksiä myönteiseen suuntaan.

Nyt valitettavasti on jouduttu tekemään joka sektorilla kielteisiä päätöksiä ja niiltä eivät valitettavasti ole säästyneet myöskään sosiaali- ja terveydenhuollon pääluokka ja sen palvelut. Minusta tärkeintä kuitenkin on se, että pystytään turvaamaan peruspalvelut jatkossakin. Tämä budjettiesitys sen mahdollistaa, ja myöhemmin kansantalouden kehityskäyrät ovat vähän toisen suuntaiset.

Haluan ed. Aittoniemelle ja ed. Puistolle muistuttaa siitä, että koskaan sodan jälkeisenä aikana Suomen kansantalouden kasvu ei ole ollut -6 prosenttia, niin kuin se nyt on, eli ollaan negatiivisella puolella. Tämä ei paljoa anna mahdollisuuksia, ed. Puisto. Tähän on tultu sosialidemokraattien ollessa hallituksessa. Eivät tämän viimeisen vuoden aikana nämä ongelmat ole syntyneet. Nyt olisi pikkuisen syytä katsoa myös välillä peiliin.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Puistolle: En halua piilotella eikä kokoomus missään nimessä vastuutaan piilottelekaan keskustan selän takana. Olemme yhdessä hallituspuolueina kantamassa vastuuta näistä päätöksistä. Halusin vain korostaa sitä, että marssijärjestyksen sosiaali- ja terveyspolitiikan hallinnonalalla on sanellut hallituksen sisällä ministeri Kuuskoski.

Mitä tulee ed. Louvon kannanottoon puheenvuorossaan hammashuoltoon, itse olen vaistonnut kokoomuksen eduskuntaryhmän sisällä, että alun perin ja vieläkin suurin osa kansanedustajistamme vastusti hammashuollon laajentamista tässä taloudellisessa tilanteessa. Itse jaan sen näkemyksen ja ilmoitan, että olen edelleenkin hammashuollon laajentamista vastaan. Tämä on kompromissi, johon minunkin on hallituspuolueen kansanedustajana tyytyminen.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Haluan puheenvuorossani kiinnittää huomiota muutamaan asiaan, jotka liittyvät viimeaikaiseen keskusteluun julkisesta sektorista. Koska sosiaali- ja terveyshuolto on keskeinen ja merkittävä osa maamme julkista sektoria, katson tämän aiheelliseksi tehdä juuri tässä kohdassa.

Ensiksikin nyt on yritetty hallituksen taholta väittää, että hallitus on tässä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa itse asiassa elvyttänyt ja satsannut julkisiin menoihin. Tällainen harha voisi jopa syntyä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokasta, kasvaahan se vuoden 1991 tasosta, joka oli noin 46 miljardia markkaa, tänä vuonna 53 miljardiin markkaan. Mutta tämä on pitkälti harhaa, johon palaan myöhemmin.

Nimittäin laskusuhdanteessa ja laman aikana julkinen sektori suurenee suhteessa yksityiseen sektoriin, koska laman aikana yritysten tuotanto vähenee, mutta julkisen palvelujen määrä on ennallaan ja jopa työttömyysturvan ja toimeentulotuen takia tulonsiirrot kasvat ja ne kasvavat erittäin merkittävästi nimenomaan tämän vuoden budjetissa. Kun vuonna 1988 julkiset menot olivat noin 40 prosenttia bruttokansantuotteesta, niin tänä lamavuonna niiden arvioidaan olevan jo noin 48 prosenttia. Tätä voidaan siis päivitellä ja sanoa, että julkinen sektori kasvaa kohtuuttomasti. Kuitenkin on muistettava, että muutos on normaali suhdanneilmiö eikä sinällänsä kuvaa rakenteellista muutosta. Päinvastoin voisi sanoa, että olisi sangen epänormaalia, ellei lama-aikana julkisen menojen osuus bruttokansantuotteesta kasvaisi. Korostan uudelleen, että siis Suomen suhdannetilanteesta aiheutuva kasvava prosenttiluku ei ole maailman laajuisesti

tai kansainvälisestikään ajatellen mitenkään poikkeuksellinen.

Mitä ylipäätänsä tulee julkisen sektorin kokoon, niin sillehän on yritetty hakea jonkinnäköistä rajaa vetoamalla ihmisten veronmaksuhalukkuuteen. Esimerkiksi yhdysvaltalainen taloustieteilijä Laffer piirsi ravintolassa työhalukkuutta kuvaavan käyrän lautasliinaan. Käyrä nousi aluksi, kun verot nousivat, ja laski sitten, kun verot nousivat lisää. Lafferin käyrä on eräänlainen idea, jolla ei ole mitään todistuspohjaa. On varmasti kyllä totta, että jos valtio veisi kaikki tulot, ihmiset lopettaisivat työnteon. Sitä, mistä veroasteesta alkaen työhalukkuus alkaisi vähetä, kukaan ei tiedä, vaikka siitä kovin paljon ollaan tietävinään. Lafferin lautasliinaan piirtämä käyrä onkin lähinnä konservatiivien yritys perustella sitä, miksi he haluavat heikentää sosiaaliturvaa voidakseen itse maksaa vähemmän veroja.

Nyt aion käsitellä puheenvuorossani erityisesti julkisen sektorin kokoa ja henkilöstön määrää, tätä erityisesti sen takia, että mm. valtiovarainministeri Viinanen on toistuvasti esittänyt vaateita julkisen sektorin henkilöstön rajuksi supistustarpeeksi. Hänhän on vilautellut jopa 200 000:n säästötarvetta. Saman suuntaisia esityksiä täällä on toistuvasti esittänyt mm. vihreiden ed. Eero Paloheimo, (Ed. Paloheimo: Kyllä!) joka nyt onneksi on kiistakumppanina ja väittelijänä paikalla, joten voimme jatkaa tätä lupaamaani keskustelua. Myöhemmin aion myös palata jonkin verran markkinamekanismien tuomiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Mutta ensiksi siis henkilöstön määrästä.

Meillä puhutaan tällä hetkellä eräänä muotiilmiönä pöhöttyneestä tai mammuttimaisesta julkisesta sektorista, mutta olisi hyvä varmasti katsella vähän maailmalle, ja erityisesti näinä aikoina varmaankin on hyvä ottaa esiin eräitä Euroopan yhteisön maiden lukuja julkiselta sektorilta.

Kun meidän maamme noin 2,5 miljoonasta työllisestä noin 700 000 työskentelee julkisella sektorilla, on siis julkisen sektorin henkilöstön määrä noin 30 prosenttia. (Ed. Paloheimo: 750 000!)—750 000 joku heitti, mutta joka tapauksessa se on hieman yli 30 prosenttia, tässä tapauksessa ehkä 32 prosenttia sitten.

Jos otamme vertailun esimerkiksi Ranskasta, Ranskan 18,7 miljoonasta palkansaajasta noin 5,8 miljoonaa työskenteli julkisella sektorilla vuonna 1989, eli näin ollen siis Ranskassa julkisen sektorin henkilöstön määrä on myös hieman yli 30 prosenttia. Italiassa vastaavasti vuonna 1989 maan 15,8 miljoonasta palkansaajasta noin 5 miljoonaa eli 32 prosenttia työskenteli julkisella sektorilla. Saksassa vuonna 1989 eli siis ennen Saksojen yhdentymistä 25 miljoonasta työllisestä 4,5 miljoonaa eli noin 18 prosenttia työskenteli julkisella sektorilla. Tanskassa, jota voimme tietysti näin pohjoismaisittain ehkä kaikkein läheisimmin vertailla meihin, 2,8 miljoonasta palkansaajasta noin 27 prosenttia eli 760 000 työskenteli kyseisenä vuonna julkisella sektorilla. Siis kun me vertaamme esimerkiksi Italiaan ja Ranskaan, niin itse asiassa voimme todeta, että meidän julkisen sektorimme määrä on saman suuruinen keskiarvoista puhuttaessa. Meidän julkisen sektorin henkilöstömme kieltämättä ylittää Saksan julkisen sektorin henkilöstön määrän.

Mutta jos tarkastelemme, mitä palveluja julkisella sektorilla näissä maissa annetaan, niin on olemassa yksi suuri, keskeinen, merkittävä ero. Missään näistä maista ei ole järjestetty samalla tavalla julkisen sektorin toimesta hyvinvointipalveluja sosiaali- ja terveydenhuollon alalla, ei siinä mittakaavassa kuin meillä tehdään. Tämä on mielestäni erittäin tärkeää pitää mielessä, kun nyt meillä Suomessa näyttää olevan eräänlainen muoti-ilmiö julkisen sektorin syyttely ja julkisen sektorin henkilöstön syyllistäminen. Vaikka mielestäni he tekevät arvokasta ja usein hyvin raskasta työtä työpaineen alla, kuitenkin näyttää siltä, että yhteiskunnan taholta halutaan heitä syyllistää siitä, että he tekevät motivoituneesti oman työnsä.

Sitten toinen asia, johon haluaisin myöskin tässä puheenvuorossani viitata, liittyy tähän, että nyt näyttää olevan yhteiskunnan oikeistolaistumisen myötä kova halu tuoda myös markkinatalouden kilpailumekanismit sosiaali- ja terveydenhuollon piiriin. Yksityistämistähän kovin mielellään tarjotaan lääkkeeksi mm. terveydenhuollon ja sosiaalitoimen palvelutarpeen ratkaisijaksi.

Kilpailuvirasto on tehnyt selvitystä kustannuskehityksestä Suomen yksityisen terveydenhuollon sektorilla. Tämä tutkimus on viime vuonna tehty, mutta ei kerro kustannuskehityksen kuin vuoteen 88 saakka. Kun esimerkiksi yksityisten laboratorio- ja röntgentutkimusten hinnat kohosivat Suomessa koko 80-luvun erittäin voimakkaasti, on siis syytä kysyä, miten edes yksityisellä sektorilla Suomessa kilpailu toimii. Nimittäin tässä kilpailuviraston selvityk-

sessä todettiin, että ohjehintojen nousu ei ollut oikeassa suhteessa kustannusten nousuun eli myös yksityinen sektori käytti tilannetta hyväkseen ja rahasti enemmän kuin kustannuskehitys olisi edellyttänyt. Kun esimerkiksi vuosina 80—88 elinkustannusindeksi kohosi 170 pistettä, julkiset terveydenhuoltomenot nousivat indeksiluvussa 187 pistettä ja terveydenhuollon ansiotasoindeksi nousi 204 pistettä, niin yleislääkärin taksat nousivatkin 241 pistettä ja erikoislääkärin taksat 256 pistettä. Lääkärinpalkkiot ovat siis kohonneet koko 80-luvun huomattavasti nopeammin kuin mikään muu indeksi, joka kuvaa lääkäripalvelun kustannusten tai terveydenhuoltohenkilöstön ansiotason muutoksia. Lääkärinpalkkiot kohosivat noina vuosina noin 150 prosenttia. Jos kuitenkin tuona aikana olisi noudatettu sairausvakuutuksen taksa- ja suorakorvaustyöryhmän esitystä indeksistä, kustannusten korotus olisi ollut "vain 90 prosenttia".

Aivan vastaavasti kuin lääkärintaksat kohosivat myös laboratorio- ja röntgentutkimusten hinnat, joiden osalta olisi voinut kuvitella, ainakin erityisesti laboratoriotutkimusten osalta, että noina vuosina voimakkaasti tapahtunut automaatio, joka mahdollisti huomattavasti vähemmällä työvoimalla suoritetut tutkimukset, olisi päinvastoin laskenut laboratoriotutkimusten hintoja, mutta näin ei suinkaan käynyt. Eikä käynyt edes niin, että tutkimusten vaatimiin laitteisiin investoitujen rahojen pääomat ja kuoletukset olisi ainoastaan lisätty tutkimusten hintoihin, vaan päinvastoin tutkimukset nousivat enemmän kuin oli kohtuullisena pidettävä. Tämä on vain pieni esimerkki siitä, etten minä ainakaan usko, että yksityistämällä julkista terveydenhuoltoa ja sosiaalitointa pystyisimme olennaisesti laskemaan näiden sektoreiden kustannustasoa. Eri asia on, jos palvelun laatutasoa halutaan voimakkaasti laskea: totta kai kustannukset silloin vähenevät, olipa kyseessä yksityinen tai julkinen sektori.

Muistutan vielä mieliin asian, jonka totesin jo budjetin lähetekeskustelun yhteydessä. Kun useissa mielipidetutkimuksissa ja haastatteluissa on tehty selvityksiä mm. sosiaali- ja terveyshallituksen toimesta siitä, mistä kansalaiset ovat valmiita säästämään tässä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa, niin sosiaalitoimi, terveydenhuolto ja opetustoimi eivät kuuluneet näihin sektoreihin, joihin kansalaiset halusivat päättäjien puuttuvan. He haluavat, että näillä sektoreilla palvelutaso säilytetään edelleen korkeana.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojala puhui siitä, että puhe pöhöttyneestä julkisesta sektorista on muoti-ilmiö. On muoti-ilmiö nykyään puhua muoti-ilmiöistä sellaisten asioiden kohdalla, jotka on huomattu epäkohdiksi. Samanlaisia muoti-ilmiöitä näyttää tänä päivänä olevan puhuminen Euroopan integraatiosta, Itä-Euroopan luhistumisesta, sekin on muoti-ilmiö puhua päivittäin siitä, tai sitten suomalaisesta lamasta. Siitäkin puhuminen näyttää olevan muoti-ilmiö. Ei kysymys ole muoti-ilmiöistä, vaan kysymys on yksinkertaisesti siitä, että on todettu, että joissakin asioissa on parantamisen varaa ja joissakin asioissa tarvitaan muutoksia.

Esitän yhden yksittäisen esimerkin siitä, minkä tähden olen puhunut usein julkisen sektorin pöhöttyneisyydestä. Helsingin kaupunkisuunnittelussa on työllistettynä 730 ihmistä. Zürichissä vastaavan kokoisen alueen kaupunkisuunnittelussa on työllistettynä täsmälleen kymmenesosa, vähän yli 70 ihmistä. Tämä johtuu siitä, että Helsingissä näiden kaavoittajien täytyy läpäistä 24 erilaista kaavamäärräystä, koska on luotu byrokratia heidän työllistämisekseen. Yhdessä vuodessa yksi henkilö Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastossa pystyy kaavoittamaan 2 000 kerrosneliömetrin kokoisen alueen. Se on hieman tavallista suurempi omakotitalo. Se antaa jonkinlaisen kuvan julkisen sektorin työskentelyn tehokkuudesta, ed. O. Ojala.

Ed. Jansson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Paloheimo tapansa mukaan sortui juuri siihen, mistä yritin varoittaa, eli syyllistämään ihmisiä. Kun ed. Paloheimokin itse päätöksentekijänä, lainlaatijana, on ainakin osasyyllinen siihen, että määräykset ovat sellaisia kuin ovat, pitäisi katsoa peiliin, miettiä lainsäätäjänä omaa rooliaan eikä syyllistää näitä ihmistä, jotka ed. Paloheimon esimerkkitapauksessa tekevät sitä, mitä hallintokoneisto heiltä edellyttää. Varmasti löytyy yksittäisiä esimerkkejä, kuten ed. Paloheimo totesi, joissa on turhaa byrokratiaa. Olen itsekin samaa mieltä, että 24 kierrosta on varmasti aivan tarpeetonta. Olen ennenkin pyytänyt ed. Paloheimoa täsmentämään ja tuomaan konkreettisia esimerkkejä, silloin kun kritiikkiä esittää. (Ed. Paloheimo: Täs-

sä tuli yksi!) Olen iloinen, että ainakin tässä esimerkissä hän todella meni konkretian tasolle. Tätä toivoisin myös muilta, jotka kritisoivat julkista sektoria. Olen ennenkin sanonut, että itsekin kannatan turhan hallinnoinnin poistamista, mutta en pidä järkevänä, että niitä ihmisiä, jotka työtä tekevät, syyllistetään.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän tyyppiset määräykset eivät yleensä ole eduskunnassa laadittuja, vaan ne ovat ammatti-ihmisten laatimia, ihmisten, jotka työskentelevät samoissa virastoissa. He haluavat kontrolloida ja kontrolloida kontrollia ja kontrolloida kontrollin kontrollia. Siitä tässä on kysymys. He luovat pyramidimaisia hierarkioita, joissa jokainen asia läpäisee monta organisaation tasoa siitä syystä, että päätösvaltaa ei pienimmissäkään asioissa haluta delegoida alaspäin. Se halutaan pitää johtajien hanskassa pikkuasioita myöten. Siitä syntyy tämä mammuttimainen byrokratia.

Ed. Kuittinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Paloheimo tuli nyt siihen oikeaan asiaan, mistä itsekin ed. O. Ojalan jälkeen halusin puhua syyllistämisen osalta. Meillä on julkinen sektori sen takia levinnyt, koska olemme olleet hyvin normisidonnaisessa järjestelmässä. On tarvittu keskusvirastotason jälkeen myös väliporrasta ja laajaa muuta tahoa, koska ohjeet ovat olleet hyvin tarkkoja. Tämä tulisi aina ottaa silloin keskusteluun mukaan, kun puhumme siitä, minkä takia julkinen sektori on laaja. Haluaisinkin, että työntekijät entistä enemmän itse voisivat päättää, minkä kokoisella organisaatiolla ja miten töitä tekevät.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Paloheimo, olisi ollut tietysti oikeampaa, että ed. Paloheimo olisi alusta lähtien todennut sen, että ongelma saattaa olla johtamisjärjestelmissä, jolloin kenties johtajat ovat kasanneet itsellensä valtaa eivätkä ole delegoineet tai kunnanvaltuustot tai lautakunnat tai vastaavat. (Ed. Paloheimo: On tullut sanottua!) Minä edelleen korostan sitä, että niitä ihmisiä, joilla itsellään ei ole päätösvaltaa siihen, mitä he voivat tehdä, tuskin on syytä syyllistää.

Itse voin sanoa yli 20 vuoden kokemuksen jälkeen sosiaali- ja terveydenhuollosta, että jos todellakin niitten kallispalkkaisten konsulttien sijaan, mitä esimerkiksi tällä hetkellä terveydenhuoltoon palkataan, annettaisiin ihmisten itse ideoida ja miettiä, mikä siellä on turhaa, ja tehdä ehdotuksia, niin tätä kautta varmasti turhaa hallinnointia saisimme huomattavasti nopeammin pois kuin näiden kallispalkkaisten konsulttien toimesta.

Kun ed. Kuittinen totesi, että meillä hallinto on ollut liian normisidonnaista ja meillä on liian monia portaita hallinnossa, niin varmasti on syytä tarkastella näitä uudelleen, mutta kovin monipa näyttää olevan valmis itse asiassa hakemaan yhä uusia portaita hallintoon. Itse asiassa EY-jäsenyys ja asioiden kierrättäminen Brysselissä tuo vain uusia portaita nykyiseen hallintoon ja virkamiehiä riittää myös Brysselissä.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen terveyspolitiikassa on niin kuin sosiaalipolitiikassakin selkeästi porvarillinen leima ja totta kai, onhan se puhdas vahva porvarihallitus. Tästä terveydenhuollon palvelutilanteesta seuraa kuitenkin tänä aikana hyvin monenlaisia ratkaisuun tulevia rakenteellisia kysymyksiä, esimerkiksi kunnallistaloudesta kuin myös sosiaalipolitiikasta johtuen. Näitä molempia olisin lyhyesti tässä yhteydessä tuonut esille.

Täällä on jo tuotu esille se, että terveyspalvelujen käytössä alkaa näkyä taloudellisesti vaikea tilanne. Muun muassa eläkeläisten osalta on nyt jo käynyt ilmi, että terveyskeskusten jonot alkavat kasvaa. Me ilmoitimme ja epäilimme budjetin julkistamisen yhteydessä, että voimakkaat terveydenhuollon maksujen korotukset, mm. poliklinikkamaksujen nosto 90 markkaan, röntgen-, laboratorio- ja monien muiden maksujen merkittävät korotukset, iskevät aika voimakkaasti pientä työeläkettä ja pientä eläkettä saavien eläkeläisten toimeentuloon. Kun siihen laitetaan vielä hallituksen kansaneläke- ja muut verorasitukset päälle, niin on selvää, että lääkärikäyntiä harkitaan hyvin pitkälti myös lompakkoon katsoen ja tällä ei ole terveyspolitiikan kannalta myönteistä vaikutusta.

Kun Kansaneläkelaitoksen valtuutetuissa otimme syksyllä kantaa hallituksen budjettiesitykseen, sosialidemokraatit esittivät kannanottoa, jossa tuotiin esille nämä huononnukset ja edellytettiin myös hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin juuri tässä suhteessa ja pyrkivän topakammin seuraamaan tilannetta. Eläkeläisten nettoturva heikkenee. Tämä kannanotto hävisi tietysti hallituspuolueiden kansanedustajille, toisin kuin viime hallituksen aikana, jolloin me

olimme yksimielisiä tehdessämme perusturvan parantamisehdotuksia ja myös epäkohtia arvioidessamme. Nyt on linja tiukka. Myös Kansaneläkelaitoksen valtuutetuille on käsky käynyt, että tässä hallituksessa ei huonoa ole eikä korjattavaa löydy maasta.

Sairausvakuutusjärjestelmä on monella tavalla tienhaarassa. Ensinnäkin yksittäisen palvelujen käyttäjän kannalta on erittäin tärkeätä, että me voisimme eurooppalaiseen malliin taata tietyn menon ylittävältä osalta korvauksen. Noin 20—25 prosenttia on eurooppalainen taso, jonka yli menevä osa korvataan yhteisistä vakuutustai muista varoista. Tähän suuntaan meillä ehdottomasti olisi tässä tilanteessa mentävä samoin kuin on jo nyt Kansaneläkelaitoksen lääkekustannusten puolella.

Yleensäkin toivoisin ministerin ja hallituksen tältä osin todella lähtevän parlamentaariselta pohjalta selvittämään maksu- ja taksapolitiikan terveyspoliittisia vaikutuksia. Tästä on myös sosialidemokraattien lausumaehdotus, joka torstaina on eduskunnan salissa äänestettävissä.

Edelleen myös koko sairausvakuutusjärjestelmä on meillä ollut sellainen pyhä lehmä, johon ei ole ollut hyvä puuttua. Kentällä sitä on varottu esille tuomasta johtuen kai siitä, että keskeiset lääkärit ym. ovat tässä rahastuskoneistossa myös mukana, ovat itse pyörittämässä yhteiskunnallista terveydenhuoltoa, mutta toisaalta myös rahastamassa sairausvakuutusjärjestelmän kautta yhteiskunnan voimavaroja.

Sv-järjestelmään ja päällekkäisen terveydenhuollon tilanteeseen on puuttunut myös Maailman terveysjärjestön Who:n asiantuntijaryhmä, ja tätä arviointiraporttia ei kyllä kovin paljon ole tässä salissa eikä muutenkaan yhteiskunnallisessa keskustelussa käyty läpi. Siihen olisi erityistä syytä juuri siinä suhteessa kuten täällä on myös tuotu esille, kun sairausvakuutusjärjestelmä laajennettiin myös aikuisten hammashuoltoon sairauskulujen poiston seurauksena.

Olisi todella viimeistään nyt ollut syytä miettiä, millä tavalla sairausvakuutusjärjestelmää on kehitettävä ja kohdennettava, millä tavalla se todella täydentäisi yhteiskunnallista terveydenhuoltoa eikä korvaisi ja loisi päällekkäisiä muotoja. Tällä hetkellä vielä monissa sairauksissa on sairausvakuutuksen korvaustaso luvattoman alhainen. Lain alkuperäiseen tarkoitukseen eli 60 prosentin tasoon ei päästä. Tutkimuksessa ja hoidossa lääkärinpalkkioissa 30:stä runsaaseen 40 prosenttiin käytännössä kuitenkin vain korvaustaso on.

Tässä mielessä tulisi nyt kohdentaa sv-järjestelmää kehittelyvaiheessa. Esimerkiksi lasten erikoislääkäripalveluissa ja tietyissä täydentävissä palveluissa korvaustasoa tulisi tuntuvasti nostaa, kun taas tulisi myös säädellä sv-järjestelmän käyttöä sellaisissa palveluosissa, joissa on kyse puhtaasti päällekkäisen epätarkoituksenmukaisen kalliin järjestelmän tekemisestä. Siitä huolimatta, että siellä arkoja varpaita on, tähän keskusteluun olisi mentävä myös valtiontaloudellisista syistä.

Kyllä täällä valtiovarainministeri ja hallituksen edustajat ovat kovasti vaatineet juustohöylää ja prosenttikarsintaa terveydenhuoltoon, kun samaan aikaan ovat jättäneet avoimena hanan vuotamaan sairausvakuutusjärjestelmän puolella ja puuttuvat vain tähän yhteiskunnalliseen terveydenhuoltoon romuttaen ja luoden aikamoisia uhkia sille puolelle.

Tältä osin myöskin sosialidemokraateilta on lausumaehdotus, joka tulee äänestettäväksi, eli parlamentaarisen komitean asettaminen sairausvakuutusjärjestelmän kehittämisen osalta. Vaikka se tietysti tavan mukaan äänestetään nurin hallituksen nöyrien edustajien toimesta täällä, toivon, että ministeri jälleen tältäkin osin uskaltaisi asiaa tuoda esille.

Sairaanhoito- ja terveyspolitiikassa on tietysti monia muitakin merkittäviä asioita tulossa esille. Valtionosuusuudistus on yksi sellainen, johon tulisi vakavasti paneutua sen takia, että tähän saakka meillä on kuitenkin asetettu tavoitteet kansanterveystyön ja sairaanhoitolaitosten toiminnan järjestämiselle valtakunnallisen suunnitelman kautta. On priorisoitu tiettyjä tehtäviä ja pyritty yhteiskuntapoliittisesti myöskin ne toteuttamaan ja näin on melko pitkälti resurssit myöskin kohdennettu.

Nyt kunnallistalouden kiristyessä kuntien palvelujen ostoon perustuvassa terveydenhuollon tilanteessa ei toteudu painopisteiden haku eikä myöskään tasaisesti eri osissa maata yhdenmukainen terveyspalvelujen turva ja kehittäminen. Tähän olisi erityisesti paneuduttava, ja toivoisinkin myöskin paikalla olevan ministerin jo tässä yhteydessä tuovan esille, millä tavalla turvataan se, että maassa tietyt peruspalvelut ja erikoissairaanhoidon palvelut on turvattu.

Tämä valtionosuusuudistus ja palvelujen ostotilanne iskee tänä päivänä jo erikoissairaanhoitolaitoksiin: Invalidisäätiöön, reumasairaaloihin ja sitten tietysti myöskin Vaajasalon sairaaloihin ja muihin tällaisiin. On erittäin suuri

vahinko, jos nämä erikoissairaalat tässä lamatilanteesssa ja niiden erikoissairaanhoidon tärkeät täytepalvelut hukataan. On vaikea rakentaa uudestaan niitä, ja ne ovat myöskin kalliita rakentaa uudestaan.

Meillä eduskunnassa ei ole ollut yksityiskohtaista terveyspoliittista päätöksentekoa tapana harjoittaa, ja tämä uusi hallitus on myöskin hallituspuolueiden kansanedustajien toimesta tuonut esille aivan uuden poliittisen kulttuurin ikään kuin mitään, mitä budjettikirjassa on, ei kuuluisikaan hallituspuolueiden kansanedustajien erityisesti päättää. Heidän tehtävänsä on erityisesti siunata ja erityisesti leimata kaikki paperit, mitä hallituksesta tulee. Tältä osin oli kyllä surullista seurattavaa valtiovarainvaliokunnan ja ostojen toiminta. Kyllä aikaisemmin, vaikkakin toki edellisten hallitustenkin ministerit ovat osanneet yrittää ohjata ja painostaakin, eduskunnalla on ollut suurempi voima myöskin päättää poiketen hallituksen esityksistä.

Tältä osin tuon esille esimerkiksi raha-asia-aloitteet, joita nyt erityisesti halutaan leimata huonoiksi. Toki niille ovat varmasti huonon huudon antaneet eräät edustajat ja eräät ryhmät aikoinaan, mutta niiden kautta vaikutettiin myöskin konkreettisten budjettimuutosten ja painopisteiden hakuun. Eivät sosiaaliturvan tietyt parannukset taikka myöskään tiettyjen isojen merkittävien hankkeiden aloittaminen ole olleet vähäpätöisiä. Niillä oli tiettyä linjaavaa vaikutusta, ja terveyspolitiikassa niillä on ollut sitä.

Vuonna 83 eduskunta hyväksyi ensimmäisen kerran raha-asia-aloitteen perusteella muutoksen valtakunnalliseen sairaanhoitolaitosten toiminnan järjestämistä koskevaan suunnitelmaan, silloin sosialidemokraattien pienkorjauslistan kautta. Silloin myönnettiin 680 000 markkaa sydänvikaisten lasten leikkausjonojen lyhentämiseen HYKSissä. Samoin tehtiin vuonna 84 silloisten hallituspuolueiden ryhmien sopimuksella, jolloin virat vakinaistuivat. Se oli ensimmäinen kerta, kun kymmenen vuotta voimassa ollutta valtakunnallista suunnitelmaa muutettiin eduskunnassa, ja sitä muutettiin sillä vaalikaudella joka vuosi: 85 ja 86 ohitusleikkausten eli avosydänkirurgian voimavarojen lisäämisellä jopa niin tuntuvasti, että kun vuonna 82 tässä maassa leikattiin vain 400, niin viime vuonna leikattiin niiden mahtavien hyppäysten plus myöhemmin myöskin hallitusten ostopalvelujen lisäbudjetin määrärahojen kautta 2 500 ihmistä. Kyllä tämä osoittaa sen, että eduskunnan pitää pystyä myös katsomaan budjetin käsittelynsä yhteydessä painopisteet.

Kun kerran valtakunnallisia suunnitelmia eduskunta ei käsittele, niin tämän takia juuri raha-asia-aloitteilla kuitenkin on tietty merkitys. Olisi ainakin pitänyt hallituspuolueiden edustajien opposition kanssa neuvotella, jollei rahanlisäyksistä niin ainakin lausumista, joilla olisi voitu terveydenhuollon tiettyjä painotuksia korjata. Johonkin veteraanilausumaan hallituspuolueiden edustajat saatiin mukaan, mutta ylipäänsä hyvin vähän muutoin.

Edelleenkin minusta on nimittäin syytä tuoda esille, että näissä leikkausjonoissa tietysti syöpäsairaiden ja monien muidenkin osalta on vakavia puutteita, joita myös eduskunnan tulisi tiedostaa. Myöskin mainittujen sydänvikaisten lasten leikkausjonotilanne on edelleen paha. Aivan viimeisen hankkimani tilaston mukaan huhtikuussa viime vuonna oli 165 edelleenkin odottamassa HYKSin Lastenklinikan sydänkirurgisessa jonossa.

Se, mikä on erittäin yllättävää, niin vaikka olemme voimavaroja paljon lisänneet, niin sepelvaltimokirurgiassa on piilojono ruvennut paljastumaan. Ennen kun ei leikkaukseen päästy, niin ei myöskään jonoihin menty eikä myöskään turhaan lähetetty, oli lääkärienkin itsesensuuria tässä suhteessa. Nyt jonot ovat edelleen aika kovat. Itä-Suomessa, vaikka leikkaustoiminta on myös ostopalvelujen kautta kasvanut, on edelleen yli 800 KYKSin leikkausjonossa. Mikä huolestuttavinta, Helsingin yliopistollisen keskussairaalan leikkaustilanne on huonontunut hyvinkin pahasti sikäli, että normaali jonotusaika on jo kuulemma yli kolme vuotta. Tämä mielestäni korostaa sitä, että myöskään avosydänkirurgian tilannetta tässä maassa ennalta ehkäisyn tehostamisesta huolimatta ei pidä nyt laiminlyödä, vaan meidän tulee tämän korkeatasoisen kirurgian hyviä tuloksia antaa nauttia muutenkin kuin lompakon paksuuden perusteella, mikä on valitettavasti ollut tänä päivänä linja.

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki sanoi puheenvuorossaan, että sairausvakuutus on pyhä lehmä. Hän kuitenkin jätti mainitsematta, ketä tarkoitti: kenelle se on pyhä lehmä. Ymmärsin, että hänen sanontansa sisälsi jonkinnäköisen arvion siitä, että ei olla valmiit keskustelemaan kaikista niistä mahdollisista epäkohdista, joita

sairausvakuutuksen ympärillä on, taikka sillä ajetaan jotain muuta kuin potilaitten etua. Jos ed. Rajamäellä on tämäntapaisia ajatuksia, niin toivoisin, että hän ilmaisisi ne suoraan eikä näin kiertelemällä. Minulle jäi kuitenkin epäselväksi, millä tavalla ed. Rajamäki haluaa sairausvakuutusta kehittää.

Maailman terveysjärjestön arviointiterveiset, jotka saimme viime elokuussa, ovat jatkotyöstettävänä Terveyttä vuoteen 2000 -ohjelman johtoryhmässä, joka valmistelee tämän kevään aikana tietynlaisen uuden ohjelman keskustelun pohjaksi niin, että voisimme tulevia vuosia linjata ja siinä ottaa myös nämä Who:n arviot huomioon.

Sairausvakuutuksen osalta ministeriössä on, niin kuin täällä aikaisemmin olen sanonut, valmisteilla toimikunta, jonka tehtävänä on hyvin monipuolisesti selvittää sairausvakuutuksen roolia terveydenhuollon kokonaisuudessa ja juuri siltä kannalta, että palvellaan ensisijaisesti potilaita ja niin, että sairausvakuutuksella korvattava yksityinen toiminta on julkista toimintaa täydentävä järjestelmä.

Täällä aikaisemmin ed. O. Ojala puhui myös yksityistämisestä. Ainakaan hallituksen toimin ei ole lähdetty siitä, että yksityinen terveydenhuolto korvaisi julkista järjestelmää, vaan siitä, että se täydentää. Varmasti yksityisen terveydenhuollon osuudesta ja mahdollisuuksista on suomalaisessa yhteiskunnassa erilaisia käsityksiä, mutta hallituksen linja on tässä hyvin selkeä: Julkinen järjestelmä on perusjärjestelmä, jota yksityinen järjestelmä täydentää.

Tilanne tulee tietysti jonkin verran muuttumaan, kun valtionosuusuudistuksen jälkeen kuntien järjestämisvastuu korostuu. Kunnille tulee liikkumavapautta valita erityyppisten tuottajien palveluista kuntalaisten tarpeet täyttävät palvelut, mutta haluan selkeästi sanoa, että ei ole minkäänlaisia merkkejä siitä, että haluttaisiin julkista järjestelmää hallitustoimin romuttaa. Jos katsomme säästö- ja leikkauspäätöksiä, ne ovat kyllä hyvin tasapuolisesti koskeneet niin julkista järjestelmää kuin yksityisen järjestelmän käyttöä.

Minä yhdyn siihen, mitä ed. O. Ojala täällä aikaisemmin sanoi siitä, että kun me arvostelemme julkisen sektorin suuruutta, niin olisi hyvin tärkeätä todella sanoa, mitä siitä pitää leikata ja millä tavalla sitä uudistaa taikka karsia.

Yhdyn niihin näkemyksiin myös, kun täällä kiinnitettiin erityistä huomiota hallinnon keventämiseen, sillä jos me puhumme yksityiskohtaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon osuudesta, niin siellähän eivät ole yksinomaan normit tuoneet tiettyä raskautta, vaan myös nämä hallinnolliset rakenteet.

Haluan tässä myös sanoa, että tietynlaiset hyvin tiukat työmarkkinasäädökset ovat yksi normien osuus, joka on tehnyt osittain uusien palveluratkaisujen ja palvelurakenteitten kehittämisen hyvin hitaaksi. Se näkyy mm. väestövastuuasioitten hoidossa. On vienyt hyvin paljon aikaa juuri näitten mallien kehittäminen ja myös yhteistyön kehittäminen lääkäreitten ja hoitohenkilökunnan kanssa, kun ei ole työmarkkinapuolella saatu riittävän nopeasti uudenlaisia virkaehtomalleja kehitettyä.

Mitä tulee vielä valtionosuusuudistukseen, niin hallitushan on antanut esitykset eduskunnan käsiteltäväksi, ja toivottavasti niihin helmikuussa hyvin nopeasti päästään käsiksi, jotta tämä lainsäädännöllinen pohja voidaan nopeasti hyväksyä. Uudistus tulee olemaan erittäin suuri ja vaatii monenlaista muuta toimeenpanoa vielä tuekseen, jotta tästä taitevaiheesta mahdollisimman helposti päästäisiin eteenpäin.

On selvää, että tämä uudistus tuo mukanaan monia sellaisiakin asioita, joita ei ole kovin helppo ratkaista, mutta kyllä minusta nyt pitäisi antaa selvää tukea tälle linjaukselle, että paikallisella tasolla voidaan entistä suuremmassa määrin asioita ratkaista ja nähdä se uudenlaisena voimavarana, paikallisen energian lisäkäyttönä, ja samassa yhteydessä olla valmiit yhteistyössä ratkomaan niitä mahdollisia epäkohtia, joita tämän järjestelmän myötä saattaa syntyä.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Rajamäelle, kun hän valitteli sitä, että tätä Who:n laatimaa raporttia ei ole tässä salissa kovinkaan laajasti käsitelty: Pitää paikkansa, ed. Rajamäki, mutta toteaisin, että itse olen ainakin kaksi kertaa tuonut esille niitä näkökohtia ja sitä kritiikkiä. Valitettavasti useasti niin on, että sitä kritiikkiä täällä paremminkin esitetään kuin niitä positiivisia puolia, mitä raportti myös kyllä laajasti piti sisällään.

Ed. Rajamäki viittasi myös valtionosuusuudistukseen ja sen merkitykseen tulevaisuudessa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluille; tästä myös ministeri Kuuskoski puhui. Minua huolestuttaa kieltämättä valtionosuusuudistuksen osalta — myönnän, etten lukenut sitä erityisen tarkkaan — se, mikäli kuntien asukkaiden

osalta esimerkiksi kuolleisuus olisi yksi hyvin tärkeä kriteeri valtionosuusprosentin muodostumisessa. Se ei välttämättä ehkä ole järkevin lähtökohta. Se oli mielestäni vain yksi kohta, mutta kuitenkaan se ei välttämättä kerro koko totuutta sairastavuudesta ja palvelutarpeesta.

Ministeri totesi, että ministeriön ja hallituksen tähtäimenä ei ole yksityistäminen. Mielelläni haluaisin uskoa siihen, mutta kyllä tästä salista ja erityisesti kunnista viestit kertovat vähän toisen suuntaista. Pelkään pahoin, että nimenomaan kun paine sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen supistamiseksi varmasti lähivuosinakin kasvaa, niin tämä vaara on olemassa.

Mitä tulee tiukkoihin työmarkkinanormeihin, joihin ministeri viittasi, niin toivottavasti ei mennä kuitenkaan toiseen ääripäähän. Mielestäni se, mitä olen kuullut ammatinharjoittamislainsäädännön uudistamisesta, antaa kyllä aihetta taas toisenlaiseenkin huoleen.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri ei aivan saanut selvää, mitä tarkoitin aralla aiheella, niin tarkoitin sillä aivan selvästi sitä, että kun yksityissektorin ja sv-järjestelmän turvin toimivien rinnakkaisjärjestelmien epäkohtiin puututaan, niin silloin huomaa puuttuneensa arkaan aiheeseen. Ei se minulle ole arka aihe, mutta olen huomannut, että se on jonkin verran lääkärikunnalle ja erityisesti niille, jotka toimivat sekä — että: sekä julkisella puolella että sv-järjestelmän turvin että samalla erikoislääkäripalvelupuolella. On syntynyt rinnakkaismarkkinat, joihin liittyy eräitä selvitettäviä asioita ja nimenomaan sairaanhoitopiirissä. Kyllä me kentällä jo mietimme myös tulevan järjestelmän vaikutuksia esteellisyys- ja lähetekysymyksiin.

Eriarvoisuus on nimenomaan se vaara, mikä tässä systeemissä on syntymässä. Kun yhteiskunnassa kehitetään sekä julkista terveydenhuoltoa että tuetaan yksityistä järjestelmää aika lailla kontrolloimatta nimenomaan sv-järjestelmän puolella, niin on syntymässä myös eriarvoisuutta palvelujen käytössä, joka sitten myös taloudellisin tekijöin nimenomaan eriarvoisuutta lisää.

Sairausvakuutusjärjestelmän kehittämisessä on varmasti moniakin vaihtoehtoja. Itse haluan erityisesti korostaa sitä, että korvausprosenttitasoa pitäisi nostaa selkeästi yhteiskunnallista terveydenhuoltoa täydentävissä erikoislääkäripalveluissa. Eli tulisi jonkin verran korvaustasolla säädellä eikä tehdä järjetelmää villiksi, kun valtiontaloutta on ainakin hallituksen taholta väitetty tärkeäksi asiaksi: Tarkoituksenmukainen ja taloudellinen varainkäyttö on tärkeää.

Sinänsä on erittäin myönteistä, että sairausvakuutuksen roolia selvittelevä toimikunta on asetettu, ja toivon, että se on asetettu sosiaali- ja terveysministeriössä parlamentaarisesti laajemmin; sisäministerin tapana on ollut viime aikoina asettaa neuvottelukuntia, joissa ei ole kuin päähallituspuolueen edustajia.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että ministeri toteaa selkeästi julkisen ja yksityisen terveydenhuollon suhteen. Toivomme tietysti, että johdonmukaisesti tätä noudatetaan ja myös ministeriö pyrkii valvomaan, että ongelmia ei kunnissa synny nyt, kun säästötoimenpiteitä joka taholle ja erityisesti terveydenhuoltosektorille ja sosiaalipuolelle suunnataan.

Me pääsemme valtionosuusuudistuksesta tarkemmin keskustelemaan myöhemmin, kun lähetekeskustelu käydään vasta uusilla valtiopäivillä, mutta nyt jo tietyllä tavalla tähän liittyen haluaisin esimerkinomaisesti tuoda esiin yhden ongelman. Hyvin monesta kunnasta — en nyt osaa sanoa lukumäärää, mutta useasta kunnasta — on kuulunut, että esimerkiksi keliaatikoille tähän mennessä vammaispalvelulain mukaan maksettu korvaus on lopetettu. Toisissa kunnissa maksetaan jopa 600 markkaa kuukaudessa. Jo aikaisemmin on ollut kuntia, joissa ei ole maksettu mitään, ja nyt niitä tulee enemmän. Tämä johtaa selvään eriarvoisuuteen kuntalaisten välillä. Naapurikunnissa samasta sairaudesta kärsivä saa toisessa korvauksen, toisessa ei. On vaara, että valtionosuusjärjestelmä tätä lisää. Miten ministeriössä nyt pyritään huolehtimaan siitä, että kansalaisten eriarvoisuus ei laajene näiden uudistusten myötä?

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i : Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäelle vielä tästä sairausvakuutustoimikunnasta: Siinä valmistelussa, mitä ministeriössä on tehty, on kyllä lähdetty siitä, että toimikunta ei ole parlamentaarinen, vaan siihen tulisi edustetuiksi erilaisia asiantuntijatahoja: kunnallinen ja julkinen puoli, Kansaneläkelaitos, ja myös jonkin verran käyttäjänäkökulmasta katsovia tahoja.

Näkökohtaa, jonka ed. Rajamäki otti viimeksi esille eli julkisen ja yksityisen suhdetta ja esteellisyysnäkökohtaa, pidän hyvin tärkeänä. Uskon, että myös sosiaali- ja terveydenhuollon

puolella tästä on syytä lisää keskustella jo ihan siitä syystä, että meidän täytyy pystyä säilyttämään hyvin vahva luottamus siihen, että erilaisia potilaita silloin, kun arvioita tehdään esimerkiksi jonotilanteissa, kohdellaan samanarvoisesti.

Mitä tulee valtionosuusuudistukseen, niin en siihen nyt kovin pitkälti mene, koska lähetekeskustelu on muutaman viikon kuluttua. On aivan selvää, että silloin, kun me siirrymme järjestelmään, jossa on hyvin lukuisa määrä päättäjiä — tässä uudistuksessa näin tulee olemaan — kun meille tulee hyvin paljon enemmän vapausasteita ja hyvin paljon enemmän ratkaisuvaltaa kuin tänä päivänä, sen seurauksena on tietynlainen moninaisuus ja kirjavuuskin.

Se, miten ministeriö ja voi sanoa valtiovalta pystyy seurantatyötä tekemään, rakentuu sen pohjalle, että meillä on yhteinen lainsäädäntö ja tietyt velvoitteet koskettavat kuntia. Ministeriö pyrkii monin tavoin tiivistämään tietopohjaa, jonka varassa on mahdollisuus seurata asioiden kulkua. Tietysti viimeisenä keinona tähän lakiesitykseen sisältyy perusturvalautakunta, joka on tietynlainen arviointielin ja antaa mahdollisuuden myös puuttua asioiden kulkuun. Myös uusi viisivuotissuunnitelma, joka tulee olemaan luonteeltaan aika tavalla periaatteellisempi kuin nykyinen, on minusta instrumentti, jonka kautta voidaan tietynlaista yhdenvertaisuutta lisätä.

Mutta kyllä tähän aivan ilmiselviä uhkatekijöitä liittyy, sitä en halua kieltää. Sen vuoksi meidän täytyy mm. tämän seurantajärjestelmän ja tarkan tietopohjan kautta pyrkiä luomaan sellainen instrumentti, jonka avulla on mahdollisuus ensinnäkin olla selvillä siitä, mitä tapahtuu, ja joka luo pohjan tietynlaiselle puuttumiselle, jos eriarvoisuus on ilmiselvää. Moninaisuutta ja monenkirjavuutta ilman muuta tulee tämän järjestelmän myötä olemaan.

Ed. Perho-Santala: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan menot tässä lamabudjetissakin kasvavat 17 prosenttia. Korkeasta nousuprosentista huolimatta jouduimme ennen joulua hyväksymään runsaasti sellaisia budjettilakeja, joilla etuuksia leikattiin ja maksuja sekä taksoja korotettiin. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei se kasva 17:ää prosenttia enää!) Pääluokan kasvusta leijonanosan vievät työttömyysturvaan osoitetut määrärahat, jotka nousevat yli kaksinkertaisiksi. Työttömyys nostaa osaltaan myös mm. toimeentulotukimenoja.

Sosiaali- ja terveysministeriön budjettiesitystä analysoitaessa on askarruttanut ja askarruttaa eniten se, mikä on toimenpiteiden kokonaisvaikutus etenkin sellaisten ihmisten kohdalla, jotka ovat monisairaita tai monivammaisia. Miten henkilö, joka tarvitsee kuntoutuspalveluja, poliklinikkapalveluja, laboratoriopalveluja tai röntgenpalveluja tai molempia, lääkkeitä, kuljetuspalveluja jne., selviytyy tilanteessa, jossa käteen jäävän eläkkeen määrä ei kasva ja kunnalliset taksat ja maksut nousevat valtion budjetissa päätetyn lisäksi? Käykö ääritapauksissa niin, että esimerkiksi kuntoutuspalveluista on luovuttava tai kuntoutuskertoja harvennettava, kuljetuksia käytettävä yhä vähemmän, jolloin seurauksena voi olla pysyvän laitoshoidon tarve, toisin sanoen tilanne, joka on yksilötasolla epätoivottava ja kunta- ja valtiontalouden tasolla kallis ratkaisu? Edellä esitetyllä esimerkillä haluan ylöslämmittää ja edelleen virittää keskustelua ja arviointia, jonka lopputuloksena toivottavasti löytyy vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

Miten erotetaan pysyvät ja pitkäaikaiset säästöt lyhytnokkaisista säästöistä, jotka aikanaan maksetaan kalliisti takaisin? Miten vältetään tilanteita, joissa tehdään 10 markan säästö ja aiheutetaan 100 markan vahinko? Sellaisia me emme varmasti kukaan halua.

Toiseksi on vastattava kysymykseen, millaisia säästöjä saadaan aikaan hallinnon rakenteiden uudistamisella keskushallinnossa ja väliportaanhallinnossa niiden uudistuksen lisäksi, joita seuraa valtionosuusuudistuksesta ja jotka toivottavasti antavat kunnille sitä liikkumavapautta, jota ne ovat pitkään kaivanneet.

Kolmanneksi on kysyttävä, millaisia säästöjä saadaan aikaan rakenteellisilla, toiminnallisilla, sisällöllisillä muutoksilla ja uudistuksilla? Näihin sosiaali- ja terveysministeriössä on haettu ratkaisua, ja ratkaisun hakemista pitää jatkaa. Se on kaikkein haastavin ja kaikkein tärkein tehtävä. Se edellyttää tehoseurantaa nyt käsittelyssä olevan budjetin vaikutuksista. Se edellyttää kokonaisuuksien hallintaa.

Valtiovarainministeriön ja sektoriministeriöiden välillä vallinnee suurin ja toistaiseksi sovittamattomin ristiriita siinä, että valtiovarainministeriö noteeraa lähinnä vain budjettivuoteen kohdistuvat säästöt, mutta on jokseenkin kuuro ja sokea niille satsauksille, jotka tuovat säästöjä vasta vuosien päästä. Kunnissa sen sijaan on päästy jo pitkälle pääluokkakohtaisessa itsenäisyydessä. Hallintokuntien sisällä puolestaan ol-

laan menossa tai jo menty kohti tulos- tai toimintoyksikkökohtaista valtaa ja vastuuta.

Valtiovarainministeriön rooli ns. superministeriönä edustaa mielestäni vanhakantaista sanelukulttuuria, jolle on tietysti oma taustansa. (Ed. Laine: Voisiko sanoa brezhneviläiseksi?) Syynä siihen on varmasti ollut se, että sektoriministeriöissä on aiempina vuosina totuttu siihen, että esitykset ovat olleet ylimitoitettuja ja sisältäneet toiveita, joiden toteutumiseen ei ole ollut edellytyksiä, ja sektoriministeriöt eivät ole itse tehneet budjettiesityksiään raameihin sopiviksi. Nyt ymmärtääkseni tätä tahtoa ja halua on olemassa ja tähän käytäntöön tulee päästä.

Tämä edellyttää sitä, että hallituksen sisäisen, budjetin raameja koskevan keskustelun on oltava perusteellisempaa kuin aikaisemmin. Mikäli tämän keskustelun perusteella on asetettu kehykset, joiden sisällä on mahdollista elää, tulisi sektoriministeriöiden saada luovasti ja seurauksista paremmin vastuuta kantaen muodostaa oma kantansa painopisteistä ja strategioista. Siksi tärkein vaihe budjettivalmistelussa onkin tämä kehyskeskustelu ja siihen liittyvä valmistelu.

Sosiaali- ja terveysministeri Kuuskoski oli varmasti oikeassa siinä kritiikissä, jonka hän kohdisti budjettiriihi-menettelyyn. On vaikea uskoa, että sellaisessa ympärivuorokautisessa mylläkässä kuin tämä paljon puhuttu riihi on, minkäänlaiset rautarouvat tai teräsmiehet voivat nähdä tarvittavia kokonaisuuksia ja syy- ja seuraussuhteita.

Toivottavasti ennen vuoden 1993 tulo- ja menoarvion kehysten asettamista jo varsinaisen budjettivalmistelun yhteydessä on mahdollista punnita asioita riittävän monelta kannalta. Ei riitä, että vaikutuksia punnitaan vain yksittäisen veronmaksajan tai perheen kannalta yhden hallinnonalan sisällä. Vaikutuksia on tarkasteltava myös hallinnonalojen välillä. Muun muassa ympäristöministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön välillä olisi päästävä vihdoin viimein selvyyteen siitä, minkälaisilla asuntopoliittisilla tai erityistoimenpiteillä vaikutetaan avohoidon edellytysten parantamiseen ja oikeaan hoidon porrastukseen ja miten autetaan perhepolitiikkaa, nuorten perheiden tilannetta.

Yhtä tärkeää on aidosti luottaa siihen, niin kuin ministeri Kuuskoski täällä jo totesi, että kaikki päätösvalta, joka on vietävissä paikalliselle ja työyksikkötasolle, tuottaa nimenomaan tällä tasolla parhaan hyötysuhteen palveluiden laadun ja niiden tuottamisen taloudellisuuden kannalta.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Perho-Santalan kanssa olen lähes kaikesta, mitä hän sanoi, samaa mieltä. Haluaisin vain esittää korjauksen tämän pääluokan kasvuprosentin osalta. Budjettikirjassa on 17 prosentin kasvu, mutta ed. Perho-Santala ei havainnut sitä, että pääluokasta on vähennetty raippaveron säätämisen johdosta sairausvakuutuksesta valtion takuusuorituksia noin miljardi markkaa ja eläkkeiden takuusuorituksia 2,7—2,8 miljardia markkaa elikkä tämä kasvu on pudonnut lähes 3,8 miljardilla elikkä noin puoleen. Tässä onkin ollut semmoinen harha, että mukamas sosiaalipääluokan menot kauheasti kasvavat ja sen takia tarvitaan leikkauksia, kun nämä johtuvat nimenomaan siitä, että työnantajien vakuutusmaksuja alennettiin ja jouduttiin näihin suuriin takuusuorituksiin. Se on sinänsä tietysti hyvä, että takuusuoritukset ovat pienemmät, mutta olemme tuoneet esille kantamme, että meidän mielestämme toteuttamistapa ei ollut oikea.

Mitä ed. Perho-Santala puhui mm. valtiovarainministeriön roolista, pitää täsmälleen paikkansa. Sen me olemme tuoneet täällä esille useassa eri yhteydessä. Juuri tähän liittyy se tuska, mikä valiokunnan jäsenenä jatkuvasti on, että mielestäni juuri eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan pitäisi ottaa se vastuu, mikä meille kuuluu, jotta muutokset saataisiin tämän pääluokan osalta ja koko eduskunnan ottaisi sen vastuun, että koko budjettimenettely olisi toisenlainen. Jos me haluamme säästöä, meidän pitää katsoa pidemmällä tähtäimellä, ja ikävä kyllä valtiovarainministeriö ei tätä tee. Kunnissa mennään välillä liian sinisilmäisesti säästöihin ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. Savela: Arvoisa puhemies! Tämän puheenvuoron ehkä olisi voinut pitää paikaltakin, saattaa olla, että se käy niin lyhkäiseksi. Minulla on yhdet terveiset, kun ministeri on paikan päällä.

Silloin kun me puhumme sosiaaliturvasta ja terveydenhuollosta tässä maassa, terveisinä minulla olisi arvoisalle ministerille se, että silloin kun uudistuksia teemme, pitäisimme huolen kahdesta asiasta: ikäjanan alkupäästä ja ikäjanan loppupäästä. Ne ovat lyhkäiset terveiset, mutta ne sisältävät varsin paljon.

Kun meidän sosiaalihuoltoamme ja koko sitä kenttää, joka siihen liittyy, on kehitelty, se on perustunut varsin pitkälle siihen taloudelliseen kasvuun, joka maassamme on pitkään vallinnut. On ollut erittäin hyvä jakaa silloin, kun on ollut, mistä jakaa, ja on kehittynyt uutta jaettavaa. Jakajan osa tässä tapauksessa on varmasti ollut suhteellisen helppo. En minä sano, että se kovin helppo on koskaan, mutta se on ollut suhteellisen helppo siihen nähden, kuin nyt on tilanne, jossa taloudellinen tilanne on varmasti toisenlainen kuin ehken vuosia ja vuosikymmeniä lähes yhtäjaksoisesti jatkunut kasvutilanne.

Kun meillä on huonommat taloudelliset näkymät, on aivan selvää, että silloin joudutaan myöskin tinkimään niistä asioista, joita on tälläkin hallinnon sektorilla saavutettu ja jotka ovat varmasti olleet tarpeellisia ja ovat tuoneet suomalaisen yhteiskunnan hyvinvoinnin leiman myöskin tällä puolella näkyville.

Mutta pitkän päälle tällaisena se ei voi varmasti jatkua silloin, jos ja kun meillä talous kehittyy tähän suuntaan kuin tänä päivänä. Silloin kun yhteiskunnan osuus alkaa liipata 50:tä prosenttia bruttokansantuotteesta, se merkitsee sitä, että jotakin uudistamisen tarvetta varmasti on. Luonnollista on, että niille alueille, jotka ovat meillä suuria, katse kiinnittyy välittömästi, totta kai.

Mitä sitten merkitsee, että voisimme tämän säilyttää? Se tarkoittaa sitä, että meidän pitäisi saada tuotannollinen puoli ja sen tuoma hyvinvointi myös jatkumaan eli olosuhteet sellaisiksi, että voisimme ylläpitää korkeaa suomalaista sosiaaliturvaa ja luoda edellytyksiä sen edelleenkehittämiselle.

Kun tätä budjettia tarkastellaan, on varsin myönteistä, että siitä huolimatta, että säästötoimenpiteitä on jouduttu tekemään, ne eivät ole kohdistuneet siihen, mitä edellä mainitsin. Ne eivät ole kohdistuneet esimerkiksi lapsilisiin tai lasten kotihoidon tukeen. Se on erinomainen asia. Nämä toimenpiteethän käynnistettiin edellisen hallituksen aikana, nostettiin tasoa, ja nyt tätä tasoa on haluttu varjella, se on haluttu säilyttää.

Uusi perhehoitajalaki on myös sellainen, joka parantaa kotona hoitotyötä tekevien sosiaaliturvaa. Sekin näkyy budjetistamme. Sen sijaan ei budjetissa eikä meidän lainsäädännössämme ole sitä osuutta, joka liittyy omaishoitajan puolelle. Kun jatkoa ajatellaan, tähän meidän tulee kiinnittää suurempaa huomiota ja heidän asemaansa tulee parantaa.

Tämä lyhyesti ikäjanan alkupäästä.

Sitten ikäjanan loppupäästä, joka on varmasti yhtä tärkeä eräiltä osin kuin ikäjanan alkupääkin, koska he ovat olleet luomassa sitä hyvinvointia, joka meillä tänä päivänä on myös sosiaalisena turvana tässä yhteiskunnassa. Meillä on jatkoa ajatellen oltava myös mahdollisuuksia siihen, että hoidamme vanhenevan väestönosan ei ainoastaan terveydellisen vaan myös sosiaaliturvan osalta. Se tietysti liittyy paljon puhuttuun perusturvan kehittämiseen, josta tämä eduskunta on peistä taittanut pitkin jo tämänkin eduskuntakauden aikaa aina tähän iltahetkeen asti mm. sotiemme veteraanien osalta. Erityisesti heidän kuntoutumisensa kohentaminen on välttämätöntä myös tulevaisuudessa, sillä tekijät, jotka kuntoutusta ovat edellyttäneet, ovat sellaisia, että iän myötä tarve kasvaa. Silloin myös kuntoutusmahdollisuuksia meidän tulisi parantaa. Tämä lienee ikuisuuskysymys, mutta ei siitä voi olla puhumatta, koska se on näkyvä ilmiö meidän yhteiskunnassamme. Sen vuoksi tässäkään yhteydessä, kun budjettia käsitellään ja muistutetaan, mistä meidän pitää pitää huolta, sitä ei voi sivuuttaa.

Arvoisa puhemies! Koko tämän hallinnonalan sektoria tarkasteltaessa on tietysti myös kiinnitettävä huomiota siihen yksityiseen kohtaan, josta on annettu moitteitakin: hammashuoltoa koskevaan osaan. En näe sitä kysymystä pelkästään sellaisena, että se on leukaluissa, vaan se koskee koko ihmisen terveyssektoria ja sitä kokonaisuutta: ennalta ehkäisevästi palvelee myös sitä puolta asiasta. Sitä meidän tämän puolen uudistuksemme nyt on lähtenyt toteuttamaan. Uudistus siinä mielessä on hyvä ja perusteltu, ei sitä voi kieltää. Mutta onko se oikeassa suhteessa siihen, mikä meillä on muuten terveydenhuollon osalta tähän budjettiin sisällytetty, siitä saatettaisiin ehkä keskustella.

Arvoisa puhemies! Tässä lyhykäisesti terveiset tämän hallinnonalan sektorille.

Ed. P a l o h e i m o : Rouva puhemies! Joitakin vuosia sitten täällä käytiin paljon keskustelua kehitysavun määrästä. Kehitysapu on luonteeltaan hyvin saman tyyppinen asia kuin sosiaaliapu. Kehitysapu on eräänlaista kansainvälistä sosiaaliapua. Muistan hyvin, kun noin neljä viisi vuotta sitten joku — en muista tarkkaan, kuka — otti puheeksi kehitysavun laadun yhtäkkiä, ei puhuttukaan enää määrästä ensisijaisena ongelmana vaan kehitysavun luonteesta ja laadusta. Esitettiin kaikkein rohkeimmillaan

jopa ajatuksia, että kehitysapu saattaa joissakin tapauksissa olla vastaanottajalle vahingollista. On merkillistä, että sen jälkeen, kun joku tämän ensimmäisen kerran esitti, siitä on puhuttu jatkuvasti ja on ollut luonnollista, että kehitysavun laatu on myös keskustelun aiheena määrän lisäksi.

Meillä näyttää olevan Suomessa taipumusta juuttua kiinni jonkinlaisiin myytteihin, jotka muuttuvat eräänlaisiksi kollektiivisiksi valheiksi. On asioita, joita yhteisesti pyritään salaamaan, pitämään ikään kuin penkin alla, niin että niitä ei sanota ääneen. Minun nähdäkseni sosiaalipolitiikka on viime vuosien aikana muuttunut tämän tyyppiseksi asiaksi. Siinä on asioita, joista ei voi puhua, vaan keskustelu noudattaa jatkuvasti tietyn tyyppistä kaavaa. Se noudattaa eipäs — juupas-kaavaa, jossa ensimmäinen väite on se, että sosiaalipolitiikkaan pitää saada lisää rahaa, ja toinen väite ei suinkaan ole se, että ei pidä saada, vaan väite on se, että ei ole rahaa, mistä antaa.

Sen sijaan sosiaalipolitiikan laadusta on puhuttu huomattavan vähän mielestäni. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ed. Paloheimo ei kuuntele ollenkaan, mitä täällä tänäänkin on puhuttu!) — Kyllä minä olen kuunnellut. Ei ole syvällisesti pyritty puhumaan sosiaalipolitiikan laadusta. On yleensä puhuttu vain siitä, että määriä pitää kohottaa, ja sitten toinen osapuoli on sanonut, että ei ole rahaa, mistä niitä kohottaa. Se on hyvä, että ed. Stenius-Kaukonen on täällä paikalla. Minä esitän tässä nyt joitakin tosiseikkoja sosiaalipolitiikan piiristä, jotka eivät siis ole mielipiteitäni, mielipiteet ovat sitten erikseen. Jos ed. Stenius-Kaukonen puuttuu mielipiteisiin, toivoisin, että pitäisitte erossa tosiseikat ja mielipiteet, kuten sivistyneessä keskustelussa yleensäkin on tapana.

Sosiaalialan virkailijoiden lukumäärä on ensimmäinen seikka, johon puutun. Viimeisten kymmenen vuoden aikana, kun Suomen väkiluku on kasvanut noin 5 prosentilla, on sosiaalitoimen kasvu ollut 60 prosenttia ja sen hallinnollisen puolen kasvu on ollut noin 85 prosenttia. Tämä on ensimmäinen tosiseikka. (Ed. Stenius-Kaukonen: Juuri tähän asiaan puutuin puheenvuorossani!) — Hyvä.

Sitten toinen tosiseikka: sosiaaliavun taso. Olen tehnyt laskelman esimerkkiperheestä, jossa on isä, äiti, kaksi lasta, 13- ja 9-vuotiaat lapset, jotka asuvat ensimmäisessä kuntaryhmässä. Olen esittänyt kysymyksen: Kuinka suurta tuloa nämä nauttivat, kun toimeentulotuki, joka tälle perheelle maksetaan, muutetaan bruttotuloksi? Päädyin 16 550 markkaan kuukaudessa nelihenkiselle perheelle. Tämä on myös tosiseikka, ed. Stenius-Kaukonen. Tämä ei ole siis mielipide. (Ed. Stenius-Kaukonen: Mitä se käytännössä merkitsee, paljonko per nenä netto?) — Sehän voidaan tietysti laskea, kun jaetaan se neljällä. — 16 550 markkaa kuukaudessa on siis se bruttotulo, johon nelihenkinen perhe pääsee ensimmäisen kuntaryhmän kunnassa toimeentulotukea nostaen. Tämä on esimerkiksi Tuusulan kunnassa sellainen summa, että vain 8 prosenttia väestön palkkaa saavista ihmisistä pääsee samanlaisille tuloille.

Kolmas seikka liittyy itse asiassa ed. Savelan äsken käyttämään puheenvuoroon, kun hän puhui siitä, että meidän tulee huolehtia ikäjanan alkupäästä ja loppupäästä. Minulla on sosiaalihallituksen tämän vuoden alussa tekemä tilasto, jossa on eritelty se, miten toimeentulotuki on jakautunut Suomessa vuonna 88. Tässä on eri ikäryhmiä ja erilaisia perheitä. Tässä on yksinäinen mies ilman lapsia, yksinäinen mies, jolla on lapsia, yksinäinen nainen ilman lapsia, yksinäinen nainen, jolla on lapsia, pari ilman lapsia ja pari, jolla on lapsia, ja sitten on eri ikäluokkia. Kaikkien näitten joukosta nousevat selvästi korkeimmaksi ryhmäksi yksinäiset miehet ilman lapsia ja 30—40 vuoden ikäisiä. — Tämä on kolmas fakta, ed. Stenius-Kaukonen.

Nyt tulee mielipiteitä, joihin sopii puuttua. Näihinkin voi tietysti puuttua kertomalla, että ne eivät pidä paikkaansa, mutta ne eivät todellakaan ole mielipiteitä. Mielipiteisiin ja tosiseikkoihin pitää puuttua eri tavoin, eri argumentein.

Mielestäni sosiaalipolitiikka Suomessa on joissakin suhteissa vääristynyttä. Se on ensinnäkin ei kannustavaa vaan pikemminkin riippuvaiseksi tekevää. Sen luonne ei kannusta vaan ilmenee ennen muuta siitä, että jos joku henkilö, joka on toimeentulotuen varassa, menee osapäivätyöhön ja alkaa saada siitä palkkaa, hänen täytyy saada melko paljon palkkaa ennen kuin hän alkaa hyötyä siitä työnteostaan yhtään mitään siitä syystä, että palkka vähennetään toimeentulotuesta. Näin ollen henkilöillä, jotka ovat toimeentulotuen piirissä ja aloittavat työnteon, on pitkän aikaa 100 prosentin veroaste. Tämä ei ole luonteeltaan kannustavaa sosiaalipolitiikkaa. Tämä on riippuvaiseksi tekevää, riippuvuutta lisäävää sosiaalipolitiikkaa.

Toinen seikka, joka myös on mielipiteeni kuten edellinenkin oli, on se, että sosiaalipolitiik-

ka ei valitettavasti ole ennalta ehkäisevää kuten sen tulisi olla, vaan se on pikemminkin jälkiä paikkailevaa. Viimeksi eilen oli Helsingin Sanomissa juttu, jossa kerrottiin sosiaalitoimistojen asiakkaista ja siitä, kuinka kokonaiset suvut joillakin paikkakunnilla ikäluokka toisensa jälkeen siirtyvät automaattisesti sosiaalitoimiston asiakkaiksi. Kun tämä tiedetään, siihenhän pitäisi tietysti pystyä puuttumaan sillä tavalla, jos haluttaisiin, että pelastettaisiin seuraava ikäluokka, jos katsottaisiin, että siinä on jotakin pelastamista, pelastettaisiin sosiaalitoimiston asiakkaaksi joutumiselta. Mutta minusta näyttää usein, että sosiaalipuolella työskentelevät ihmiset eivät itse asiassa haluakaan tehdä toimintaansa tarpeettomaksi vaan lisätä sen tarpeellisuutta. Tämä nyt on pieni ilkeä reunahuomautus.

Kolmas seikka, jonka haluan esittää myös mielipiteenäni ja kritisoida sosiaalipolitiikkaa, on se, että se toimii aivan liian paljon kirjoituspöydän takana, aivan liian paljon konttorissa, aivan liian teoreettisesti, se ei toimi kentällä. Esimerkkinä tästä haluan mainita Töölönlahden toisella puolella toimivan Aulis Juneksen, joka on usean vuoden ajan toiminut nimenomaan kentällä. Hän on ruohonjuuritason sosiaalityöntekijä ja on saavuttanut huomattavasti parempia tuloksia kuin keskimäärin byrokratian piirissä toimivat sosiaalitarkkailijat.

Siis mielipiteitäni, ed. Stenius-Kaukonen, sosiaalipolitiikasta ovat seuraavat: Sen pitäisi muuttua kannustavaksi. Sen pitäisi muuttua ennalta ehkäiseväksi. Sen pitäisi siirtyä virastosta kentälle. Sen perimmäisenä tarkoituksena pitäisi olla tehdä itsensä tarpeettomaksi eikä lisätä omaa merkitystään. (Ed. Stenius-Kaukonen: Tästäkin olen samaa mieltä!) — Suurenmoista olla ed. Stenius-Kaukosen kanssa niin monesta seikasta samaa mieltä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Valitettavasti me emme päätä niistä asioista! — Ed. Laine: Taisi mennä puhe hukkaan!) — Taisi mennä hukkaan.

Haluan lopettaa, arvoisa puhemies, puheenvuoroni siihen, että haluan kiinnittää huomiota siihen, että minusta on yksi epäloogisuus, joka on keskustelussa ilmennyt nimenomaan viime aikoina, ja se liittyy EY-integraatioon. Kun vuosikaudet on puhuttu siitä, kuinka tavattoman huono meidän sosiaaliturvamme on ja kuinka tavattoman heikko se on, ja sitä on valitettu ja sitä on itketty ja kaikkia niitä jeremiadeja täälläkin on saatu kuulla, yhtäkkiä sitten, kun ollaan menossa EY:hyn, mitäs tapahtuukaan? Yhtäkkiä ruvetaan itkemään sitä, että uhhuh, kun meidän erittäin hyvä sosiaaliturvamme saattaa turmeltua. Minusta tämä on sellainen epäloogisuus, joka kannattaisi ehkä myös kuulijoille tässä yhteydessä selittää.

Arvoisa puhemies! Minä lopetan oman jeremiadini tähän.

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i : Arvoisa puhemies! On hyvin ilahduttavaa, että eduskunnan sosiaalikeskusteluun tulee uusia jäseniä. Ed. Paloheimo ei ole takavuosina ollut kovin aktiivinen, mutta minusta oli hyvin ilahduttavaa, että hän omilla tosiasioillaan ja omilla mielipiteillään tuli raikkaasti tähän mukaan. En kuitenkaan malta olla sanomatta sitä, että monet kysymyksistä, joita ed. Paloheimo nosti nyt esiin, ovat olleet tämänkin salin keskustelussa jo aikaisemmin. Sen vuoksi en ymmärtänyt ehkä niitä väitteitä, että ei ole haluttu laadusta keskustella. Siitä on sosiaalihuollon ammattilaisten piirissä puhuttu jo pitkään ja puhuttu myös tämän talon sisällä. Minusta on tietyssä määrin päästy eteenpäin. Ne eivät ole jääneet yksinomaan puheiksi, vaikka yhdyn siihen, että aika paljon on edelleen tehtävää.

Toivoisin, että ed. Paloheimo nyt täsmentäisi keskustelussa sen, kun sanoitte, että on asioita, joita halutaan salata. Ainakaan minä en halua mitään salata ja toivon, että laajemminkin suomalaisessa yhteiskunnassa leviäisi sellainen keskustelukulttuuri, että puhutaan samalla tavalla kabinetin sisällä kuin ulkopuolella. Olen havainnut sen tyyppistä keskustelua en niinkään sosiaalihuollon piirissä kuin muualla, että on kahdenlaisia puheita.

On aivan totta, että on vaihtoehtoisia malleja sosiaalipolitiikan toteuttamiselle. Me Suomessa ja voisi sanoa ehkä laajemmin Pohjolassa olemme noudattaneet aika kattavan sosiaalipolitiikan käsitettä. Nyt ed. Paloheimo puuttui lähes yksinomaan sosiaalihuollon rahanjakopuoleen, toimeentulotukipuoleen, mutta hyvin tärkeät kokonaisuudet, lasten päivähoito, vanhusten huolto, ovat sellaisia kokonaisuuksia, jotka sisältävät myöskin hyvin paljon ed. Paloheimon peräänkuuluttamaa ennalta ehkäisevää otetta.

Yhdyn kuitenkin niihin näkemyksiin ja painotuksiin, joita korostitte, että tarvittaisiin paljon enemmän syihin puuttumista. Jokin aika sitten nostin esiin kysymyksen siitä, että ehkä meidän tulisikin nyt myös sosiaali- ja terveysministeriön ja sosiaali- ja terveyslautakuntien osalta lähteä

nimenmuutoksen kautta korostamaan hyvinvointipoliittista otetta, muuttaa näidenkin organisaatioiden nimi hyvinvointiministeriöksi ja hyvinvointilautakunniksi ja samalla muuttaa toimintatapoja entistä asiakas- ja potilaskeskeisimmiksi mutta myös hoidon ja hoivan rinnalla korostaa syihin puuttumisen tärkeyttä.

Minä en itse vielä usko, että ed. Paloheimon tosiasiat kaikilta osin pitävät paikkansa. Kun olen kuullut ihmisten kertomuksia — ne ovat tietysti kertomuksia heidän kokemuksistaan — siitä, minkälaista toimeentulotukea tänä päivänä kunnat jakavat, niillä ei päästä niihin lukuihin, joita ed. Paloheimo omassa esimerkissään esitteli. Voi olla, että jonkin perheen kohdalla Suomessa on joskus näin sattunut, mutta minun täytyy sanoa, että aika niukkoja mitoitukset tällä hetkellä ovat olleet ja kunnissa entistä tarkemmin katsotaan erityisesti toimeentulotukimenoja, kun niitä kunnista tänä päivänä valitettavasti entistä useammat anovat ja tarvitsevat.

Hallinnon kasvu on varmasti osittain totta, ja jo aikaisemmassa keskustelussa viitattiin siihen, että julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon kohdalla meillä on hyvin moniportainen hallintomekanismi ja tiettyjä säädöksiä, jotka estävät myös liikkumista järjestelmän sisällä, estävät luomasta uudenlaisia toimintakokonaisuuksia, mutta ehkä tilanne ei niin surkea ihan ollut kuin ed. Paloheimo esitteli. Pidän erittäin suurena epäkohtana sitä, että me emme ole saaneet yhden luukun periaatetta vielä toteutetuksi eli meidän sosiaalityöntekijämme, jotka tänä päivänä ovat hyvin koulutettuja, joutuvat aivan liian paljon keskittymään rahanjakoon. Kun tänä päivänä näyttää kunnissa yleistyvän sentapainen ajattelutapa, että rahanjakoa täytyy entistä yksityiskohtaisemmin kontrolloida, sosiaalityöntekijän ammattitaitoa käytetään minusta aivan väärin.

Me olemme nyt saamassa hyvin kattavan projektin valmistelemaan Kansaneläkelaitokselle siirrettävää sosiaalietuuksien maksatusta. Toivottavasti se voidaan 93—94 aikataulun mukaisesti myös toteuttaa, ja tämä vapauttaisi sosiaalityöntekijöitten ammattitaitoa todella mm. yksinäisten miesten auttamiseen. En usko, että nykyisellä rahanjaolla kovin paljon heidän eteensä voidaan tehdä. Se varmasti loisi myös huomattavasti paremmat edellytykset etsivälle ja ennalta ehkäisevälle sosiaalityölle.

On varmasti aivan totta se kritiikki, jota esitettiin riippuvaisuudesta. Siltäkin osin tiettyä uudistumista on tapahtumassa, mutta se edellyttää, että rutiinitehtävät voidaan koota ja maksatus siirtää Kansaneläkelaitokselle. Ennen en usko, että siltä osin voidaan kovin pitkälle päästä. Mutta hyvin pitkälle on myös kysymys sosiaalityön arvostuksesta, ja minulla on sellainen käsitys, että sosiaalitoimi, sosiaalityöntekijät ja muut sosiaalihuollon ammattilaiset, ovat kärsineet erittäin huonosta arvostuksesta. Heidän ammattitaidolleen ehkä vasta tänä päivänä aletaan antaa sitä arvoa, joka sille kuuluu.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimon tuoma esimerkkitapaus voitaneen varmaan jossakin yksittäistapauksessa saada, kun perheessä on suuret asumiskustannukset, jotka lasketaan kokonaan toimeentulotuen piiriin, jos ei vuokrakuluja mistään muualta saada. Mutta jos ajatellaan nettotuloa, kyseessä ovat korkeintaan 10 000 markan tulot jaettuina neljälle hengelle, ei siinä kulutusjuhlia vietetä, ja toimeentulotuen saaminen on entisestään kiristynyt.

Kuten jo yksittäisesti kommentoin ed. Paloheimon mielipiteitä, niin useimmista asioista olen samaa mieltä. Näistä asioista on puhuttu tässä salissa lukemattomia kertoja, kuten ministeri totesi, mutta ed. Paloheimon ongelma on se, että hän ei kuuntele, hän ei ole valmis osallistumaan keskusteluun. Hän tulee vain arvostelemaan ja kritikoimaan. Mielestäni on erittäin valitettavaa, että hänen voimakkaan kritiikkinsä eräs kohde ovat nimenomaan sosiaalityötä tekevät työntekijät, ihmiset, jotka itse näkevät hyvin usein juuri ne puutteet, mitä tässä virallisessa järjestelmässä on, ja hyvin voimakkaasti vaativat muutosta, esimerkiksi sitä, että heidän ei tarvitsisi olla rahanjakajina, vaan he voisivat käyttää aikansa työskentelemällä kentällä. Se on nimenomaan sosiaalityöntekijöiden taholta tullut vaatimus, ja eduskunnan sosiaalivaliokunta ja ministeri Kuuskoski ovat ottaneet tämän hyvin tosissaan. Kuten jo varsinaisessa puheenvuorossani sanoin, toivon, että näissä asioissa päästään eteenpäin, ja nimenomaan eduskunnalla on tästä vastuu.

Mitä tulee EY:hyn, niin tässä nyt lyhyesti ehdin sanoa vain sen, että yleinen kanta, mikä täällä on esitetty usein, on se, että kohtuullisilla kustannuksilla olemme pystyneet järjestämään kohtuullisesti toimivan sosiaaliturvan, joka pitää sisällään nimenomaan perusturvaluonteisia etuuksia, mitä muualla Euroopassa ei ole, ja juuri tätä me haluamme puolustaa. Se on vaarassa EY:ssä.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkään en halua puuttua ed. Paloheimon mielipiteisiin, mutta niihin faktoihin kylläkin. Ilmeisesti reaktiot ovat juuri päinvastaisia kuin hän odotti. Hän tietää aivan hyvin, että jos yhteen lisätään yksi, niin kasvu on jo silloin 100 prosenttia.

Suomessa on hyvin lyhyessä ajassa sosiaalipuolella luotu vaivaishoidon, köyhäinhoidon ja huutolaisuuden tilalle kehittynyt sosiaalijärjestelmä, jonka tavoitteena on ottaa ihmisistä vastuu kaikissa elämän riskitilanteissa. On selvää silloin, että sen luomiseksi on myös tarvittu toteuttavia työntekijöitä. Erityisesti kasvua on viime vuosina ollut lasten päivähoidon piirissä, joka tällä hetkellä nyt jo kuitenkin saa jakamatonta kannatusta ja jota pidetään tarpeellisena.

Ed. Paloheimon mielipiteistä kernaasti olen samaa mieltä, mutta häneltä jäi tekemättä johtopäätökset siitä, mihin pitää päätyä sen jälkeen, jos ollaan sitä mieltä, että sosiaalitoimen resurssit ovat väärin suunnatut ja että painopisteen pitää olla ehkäisevällä puolella. Kaikki me tiedämme, että on olemassa eräänlainen tuhon kierre ja siitä sosiaalisesta loukosta — toimeentulotuen ja erilaisten muiden sosiaalisten epäkohtien: sairauden, työttömyyden, piiristä — nouseminen on erittäin vaikeata ja kierre hyvin helposti tulee perinnölliseksi. Mutta jotta siitä päästään ulos, tarvitaan sosiaalityöntekijöiden, asuntoviranomaisten, kouluviranomaisten ja työvoimaviranomaisten erittäin sitkeätä yhteistyötä ja lisää resursseja ja resurssien uudelleenpainotusta nimenomaan niin, että nämä akateemisesti koulutetut erittäin korkean ammattitaidon omaavat ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Puhuja: Jos saan, puhemies, sanoa tämän lauseeni loppuun: pääsevät siihen ehkäisevään työhön rahan jaosta. (Ensimmäinen varapuhemies koputtaa)

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suuresti kunnioittamalleni ed. Paloheimolle muutama kommentti: Tähän laskelmaan, josta hän puhui korokkeelta, olen tutustunut jo aikaisemmin ja siinä yhteydessä huomautin, että minusta ei ole johdonmukaista verrata kahden aikuisen ja kahden lapsen perheen toimeentulotuen eräänlaista maksimia yhden aikuisen palkkatuloihin ja verrata siihen, miten suuri osa aikuisista yksinään pääsee tällaisille palkkatuloille. Ed. Paloheimo tällöin vastasi, että hänen mielestään yhdenkin aikuisen palkalla pitää tulla toimeen.

Seuraava kommentti on se, että kun tässä toimeentulotukilaskelmassa vuokra-avustuksen osuus oli 4 200 markkaa, niin minä kyllä todella ihmettelen, että jos lapsiperheen vuokra on 4 200 markkaa, miten yhden keskituloisen aikuisen tuloilla voisikaan tulla toimeen.

Sinänsä sosiaalipolitiikan totuttujen kuvioiden kyseenalaistaminen on erittäin tärkeää. Minusta on oikeastaan kansallinen suuri pohdintatehtävä ruveta miettimään sitä, onko kehitettävissä sellaista sosiaalipolitiikkaa, joka toisaalta takaa ihmisille turvallisen olon siitä, että heitä ei jätetä heitteille missään olosuhteissa, ja joka toisaalta ei edellytä jatkuvaa taloudellista kasvua koko yhteiskunnalta.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen ihan samaa mieltä ilmeisesti sen takia, että olen ilmeisesti myös erilainen nuori, niin kuin edustajatoveri Paloheimokin tässä. Koko sosiaalipolitiikan pitäisi tehdä itse itsensä tarpeettomaksi. Paremmin ja täsmällisesti sanottuna muiden sektoreiden pitää hoitaa asiat niin, että ihmisiä ei toimeentuloturvan piiriin tule. Minä olen hiukan huolestunut siitä, että tästä yhden luukun periaatteesta jatkuvasti puhutaan ja myös aina vedotaan siihen, että kyllä sitten huoltoavulla tai toimeentulotuella, mikä se nykyiseltä nimeltään lieneekin, ongelma hoidetaan. Sillähän juuri tehdään se polku sosiaalitoimistoon sellaiseksi, ettei se pääse enää ruohottumaan, ja näin on usein monta sukupolvea peräkkäin. Siinä on tietty sosiaalinen perimä juuri tästä syystä.

Toisin sanoen minun mielestäni pitäisi ehdottomasti lähteä liikkeelle siitä, että esimerkiksi täystyöllisyys on kaikkein parasta lääkettä siihen, että ei tarvitse sosiaalitoimistoon kulkea yhdelle luukulle. (Ed. Aittoniemi: Ei sellaista täystyöllisyyttä ole olemassakaan!) — Aina jää joitakin ihmisiä. — Sitten on asuntopolitiikka, ja esimerkiksi nuorten työttömyys tekee niin paljon sosiaalitoimistojen asiakkaita tällä hetkellä Suomeen, että ilmeisesti ei koskaan ennen ole näin ollut. Minä vain haluan nähdä, kuka johdattaa pois sosiaalitoimistosta nämä nuoret, jotka työttömyyden takia ovat sinne joutuneet menemään.

Minä otan esimerkiksi vaikka Espanjan mustalaiset. He kuusi kuukautta tekevät lujasti töitä ja kuusi kuukautta reissaavat säilyttäen oman kulttuurinsa, oman henkilökohtaisen arvokkuutensa ja ylpeytensä ennen kaikkea. Pitää luoda puitteita, joissa ihminen itse niillä edellytyksillä voi luoda elämisen edellytykset ilman sosiaalitoimistoja.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. Kuittinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo viittasi voimavarakeskusteluun siten, että sitä käydään esimerkiksi niin, että rahaa on tai sitä ei ole. Lisään tähän tärkeän näkökulman. Tulisi keskustella, mitä käytettävissä olevilla voimavaroilla tehdään. Esimerkiksi työn uudelleenarvioinnilla, vallan ja vastuun uusjaolla voi tehdä jopa nykyistä paremmin ja saada säästöjä ja voimavaroja johonkin kipeämpään kohtaan. Näin on esimerkiksi tehty vanhusten huollon projekteissa ja saatu aikaan hyviä tuloksia.

Ed. Paloheimo myös vaati sosiaalipolitiikan laatukeskustelua. Miksi laadusta ei puhuta? Sen tähden, että laatumittareita on hyvin vaikea kehittää. Mutta kun liikkuu kentällä, niin kyllä huomaa, että laadun mittareiden kehittäminen on täydessä käynnissä. Esimerkiksi hoitotyön laadun mittareita on kehitetty. Sairaalaliiton kautta on tulossa lähiaikoina julkaisu laadunvarmistuksesta. Suomenkielistä kirjallisuutta nimittäin ei ole riittävästi tai ei oikeastaan ollenkaan. Tulisi saada lisää voimavaroja koulutukseen ja tutkimus- ja kehittämistyöhön, sillä paljon on tehtävää.

Samoin sosiaalipolitiikan tasosta puhuttaessa mielestäni ei riitä, että sitä kuvataan yksinomaan rahalla tai tilastoilla esimerkiksi perhesuhteista. Hyvin vaikea on tähänkin kriteeristöä kehittää, se on totta, mutta tyytyväisyyden, elämisen laadun, elämisen hallintataitojen mittareiden kehittämisen kautta ehkä sitäkin voidaan mitata. Paljon on siis tehtävää.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Paloheimolla on kyllä taito hätkäyttää silloin, kun hän haluaa, ja tällä kertaa hän ilmeisesti halusi. Kyllä pitää paikkansa, että nelihenkisen perheen on pakko tulla Suomessa toimeen alle 10 000 markan nettotuloilla. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kymmenellä markalla ei kukaan elä!) — Kyllä, tämä pitää paikkansa. — Minä tiedän monia sellaisia, jotka tulevat toimeen, mutta siellä on äiti töissä ja niissä perheissä eletään todella säästeliäästi. Mutta olen ihan samaa mieltä, että sosiaalipolitiikassa on painopistettä siirrettävä ehkäisevälle puolelle.

Toinen asia on se, että sosiaalipolitiikka on niin monimutkaista, että siitä ei ota enää hullukaan selvää. Pitää olla 16 vuotta kansanedustajana, että jotain tietäisi, eikä silloinkaan tiedä kaikkea. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei tiedäkään!)

Toinen asia on, että ilmeisesti siinä sisällä on niin kipeitä asioita, että ongelmat täytyy peittää ministeri Kuuskosken lailla sanamagiaan: "Hyvinvointiministeriö, hyvinvointilautakunta, joka hoitaa pahoinvointia." Onko moista järjettömämpää esitystä kuultu?

Tämähän on ihan sama asia, että poliitikot haluavat peittää ongelmat sanojen, poliittisen liturgian kaapuun. Näin on tehty kautta aikojen. Sotavoimista tuli puolustusvoimia, kehittymättömistä maista tuli kehitysmaita, köyhistä tuli, mitä niistä nyt tuli, (Ed. Stenius-Kaukonen: Rikkaita varmaan!) kuitenkaan ei puhuta oikeilla sanoilla ongelmista, vaan kiedotaan vaikeudet hämärään huppuun, poliittiseen liturgiaan. Tämäkö on ministeri Kuuskosken sosiaalipoliittinen linja?

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilokseni totesin, että äskeisten vastauspuheenvuorojen pitäjien joukossa ainoa mies ed. Rinne oli samaa mieltä kanssani suurin piirtein kaikista asioista. Mutta sitten nämä naiset!

Ensinnäkin ministeri Kuuskoski ei uskonut niitä lukuja, joita esitin. Eräs toinen, joka ei uskonut, oli Tuusulan kunnan sosiaalitoimen johtaja, kun ne esitin ensimmäisen kerran, koska ne olivat hänestä niin drastisia. Viikon kuluttua hän tuli kertomaan minulle, että ne sittenkin pitivät paikkansa, (Ed. Stenius-Kaukonen: Harhaanjohtavia!) mutta hän piti niitä aluksi uskomattomina.

Ed. Stenius-Kaukoselle: En minä ole ihmisiä kritisoinut, vaan nimenomaan järjestelmää ja mekanismeja, millä politiikka toimii. Siitä tässä on kysymys ennen muuta. (Ed. Stenius-Kaukonen: Aivan!)

Ed. Hämäläinen: Minä esitin äsken eräänä parannuskeinona tähän asiaan sen, että ei pitäisi toimia sillä tavalla, että jos toimeentuloturvan varassa olevan henkilö menee töihin, niin kaikki työtulo vähennetään. Se ei ole kannustavaa toi-

mintaa, vaan siihen pitää kehittää jokin toinen mekanismi. Kyllä keinoja löytyy.

Sitten suuresti kunnioittamani edustajatoverini Hassi: Haluaisin sanoa hänelle, että todellakin olen sitä mieltä, että yhdenkin henkilön töissäololla pitäisi päästä samoihin tuloihin kuin toimeentuloturvalla.

Ed. Kuittiselle: Minä sanoin laaduksi "kannustava, ennalta ehkäisevä, kentälle" — nämä kolme avainsanaa. Se riittäköön.

Ed. Ukkolan puheenvuoro oli niin sekava, että minä en saanut siitä selvää.

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i: Arvoisa puhemies! Minä en voi sille mitään, jos ed. Ukkola ei ymmärrä, mitä hyvinvointiministeriö tarkoittaa. Ei se ole mitään poliittista liturgiaa taikka sanamagiaa. Tietyllä tavalla kyllä toivoisi, että nimi on enne.

Me olemme kärsineet tähän asti siitä, että meillä on terveysministeriö ja sosiaaliministeriö ja olemme tehneet aika kapeita, erityisasiantuntemukseen perustuvia järjestelmiä, joiden yhteistyö ei tänä päivänä toimi riittävän hyvin ja kokonaisnäkemys on kadonnut. Samalla on hyvin pitkälle unohtunut syihin vaikuttaminen eli ennalta ehkäisevä toiminta.

Olen hyvin ilahtunut siitä, että näin laajalla ja voimakkaalla äänenpainolla täällä korostetaan ennalta ehkäisevän toiminnan tärkeyttä. Esimerkiksi, siitäkin olemme täällä aikaisemmin puhuneet, ne viestit, jotka ovat tulleet kuntien säästötoimista, ovat valitettavasti kertoneet vähän toisenlaisista painotuksista. Toivottavasti ne ovat vain ensi reaktioita, jotka eivät kerro todellista kuvaa ennalta ehkäisevän toiminnan arvostuksesta. Hyvin paljon on nimittäin otettu määrärahoja esimerkiksi juuri ennalta ehkäisevältä työltä pois ja katsottu, että tehdään sitä sitten joskus myöhemmin, kun taloudellinen tilanne on parempi. Tämä keskustelu kuitenkin kannustaa siihen, että hoidon ja hoivan rinnalla ainakin yhtä painokkaasti pitäisi tehdä ennalta ehkäisevää työtä ja puuttua näihin syihin.

Uskoisin, ettei nimenmuutos tietysti sinänsä vielä tee yhtään mitään, ellei se ajatus siellä takana muutu ja ellei asenne järjestelmien sisällä, työntekijöiden toiminnassa, muutu. Mutta uskoisin, että nimenmuutoksen kautta ehkä voitaisiin osittain myös kertoa uudesta työotteesta. (Ed. Laine: Hyvän tahdon ministeriö!) Se, onko nimi sellainen tai tällainen, ei ole minulle kynnyskysymys, mutta toivon, että ed. Ukkolakin ymmärtäisi, että tässä on kyllä aika suuresta toimintapoliittisesta painotuksesta kysymys. Tässä suhteessa olemme ed. Paloheimon kanssa aivan samaa mieltä.

Ehkä emme muutoinkaan ole niin kovin paljoa eri mieltä, mutta kyllä minä toivon, että ed. Paloheimo ei tätä laskelmaansa markkinoisi kovin paljon, koska se ei kyllä kerro todellista kuvaa siitä, mitä toimeentulotukiasiakas tänä päivänä kuntien sosiaalitoimistosta saa suuressa hädässään. Uskoisin, että siitä minulla on hiukan laajempi kuva. En tiedä, onko se parempi, mutta hiukan laajempi kuitenkin. Nykyiset ohjeet antavat kunnille hyvin paljon liikkumavaraa. Asiakkaita voidaan tulla vastaan hyvin monella tavalla. Minä olen enemmänkin huolissani siitä, että tältä osin vedetään liian tiukkaa linjaa.

Ed. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo esitti laskelman sosiaalihuollon hallinnon kasvusta. En muista, miltä ajanjaksolta se oli, mutta aika uskomattomalta tuo hänen laskelmansa tuntui. En tosin voi sitä kiistää, mutta siihen on varmasti syytä tarkemmin perehtyä. Oma käsitykseni on kuitenkin se, että ainakin edistyksellisimmissä kunnissa viime vuosien aikana hallintoa on nimenomaisesti purettu esimerkiksi toimeentulotuessa sillä tavoin, että ns. perustoimeentulotukea jakavat toimistovirkailijat eivätkä enää korkeasti koulutetut sosiaalityöntekijät, koska voidaan tietyllä tavalla sanoa, että he ovat ylikoulutettuja tämmöistä perustyötä tekemään.

Ed. Rinne totesi, että muiden yhteiskuntalohkojen tulisi hoitaa työnsä niin, että sosiaalitointa ei ollenkaan tarvittaisi. (Ed. Rinne: Mahdollisimman vähän!) Kuitenkin laskelma, jonka ed. Paloheimokin esitti, osoitti, että varsin suuri ryhmä toimeentulotuen hakijoissa ovat yksinäiset miehet. Kun mietimme esimerkiksi aikaa muutama vuosi taaksepäin, jolloin maassa vallitsi käytännöllisesti katsoen täystyöllisyys, tästä huolimatta kuitenkin toimeentulotuen hakijoina oli aikalainen joukko näitä yksinäisiä nuoria miehiä. Silloin voidaan tietysti kysyä, onko sosiaalityö onnistunut vai ei, eikä varmasti ole, jos kerran näin on. Mutta se, miten tästä eteenpäin päästään ja miten ongelma ratkaistaan, ei ole kovin yksinkertainen asia. Kai me kaikki kuitenkin siitä lähdemme, että hyvinvointiyhteiskunta tällaisetkin tapaukset hoitaa. Erityisen huono asia on syyllistää sosiaalityöntekijöitä. Kyllä he tekevät pienellä palkalla vastuullista työtä. Kukapa tässäkin salissa jaksaisi vuodesta toiseen

tehdä esimerkiksi päihdehuoltotyötä. Luulenpa, että tuskin kukaan.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaalityöntekijät ovat pitkään tienneet sen, että ihmisiä ei sosiaalisesta ahdingosta pelasteta ainoastaan rahaa jakamalla. Hyvin monella kysymys ei olekaan pienistä tuloista ja toimeentulo-ongelmista, vaan ennen kaikkea siitä, että heillä ei ole kykyä saada elämäänsä hallintaan.

Minä toivoisin, että kun ed. Paloheimo seuraavan kerran keskustelee oman kuntansa kunnanjohtajan kanssa, hän keskustelisi nimenomaan siitä, millä tavalla näitä sosiaalityöntekijöitä pystytään irrottamaan siitä luukkutyöskentelystä, yksinkertaisesta rahanjakotyöskentelystä, ennalta ehkäisevään toimintaan. Ja kuultuani ed. Hassin puheenvuoron toivoisin, että ed. Paloheimo myöskin kysyisi kunnanjohtajaltaan, miten ylipäänsä on mahdollista, että kunta maksaa vuokratukea yli 4 000 markkaa kuukaudessa. Eikö kunnalle olisi edullisempaa järjestää lisää kunnallisia vuokra-asuntoja, niin että tämä poloinenkin perhe pääsisi kunnalliseen vuokra-asuntoon, jossa vuokra ei taatustikaan ole näin kallis? (Ed. Stenius-Kaukonen: Niissä on kalliit vuokrat!)

Muuten tietysti olen sitä mieltä, että turhasta byrokratiasta ja turhan monimutkaisista hallinnoista pitää päästä eroon, pitää yksinkertaistaa sosiaalipuolellakin, mutta siihen on ennen kaikkea mahdollisuus myöskin kunnallisella päätöksenteolla. Minä toivoisin, että ed. Paloheimo vaikuttaisi omassa kunnassaan siihen, että kunnallinen päätöksenteko sosiaalipuolellakin yksinkertaistuisi.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kiitän ed. Hämäläistä kaikista näistä ystävällisistä neuvoista minun toimintaohjeikseni tulevina aikoina. Minä haluaisin sanoa vain, että jos sattuisikin olemaan sillä tavalla, että kunnalla olisi joku semmoinen asunto, jossa olisi erittäin halpa vuokra ja se annettaisiin näille ihmisille, niin ei tämä muuta tätä tosiasiaa ollenkaan, se on vain toisella tavalla subventoitua. Se pitää ymmärtää.

Sitten ministeri Kuuskoskelle, joka sanoi, että epäilee minun laskelmaani, luen kappaleen kirjastani, joka viime syksynä julkaistiin: "Niin päädyin keskustelemaan ylempien satraappien, ministereiden, kanssa. Ensin puhuin Eeva Kuuskoskelle, jonka oletin tuntevan asiat tarkoin. Hän oli entinen sosiaaliministeri. Hän ei ollut täysin selvillä tilanteesta, ja niinpä päätimme yhdessä tehdä yllätysiskun johonkin sosiaalitoimistoon, jossa selvittäisimme asian perusteellisesti. Teimme sen Turun Varissuon alueella tammikuussa 1989." Oletan, että ministeri Kuuskoski muistaa tämän retken hyvin ja muistaa, mitä siellä tapahtui. Siellä päädyimme nimenomaan siihen, että tämä luku on tätä suuruusluokkaa, jonka olen esittänyt.

Sosiaali- ja terveysministeri Kuuskoski: Arvoisa puhemies! Minä hyvin muistan tämän yhteisen retkemme ja sen vuoksi olinkin aika yllättynyt, että ed. Paloheimo palasi tämmöisellä luvulla tänne. Minulla on täysin erilainen muistikuva meidän retkestämme. Se ei päätynyt tähän suuruusluokkaan. Mutta me voimme jatkaa selvitystä ehkä uudella retkellä. (Ed. Laine: Olittekohan te samalla retkellä?)

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vain: Muistan, ministeri Kuuskoski, että silloin oli kysymys aikaisemmasta toimeentulotuesta. Sen jälkeen tuli laajennettu toimeentulotuki, joka kohotti pikkasen sitä summaa. Silloin me päädyimme summaan 13 200 markkaa kuukaudessa, ja tämä laajennettu summa oli 16 500 markkaa kuukaudessa, tämmöinen ero siinä on. Nyt kysymys on siitä, että laajennettu toimeentulotuki tuli sen jälkeen. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ja verot ovat nousseet!)

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Minun täytyy ensiksi harmitella sitä, että keskustelun taso laskee kyllä tämän puheenvuoron johdosta. Minun lähestymistapani on arkipäiväinen, käytännöllinen, en osaa puhua järjestelmistä enkä filosofioista, ja lisäksi minulla ei ole mitään jännittäviä matkakertomuksia ministerien kanssa tehdyistä tarkastusmatkoistakaan. Sen haluan kuitenkin itsekin todeta myönteisenä, että tämä pääluokka herätti näinkin laajaa mielenkiintoa. Ehdin pelätä ed. Stenius-Kaukosen tavalla, että EY-keskustelu on vallannut niin päättäjien kuin tiedottajienkin mielenkiinnon sillä tavalla, ettei riitä enää mielenkiintoa näihin asioihin. Tällainenhan tilanne on joskus aikaisemminkin tässä talossa ollut.

Tästä valitettavasta tosiasiasta on ed. Suhola sanonut sattuvasti näin: "Parhaiten menestyvät itsekkäät ylikävelijät, sillä heidät palkitaan. Särkyvillä ja syrjäytyvillä ei ole sijaa menestyk-

sen majatalossa." Tämä edustajatoveri Suholan julkisuudessakin lainattu runonpätkä oli mielessäni, kun kuuntelin oman ryhmäni, Suomen keskustan, ryhmäpuheenvuoroa budjetin palautekeskustelussa. Puheenvuorossa oli mittaa seitsemän liuskaa, mutta ei ollut sijaa särkyville ja syrjäytyville. Minun laskujeni mukaan meidän ryhmämme puheenvuorossa oli kahdeksan riviä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan asioista. Sen voi laskea toisellakin tavalla, minä laskin sen näin. Tälle menettelylle on tietysti selitys siinä, että ryhmäpuheenvuorot laaditaan todella ryhmätyönä, ja tuossa ryhmässä ei luultavasti ollut mukana yhtään sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijaa. Ehkä sille on selitys sekin, että tällä kertaa ryhmäpuheen piti ed. Mattila, jonka arvostettuun profiiliin sopivat tietysti hyvin talouspolitiikka ja hallinnonuudistusasiat, ja ryhmäpuheenvuoro niitä paljon sisälsikin.

Ryhmäpuheenvuoron kahdeksassa rivissä viitattiin kyllä lyhyesti perusturvaan ja siitä annettuihin vaalilupauksiin. Ne on hyvä muistaa ja kirjata, niin kuin keskustelussa on aikaisemmin todettu. Oma käsitykseni on se, että emme ole keskustassa puolueena ja eduskuntaryhmänä pystyneet aivan pitämään sitä kaikkea, mitä tulimme luvanneeksi. Ehkä lupausten määrä johtui neljän vuoden oppositiokaudesta ja siitä, että olimme tottuneet listaamaan toivomuksia ja esityksiä sillä mielellä, millä niitä oppositiossa esitetään. Tietysti totta on myös se, että vaalikausi on vasta alussa niin kuin on todettu ja on vielä aikaa toteuttaa hallitusohjelmaa. Tämänhetkinen arvioni on kuitenkin se, että emme ole siihen pystyneet, mitä lupasimme. Totta on myös se, että perusturvauudistus tavallaan alkaa kyllä tänä vuonna eräiden opiskelijaryhmien osalta. (Ed. Aittoniemi: Mutta väärään suuntaan!) Muilta osin, mitä tulee perusturvauudistukseen, olemme joutuneet omissakin keskusteluissamme tyytymään niihin vetoomuksiin, joita on esitetty siitä, että taloudellinen tilanne on niin huono, ettei ole rahaa hyviin asioihin.

Tällä kohdalla haluan kuitenkin viitata puheenvuoroon, jonka käytin opetusministeriön pääluokan yhteydessä ja jossa totesin, että rahaa on aina siihen, mitä pidetään tärkeänä. Silloin arvostelin mm. Oopperatalon miljardiavustuksia. Tosiasiahan on, että budjetissa on varaa tällaiseen monipuoliseen ja korkeatasoiseen huvitukseen mutta ei esimerkiksi siihen, että vankilassa lapsen kanssa oleva äiti olisi saanut lapsilisät. (Ed. Stenius-Kaukonen: Se olisi maksanut 36 000 markkaa vuodessa! — Ed. Rinne: Äänestittekö puolesta vai vastaan?) — Aivan, vähän pienempi summa kuin Oopperatalo. Niin, ed. Rinne, äänestin ihan samalla tavalla kuin ed. Rinnekin useimmiten hallituspuolueen kansanedustajana, kiltisti hallituksen esitysten puolesta. Ed. Rinteen kunniaksi täytyy tietysti sanoa, että hän on joskus poikennutkin, mutta niin minäkin olen tehnyt.

Nämä valinnat, joista yhden vaatimattoman esimerkin kerroin, ovat arvovalintoja, eli rahaa on siihen, mitä arvostetaan ja mitä pidetään tärkeänä. Eräs tällainen arvovalinta budjetissa on myös se, että budjetti poistaa sairauskulujen verovähennysoikeuden mutta samalla säilyttää edustusviinojen verovähennysoikeuden. Julkisuudessa on ollut laskelmia, joiden mukaan näiden vähennysten rahallinen arvo on suunnilleen sama. Vuoden 1988 verotuksessa yrityksiltä hyväksyttiin alkoholimenoja yhteensä 1,38 miljardin markan arvosta. Eli me tulemme nyt budjetista päättäessämme sellaiseen arkipäivän tosiasialliseen tilanteeseen, että kun esimerkiksi lapsiperheessä tarvitaan lapsille lääke- tai muuta hoitoa, se ei ole enää vähennyskelpoinen meno, mutta kun jokin firma tarjoilee toisenlaista yskänlääkettä esimerkiksi kansanedustajille, niin kuin valitettavan paljon tapahtuu, se onkin vähennyskelpoinen meno, onko se lääkekulu vai mikä, sitä en halua arvioida. (Ed. Laine: No, se on väärin kuitenkin!) — En haluaisi myöskään ed. Laineen tavalla hyväksyä tällaista asiaintilaa. Voin kertoa, että kyseisen sairausvakuutuslain käsittelyn yhteydessä en painanut äänestysnappia ollenkaan. Sitä ei ole tosin kukaan huomannut, ei edes ryhmämme puheenjohtaja. Siksi kerroin sen, että totuus paljastuisi kaikessa karvaudessaan.

Pyysin omalta verojohtajaltani laskelman siitä, millaisiin perheisiin sairauskuluvähennys on kohdentunut. Selvitys kertoo, että vähennyksen poistamisesta kärsivät eniten monilapsiset perheet. Myös yksilapsisista keskituloisten ryhmässä olevista perheistä lähes puolet on hyötynyt sairauskuluvähennyksestä. Mielestäni tämä on unohtunut silloin, kun tämän asian yhteydessä on puhuttu vain siitä, etteivät pientä eläkettä saavat kansalaiset ole koskaan hyötyneetkään verovähennysoikeudesta sairauskulujen osalta. Sehän on totta, mutta on eräitä ryhmiä, jotka ovat siitä hyötyneet ja joitten

osalta olisi ollut perusteltua vähennys säilyttää. Olen omassa mielessäni hyvin voinut allekirjoittaa budjettimietinnön II vastalauseessa sivulla 167 oikealla palstalla toisessa kappaleessa olevan viestin siitä, mitä sairauskuluvähennyksen poisto mm. saa aikaan.

Olen myös oman ryhmäni neuvotteluissa yrittänyt muistuttaa siitä, että me emme tässä talossa unohtaisi niitä, jotka eivät pysty edes mieltään osoittamaan. Sellaisia kansalaisia ovat mm. sairaat. Meillä valtakunnan tason päättäjillä on omat asiat niin hyvin, että meillä on kyllä varaa maksaa lääkekulujakin. Me emme saisi unohtaa niitä, joilla asiat ovat huonommin kuin meillä.

En halua syyllistää enkä epäillä ketään, mutta minusta pitäisi seurata nyt myös sitä, menetetäänkö verotuloja sen tähden, että lääkärissä tai muissa hoidoissa käyvät kansalaiset eivät ole enää tämän budjettipäätöksen jälkeen yhtä tarkkoja kuittiensa kanssa kuin ovat tähän asti tuon vähennyksen takia olleet.

Arvoisa puhemies! Budjetin sosiaali- ja terveyspääluokan myönteisinä asioina haluan lopuksi kirjata muistiin vammaispalvelulain jatkamisen kuljetus-, asumis- ja tulkkipalvelujen osalta sekä perhehoitolain toteuttamisen. Viime mainitun totesi tässä keskustelussa jo muun muassa ed. Savela. Minäkin toivon vielä tässä, että perhehoitolaki nopeasti laajenee myös omaishoitajiin. Mainitut pari asiakokonaisuutta ovat hyviä asioita, mutta vähän laihoja lohdutuksia kokonaisuudessa. Olen halunnut mainita ne mm. siksi, että kunnalliset keskusjärjestöt paheksuivat näitäkin sekä jaostossa että julkisuudessa. Kunnillakin on rahaa siihen, mitä ne pitävät tärkeänä. Vaikutti vähän siltä, että kunnissakaan ei tunnu olevan enää sijaa särkyville ja syrjäytyville.

Lopuksi haluan todeta tyytyväisenä sen, että eräs omakin raha-asia-aloitteeni näyttää pääsevän täällä äänestykseen ed. Laaksosen ansiosta. Se koskee kehitysvammatyötä Baltian maissa. Ilmoitan tässä, että aion sitä kannattaa. (Ed. Laaksonen: Kiitos! — Ed. Stenius-Kaukonen: Se oli hyvä puheenvuoro!)

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i: Arvoisa puhemies! Ehkä ihan lopuksi haluan yhtyä eräisiin puheenvuoroihin ja myös todeta sen, että ministeriö pyrkii selvittämään näitten säästöpäätösten kohdentumista ja myös näissä selvityksissä ottamaan sen huomioon, että on kysymys kokonaisuudesta, siitä miten verotukseen liittyvät asiat, esimerkiksi ed. Alarannan esille ottama verovähennyksen poistaminen, kohdistuvat erilaisiin ihmisiin ja erilaisiin perheisiin samaten kuin nämä maksujen korotukset ja leikkauspäätökset, joita tämä budjetti tulee sisältämään.

On vain tosiasia, että tällaisessa taloudellisessa tilanteessa me joudumme tekemään näitä leikkauspäätöksiä. Mutta minä yhdyn siihen, mitä ed. Alaranta sanoi: Kysymys on tietysti arvovalinnoista, kuka tinkii ja mistä tingitään tällaisessa tilanteessa. Nämä ratkaisut tietysti meidän kunkin arvoista kertovat hyvinkin paljon.

Jos katsotaan eteenpäin, on varmasti totta, mitä ed. Savela sanoi, että tietysti ratkaisu hyvin pitkälti näihin ongelmiin löytyy siitä, että meidän täytyy pystyä tuotantoamme elvyttämään ja myös työn tuottavuutta parantamaan. Minä olen nähnyt aika lohduttomia vertailuja ja tilastoja siitä, että vaikka me toisin kuvittelemme — varmasti teemmekin Suomessa hyvin paljon työtä, jotkut tekevät sitä erityisen paljon — niin kaikilta osin meidän työmme tuottavuus ei ole riittävän korkealla tasolla. Siltä osin joudumme varmasti myös aika koviakin päätöksiä toteuttamaan.

Ed. Savela viittasi ja myös ed. Alaranta omaishoitajakysymykseen. Asiassahan on jo aikaisemmin tehty erityisesti lasta kotona hoitavien vanhempien osalta selvittelytyötä. Tätä valmistelua jatketaan ulottaen se vanhuksia ja vammaisia kotona hoitaviin henkilöihin. Niin kuin aikaisemmin olen todennut, niin toivottavasti ensi budjetin yhteydessä pystytään tekemään tältä osin myönteisiä ja parempia ratkaisuja. (Ed. Stenius-Kaukonen: Valiokuntakin sitä edellytti ponnessaan!) — Tämä tulkoon myös ed. Stenius-Kaukosen suulla vahvistettua.

Mitä tulee vankilassa olevien äitien lapsilisäkysymykseen, niin kyllä minä tästä asiasta otan myös itselleni syytä, että se ei sisältynyt tähän hallituksen lakiesitykseen. Kysymyshän ei ollut rahasta, mutta se ei varmasti yhtään lisää anteeksiannon määrää. Mutta siinä yhteydessä kun lakia valmisteltiin, puuttui sosiaalihallituksen esitys. Sosiaali- ja terveyshallitushan teki myöhemmin tästä esityksen. Se ei ollut ministeriön käytössä, ja minä yksinkertaisesti unohdin tämän asian, vaikka olin sen aikaisemmin tuonut esille. (Ed. Stenius-Kaukonen: Miksei valiokunta voinut hyväksyä?) — Siihen en halua enempää puuttua. Eduskunta on näin päättänyt. — Mutta myönnän tämän

puutteen, joka hallituksen esitykseen sisältyy; asia on ollut minun vastuullani.

Mitä tulee hammashuoltoasiaan, eduskunta on omat päätöksensä siltä osin tehnyt. Voin sanoa, että on tietysti ehkä kysymys siitä, onko oikea ajankohta sitä uudistusta nyt toteuttaa vai ei. Mutta haluan puuttua pariin kohtaan, jotka aika tavalla ovat julkisuudessa esiintyneet.

Erikoishammasteknikot ovat esittäneet, että heitä kohdellaan epäoikeudenmukaisesti. Tältä osin haluaisin sanoa, että sairausvakuutuksen yleinen periaatehan on, että nämä korvaukset annetaan toimenpiteistä ja työstä, joka edellyttää lääkärin lähetettä. Näin ei ole vain erikoishammasteknikkojen osalta. Näin on lääkintävoimistelijoitt ja erikoislääkintävoimistelijoitten, psykologien, puhe- ja ravitsemisterapeuttien ja muiden ammattiryhmien osalta. Eli tämä ei laisinkaan poikkea tästä sairausvakuutuksen yleisestä periaatteesta.

Mitä tulee proteettisen hoidon korvaukseen ja siihen, tarvitsevatko kokoproteesia ja irtoproteesia käyttävät henkilöt hammaslääkärin tarkastusta vai eivät, olen kerännyt jonkin verran tutkimusyhteenvetoa, jossa on todettu, että noin 27 prosentilla yli 30-vuotiaista suomalaisista on hampaaton suu. He käyttävät kokoproteeseja. Kun on tutkittu enemmän heidän suutaan, on todettu, että vain 36 prosentilla on terve suulaki. 64 prosentilla siellä todetaan joko haavaumia taikka limakalvon liikakasvua. Ienvallit olivat terveitä 41 prosentilla yläproteesin osalta ja 39 prosentilla alaproteesin osalta, ja lopuilla potilaista oli ienvalleissa joitakin muutoksia. Hyvin monella, yli puolella henkilöistä, oli myöskin runsasta sienikasvua, monenlaista punoitusta ja haavaumia. Nämä olivat kaikki asioita, jotka vaativat hyvään hoitotulokseen pääsemiseksi myöskin hammaslääkärin asiantuntemusta. Tältä osin edelleen haluan korostaa sitä, että on tärkeätä, että tämä iso uudistus kytkeytyy järjestelmällisen hammashoidon toteuttamiseen ja kun toimeenpanopuolta suunnitellaan, siinä kyllä erikoishammasteknikot ja teknikot tulevat omasta työstään saamaan korvauksen. Siltä osin he tulevat kyllä minusta yhdenvertaisesti kohdelluiksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 34

Yleiskeskustelu:

Ed. Laine: Rouva puhemies! Maassa on 300 000—350 000 työtöntä, hieman laskutavasta riippuen. Siitä nämä erilaiset luvut. Työministeriön pääluokkaan, joka nyt on keskustelussa, sijoitetut määrärahat eivät vastaa sitä haastetta, jonka näin suuri työttömien määrä aiheuttaa. Toistan käsitykseni siitä, että jos työministeri Kanerva on todella sitä mieltä kuin julkisuudessa on kerrottu, että nyt tarvitaan elvytysohjelma ja siihen määrärahat, niin sanon, että työministeri tarvitsee kannatusta ja tukea tämän tavoitteen toteuttamiseksi.

Esimerkiksi Turun työvoimapiirin työttömien määrä kasvoi viime kesänä edelliseen kesään verraten noin 20 000 työttömään. Sen jälkeen tilanne on jyrkästi huonontunut. Niinpä viime marraskuun tilanteen mukaan Turun työvoimapiirissä oli 23 300 työtöntä, joka merkitsi työttömyysasteena ilmaisten 11 prosenttia. Työttömyysaste Turun kaupungin osalta oli 13,4; Laitilan kaupungin osalta 10,6; Raision kaupungin 10,3; ja Naantalin kaupungin 10,1. Salon seudulla tilanne oli lähes vastaavan kaltainen. Siis todella vaikea on tuo työttömyystilanne.

En ole nähnyt yksityiskohtaisempia ohjelmia maata käsittävästi siitä, mitä ministeri Kanervan julkisuudessa mainittu elvytysohjelma tarkoittaisi, mutta Turun työvoimapiirin osalta olen lehtien palstoilla havainnut työministeriön kansliapäällikön Pertti Sorsan nimiin kirjatun ehdotuksen, joka lähtisi siitä, että elvytysrahaa varattaisiin kaiken kaikkiaan 3 miljardia, josta Turun työvoimapiirin osuus voisi olla 240 miljoonaa tarkoittaen eräiden valtion töiden varhentamista. Tämän kansliapäällikkö Sorsan nimiin kirjatun ehdotuksen mukaan näin voitaisiin työllistää yli tuhat uutta työntekijää. Tällainen kriisiraha on tarpeen varmasti monien työvoimapiirien alueilla. Turun työvoimapiirin alueella se olisi tärkeä mm. sen vuoksi, että meillä rakennusalan työttömyys on kolminkertaistunut. Työttömiä rakennusalalla on noin 1 700, ja tällä kansliapäällikkö Sorsan ohjelmalla rakennustyöläisistä voitaisiin työllistää viitisensataa.

Yksi rakennusalan työpaikka maksaa työvoimaviranomaisten laskelmien mukaan noin 500 000 markkaa. Yhden tällaisen työpaikan lasketaan antavan lisäksi noin puolitoista muuta työpaikkaa lähinnä rakennustarvikkeita tuottavassa teollisuudessa. Rakennuskohteiden var-

hentamiseen on myös hyvät valmiudet Varsinais-Suomessa Turun seudulla. Turun ja Porin lääninhallituksen toimesta on laskettu vuosille 93—96 toimenpideohjelma, josta löytyy sopivia kohteita valtion töiden varhentamiseen.

Jos valtioneuvosto päätyy myöntämään esimerkiksi työvoimapiireittäin kriisirahaa, sen käyttö on helposti toteutettavissa järkevissä muodoissa työllisyyskohteiden sijoittuessa esimerkiksi mainitsemieni ohjelmien pohjalta.

Hyviä työllistämiskohteita on runsaasti. Esimerkiksi Turun oikeustalo ja Raision virastotalo ovat sellaisia rakennuskohteita, joita varhentamalla rakentajia voitaisiin työllistää nopeasti. Sama on tilanne Turun yliopiston rakennushankkeen osalta, monien kouluhankkeiden osalta, Turun Suurtori-projektin osalta, jota koskevan ed. Astalan määrärahan valitettavasti täällä tänään eduskunnan enemmistö oli hylkäämässä. Esimerkiksi tielaitoksen Turun piirin korjaamon rakennustyön varhentaminen ja rahoittaminen olisi yksi mainio kohde, samoin Rymättylään suunniteltu merenviljelyn tutkimusyksikön rakennuskohde, ja lukuisia muita mm. sosiaalialan rakennuskohteita löytyy. Olen nämä esimerkit halunnut mainita nimenomaan sen vuoksi, että näitä ohjelmia, joista on ollut puhetta, voitaisiin konkretisoida ja osoittaa, että työllistämiskohteita on ja nimenomaan työllistämisen tarvetta on.

Lopuksi haluan tässä yhteydessä tuoda julki Turun aikuiskoulutuksen neuvottelukunnan viestin, joka on tarkoitettu alueen ministereille ja kansanedustajille sekä koko eduskunnalle. Aikuiskoulutuksen neuvottelukunta on Turun kaupunginhallituksen asettama edustaen aikuisopintoja antavia oppilaitoksia ja muita aikuisopintojen kanssa työskenteleviä yhteisöjä. Neuvottelukunta on todennut, että talouslaman aiheuttaman ennätyksellisen työttömyyden seurauksena paine aikuisille tarkoitettuun työllisyyskoulutukseen sekä ammatilliseen perus- ja täydennyskoulutukseen on voimakkaasti kasvanut. Valtion antama riittävä rahallinen tuki on poikkeuksetta ehdoton edellytys sille, että oppilaitoksissa aikuisopiskelijoille suunniteltu ammatillinen koulutus voidaan käytännössä toteuttaa.

Aikuiskoulutuksen neuvottelukunta on kiinnittänyt huomiota valtion 1992 tulo- ja menoarvioehdotuksen valmisteluun ja todennut, että aikuisopiskeluun liittyvät määrärahat ovat huolestuttavalla tavalla jäämässä pienemmiksi, mitä tarve edellyttää. Tämän johdosta neuvottelukunta on päättänyt vedota ministereihin ja kansanedustajiin, jotta valtion vuoden 1992 tulo- ja menoarvioon tehtävään ensimmäiseen lisätalousarvioon sekä vuoden 1993 tulo- ja menoarvioon myönnettäisiin lisämäärärahoja työllisyyskoulutukseen, aikuisten yleissivistävään ja ammatilliseen perus- ja täydennyskoulutukseen, siten että määrärahat vastaisivat reaaliarvoltaan vuoden 1991 tasoa. Tämä oli suurin piirtein lainaus aikuiskoulutuksen neuvottelukunnan kirjelmästä, jonka olen tässä lukenut, ja olen halunnut näin vahvistaa, että työministeri Kanerva, joka ei nyt näytäkään olevan paikalla, vaikka olin äänen äsken kuulevinani, pitäisi huolen siitä, että tämä viesti tulisi käytännössä toteutetuksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kanervan tarkoituksena oli tänään tässä istunnossa työministeriön pääluokan kohdalla selvittää ja täsmentää niitä suhdannepoliittisia toimia, joita hän on esittänyt ja myös työllistämistoimenpiteitä, joihin ed. Laine täällä viittasi. Ministeri Kanerva valitettavasti on kuitenkin joutunut menemään virkatehtävissä Oecd:n kokoukseen, jonne hänen oli tarkoitus jo eilen lähteä. Hän vuorokaudella lykkäsi matkaansa voidakseen osallistua tähän keskusteluun, mutta valitettavasti hän tänään alkuillasta joutui viimeistään lähtemään tuohon kokoukseen. Siitä syystä hän valitettavasti ei ole paikalla.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine kiinnitti hyvin tärkeään seikkaan huomiota eli elvytysrahaan, jota nyt eri alueilla surkeasti tarvittaisiin. Toteaisin, että esimerkiksi Tampereen työvoimapiirin alueelta löytyisi paljon tärkeää tekemistä ja elvytysrahalla luotaisiin nyt kipeästi tarvittavia työpaikkoja.

Esimerkiksi Pirkanmaan liiton ja Pirkanmaan kansanedustajien yhteisissä raha-asia-aloitteissa syksyllä näitä asioita tuotiin esille. Nyt kuitenkin kaikkien tuntemista syistä ne eivät ole edenneet eivätkä menneet lävitse eikä niitä kaikkia edes täällä esiteltykään. Meillä olisi lentokenttähankkeita ja koulujen rakentamista. Meillä olisi myös erittäin suuri kohde esimerkiksi Viialan ja Toija-

lan yhteinen jätevesien puhdistamohanke ja monia muita vastaavia. Olisi todella hyvä, jos elvytysrahoja työvoimapiireille saataisiin. Silloin me maksaisimme valtionakin tehdystä työstä eikä joutenolosta.

Ed. Laaksonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Sasi yritti hyvin vajavaisesti vastata ed. Laineelle, miksi ministeri Kanerva nyt ei ole paikalla kertomassa julkisuudessa mainitsemastaan elvytysohjelmasta. Minäkin kannatan niitä ajatuksia, että elvyttää pitäisi, ja asia tuli oikeastaan jo palautekeskustelussa käyttämässäni vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa esille. Vaadin voimakkaita toimenpiteitä elvytyksen suhteen, työllisyysmäärävarojen aikaistamisen suhteen, ja meidän vastalauseessamme on ehdotettu työllisyysmäärärahoja 375 miljoonaa markkaa lisää. Mutta ehkäpä eräs oleellinen asia tässä kysymyksessä on se, että ministeri Viinanen on niin aktiivisesti torjunut ministeri Kanervan elvyttävät toimenpiteet. Toivoisinkin, että ed. Sasi nyt voisi välittää tietoa siitä, onko kokoomuksen eduskuntaryhmä valmis tukemaan ministeri Kanervaa elvytystoimenpiteissä ja aikaistamassa esimerkiksi lisäbudjettia.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ministeri Kanervahan ei ole hallituksen ainoa ministeri. Kuten ed. Laaksonen totesi, ministeri Kanerva on tehnyt esityksiä elvytyksestä jo ennen kuin budjetti on lukkoon lyöty, mutta hän on enemmän esitellyt niitä eduskunnan ulkopuolella kuin täällä salissa. Ymmärrettävä syy siihen on se, että hallituksen muut ministerit eivät ole olleet valmiita viemään eteenpäin hänen esityksiään. Toivottavasti tämä asia nyt korjaantuu ja elvytysohjelma tehdään. Pikatoimenpiteenä tietysti voidaan hyväksyä ne määrärahan lisäykset, mitä vasemmistoliitto ja muut oppositioryhmät budjettiin nyt ovat esittämässä, jos muilla nyt jotain esityksiä tähän sitten oli.

Missä on ministeri Viinanen ja ennen kaikkea missä on pääministeri Aho, jos työttömyyttä pidetään todella suurimpana ongelmana, joka meillä tällä hetkellä on? Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä tämä on meidän keskeinen ongelmamme, jonka poistamiseen kaikki voimavarat on suunnattava. (Ed. Rinne: Eivät he pidä tärkeimpänä!) — No, siinähän se ongelma juuri onkin, ja sitten sanotaan, että kukaan ei pidä työttömistä huolta! Ei pidä paikkaansa, että kukaan ei pidä, mutta valitettavasti ääni ei ole kantanut, niiden ääni, jotka kantavat tästä huolta, ei ole kantautunut riittävästi kuuluviin.

Työministeriön pääluokassa on nykyään alussa työsuojeluun liittyvät määrärahat. 10 päivänä julkistettiin työolokomitean mietintö. Kuten edellisen pääluokan kohdalla niin tässäkin pääluokassa joutuu heti alkuun viittaamaan Helsingin Sanomien pääkirjoitukseen. Helsingin Sanomat pääkirjoituksessaan kiirehti runttaamaan komitean esitykset: Mietintö on hyvän suhdanneajan hurskaiden toiveiden luettelo, jolla ei ole oikeastaan mitään asiaa lama-aikana.

Kannattaa muutama näkökohta, joita komitea on tuonut tiedotteessaan esille, nostaa esille. Komitea korostaa ensinnäkin, että "työympäristö on tärkeä kansalliseen kilpailukykyyn vaikuttava tekijä. Hyvä työympäristö ja hyvinvointi työssä lisäävät tuotannon ja palvelujen laatua ja työn tuottavuutta sekä siten myös Suomen kansainvälistä kilpailukykyä. Tämän seikan merkitys korostuu yhteiskunta- ja elinkeinoelämän kansainvälistyessä." Tämähän on nyt juuri sitä puhetta, jonka takia tällä hetkellä tarvittaisiin tai luulisi tarvittavan jopa porvarinäkökulmasta työelämän kehittämistä.

Komitea esittää, "että yritysten ja organisaatioiden tulisi uudistaa perinteisen palkkatyöläisyyden muotoihin sidoksissa olevia rakenteita. Näitä ovat keskitetyt hierarkkiset päätöksenteko- ja johtamisjärjestelmät sekä jyrkkä jako suorittavan ja suunnittelevan työn välillä." Yritysten johtamisjärjestelmä ja johtamistapa on yksi niistä ongelmista, joka on aiheuttanut työelämässä vaikeuksia. Kun työntekijäpuolta ei ole haluttu ottaa tasavertaisena kehittämään yritysten toimintaa, se myös pitkälti näkyy tuloksissa. "Vasta kun osapuolet tunnustavat toistensa tavoitteet ja pyrkivät niitä molemminpuolisesti edistämään, luodaan edellytykset osallistumisjärjestelmien uudistamiselle ja tehostamiselle." Kyllä työntekijäpuoli ymmärtää, että yritysten tulee toimia kannattavasti ja tuottavasti. Ei siinä ole ymmärryksen puutteesta kysymys, vaan on mahdollisuuksien puutteesta osallistua ja käyttää sitä kokemusta, jota omaa työtä tehdessä kertyy. Siellä se paras kokemus kertyy työolojen kehittämiseksi ja yleensä koko sen yrityksen toiminnan kehittämiseksi.

Komitea ehdottaa työelämän laadun kehittämisohjelman käynnistämistä ja nimenomaan niin, että painopisteen tulisi olla työyhteisöissä. Tällaisen ohjelman käynnistäminen on varmasti ihan paikallaan sillä tavoin, että se ei ole mitään

taivaanrannanmaalailua, vaan lähtee työyhteisön sisältä ja käytännön kysymyksistä.

Komitea toteaa, että "ohjelman ajankohtaisuus on työelämän muutosten vuoksi polttava". Tähän kannanottoon voi yhtyä. Nimenomaan ne muutokset, jotka työelämää ravistelevat, vaativat korjausta työelämään ja työolosuhteisiin niin, että henkilöstö voi päästä vaikuttamaan. Se heitä varmasti kiinnostaa, koska heitä kiinnostaa säilyttää työpaikkansa ja toimeentulonsa.

Komitea toteaa, että "työtapaturmien, ammattitautien sekä työstä poissaolojen välittömien ja välillisten yhteiskunnalle aiheutuvien rasitusten määrä voi olla jopa 5—15 miljardia markkaa vuodessa". Haitari tässä arviossa on aika suuri, mutta olipa totuus kummassa päässä tahansa tätä arviota, niin luku on joka tapauksessa erittäin suuri. Kun nyt paljon näistä säästöistä puhutaan, niin eikö juuri tämäntapaisilla asioilla pitäisi pyrkiä säästämään yhteiskunnan menoja, jotka samalla myös edistävät työntekijöiden työkykyä ja ovat ennen kaikkea tärkeitä työntekijöiden hyvinvoinnin vuoksi — tästä hyvinvoinnista paljon äskeisessä pääluokassakin puhuttiin — niin että he eivät joudu tapaturmien tai ammattitautien uhriksi.

Psyykkisten- ja sosiaalisten ongelmien lisääntyminen on selvä asia, ja tämä olikin ainoa asia, missä Helsingin Sanomat näki aihetta työolokomitean ehdotusten jatkotyöstämiseksi. Nämä ongelmat on tuotu esiin jo kauan sitten ja se, millä tavalla ne kytkeytyvät koko työyhteisön toimintaan. Juuri tällä alueella pitäisi päästä konkreettisiin tuloksiin. Jatkotyöskentely komitean ehdotusten toteuttamiseksi käytännössä on monelta osin kiireellisesti saatava alkuun.

Arvoisa puhemies! Työllisyydestä on paljon puhuttu työllisyyslain muutosten yhteydessä. Tältä osin voin todeta, että niitä muutoksia, mitä tehtiin, vasemmistoliiton eduskuntaryhmä vastusti. Meillä olisi sosialidemokraattien kanssa mielestäni ollut mahdollisuus parempaan tulokseen, mutta tiedämme, miten pienin muutoksin sosialidemokraatit lopulta olivat valmiit hyväksymään lain. Tietysti tiedämme sen, mikä uhka on koko ajan leijunut yllä: Hallitus uhkaa lisäveroilla ja on myös niitä toteuttanut raippaveron muodossa. Tästä huolimatta uskon, että olisi ollut mahdollisuus, jos todella halua olisi ollut, päästä parempaan tulokseen, koska myös työllisyyslain rakenteessa on eräitä kohtia, jotka olisi kannattanut muuttaa. Nimenomaan haluan korostaa sekä nuorten työllistämisen tärkeyttä että myös alueellista tukea.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä esitti työttömyysturvalain muutoksen yhteydessä, että peruspäivärahaa olisi korotettu 140 markkaan päivässä. Tämän esityksen haluan tuoda esille uudestaan, koska kun sitä ei saatu lain mukana läpi, pidämme tätä niin tärkeänä asiana, että esitämme ylimääräistä korotusta budjettimäärärahana.

Työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaalisia etuja on koko järjestelmän muutoksen yhteydessä heikennetty erityisesti ruokailukustannusten osalta. Hallitus esittää ylläpitokorvaukseen sisältyvän ruokailukustannusten korvauksen nostoa vain yhdellä markalla: 31:stä 32:een markkaan päivältä opiskelijalle, jolle koulutuspalvelujen tuottaja on järjestänyt majoituksen, ja 25:stä 26:een markkaan päivältä muille opiskelijoille. On syytä muistaa, että suurin osa opiskelijoista sai aikaisemmin ammatillisissa kurssikeskuksissa, kun he olivat myös majoitettuina siellä, aamiaisen, lounaan ja päivällisen. Nyt kaikkia näitä korvaa tämä 32 tai 26 markkaa. Se ei varmasti korvaa sitä menetystä.

Viitaten peruspäivärahan tasokorotukseen tulemme lisäksi ehdottamaan yksityiskohtaisessa käsittelyssä korvauksiin korotuksia, ja nämä ovat 40 markkaan ja 35 markkaan. Nämä korotuksetkaan eivät riitä vastaamaan menetyksiä. Opiskelijat ovat tässä vaiheessa esittäneet 50 — 60 markan korvauksia. Viitaten päivärahan korotukseen yhdessä meidän esityksemme päätyy tähän samaan. Kaiken kaikkiaan mielestäni vielä silloinkin ollaan liian alhaisella tasolla.

Sosiaalivaliokunta on aikaisemmin useissa yhteyksissä korostanut sitä, että nimenomaan koulutusaikaisia toimeentuloetuuksia tulisi kehittää sillä tavalla, että ne olisivat paremmat kuin kokonaan työttömänä olevien etuudet, jotta tälläkin tavalla voitaisiin kannustaa koulutukseen. Mielestäni tämä on edelleen pätevä perustelu.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen lausui, että työntekijöille on tärkeätä se, että työnantaja eli yritys menestyy. Varmasti näin on valtaosin Suomessa, mutta kyllä täytyy totuuden nimissä sanoa, että suomalaisiin työntekijöihin liittyy osa myös sellaisia, jotka vuosittain laskevat tarkkaan kaikki sairaspäivät, paljonko saadaan palkalla niitä pitää, ja oma etu on suurin ja tärkein etu.

Sanoisin näin, että nämä työntekijät, joita

valitettavasti on, nakertavat suomalaisen työn tuottavuutta aika paljon. Niin kuin korostin, näitähän ei ehkä ole kovin paljon, mutta kuitenkin riittävästi työn tuottavuuden nakertamiseen. Ed. Stenius-Kaukonen ei maininnut näistä mitään. Minä olen sitä mieltä, että kirkko on oltava keskellä kylää ja todettava se.

Varsinkin viime vuosina tämän tyyppisiä työntekijöitä, erilaisia rehvaleita, on ilmestynyt yhä enemmän. Kun heitä yritetään saada työstä pois, heitä ei saa millään, koska porukka on takana, vaikka varsin hyvin tiedetään, ahkeratkin työntekijät, että heidän työnsä ei millään tavalla vastaa sitä palkkaa mitä heille maksetaan, vaan siellä on pelkästään oman edun tavoittelua.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen kiinnitti erittäin tärkeään asiaan huomiota tämän komitean työssä, joka nyt on valmistunut ja jota jo on joiltakin osin keritty tyrmäämään. Olen samaa mieltä siitä, mitä hän sanoi, että suomalaiset työntekijät ovat kiinnostuneita siitä, miten yritys pärjää ja miten he itse pärjäävät.

Epäilijöille voisin antaa hyvän vinkin. Menkää kysymään ja tutustumaan Valmetin Rautpohjan tehtaille. Siellä kävin itse viime syksynä, ja juuri näiltä osin saimme erinomaisen hyviä esimerkkejä, joita he kertoivat.

Mitä tulee työelämän kehittämiseen muilta osin, toteaisin sen seikan, että suomalaisista työpaikoista löytyy todella hyviä, esimerkillisiä työpaikkoja, mutta löytyy paljon sellaisia työpaikkoja, joista ensin pitäisi putsata pikkunapoleonimaiset työnjohtajat, valitettavasti. He ovat niitä, jotka henkisesti esimerkiksi stressaavat niin, että tulee tällaisia, mihin ed. Aittoniemi viittasi, että joudutaan laskemaan joka ainoa sairaslomapäivä, että pääsisi pois työpaikalta. Niitäkin todella on, myönnän senkin, mutta se ei ole yksistään työntekijöiden vika.

Puutteita suomalaisesta työelämästä löytyy todella paljon, mutta löytyy myöskin esimerkkejä erinomaisen hyvistä työpaikoista. Sen takia tällainen puolueeton tutkiminen ja asioiden selvittäminen yhdessä eteenpäin olisi erittäin terveellistä.

Ed. L i n d r o o s: Arvoisa puhemies! Meitä eripuraisia suomalaisia viime vuosi opetti eräissä asioissa yksituumaisuuteen. Erityisen voimakasta yksituumaisuutta alettiin kokea, kun on kysymys siitä, mikä on todella suomalaisen yhteiskunnan suurin ongelma tällä hetkellä. Kysytään kuinka alakoululaiselta hyvänsä, kysytään kansanedustajalta taikka ministeriltä, mikä on suomalaisen yhteiskunnan suurin ongelma, niin todennäköisin vastaus on: todella suuri työttömyys ja heikko työllisyystilanne. Sen tiedostaminen on meille kaikille hyvä ja tärkeä asia, mutta kun kyselee, mitä asian parantamiseksi on tehty, ei enää oikein yksituumaisia vastauksia löydykään.

Omasta mielestäni tähän asiaan on otettu vähän ajelehtiva ote. Oikein sellaisia rämäköitä toimenpiteitä puuttuu, joilla työllisyyttä voitaisiin hoitaa. En minä ole niin lapsellinen, että kuvittelisin taikka sanoisin, että hallitus yksin on siihen syypää. Ei toki, ei näin voi olla. Mutta hallituksenkaan toimenpiteet eivät merkittäviä ole olleet työllisyyden parantamiseksi. Kun tähän liittyy vielä se, että tavaran kysyntä on heikentynyt, ostovoiman määrä on vähentynyt, niin työtä teettävät osapuolet löysivät markkinaraon kerta kaikkiaan pyrkiä mm. alentamaan työvoimakustannuksia alentamalla puun kantohintaa reilusti, jäädyttämällä ja alentamalla palkkatason. Syntyi tällainen kissa ja hiiri -leikki, josta hinnan maksavat erityisesti suomalaiset ihmiset ja ne heistä, joita työttömyys on nyt kohdannut. Hallitukselta olisin odottanut voimakkaampia toimenpiteitä, sellaisia toimenpiteitä, joissa myöskin oppositio ja erityisesti sosialidemokraatit olisi asetettu tosipaikan eteen, mitenkä työllisyyttä yhteisellä päätöksellä voitaisiin paremmin hoitaa.

Täällä jo useat vasemmistoliiton kansanedustajat, erityisesti he, ovat vaatimassa puheenvuoroissaan tukea työministeri Kanervalle hänen vaatimuksissaan saada työllisyyttä elvyttävä paketti sidottua myöskin naruilla kiinni. Itse olen hyvin voimakkaasti samaa mieltä. Kun tiedän, että ministeri Kanerva parasta aikaa pöristelee kohti Pariisia, haluan hänelle ainakin eduskunnan pöytäkirjan välityksellä lähettää terveisiä, että jos hän tarvitsee vaikka vain yhden kumppanin tuekseen tämän asian hoitamiseksi, niin henkilökohtaisesti olen siihen valmis. Tähän valmiuteeni palaan puheenvuoroni jossain vaiheessa vähän myöhemmin.

Kun vingun tällaista yhteistyötä, olen sitä mieltä, että valtioneuvoston keskuudessa pitäisi välittömästi yhteistyön parantua mm. työllisyyden hoitamisessa. Erityisen suuri kanto kaskessa on juuri todennäköisesti valtiovarainministeri.

Minä ymmärrän hänenkin roolinsa olla meidän kirstunvartijanamme, mutta sellainen ymmärrys minulta puuttuu, että työllisyyteen ei voitaisi varata siinä määrin rahoja, että sen hoitaminen ei tulisi kalliimmaksi kuin työttömyyden hoitaminen tällä hetkellä tulee.

Ed. Laine ensimmäisessä puheenvuorossaan kertoi meille työttömyyslukuja. Jos ajatellaan yksinkertaisesti sellaisia asioita, että 300 000 ihmistä "nauttii" työttömyyspäivärahaa, 200 000 ihmistä saa työttömyydestä johtuvia muun nimisiä korvauksia, päivärahoja, eläkkeitä jne., ja kun siihen lisätään vielä toinen mokoma ihmisiä, joilla on ongelmia sen takia, että työttömyyttä on perheessä, ystävä- taikka perhepiirissä, niin on kysymys todella minun mielestäni suurista kansantaloudellisista rahoista, joita työttömyyden hoitamiseen menee.

Kun tähän yhteistyöhön vaadin valtioneuvostoa, vaadin siihen myöskin sitä, että eduskunnassa voitaisiin asiaan kiinnittää yhdessä sellaista huomiota, että vaatisimme itseltämme ja toinen toisiltamme parempaa yhteistyötä, mitä nyt on ollut. Palaan siihenkin asiaan vähän myöhemmin. Minun mielestäni yhteistyön puute on silmiinpistävää. Työllisyyttä ei merkittävästi paranna yksinomaan hallitus, mutta sitä voisivat merkittävästi parantaa hallitus, eduskunta, myös oppositiopuolueet, ja siihen on kytkettävä myös työmarkkinajärjestöt. Tämä ei ole mitään liturgiaa. Kenttätasolla ratkaisut kuitenkin hyvin pitkälle yksityiskohdissa tehdään.

Otan esille kolme asiaa, joista haluaisin yksityiskohtaien mielipiteeni tuoda esille.

Kun myös itse olen alueelta, jossa keskimääräinen työttömyys on tällä hetkellä noin 15 prosenttia ja parempaa päivää ei selvästi ole näkyvissä, olen sitä mieltä, että työllisyyden hoidossa pitäisi erityistä huomiota kiinnittää siihen, että työvoimapiirit voisivat harkinnanvaraisilla rahoilla asiantuntemuksensa perusteella yksityiskohtaisesti, kunta- ja yrityskohtaisesti, auttaa työllisyyttä. Työvoimapiirien lisäksi myös lääninhallitukset ovat avainasemassa. Heillä on tuntemusta alueesta, tietämystä yrityksistä, ja heidän johdollaan voitaisiin tällaista erityistukitaikka erityistoimenpideohjelmaa oman läänin alueella suorittaa.

Eräs asia, jonka itse ainakin koen ongelmana, on että meillä Suomessa herrat — ja tässä tapauksessa tarkoitan tietysti niitä, joilla on suuri päätäntävalta — seurustelevat ehkä liikaa suuryritysten edustajien kanssa ja katseen huomaamattomaan kohteeseen jäävät pienet yritykset, keskisuuret yritykset, siellä missä inhimillinen työvoima on yleisempää kuin suurissa yrityksissä suurten koneitten keskellä. Olen sitä mieltä, että pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiä pitäisi erityisesti tarkistella siltä pohjalta, että suuryrityksissä saneeraukset, rationalisoinnit, uuden tekniikan tulo, tuottamattomien sorttien jättäminen sivuun jatkuvat vuodesta toiseen. Siellä inhimillisen työvoiman tarve edelleenkin vähenee.

Kolmantena asiana olen sitä mieltä, kun oma sosialismini etsii edelleenkin lopullista muotoansa, että valtiojohtoisiin yrityksiin päin heristäisin sormeani voimakkaasti. Mielestäni olisi Suomelle kunniakasta, että valtioenemmistöiset yritykset olisivat mallikelpoisia yrityksinä, tuotantolaitoksina ja ihmisten työllistäjinä. Näin ei kuitenkaan meillä ole. Meidän valtioenemmistöisten yritystemme johtoon pitää siirtää ihmisiä, joilla on kykyä, taitoa ja halua toimia parhaalla mahdollisella tavalla, joka koituu yrityksen, sen henkilökunnan ja tämän maan kunniaksi. Otan tästä yhden esimerkin.

Suomalainen telakkateollisuus oli kerta kaikkiaan vaipumassa kiven rakoon, ja täällä siitä käytiin kovaa kädenvääntöä, annetaanko rahaa, minkä verran annetaan. Annettiin rahaa. Se oli kuin kankkulankaivoon olisi mennyt. Syntyi Masa-Yards-yritys. Minun tehtävänäni ei ole kehua yksittäisiä porvareita, mutta nostan hattuani korkealle sen telakan nykyisen toimitusjohtajan edessä. Kyllä on kovakätinen isäntä talossa. Kyllä antoi jätkille monoa. Mutta kyllä myös hoitaa nyt niille töitä. Tällaisia isäntiä minä haluaisin myös muihin suomalaisiin, erityisesti valtiojohtoisiin yrityksiin.

Vaatimattoman puheenvuoroni lopussa menen yhteistyökysymykseen vielä ehkä vähän oudolta kannalta. Hallitus ja sosialidemokraattinen puolue kävivät ennen joulua hyvissä ajoin syksyllä säästölaeista neuvotteluja, ja säästölakien yhteyteen liitettiin myös neuvottelutilanne työllisyyslain 18 §:n, käytän sanaa 2 momentin, muuttamiseksi, jossa toistuvasti työttömien kohtaloa kohtuullisen voimakkaasti muutettiin. Hallituksen tarkoituksena oli toistuvaistyöttömien kohta poistaa budjetista kokonaan, mutta käytyjen neuvottelujen aikana siihen tuli lievä mukanaolo edelleenkin: jos 13 kuukauden aikana on 12 kuukautta toistuvasti työttömänä jne.

Neuvottelukierros oli sellainen, joka ainakin minulle opetti eräitä asioita. Olen työasiainvaliokunnan puheenjohtaja. Minut sekä sosiaali- ja

terveysvaliokunnan puheenjohtaja kutsuttiin neuvotteluihin, ja kun neuvottelut olivat ratkaisua vailla, viittä vaille valmiit, todettiin, että kaksi valiokunnan puheenjohtajaa ovat turhia neuvottelussa. Valiokunnan puheenjohtajat potkaistiin pois neuvottelukierrokselta sen lopullisessa, ratkaisevassa vaiheessa, vaihdettiin neuvottelijoita, ja syntyi sopimus. Otan tämän esille sen takia, että missään muussa työyhteisössä ei kunnian kukko laulaisi, jos näin tehdään. Silloinhan pois potkaistuilla neuvottelijoilla ei olisi mitään muuta mahdollisuutta kuin pyytää luottamustoimestaan eroa.

Tämän haluan kertoa sen takia, että kun ed. Stenius-Kaukonen jokin aika sitten kävi täällä oman jaakobinpaininsa ilmoittaen, että hän haluaa lähteä talosta pois, ja perusteli haluaan omalla tavallaan, ymmärrän häntä huomattavasti paremmin tällä hetkellä puhujakorokkeelta. Minä olen hyvin voimakkaasti turhautunut esimerkiksi johtamaan työasiainvaliokuntaa. Minulle ei ole mikään ongelma pyytää sieltä pääsyä pois, ja sen teenkin, jos ei yhteistyö työllistämisen hyväksi ja työttömyyden torjumiseksi tässä talossa ala käydä paremmin kuin se nyt on käynyt. En ollenkaan väitä, että se on ollut vain muista kiinni eikä minusta, mutta kysymyksessä on niin suuri ongelma, että sen poistamiseksi jokaisen virtasen, lahtisen ja mäkisen henkilökohtainen työpanos on tämän tasavallan ykköskysymyksiä.

Tämän halusin kertoa myös pöytäkirjaan, että ministeri Kanerva sen ehkä lukiessaan ottaisi vakavasti sellaisen haasteen, että hänellä pitää olla asiaa myös valtiovarainministeri Viinaselle työllistämiskysymyksissä. Hänellä pitää olla mahdollisuus lyödä nyrkki pöytään, että asian hyväksi on jotakin tehtävä, ja myös työasiainvaliokunnalle hänellä tulee olla asiaa.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lindroos otti esille sellaisen sanan, että hallitus ajelehtii työttömyyskysymyksessä, ja se on juuri näin. Siitä seuraa kansallinen onnettomuus tämän vuoden aikana. Tämä hallitus ei selvästikään käsitä, mitä tällainen työttömyys kustannuksiltaan ja seurannaisvaikutuksiltaan vaikuttaa. Se ei kerta kaikkiaan minun ymmärtääkseni, sikäli olen menettänyt toivoni, käsitä, mihin tämä johtaa. Se antaa mennä sellaiseen vaiheeseen tuottavan työn alasajon, että sen seurauksia ei kyetä korjaamaan vielä kolmen vuoden päästä. Kun ajetaan kannattavia yrityksiä konkurssiin, tilannetta ei pystytä nostamaan edes kolmen vuoden päästä tällä menolla, kun vaalit ovat. En minä tarkoita sitä, että pääministeri Aho tarkoittaisi ylimielisyyttä, mutta hänen asenteensa koetaan ylimielisyytenä, ja siitä ei hyvää seuraa.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lindroosin äskeinen puheenvuoro oli erittäin tervetullut. On syytä muistaa, että 70-luvun jälkipuoliskolla 70 000 työttömän olemassaolo tässä tasavallassa sai aikaan sen, että silloinen tasavallan presidentti asetti hätätilahallituksen. Kun oli kysymys työllisyyslain porrastamisesta, silloin oli työttömiä vähän toistasataatuhatta. Silloin tässä talossa oli hillitön mekkala, jos nyt niin voisi sanoa. Nyt, kun on yli 300 000 työtöntä, hetki sitten oli tilanne, että oli neljä puheenvuoropyyntöä, joista kaksi oli poissaolon takia jäämässä pitämättä ja jäikin. Oli erittäin tervetullutta, että ed. Lindroos äskeisellä puheenvuorollaan palautti asian oikeihin puitteisiin.

Ed. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lindroos lausui turhautuneisuutensa siitä, että hallitus ei olisi käynyt opposition kanssa tarpeeksi neuvotteluja työllisyysongelmasta. Kuitenkin ainakin tässä salissa ministeri Kanerva on käynyt opposition kanssa vuoropuhelua varmasti enemmän kuin yksikään muu ministeri. Mutta on tietysti valitettavaa, jos ed. Lindroos, jonka puheenjohtajuutta mm. työasiain valiokunnassa tai tapaa johtaa valiokuntaa suuresti arvostan, kokee turhautuneisuutta. Se on valitettavaa.

Mutta monessa puheenvuorossa on jo puhuttu elvytyksestä ja sen tarpeellisuudesta. Äskeisen pääluokan kohdalla puhuttiin sosiaalityön sisällöstä. Meidän myös silloin, kun me puhumme työttömyydestä, tulisi myös kriittisesti tarkastella työttömyyden hoitoa ja niitä menetelmiä, joita käytetään. Tosiasia nimittäin ainakin osittain on se, että tällaisessa syvässä lamatilanteessa työllisyyslaki tietyllä tavalla osoittaa huonoutensa.

Varsin paradoksaalisessa tilanteessa ollaan esimerkiksi kunnissa, kun kunnat jättävät vakinaisia virkoja täyttämättä ja kuitenkin samaan aikaan yrittävät huolehtia työllisyyslain velvoitteista. Tällöin voidaan veronmaksajan, kuntalaisen, ja myös työntekijän näkökulmasta kysyä, hoidetaanko asioita tarkoituksenmukaisella tavalla. Meidän todella olisi vakavasti mietittävä

työllisyyslain sisältöä. Jos verrataan niitä töitä, joita se synnyttää, kontra esimerkiksi ns. elvytystyöt, väitän, että elvytystöillä, erilaisilla rakennuskohteilla esimerkiksi, tehtäisiin sekä yhteiskunnan että työttömien näkökulmasta tarpeellisempia asioita.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Ed. Lindroos sai ansaitun arvostuksen. Totean minäkin hänen puheistaan, että hän puhuu harvoin mutta puheet ovat kuuntelemisen arvoisia. Kun hän mainitsi myös, että millään muulla työpaikalla ei tietyllä tavalla luottamusmiehiä syrjäytettäisi tällä tavalla, se on aivan selvää seurausta. Millään työpaikalla eivät työntekijät vaatisi omien palkkojensa alentamista muualla kuin eduskunnassa. Siis tämä osoittaa sen tason, jolla me liikumme yleisestikin.

Herra puhemies! Totean lyhyesti varsinaisen asiani, jonka olen monta kertaa aikaisemmin todennut. Suomalaisen työn tuottavuus on merkittävän alhainen verrattuna monien kilpailijamaiden työn tuottavuuteen. Suomalaisen työn osalta viime syksyn tapahtumat ja lainsäännökset vievät kehitystä siihen suuntaan, että työn arvostus Suomessa laskee jatkuvasti. Työllisyyslain 18 §:n muuttaminen merkitsi tätä yhteen suuntaan. Toinen muutos oli se, että työtön voi kieltäytyä hänelle osoitetusta työpaikasta eikä se merkitse siitä huolimatta korvauksen menettämistä.

Tämän tyyppiset toimenpiteet eivät edistä työn arvostusta, kun ajattelen sitä, kun nuorena miehenä ollessani joskus haettiin työtä klapien pilkkomisesta alkaen, jos jotakin saatiin, markalla tunti. Tämän tyyppiset lainsäännökset ovat vahingollisia erityisesti, kun tulevaisuudessa me varmasti joudumme työn tuottavuutta nostamaan, menemme sitten Euroopan yhteisöön tai emme.

Ed. Lindroos (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Aittoniemi totesi yritysten kilpailukyvystä henkilökohtaisen mielipiteensä, itse en antaisi ihan sellaista lausuntoa. Olen sitä mieltä, että kilpailukyky on parantunut ja henki työmailla parantunut huomattavasti siitä, kun itse olen ollut esimerkiksi pääluottamusmiehenä. Aikaisemmin 60- ja 70-luvulla oli sitä henkeä paljon, josta ed. Aittoniemi myös aikaisemmassa puheenvuorossa kertoi. Silloin luottamusmiehet tekivät niin, että jos puhe ei auttanut ja lyödä ei saanut, laitettiin ahteria penkkiin. Näin se oli.

Mutta tällä hetkellä työnteon oikeus on niin tärkeä, että myös työntekijät ja heidän luovuttamansa työpanos yrityksissä ovat erilaiset kuin kymmenen vuotta sitten, aivan selvästi. Tällä hetkellä koko ajan, mitä epävarmemmaksi tilanne muuttuu, sen tärkeämpää työntekijälle on oikeus pysyä töissä. Se myös aiheuttaa asenteiden muuttumista, ja myös työpanos on lisääntynyt. Tällä en halua mitään joutsenlaulua. Ainahan on varaa parantaa. Meilläkin olisi kaikilla mahdollisuus antaa 20 prosenttia suurempi työpanos kuin me nyt annamme. Mutta en minä usko, että ongelma voi nyt yksistään siitä johtua, mistä ed. Aittoniemi äsken varsinaisessa puheenvuorossaan kertoi.

Myös tämä on kysymys, joka kannattaa ottaa yhteisissä mietinnöissä esille. Vieläkin puhutaan omaa liturgiaa tulopoliittisten sopimusten yhteydessä. Miksi ei voitaisi istua pöydän viereen ja puhua nämäkin ongelmat kerralla selväksi? Siellä on paljon sellaista hapatusta, joka kaipaisi tällaista pöyhimistä. Me olemme ehkä vain niin hienotunteisia toinen toisillemme, ettei kehdata sanoa niin kuin asiat vaatisivat.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Luulen, että olemme aika yksimielisiä siitä, että työllisyys tai oikeastaan työttömyys tällä hetkellä on suurin yhteiskunnallinen ongelma. On vaadittu elvytystä, ja olen samaa mieltä, että yhteiskunnan tulee nykyisissä olosuhteissa elvyttää. Haluan kuitenkin muistuttaa siitä, että tällä hetkellä valtio budjettinsa kautta jo elvyttää enemmän kuin vuosiin. Kysymys onkin ehkä enemmän siitä, kohdentuuko elvytys tällä kertaa aivan oikein. Se kohdentuu hyvin pitkälti yleiseen kulutukseen, kun sen sijaan tarkoituksenmukaisempaa saattaisi olla, että tuo elvytys kohdennettaisiin tarkoituksenmukaisemmalla tavalla tuotantoon ja tarjontaan nimenomaan taloudessa ja tällä tavalla pyrittäisiin työpaikkojen luomiseen elvytysrahoilla, jolloin tietysti varojen pitäisi ensi sijassa kohdistua rakentamiseen ja infrastruktuuri-investointeihin, eli voitaisiin hyvinkin ajatella sitä, että osa elvytysvaroista käytettäisiin toisella tavalla kuin nykyisellään.

On selvää, että meidän eduskuntaryhmässämme on keskusteltu hyvin vakavasti ministeri Kanervan ehdotuksista. Ne ovat kohdanneet ymmärrystä ja myötätuntoa, ja luulen, että näistä asioista joudutaan myös meidän ryhmässämme jatkossa keskustelemaan ja myös ehkä yleisen elvytyksen lisäämisestä.

Herra puhemies! On puhuttu työttömyydestä. Täytyy kysyä, miksi meillä syntyy työttömyyttä. Yksinkertaisesti siksi, että yritykset maksavat liikaa tuotannontekijöistä eli liian paljon palkkoja, velkapääoma on liian korkea ja sille maksettava korko on liian korkea, kuljetuskustannukset ovat liian korkeita, ja myös raaka-aineista maksetaan liian korkea hinta. Kalevi Sorsan ehdotus, joka syksyllä oli käsittelyssä, kiinnitti huomiota juuri näihin ongelmiin. On valitettavaa, että hänen esityksensä pohjalta ei päädytty ratkaisuun, koska se oli aivan oikean suuntainen.

On täysin selvää, että työttömyys ei ole hyvä yhteiskunnallinen tilanne, koska silloin yhteiskunnan resursseja käytetään hukkaan tai niitä ei käytetä lainkaan. Se on tietysti epäterve tilanne yhteiskunnassa ja siihen täytyy pyrkiä saamaan korjausta. Myös meillä on se nurinkurisuus tällä hetkellä, että esimerkiksi rakennusalalla työttömyyskorvaus saattaa olla korkeampi kuin tällä hetkellä maksettava tuntipalkka.

Ed. V ä h ä k a n g a s: Arvoisa puhemies! Ed. Sasi kertoi, että erityisesti kokoomuksen ryhmässä on tunnettu suurta huolta työttömyydestä ja nähty se vakavana ongelmana. Minä en siihen oikein jaksa uskoa, kun työvoimaministeri vuodenvaihteessa sanoi, että meidän maassamme ovat sentään asiat hyvin, että perusasiat ovat kunnossa. Minusta se yksi lause kertoo siitä, että ministerillä ei ole hallinnassa tämä asia. Jos maassa on kerran ennätyksellisen suuri työttömyys, suurempi kuin koskaan aiemmin, edellyttäisi tässäkin demokratiassa, että työvoimaministeri kertoisi, mikä on niin tärkeä Ranskan matka, että hän ei ole työllisyysasiasta puhumassa eikä tuomassa esille niitä keinoja, millä tavalla hänen mielestään näitä asioita pitäisi hoitaa, työllisyyttä parantaa. Ei monessa demokratiassa varmaan onnistuisi matkalle lähtö juuri sinä päivänä, kun tästä valtakunnan suurimmasta ongelmasta puhutaan.

Ed. K a l l i o m ä k i: Herra puhemies! Ed. Sasi totesi, että ministeri Kanervan elvytysehdotukset ovat saaneet ymmärrystä ja myötätuntoa kokoomuksen eduskuntaryhmässä. Jos näin on, niin miksi kokoomuksen eduskuntaryhmä ei ole julkisuuteen tullut kannanotoilla, joissa tämä ymmärrys ja myötätunto konkretisoituisivat selkeästi kokoomuksen eduskuntaryhmän kantana ja toimenpiteinä sen jälkeen hallituksessa? Onko niin, että vastentahtoa sittenkin on enemmän, vai onko niin, että kokoomuksen eduskuntaryhmä ei hyvästä tahdostaan huolimatta pärjää hallituksen politiikalle? Hallitushan tällä hetkellä kokoomuslaisen valtiovarainministerin johtamana ajaa talouspolitiikkaa, johon ei sovi ei kohdennettu elvytys eikä minkäänlainen elvytys. Onko niin, että olette todella Viinasen ja hänen talouspolitiikkansa vankeja omasta tahdostanne huolimatta?

Ed. S a s i: Arvoisa puhemies! On selvää, että aivan välttämättömimmät perusasiat Suomessa ovat tällä hetkellä kunnossa. Kaikilla suomalaisilla on riittävästi ruokaa jokaisen saatavissa. Sen sijaan meidän lähiympäristössämme tilanne ei ole sama. Tapasin viikonloppuna tallinnalaisen opettajan, joka kertoi, että hänen kuukausipalkkansa on 2 dollaria eli 8 markkaa. (Ed. Vähäkangas: Ei se paljon suomalaista lämmitä!) Täytyy sanoa, että tässä suhteessa kuitenkin suomalainen yhteiskunta on osoittanut kilpailukykyisyytensä ja toimivuutensa verrattuna siihen, mitä ed. Vähäkangas mm. on esittänyt Suomessa toteutettavaksi.

Haluan myös todeta sen, että kaikki ehdotukset, joita täällä tehdään työllisyyden parantamiseksi, varmasti menevät ministeri Kanervan tietoisuuteen, ja hän voi harkita sitten, kuinka käyttökelpoisia nuo ajatukset ovat.

Haluan myös korostaa sitä, että kokoomuksen eduskuntaryhmässä on ollut myötätuntoa selvästi näille ns. infrastruktuurihankkeille ja suhtaudumme suurella myötätunnolla siihen, että hallituksen ja sosialidemokraattien sopimuksessa saatiin lisää rahoja mm. rakentamiseen. Olimme varsin tyytyväisiä siihen, ja jos tuota sopimusta ei olisi syntynyt, on hyvin mahdollista, että paineet hallituksen sisällä olisivat olleet suuria, että olisi saatu rakentamiseen rahoja ilman opposition suostumusta.

Ed. L a i n e: Herra puhemies! Pyysin todella puheenvuoron ed. Kalliomäen puheenvuoron johdosta sen vuoksi, että jos tässä vanhempana valtiopäivämiehenä saa opastaa ymmärtämään ed. Sasin puheenvuoron, niin kyllä minusta ed. Sasin ensimmäinen vastauspuheenvuoro oli niin moniselitteinen, että sen perusteella on pakko tehdä johtopäätös, että kokoomuksen eduskuntaryhmä ei kannata ministeri Kanervan ehdotuksia elvytystoimista.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 35

Yleiskeskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Huomenna tässä salissa alkaa keskustelu EY-asioista. Voin kuvitella, että hyvin usein toistetaan sanoja Eurooppa, eurooppalaisuus, kansainvälisyys. En kuitenkaan lähde liikkeelle Euroopasta, vaan lähden tässä puheenvuorossani liikkeelle Amerikasta.

Yhdysvalloissa tällä hetkellä keskustellaan erittäin paljon ja suorastaan rajusti käsitteestä, ajatuksesta nimeltä relativinismi. On tultu siihen tulokseen hyvin monen tutkijan ja ajattelijan taholta, että kaiken suhteellisuus on johtamassa amerikkalaisen yhteiskunnan tuhoon. Ei ole olemassa ehdottomia arvoja, ei rajoja ihmisen toiminnalle, ei ohjeita, joita noudatettaisiin. Kaikki vain suhteellisella asteikolla muuttuu ajan ja tilanteen mukaan. Tämä on johtava katastrofiin vähän pitemmällä aikavälillä.

Minulle on tullut sellainen kuva, että tämä suomalainen yhteiskunta on hyvin samanlaisessa relativismin loukossa. Meillä yhteiskunnalliseen keskusteluun mahtuu kerrallaan tavallisesti yksi asia, korkeintaan kaksi. Viime syksynä meillä yhteiskunnalliseen keskusteluun mahtui lama. Tänä päivänä meidän yhteiskunnalliseen keskusteluumme mahtuu EY-täysjäsenyys. Joskus aiemmin meidän keskusteluumme mahtui työttömyys versus työllisyys, ja joskus jopa ympäristöasiat ovat mahtuneet siksi ainoaksi asiaksi yhteiskunnalliseen keskusteluumme.

Tämä relativismi, tämä suhteellisuus, pitää sisällään sen loukun, että esimerkiksi ympäristöasioissa ajaudumme huomaamatta tilanteeseen, jossa olemme jonkin asteisen ympäristökatastrofin partaalla. Ei ole pitkän aikaa siitä, kun edellisessä eduskunnassa kävimme metsävälikysymyskeskustelun, hyvin rajunkin, joka loppuvaiheessaan sai varsin dramaattisia piirteitä, kun sekä hallitus että oppositio olivat samaa mieltä siitä, mitä pitäisi tehdä metsiemme pelastamiseksi.

Arvoisa puhemies! Yksikään niistä trendeistä, kehityskuluista, jotka aiheuttivat silloisen metsävälikysymyskeskustelun, ei ole poistunut tapetilta. Metsien harsuuntuminen jatkuu. Samanaikaisesti vesien ja maaperän happamoituminen jatkuu, ja kaikki muutkin kielteiset kehityskulut, jotka olivat silloin meneillään Suomen luonnossa, jatkuvat tänäkin päivänä.

Totesin silloisessa keskustelussa, että ekologia tieteenä tuntee käsitteen masking factor eli tekijän, joka vaikutukseltaan peittoaa kaikkien muitten kielteisten tekijöitten vaikutukset. Tässä relativistisessa ajattelussa, joka meitä hallitsee ja ohjaa toimintojamme, saattaa nyt käydä niin, että tämä metsiemme tuhoutuminen saasteiden vaikutuksesta muodostuukin kuin peitetysti yhtäkkiä masking factoriksi, joka murtaa niin talouselämältä selkärangan kuin olemassaololtammekin pohjan.

Tähän yhteyteen, arvoisa puhemies, on hyvä palauttaa mieleen se keskustelu, joka käytiin tässä samassa salissa vuosi sitten ja joka liittyi Koillis-Lapissa havaittuihin metsätuhoihin. Siinä keskustelussa totesin, että ei kysymys voine olla yksinomaan siitä, että Kuolan niemimaan puolelta nikkelisulatoista tulee meille saastepilviä, vaan toisaalta kysymys voi olla myös siitä, että maaperä tuolla alueella on laadultaan sellaista, että se ikään kuin heikentää sitä pohjaa, josta lähdetään ottamaan vastaan saasteiden vaikutus.

Ne tutkimukset, jotka on tehty tuon keskustelun jälkeen ja julkistettu viime syksynä, paljastavat, että tämä oletukseni oli oikea. Nyt on tapana tehdä sillä tavoin, että maan kasvullisen pintakerroksen osalta lasketaan kaksi suuretta, ja ne suureet ovat toisaalta maaperän kali-, magnesium- ja kalkkipitoisuus ja toisaalta rauta- + mangaani- + alumiinipitoisuus, ja edellisestä vähennetään jälkimmäinen. Jos näin saatava arvo on negatiivinen, niin silloin on mitä suurimmassa määrin syytä huoleen. Nyt meillä sattuu onnettomuudeksemme olemaan tilanne sellainen, että mainitun yhtälön antama arvo on voimakkaasti negatiivinen Itä-Lapin alueella. Toinen alue on muuten Salpausselkien itäosassa lähellä itärajaamme Kymenlaaksossa.

Nyt jos katsotaan esimerkiksi, missä metsien versosurmatapaukset esiintyvät, niin ne esiintyvät juuri niillä alueilla, missä maaperän laatu on kasvualustana tässä katsannossa kaikkein heikoin. Kun siihen sitten tuulien mukana tuodaan saastepilviä, niin kuin uusilla mittauslaitteilla on todettu tapahtuvan Itä-Lapissa, silloin tämä vaikutus, vaikka se keskiarvomäärältään ei ole suuri, olosuhteet huomioon ottaen on merkittävä.

Katsoin aiheelliseksi todeta tämän sen takia, että kun esitin saman asian edellisessä eduskunnassa tältä paikalta 13 kuukautta sitten, esitettiin vankkoja epäilyjä, tokkopa puhun totta. Silloin totesin, että tutkimukset ovat näyttävä, puhunko totta vai ei, ja nyt nämä tutkimukset on julkaistu ja ne ovat osoittaneet, että oletukseni oli kutakuinkin oikea.

Arvoisa puhemies! Vielä muuan näkökohta tähän ympäristöministeriön pääluokan palautekeskustelun starttiin. Olen moneen kertaan kuullut ja nähnyt viime aikoina todettavan, että Suomessa oltaisiin ympäristöteknologian kehittämisessä jollakin tavoin erinomaisen hyvässä tilanteessa. Tässä kyllä itsekehu on mennyt absoluuttisesti poskelleen. Totuus on se, että esimerkiksi Saksa on meitä erittäin suuren harppauksen edellä, mikä on meidän kannaltamme tietysti hyvin negatiivinen asia. Silloin kun kysymys on merkittävistä ympäristönsuojeluinvestoinneista ja laitteistohankinnoista niihin, saksalaiset vetävät lähes systemaattisesti meitä pitemmän korren. Tässä on syytä huoleen todella merkittävässä määrin, sillä meillähän ei ole pystytty edes kunnolla rahoittamaan referenssilaitoksia, jotta me voisimme näyttää, kuinka eteviä asioissa olemme.

Tällöin minulle on tullut mieleen, olisikohan nyt niin, että se taho, joka valtiovallan toimesta valvoo tämän laatuista tuote- ja laitteistokehittelytoimintaa, pitäisikin muuttaa sellaiseksi, että sen ambitiotaso on mahdollisimman korkealla. Tällä tarkoitan sitä, että minä lapsenomaisesti lähden siitä, että ympäristöministeriöllä täytyy olla voimakas ambitio ympäristöasioissa, mikä tarkoittaisi silloin budjettiteknisesti sitä, että tällaiseen tuotekehittelyyn osoitettavat varat siirrettäisiin KTM:n pääluokasta ympäristöministeriön pääluokkaan. Silloin olisi voimakas intressi katsoa, että tämä tuotekehittely todella menee eteenpäin, oltaisiin potkimassa asioita eteenpäin ja, mikä tärkeintä, edesauttamassa sitä, että referenssilaitokset todella saadaan aikaiseksi niin, että tältä osalta kehitys nopeutuisi valtavasti. Se olisi meidän etumme ympäristön kannalta. Se olisi meidän etumme kauppapoliittisesti ja teknologisesti ja joka suhteessa.

Arvoisa ympäristöministeri varmasti kohta kommentoi, olenko lainkaan oikeilla jäljillä.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Keskustelun käyminen tilanteessa, jossa ei ole läsnä ainuttakaan hallituspuolueiden kansanedustajaa, puhemiestä ja arvoisaa ministeriä lukuun ottamatta, ei oikein ole mielekästä. Mutta haluaisin lyhyesti todeta, että tämän palautekeskustelun yleiskeskusteluosassa viittasin Varsinais-Suomen tai Turun ja Porin läänin jälkeenjääneisyyteen asuntomäärärahojen jaossa. Nyt silloin käyttämääni puheenvuoroon lisäten haluaisin todeta, että tälle vuodelle lainoitusta on Turun ja Porin läänissä haettu 8 155 asunnolle, jossa on lisäystä yli 3 000 asuntoa vuoteen 90 verraten ja yli 2 000 asuntoa viime vuoteen verraten. Tässä on eräs perustelu sille, että olen tehnyt ehdotuksen Turun ja Porin läänin asuntomäärärahan korottamisesta 25 miljoonalla markalla. Tämä koski lähinnä asuntoministeriön osuutta.

Ympäristöministeriön osalta haluan todeta, että olen jättänyt esityksen 15 miljoonan markan lisäyksestä Saaristomeren alueen ja Lounais-Suomen saariston öljyntorjuntatuhojen ennalta ehkäisyä, öljyntorjuntavalmiuksien kehittämistä ja öljyntorjuntakaluston hankkimista varten. Ehdotuksen perustelut löytyvät aloitteesta.

Toisessa ehdotuksessa ehdotan miljoona markkaa Kakskerranjärven ojavesisuunnitelman toteuttamisen kustannuksiin. Ehdotuksen perustelut löytyvät ed. Kaarilahden raha-asia-aloitteesta, jossa on monta muuta nimeä alla.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Olen aivan samaa mieltä kuin ed. Laine, että on hyvin surullista, ettei yksikään hallituspuolueen kansanedustaja — no, juuri saapui kaksi saliin — osallistu tähän keskusteluun. Se varmasti kuvaa sitä, että yleensäkin ja erityisesti tällä hetkellä kiinnostus ympäristönsuojelun vakavampiin kysymyksiin on aika olematonta, niin kuin ed. Pulliainen aika osuvasti analysoi maamme ja eduskuntamme keskusteluilmapiiriä. Itse olen tullut puhumaan kahdesta asiasta.

Tulen tekemään yksityiskohtaisessa käsittelyssä esityksen siitä, että luonnonsuojelualueiden hankkimiseen lisättäisiin 100 miljoonaa markkaa. Nyt näyttää siltä, että tällä hetkellä näkymät olemassa olevien sovittujen valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien toteuttamiseksi, puhumattakaan uusien aloittamisesta esimerkiksi Etelä-Suomen vanhoista metsistä, ovat hyvin alamaissa. Meillä on toteuttamatta kansallis- ja luonnonpuistohankkeita 4 000 hehtaaria, erityisiä suojelualueita 2 300 hehtaaria, soidensuojelualueita peräti 102 000 hehtaaria, lintuvesiä 80 000 hehtaaria, lehtoja 4 100 hehtaaria, rantojensuojeluohjelmaa 60 000 hehtaaria, yhteensä neljännesmiljoona hehtaaria. Toteuttamiskei-

noinahan näissä ovat maanhankinta valtiolle, maanvaihdot ja yksityinen rauhoittaminen korvausta vastaan.

Erityisesti siinä tilanteessa, kun liikkuvuus yhtenevässä Euroopassa ja Suomessa tämän johdosta ovat lisääntymässä, olisi todella tärkeää panna omat luonnonsuojeluasiat kuntoon. Näillä näkymillä, ja uskon, että kyse on varmasti myös siitä, että hallituksella ei kokonaisuutena ole tarpeeksi halua tähän, näitä hankkeita jää edelleen toteuttamatta. Erityisen tärkeätä juuri nyt olisi, että saataisiin vaihtomaakäyttöön valtion maita. Tällä tavalla voitaisiin toteuttaa metsäyhtiöiden omistamille maille sovittuja luonnonsuojelutavoitteita.

Rantojensuojeluohjelmakin näyttää vähän heikolta tällä hetkellä. Korvausmäärärahat vuodelle 1992 ovat budjettiesityksessä noin 26 miljoonaa, ja rahaa tarvittaisiin ainakin kaksinverroin lisää, joten pidän erittäin perusteltuna 100 miljoonan markan lisämäärärahaesitystä.

Toinen kysymys, jossa olen ollut aktiivinen, on se, että saataisiin voimavaroja uhanalaisten lajien suojelemiseen. Edustajatoverini Paloheimo, joka nyt ei ole täällä, on äskettäin arvioinut, että kaikkien Suomen luonnonvaraisten nisäkkäiden lukumäärä on 60. Olisi täysin realistista esittää sellainen laskelma, että jos saimaannorpan suojelu tulee maksamaan niinkin paljon kuin 500 miljoonaa markkaa, niin kaikkien Suomen nisäkkäiden arvoksi voitaisiin laskea 30 miljardia markkaa, joka olisi 6 prosenttia yhden vuoden bruttokansantuotteesta. Ed. Paloheimo on pitänyt täysin kohtuuttomana, että hallitus ei ole halunnut ryhtyä Euroopan pahimmin uhanalaisen nisäkäslajin, saimaanhylkeen, suojeluun. Kysymys on suurista rahasummista, mutta kysymys on myös siitä, mitä arvostamme. Voidaan sanoa, että jos uhanalaisia lajeja ei suojella nyt, se on myöhemmin mahdotonta. Emme siis ota velkaa tulevaisuudelta, mutta teemme korvaamattomia päätöksiä ja aiheutamme korvaamattomia menetyksiä.

Olen esittämässä, että uhanalaisten lajien tutkimukseen varattaisiin 4 miljoonaa markkaa. Tämä on pieni summa verrattuna siihen, mikä olisi tarve. Kaiken kaikkiaan on arvioitu, että uhanalaisten lajien suojelu- ja hoitotoimiin tarvittaisiin vuosittain noin 10 vuoden ajan 35 miljoonaa markkaa. Tällä hetkellä käytössä on 2 miljoonaa markkaa vuodessa. Eli näillä näkymin ilmeisesti vain kymmenesosa Suomen 500:sta erityisesti suojeltavasta lajista voitaisiin suojella.

Arvoisa puhemies! Luonnonsuojelulakia ollaan uudistamassa, ja ennakkotietojen mukaan siellä ei ole esitystä siitä, että uhanalaisten lajien elinympäristöä tulisi suojella. Tällä tavallahan esimerkiksi Amerikassa on voitu suojella pilkkupöllö ja meillä kotoisammin on ollut puhetta valkoselkätikasta. Nyt olisi hyvä herättää keskustelua siitä, että tämä periaate otettaisiin mukaan luonnonsuojelulakiin eli näitä ns. biotooppeja suojeltaisiin, jolloin uhanalaiset lajit voivat menestyä.

Euroopan yhdentyminen vaikuttaa myös siihen, että herää taas kysymys maiden ja rantojen ulkomaalaisomistuksesta. Itse olen tullut aika vakaasti siihen tulokseen, että loppujen lopuksi jos maassa ei ole kunnollisia ympäristölakeja, esimerkiksi rantalakia, se saa syyttää kyllä itseään sitten siitä, että rannat rakennetaan. Vihreät ovatkin esittäneet, että nyt tarvittaisiin kansallista yksimielisyyttä siitä, että maan omat ympäristölait, maankäyttölait ja ympäristöohjelmat saatetaan kuntoon. Se on meidän mielestämme aivan oleellinen osa tätä eurokuntoisuutta.

Keskustelin erään latvialaisen kollegani kanssa viime viikolla ja kuulin ilokseni, että Latviassakin on säädetty rantalaki, joka tarkoittaa sitä, että 100:aa metriä lähemmäksi rantaa ei saa rakentaa, Itämeren rannalla kyse voi olla jopa 5 kilometrin rakentamattomasta suojavyöhykkeestä. Hänen ongelmansa oli se, että siellä ympäristöviranomaiset tarvitsisivat kiväärejä, koska lakia ei noudateta. Näin hän siis asian ilmaisi, en nyt itse kovin väkivaltaiseksi aio heittäytyä. Jos Latviassa on rantalaki, sanoisin kyllä, että kun Suomessa pidetään niin paljon huolta imagokysymyksestä: mihin joukkoon me oikein kuulumme. on varsin kyseenalaista, että Latviakin on meitä edistyksellisempi tässä asiassa.

Ed. L u u k k a i n e n: Arvoisa puhemies! Vallitseva lama on selvästi osoittanut, että taloutemme on käännettävä kestävän kehityksen tielle. Kansantaloutemme ja ympäristömme ovat molemmat siinä tilassa, että ne eivät kestä nykyistä raaka-aineiden tuhlausta. Siksi jätteiden hyötykäyttö ja kierrätys on asetettava ykköspriorititeetille. Tässä suhteessa meidän on syytä matkia Saksaa, jossa kierrätys on toteutettu lähes mallikelpoisesti. Kierrätyksen kattava toteuttaminen on toki saattanut Saksassa olla ilmeisen helppoa ehkä juuri siksi, että se kansahan on kuuluisa säästäväisyydestään.

Viimeisen päälle viedyn kierrätyksen kylkiäisenä Saksa on kuitenkin saanut hyvän kilpailuvaltin eurooppalaisilla markkinoilla. Suomella ei ole varaa jäädä hännille tästä kehityksestä edes kilpailusyistä. Jo nyt on osoittautunut kohtalokkaaksi, ettei maamme paperiteollisuus ole riittävän ajoissa herännyt huomaamaan kierrätyksen tärkeyttä.

Kestävä raaka-ainepolitiikka tulee toki ensisijaisesti taata ympäristöveroilla, mutta koska sitä järjestelmää ei vielä ole olemassa maassamme, on ensi alkuun tuettava kierrätysteollisuuden ja kierrätyspalveluiden perustamista. Erityisesti tukea tarvitsevat autoromujen kerääminen ja käsittely sekä kierrätyskeskukset. Lisäksi kaatopaikkoja täyttäviltä vaippavuorilta voidaan säästyä vain siirtymällä kestävään vaippakulttuuriin, joka edellyttää vaippapesuloiden tukemista.

Kierrätyselinkeinoja kannattaa tukea kolmestakin syystä: ensiksikin luonnollisesti siksi, että ne säästävät luonnon resursseja; toiseksi siksi, että kaatopaikkojen kuormitus vähenee; ja kolmanneksi siksi, että se on työvaltainen ala, joka vielä pystyy työllistämään varsin nopeastikin, mikä on erityisen tärkeää juuri tässä suhdannevaiheessa.

Vastauksessaan ed. U. Anttilan kirjalliseen kysymykseen jätteiden kierrätyksen ja hyötykäytön edistämiseksi ympäristöministeri vastasi juuri joulukuussa, että "hallitus on pannut ja panee vastedeskin materiaalikierrätyksen muiden jätteenkäsittelyvaihtoehtojen edelle". Näillä budjetissa olevilla luvuilla tämä kaunis periaate jää kuitenkin vain ajatuksen asteelle. Siksi olen tehnyt III vastalauseen mukaisen esityksen pääluokkaan 35, että budjettiin lisättäisiin 100 miljoonaa markkaa kierrätysteollisuuden ja kierrätyspalveluiden tukemiseksi.

Arvoisa puhemies! Jatkossa tulee toimia myös ympäristöministeriön roolin vahvistamiseksi. Ympäristöministeriöstä tulee luoda ympäristöasioissa saman tyyppinen superministeriö kuin valtiovarainministeriö on nyt raha-asioissa.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Illan ehtiessä kiinnitän lyhyesti edustajien huomiota ympäristövaikutusten arviointiin. Ympäristövaikutusten arviointi eli yvahan tunnetusti ei ole vain ympäristöministeriön toimialaan liittyvä asia tai käytäntö. Sen tarkoituksena on saada selville tiettyjen hankkeiden, esimerkiksi tie- tai rakentamishankkeiden, vaikutukset luontoon ja ihmisten elinympäristöön. Yvassa täytyy olla mukana eri tieteenalojen näkökulmia ja erilaisia mittareita. Se ei siis perustu vain klassiseen luonnonsuojeluun vaan laajempaan näkemykseen ympäristönsuojelusta ja sen tärkeydestä myös ihmisen kannalta.

Ympäristövaikutusten arviointimenetelmien kehittäminen ja niihin kouluttaminen on erittäin tärkeää. Tällä perusteella olen esittänyt hyväksyttäväksi miljoonan markan lisämäärärahaa tälle kohdalle budjetissa erityisesti siten, että summa käytettäisiin ruohonjuuritason organisaatioiden ja kansalaisjärjestöjen jäsenten kouluttamiseen ympäristövaikutusten arvioimiseen. Tällä tavoin ympäristöhallinto pääsisi eroon liiasta virkavaltaisuudesta ja ihmiset valpastuisivat oman ympäristönsä havainnoinnissa ja saisivat paremmin lisätietoja, kuinka toimia, jotta yvassa kaikki ulottuvuudet otettaisiin paremmin huomioon.

Ed. Lax: Herr talman, herra puhemies! Miljöpolitiken erbjuder mycket fina möjligheter för Finland att vara aktivt internationellt och knyta ihop olika, viktiga internationella projekt mellan många olika parter. På det här sättet har Finland en möjlighet att visa världen vilken hög teknologi, hög bildningsnivå och hög kunskapsnivå vårt folk står för. Det här är inte minst viktigt för att världen utanför skall veta att vi hör till den västeuropeiska kulturen, någonting som vi säkert kommer att komma in på också i morgon när vi diskuterar vårt förhållande till EG. Genom att initiera och administrera projekt av det här slaget kan Finland samtidigt skapa stimulans och ge impulser som främjar den teknologiska utvecklingen i landet, främjar företagsamheten, skapar nya möjligheter för våra forskare och också för våra tjänstemän.

Jag skall gå in på två aktuella frågor av det här slaget. Den ena gäller koordineringen av miljöinsatserna som Grupp 24 -länderna står för när det gäller Östeuropa och Centraleuropa och den andra gäller restaureringen av Östersjöns tillstånd.

Herra puhemies! Ympäristöpolitiikka tarjoaa loistavia mahdollisuuksia Suomelle toimia aktiivisesti kansainvälisesti, rakentaa ja hallinnoida, johtaa erilaisia monenkeskisiä projekteja, jotka ovat tärkeitä niin meidän teknologisen kehityksemme, insinööritaidon kehittämisen, yrittämisen kuin myös tutkimusyhteisöjemme osalta. Toimimalla näin aktiivisesti kansainvälisesti ympäristöpolitiikan alueella Suomi voi myös

varsin varteenotettavalla tavalla osoittaa maailmalle, että kuulumme siihen läntiseen kulttuuripiiriin, jota leimaa korkea teknologinen osaaminen ja myös korkea sivistystaso. Samalla toimimalla aktiivisesti tällä kentällä voidaan luoda hyviä edellytyksiä, niin kuin sanoin, insinööritaitomme edelleenkehittämiselle.

Aion puuttua kahteen ajankohtaiseen kysymykseen, varsin ajankohtaiseen, joissa mielestäni Suomen tulisi toimia aktiivisesti ja joihin ymmärtääkseni voidaan suunnata sellaisia voimavaroja, jotka on merkitty nyt käsiteltävään budjettiin.

Ensimmäinen näistä projekteista liittyy ns. G24-maaryhmään ja tämän ryhmän ympäristötoimiin, jotka kohdistuvat Keski- ja Itä-Europpaan. Viime vuoden aikana on käynyt selväksi, että näiden toimien koordinointi vaatii ponnistuksia, ja ymmärtääkseni Suomella olisi aivan loistava sauma tarttua tähän ja jopa mahdollisuuksia päästä tämän toiminnan pääkoordinoijaksi, jos vain määrätietoisesti tartutaan asiaan.

Toinen asia liittyy Itämeren ekologisen, luonnonvaraisen tasapainon palauttamiseen tai yksinkertaisesti Itämeren pelastamiseen. Jälkimmäisestä tässä yhteydessä vähän enemmän. Molemmat asiat voivat todellakin tukea toisiaan ja ovat näin ollen ensiarvoisen mielenkiintoisia Suomen kannalta.

Ainakin jo neljänä perättäisenä vuotena eduskunnassa on eduskunta-aloitteilla peräänkuulutettu Suomeen kansainvälistä ympäristöteknologian ja ympäristötalouden tieto- ja palvelukeskusta. Näiden aloitteiden johdosta on käynyt mahdolliseksi käynnistää täällä esiselvitys. On saatu siihen rahaa sekä yksityisiltä yrityksiltä että Sitralta, ja myös Uudenmaan lääninhallitus lääninrahalla ja Hangon kaupunki omalla panostuksellaan ovat osallistuneet tähän hankkeeseen.

Suomen edellinen hallitus on peräti kahdesti pääministerinsä suulla kertonut kansainvälisellä foorumilla valmisteilla olevasta suomalaisesta aloitteesta. Näin tapahtui vuonna 90 Kotkan meripäivillä samoin kuin saman vuoden syyskuussa Rönnebyssä, jolloin pääministerikonferenssissa päätettiin perustaa ns. Itämeren task force -työryhmä, jolle annettiin tehtäväksi melko lyhyessä ajassa laatia ohjelma Itämeren pelastamiseksi. Tällaisen ympäristöteknologian ja -talouden palvelukeskuksen tarve on nyt käynyt yhä ajankohtaisemmaksi ja sen työlle on avautunut uusia edellytyksiä tämän task force -työryhmän työn edettyä ja edetessä.

Tämä työryhmä esittää ensi huhtikuussa Itämeren suojelusopimuksen allekirjoittaneiden valtioiden hallituksille ehdotuksensa Itämeren pelastussuunnitelmaksi. Olivatpa tuolloin esitettävät ehdotukset minkälaisia tahansa — itse asiassa niiden sisällöstä on jo pitkälle vietyjä hahmotelmia — silloin tarvitaan järjestelmä ehdotusten toteuttamista ja seurantaa varten.

Nykyinen Itämeren suojelukomissio on valtioiden välinen ja tarvitsee tuekseen joustavampia järjestelyjä kuten tällaisen palvelukeskuksen. Suomi on alusta lähtien ollut aloitteellinen Itämeren suojelun järjestämisessä ja viime aikoina, niin kuin todettiin, Itämeri-keskuksen asiassa. Nyt on pelättävissä, että joku muu maa vie Suomelta aloitteen task force -työryhmän työn jatkamisesta ja että se saa Suomelle vähemmän edullisia muotoja.

Kun tätä asiaa ajatellaan ja harkitaan, on myös tärkeää muistaa, että Itämeren suojelusopimusta ollaan uusimassa. Itämeren suojelukomission ja kalastuskomission yhteistyö on tiivistymässä, ja tämä kehitys saattaa johtaa komissioiden työnjaon uudelleenjärjestelyyn.

Mainitsemani esiselvitys valmistui Suomessa viime vuonna. Siinä selvitettiin Itämeri-keskuksen tarvetta ja sitä, miten sen toiminta tulisi suunnata. Nyt on oikea aika pikaisesti täydentää tätä selvitystä ja kytkeä jatkoselvitys task force -työryhmän ehdotusten toteuttamiseen ja näiden kahden komission uudelleenjärjestelyihin.

Työryhmän ehdotusten toteuttaminen vaatii ainakin neljänkaltaisia elementtejä, jotka sopisivat hyvin Itämeri-keskuksen tehtäviksi, mutta joiden toteuttaminen vaatii nyt pikaisen lisäselvityksen.

Ensimmäiseksi tarvitaan teknologiatiedostoja eri alojen Itämeren alueelle soveltuvista ympäristön kannalta hyvistä prosessi- ja puhdistustekniikkaratkaisuista. Jo Suomen teettämä lähialueselvitys osoitti, että tällaista tarvetta on yhdyskuntien ja eräiden teollisuusalojen jätevesien puhdistamisessa sekä puunjalostusteollisuudessa ja energian tuotannossa.

Toiseksi tarvitaan jäsenneltyä tietoa eri maiden ja järjestöjen päästömääräyksistä ja niiden tulevaisuuden trendeistä.

Kolmanneksi tarvitaan tutkimustietoa kalastuksesta ja sen ympäristövaikutuksista. Tätä on edellytetty myös Suomessa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonhaaraa koskevissa viime vuoden budjettiperusteluissa.

Neljänneksi tarvitaan Itämeren alueen nopeasti muuttuvien olosuhteiden ympäristöpo-

liittista päätöksentekoa palvelevaa ns. policytutkimusta. Tällainen tutkimus tarjoaisi alueen ohjaus- ja valvontaviranomaisille, rahoittajille, teollisuudelle ja kunnille toimintastrategisia vaihtoehtoja, jotka ovat ympäristösuojelun voimavarojen järkiperäisen käytön perusedellytys.

Lisäksi tulisi pystyä huolehtimaan task force -työryhmän ehdottamien toimien teknologisen toteuttamisen seurannasta. Rahoituslaitokset huolehtivat ilmeisesti taloudellisesta seurannasta itse, mutta muun seurannan suorituksesta on jo ilmaistu huolestuneisuutta Itämeren suojelukomission taholta. Samalla olisi täten selvitettävä, soveltuuko mahdollisesti myös tämä tehtävä perustettavalle Itämeri-keskukselle.

Nyt tarvitaan selvästi Itämeren suojelua palveleva riippumaton keskus, jonka käynnistäminen Suomen aloitteesta olisi johdonmukaista ottaen huomioon Suomen ennestään johtava aktiviteetti Itämeren suojelussa ja aiemmat aloitteet asiasta. Syventävä selvitys tulisi tehdä pikaisesti, jotta sen tulokset olisivat käytettävissä ensi huhtikuussa, kun päätetään suojelutyön jatkosta. Silloin tarvitaan valmiuksia ryhtyä pikaisesti käytännön toimenpiteisiin. Selvityksessä määriteltäisiin tarkemmin keskuksessa suoritettavan työn sisältö ja rajaukset sekä selvitettäisiin sen rahoituspohja.

Todettakoon, että alustavien tietojen mukaan tämän työryhmän esittämä pelastusohjelma käsittää ilmeisesti noin 100 miljardin markan luokkaa olevia erilaisia investointeja ja muita toimenpiteitä. Ymmärtääkseni budjetin ympäristöministeriön pääluokassa ainakin sen 13 luvun 67 momentilla oleva 15 miljoonan markan määräraha osittain varsin hyvin soveltuisi ehdottamaani selvitystyöhön, mutta ilmeisesti myös 11 luvun 26 momentilta löytyisi rahaa. Siellä puhutaan kansainvälisestä tutkimustyöstä ja ympäristötietojärjestelmien kehittämisestä.

Herr talman! Jag hemställer att miljöministeriet och miljöministern noggrant överväger snabba åtgärder för att vi skall få till stånd ett östersjöcentrum i det här landet och för att Finland skall kunna föra sina stolta östersjötraditioner vidare på miljöpolitikens område. Det är viktigt att Finland har beredskap redan i april att sätta i gång praktiska åtgärder för att följa upp det program för restaureringen av Östersjön som task force -arbetsgruppen då kommer att lägga fram.

Ed. H a u t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Ed. Laxilla ja minulla on suurena yhteisenä mielenkiinnon kohteena kaikenlainen Itämeri-yhteistyö. Kun ed. Lax otti puheeksi task force -työryhmän työn, niin kuulen mielelläni ministeri Pietikäiseltä, mitä poliittisia seurauksia tästä työryhmästä hänen mielestään tulisi saada aikaan ja odottaa. Ymmärtäisin, että tarkoitus on pitkälti se, että Itämeren suojelukomission valtuuksia ja työtä voitaisiin saada aivan uudelle velvoittavuustasolle tämän prosessin johdosta. Olenko ymmärtänyt tämän oikein?

Pienenä yksityiskohtana: Olen kuullut, että nykyisten Baltian maiden: Latvian, Liettuan ja Viron, on vaikea suoriutua jäsenmaksuistaan Itämeren suojelukomissiolle ja siellä on toivetta kovasti, että Pohjoismaat huolehtisivat ainakin ensimmäisen jäsenyysvuoden ajalta tästä tai ainakin veloittaisivat heiltä vain yhden yhteisen jäsenmaksun. Onko tällaisia resursseja, jotka sinänsä eivät ole suuria, saatavissa?

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Kauppa- ja teollisuusministeri Kauko Juhantalo on ollut — Lapin punavihreän liikkeen edustajana kun asiaa tarkastelee — yhdessä Lapille tärkeässä ympäristöasiassa aivan liian aloitteellinen ja toisessa taas liian passiivinen.

Aivan liian aktiivinen ministeri Juhantalo on ollut Vuotos-asiassa. Siinä kysymyksessä hän on ajanut aivan väkisin allaspäätöstä, ensin jopa selvitykset sivuuttamaan pyrkien ja nyt niille ihan riittämättömästi aikaa myöntäen. Minä olen ollut kaiken aikaa Vuotoksen allasta vastaan seuraavin lyhyesti esitetyin perusteluin.

Vuotoksen altaan antama lisäenergia on valtakunnan tarpeisiin ja valtakunnan mitassa asiaa tarkastellen hyvin pieni, lilliputtiluokkaa. Allasta tarvitaankin ennen muuta uuden suunnitellun ydinvoiman säätövoiman tuottamiseen eikä mihinkään muuhun. Sitä paitsi minä näen, että ennen kuin energian lisäyspäätökset tehdään, pitää todella selvittää energian säästömahdollisuudet. Sitä minun mielestäni meillä ei ole tehty. Minä olen varma, että säästömahdollisuuksia löytyy ja voi sanoa, että kaikilta tasoilta teollisuudesta alkaen. Niitä löytyy julkishallinnosta; meillä on vuorokaudet ympäriinsä valaistuina olevia latuja, silloinkin kun hiihtäjiä ei ole. Säästöjä voidaan varmasti saadaan aikaan myös jokaisessa kotitaloudessa. On myös paljon sellaista, mikä kokonaan voidaan karsia kuten

turhanpäiväinen mainonta, joka syö jo sinänsä varoja ja aiheuttaa myös turhaa kulutusta. Säästöistä energian osalta puhuttiin ennen vaaleja paljon ja monella suulla, mutta vaalien jälkeen energian säästöpuheet ovat jääneet harvojen varaan.

Me tiedämme varmuudella sen, vaikka nämä selvitykset ovat vielä kesken, että Vuotoksen allas on saastuttava. Allasveteenhän irtautuisi suoperäisestä maasta mutaa, rapaa ja raskasmetalleja, jotka leviäisivät aliseen Kemijokeen ja saastuttaisivat erittäin pahasti Kemijärveä. Tuo rapa, muta, lieju ja elohopea leviäisivät myös Kemijärven alapuolelle hyvinkin kauas, ehkäpä aina Perämerelle saakka.

Altaan rakentaminen merkitsisi myös säännöstelyn voimistamista Kemijoella, mikä aiheuttaisi monenlaisia lisähaittoja. Voimistuva säännöstely mm. särkisi rantoja vielä nykyistäkin enemmän. Jo nyt säännöstely rikkoo Kemijoen rantamaisemaa joka ainut vuosi hyvinkin pahasti ja krouvisti.

Vuotosta ajavat puhuvat itse asiassa vain työpaikoista. Muita perusteluja ei oikeastaan käytetä. Työpaikkoja kyllä tulisi, mutta vähänpuoleisesti: parisensataa ja nekin väliaikaisesti. Samanaikaisesti menetettäisiin pysyviä työpaikkoja peruselinkeinoista: maataloudesta ja metsätyömiehiltä, jotka nyt hakkaavat tuolla alueella. Menisi myös poromiesten työpaikkoja, sillä kokonainen paliskunta häipyisi, jos allas tehtäisiin, veden alle.

Väliaikaisia työpaikkoja siis saataisiin, mutta altaan rakentamiseen tarvittavat rahat ovat varsin suuria. Luulisin, että ne alkavat olla arvioluokkaa 1,5 miljardia markkaa. Noin isolla rahamäärällä toisin käytettynä Lappiin, ilmeisesti Koillis-Lappiin, joka on pahinta työttömyysaluetta, paljon parempia työpaikkoja, pitempiaikaisempia ja myös hyödyllisempiä ajatellen alueen kokonaisetua. Käytetään noita rahoja Veitsiluodon Kemijärven tehtaan toiminnan turvaamiseen ja kehittämiseen nostamalla jalostusastetta. Rakennetaan hyvään kuntoon rata Rovaniemen ja Sallan välillä ja jatketaan rataa sitten Kantalahdesta Murmanskiin, jolloin me olemme saaneet yhteyden Kuolaan ja sitä kautta myös muuten Koillisväylän käyttöömme Kaukoidän kuljetuksia varten. Se olisi erinomainen kuljetusreitti ajatellen tulevaisuutta. Tuon reitin käyttöönotto lyhentäisi kuljetusmatkoja meiltä esimerkiksi Japaniin noin puolella. Siihen tarvitaan kuitenkin rautatieyhteys ainakin ajan kanssa. Tieyhteydestä voitaisiin tietysti aloittaa.

Edellisessä hallituksessa allaspäätöstä ei saatu tehtyä, vaikka silloinen kokoomuksen johto tuota päätöstä prässäsi. Esteenä olivat sosialidemokraattiset ympäristöministerit viime kädessä. Minulla onkin oikeastaan tullut ikävänsorttinen kaiho, melkein nostalgia, kun ajattelen Matti Ahdetta ja Kaj Bärlundia. He katsoivat suoraviivaisesti — ja se on minusta aivan oikein — että näin perustavaa laatua olevassa ympäristöasiassa ympäristöministeriön kantaa ei sivuuteta. Sen he toivat kirkkaasti esille ja siihen oli sitten myös kauppa- ja teollisuusministerin tyydyttävä. Tässähän on kaksi intressitahoa selvästikin: KTM ja ympäristöministeriö, ja tuntuu oudolta, että nyt näyttää siltä, että toinen päättää ja toinen vain on jonkinlaisena apuministerinä, vaikka kysymys on ympäristöpäätöksestä mitä suurimmassa määrin.

En minä nyt sanoisi, että ministeri Juhantalo on jyrännyt ympäristöministerin 10-0, mutta 5-1 voisi olla ehkä oikea suhde, siltä ainakin vaikuttaa. Kukapa sen tietää, vaikka saataisiin happy end eli onnellinen loppu tähän kamppailuun eikä allaspäätöstä tulisi, mutta nyt näyttää siltä, että ministeri Juhantalo pystyy jyräämään ympäristöministeriön. Miksi näin? Minusta ympäristöministeri teki alun alkaen virheen, kun hän ilmoitti, että Vuotos ei ole hallituskysymys. Minä ymmärrän, että ministerinpaikka on mieluinen, mutta jos heti ensiksi ilmoittaa, että tehkää mikä päätös hyvänsä ja minä jatkan, on se minusta tämän poliittisen kokemuksen omaavana suurin piirtein sama kuin siitä vain, ei tässä sen kummempia loppujen lopuksi tapahdu.

Toivottavasti olen väärässä ja ympäristöministerin tarmokkuus kuitenkin saa aikaan sen, että selvitykset tehdään kunnolla. Jos niin menetellään, niin Vuotoksen allas jää rakentamatta, sillä kunnolliset selvitykset tulevat osoittamaan, että ympäristövaikutukset ovat paljon suurempia kuin Lapissa tiedetään ja mitä yleensä uskotellaan tämän altaan osalta. Kysehän on puhtaasta säännöstelyaltaasta, jonka vedenkorkeudenvaihtelu yksistään on jo 9 metriä vuodessa. Se on hirmuinen systeemi, jos se käyttöön otettaisiin.

Herra puhemies! Liian passiivinen kauppa- ja teollisuusministeriö on minusta puolestaan ollut Kuola-kysymyksessä. Minä olisin odottanut niin ministeri Juhantalolta kuin myös ympäristöministeriltä suurempaa aktiivisuutta tässä Lapille ja varmasti myös koko pohjoiselle Suomelle ja Suomellekin tärkeässä asiassa. Tietenkin on niin, että itänaapurissa asiat ovat nyt sekaisin. Ne

ovat mullistuneet, ja se on tietysti perussyy siihen, että tämä sopimus nikkelisulaton uudistamisesta Petshenganikelissä on taas kerran viivästynyt. Minun käsitykseni on se, että Outokumpu osakeyhtiö on tehnyt erittäin paljon työtä sopimuksen aikaansaamiseksi. Outokumpuhan on tehnyt kaupallisen tarjouksen. Kun oli olemassa vielä Neuvostoliitto, niin suurin piirtein päästiin jo sopimukseenkin. Perustettiin jo työryhmäkin etsimään rahoitus tälle isolle ja kalliille hankkeelle. Sehän on kai loppujen lopuksi noin 3 miljardin markan hanke. Kun asiat muuttuivat itäisessä naapurimaassa, niin tilanne on sillä lailla uusi, että Venäjän johto ei ole tämän asian osalta ilmeisestikään riittävästi informoitu, ja näin ollen tuo hanke ei ole edennyt.

Kuolassa on vanhoja tuotantolaitoksia ja ne pitää ehdottomasti saada uusituiksi, sillä nuo vanhat laitokset saastuttavat Kalotin luontoa, pahimmin tietysti Murmanskissa, mutta kyllä ne vaikutukset tuntuvat tietysti myös Lapissa ja meidän metsissämme, joista me elämme. Minusta tämä asia on nyt nostettava uudelleen esille erittäin voimakkaasti. Me emme voi jäädä odottelemaan, että naapurissa asiat selviävät ja sitten palaamme tähän kysymykseen. Siihen kysymykseen on palattava heti, ja asia nostettava esille sekä kauppa- ja teollisuusministeriön taholta, koska he hoitavat valtionyhtiöiden asioita taustalla, kuin myös ympäristöministeriön taholta, koska kysymys on myös ympäristöasioista, ja tietysti odottaisi päättäväistä esiintymistä myös koko hallitukselta. Vaikka monia tehtäviä on, niin kyllä tämä yksi tärkeä niiden joukossa ehdottomasti on.

Tietenkin on nyt varmasti tarkoin mietittävä myös sitä, tarvitaanko jälleen uusi luonnonsuojelijoiden liike. Sehän silloin edellisellä kerralla jokin vuosi sitten tämän kysymyksen kärkevästi esille nosti ja sai aikaan sen, että myös itäisessä naapurissa asia otettiin sillä vakavuudella kuin kuuluikin ja lähdettiin sitten Outokummun kanssa suunnitelmaa rakentamaan. Haluan vielä toistaa sen, että suunnitelma Petshenganikelin sulaton uudistamisesta on valmiina. Siitä on tehty tarjoukset, mutta tilanteen mentyä uusiksi tarvitaan nyt uutta aktiivisuutta meidän puoleltamme.

Kuola-yhteistyössä on kysymys myös siitä, että se on Lapin suuri näköala tulevaisuuden osalta. Kuolahan on malmivaroiltaan ja muiltakin resursseilta valtavan rikas, ja jo tämä tarjoaa hyvän pohjan yhteistyöhön hyvin pitkälle tulevaisuuteen. Tätä kautta se on Lapin kannalta myös suuri työllisyyskysymys. Kuola-yhteistyön perustana on toisaalta myös se, että Kuolan alueella on puolisentoista miljoonaa asukasta. Eli kun tämä homma lähtee menemään, niin onhan se luonnollinen kauppa-alue meille.

Mutta ennen muuta juuri nyt on uudelleen varsin kärkevästi nostettava esille kysymys Kuolan sulattojen uudistamisesta lähtien siitä, että saastuttaminen ei saa jatkua noilla aroilla Kalotin arktisen seudun alueilla.

Ed. K a a r i l a h t i : Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajat! Täällä salissa on tänään esitetty nyt illansuussa kritiikkiä siitä, etteivät hallituspuolueiden kansanedustajat olisi kiinnostuneita ympäristöministeriön hallinnonalasta tai erityisesti ympäristökysymyksistä. (Ed. Laine: Kaikki on!) Kaikki toki tiedämme, että asioita voi seurata myös työhuoneistaan, joskaan sieltä käsin ei voi osallistua aktiivisesti keskusteluun. (Ed. Tennilä: Voihan sitä yksin puhua!) Meillä hallituspuolueiden kansanedustajilla on luonnollisesti ollut mahdollisuus vaikuttaa ministereidemme, erityisesti ympäristöministerimme ja asuntoministerimme, välityksellä jo syntyneeseen budjettiesitykseen. Olemme sitä kautta pyrkineet tuomaan painopistealueitamme esille ympäristöministeriön hallinnonalalla.

Tässä yhteydessä haluan kuitenkin korostaa sitä, mitä tämän päivän aikana täällä salissakin jo muutamaan otteeseen on tuotu esille. Vastuuta sektoriministereille myös budjetin osalta tulee lisätä. Sektoriministereille tehdyn tehtävien ja vallan delegoimisen jälkeen jäävät tehtävät, jotka jäisivät valtiovarainministeriölle, mielestäni voitaisiin hyvin delegoida pääministerille ja näin ollen koko valtiovarainministeriö lopettaa kuin myös valtiovarainministeriön rooli.

Lisäksi perusteluna tähän päätökseen saanen tuoda esille seuraavaa: Suuntana on pitkään ollut valtionyhtiöiden yksityistäminen, jota jatkettaneen. Lisäksi valtion laitoksille on jo delegoitu huomattava määrä tulosvastuuta myös budjetistaan. Ennen kaikkea haluan korostaa, että asiantuntemus ja etenkin pitemmän tähtäimen taloudellisen suunnittelun asiantuntemus on sektoriministeriöllä. Tämän johdosta mielestäni valtiovarainministeriö voitaneen lopettaa tulevaisuudessa.

Pääluokkaan 35 on tehty lukuisia hyviä esityksiä, joita voisi kannattaa, mutta se johtaisi budjetin loppusumman kohtuuttomaan paisumiseen. Myönnän, että ympäristön saastuminen ja tuhoutuminen ei odota parempia taloudellisia

aikoja, mutta tässä asiassa on jokaisella kansanedustajalla vastuu priorisoida, asettaa asiat tärkeysjärjestykseen.

Ed. Tennilän puheenvuoroon voi pitkälti yhtyä. Haluan yhtyä hänen näkemyksiinsä Vuotoksen altaasta. Toisin sanoen Vuotoksen altaasta on tehtävä ja saatava aikaan riittävät ja kunnolliset ympäristövaikutusten selvitykset, mitä on peräänkuuluttanut myös ympäristöministeri Pietikäinen. Tältä osin tehtäneen päätös altaan kohtalosta.

Yhden erityiskysymyksen haluan nostaa täällä esille, jonka ed. Laine jo omassa puheenvuorossaan toi, mutta haluan sen perustelut tuoda, koska se on yksi hankkeista, joiden kohtalo on pitkälti nopeiden päätösten käsissä. Se liittyy ed. Laineen yksityiskohtaisessa käsittelyssä tehtäväksi tulevaan aloitteeseen Kakskerranjärven ojavesisuunnitelman toteuttamisesta. Haluan tuoda esille ne perustelut, jotka raha-asia-aloitteessa n:o 602 on esille tuotu.

Kakskerranjärvi, joka sijaitsee Turun kaupungissa, on nopeasti rehevöitynyt. Rehevöityminen on kiihtynyt entisestään 70-luvun puolivälistä alkaen. Tällä hetkellä järven tila on erittäin kriittinen. Ravinnekuormitus on ollut hyvin suuri järven sietokykyyn nähden. Ainoa keino järven rehevöitymiskehityksen pysäyttämiseksi ja järven saattamiseksi lähelle alkuperäistä tilaa on tulevan ravinnekuormituksen vähentäminen. Tähän päästään toteuttamalla valmistunut ojavesisuunnitelma. Kokonaan ojavesisuunnitelmalla ei luonnollisestikaan pystytä suojelemaan tätä järveä. Yleissuunnitelma on jo valmistunut vuonna 90, ja syksyllä 91 valmistui yksityiskohtainen suunnitelma. Ojavesisuunnitelmassa kolmen järveen laskevan ojan vedet johdetaan mereen, jolloin saavutetaan yli 50 prosentin vähennys tulevaan ravinnekuormitukseen. Ojavesisuunnitelman toteuttamisen tuloksia voidaan käyttää jatkossa muiden vastaavanlaisten rehevöityneiden järvien pelastamiseksi. Ojavesisuunnitelman toteuttamisen käyttökustannukset ovat arvioltaan 2,7 miljoonaa markkaa. Ed. Laineen aloitteella, jota mielelläni tulen kannattamaan, esitetään valtionavuksi miljoona markkaa.

Ympäristöministeri P i e t i k ä i n e n : Herra puhemies! Arvoisat edustajat! Tästä melko myöhäisestä ja vaisusta ajankohdasta huolimatta haluan käyttää jonkin verran aikaanne joidenkin keskeisten asioiden esille tuomiseen kuluvasta budjettivuodesta ja kommenttien esittämiseen esille tuotuihin kysymyksiin.

Ympäristöministeriö siirtyy vuonna 92 tulosbudjettiin. Sitä varten ministeriössä juuri nyt pohditaan tarkoin tavoitteita ja toiminnan painotusta. Meillä heijastuu ympäristöhallinnon ja ympäristöpolitiikan muutos ensin siirtymisenä palokunta- ja palontorjuntaluonteisesta servisystems-tyyppiseen toimintaan eli jälkien siivoamiseen ja nyt ajankohtaiseen ennalta ehkäisevään toimintaan. Ennalta ehkäisevä kestävä ympäristöpolitiikka edellyttää mm. keinoja ympäristön ja talouden yhteensovittamiseksi sekä kansalaisten ympäristötietoisuuden lisäämiseksi ja ympäristövaikutusten arvioinnin tehostamista. Ympäristöministeriön rooli suhteessa muihin ministeriöihin konsultoivana ja vaikuttavana tulee korostumaan.

Ympäristövaikutusten arvioinnista on melko paljonkin puhuttu menneenä vuonna 91 Vuotoshankkeen yhteydessä. Annankin arvoa ed. Tennilän mielipiteille Vuotos-altaan rakentamisesta tai pikemminkin sen rakentamisen tarpeettomuudesta, tiedänhän hänen erittäin syvällisesti kantaneen huolta Lapin omavaraisuudesta ja työllisyystilanteesta. Mitä erouhkauksiin tai vaikutusvaltaan tulee, niin, ed. Tennilä, uhkaaminen ei politiikassa kuulu minun menettelytapoihini. Mikäli menneisyydestä esimerkkiä jonkin verran voidaan ottaa, eivät erouhkaukset ministereillä politiikan suuntaa niin paljon ole kyenneet muuttamaan.

Useissa puheenvuoroissa on tuotu esille perusteltuja toiveita ja aloitteita ympäristörahoituksen lisäämisestä mm. luonnonsuojelualueiden hankintaan, jätehuollon hoitamiseen, Itämeren tilan parantamiseen ja vesistöjen tilan parantamiseen. Se osoittaa hyvin sen, kuinka kaukana tavoitetaso ympäristönsuojelussa ja nykyinen rahoitustilanne ovat. Tähän tilanteeseen vielä huonommin istuvat valtionhallinnon tämänhetkiset yleiset säästötavoitteet.

Ympäristöpoliittiset tavoitteet eivät salli sitä, että julkissektorin ympäristönsuojelumenoja karsitaan. Suomi heräsi aika myöhään ympäristönsuojelulainsäädännön ja -hallinnon kehittämiseen ylipäänsä. Siksi ympäristöhallinnon voimavarojen kuten työntekijöiden vähentäminen on äärimmäisen vaikeaa, jos aiomme pysyä sanassamme eli rehellisesti pyrkiä kansallisesti sopimiimme ja omassa maassamme asettamiimme tavoitteisiin ympäristön tilasta ja sen parantamisesta.

Kehittyneen maan ympäristöpolitiikan täytyy olennaisilta osin perustua tutkimusten tuloksiin. Tutkittua tietoa voidaan saada paljon myös

muista maista, mikä kumminkin myös edellyttää tieteellistä paneutumista asioihin. Lisäksi täytyy ympäristön tilaa seurata yhä monipuolisemmin ja myös yhdennetysti eli nk. yhdennetyn seurannan alueella.

Ympäristötutkimuksen suurin yksittäinen rahoittaja Suomessa on ympäristöministeriö. Kaikkien hallinnonalojen tutkimusmenoista ympäristöministeriön osuus on kuitenkin vain 1,5 prosenttia. Tästä seuraa esimerkiksi, että ympäristöministeriön rahoitusosuus yhteisissä tutkimushankkeissa muiden hallinnonalojen ja yksityissektorin kanssa jää hyvin vaatimattomaksi, vaikka juuri tällaiset hankkeet ovat eräs tärkeimpiä keinoja ympäristönsuojelun kehittämiseksi. Ympäristötutkimuksen rahoitusta ministeriömme hallinnonalalla täytyy selkeästi vahvistaa. Toivottavasti jatkossa tähän vahvistettuun ympäristötutkimuksen osa-alueeseen mahtuvat mm. uhanalaisten eläinten biotooppeihin ja suojeluun liittyvät tutkimushankkeet.

Ympäristön suhteen talous on ollut vieläkin sokeampaa kuin suhdanteiden armoilla kehitetyn ja leikatun sosiaaliturvan suhteen. Talouden tervehdyttäminen olisi mielestäni sisällytettävä kestävän kehityksen mukaisesti luonnon toimintakyvyn ja elinkelpoisuuden takaamiseen. Tuotantomme ja kulutuksemme on sopeutettava luonnon sietokykyyn. Tuhlaileva ja ympäristölle haitallinen kulutus on korvattava säästäväisellä ja ympäristöystävällisiä tuotteita suosivalla kulutuksella. Jatkuvan kasvun sijasta keskeiseksi talouspolitiikan tavoitteeksi on otettava kehityksen kestävyys.

Tähän mennessä likaaminen on ollut ilmaista perusteetta, luonnonvarat alihinnoiteltuja. Hallinnollisia määräyksiä kiristämällä on valtakunnan sisällä voitu panna kuriin pahimmat likaajat, mutta nyt olisi aika kypsä taloudellisten ohjauskeinojen, haittaverojen ja -maksujen, käyttöön ottoon, sillä meidän kuluttajien on tiedettävä, milloin ostamme ympäristöystävällisen tuotteen. Markkinoiden ohjauksella veroin ja maksuin ympäristön suojeleminen tehdään houkuttelevaksi ja pilaaminen kalliiksi. Luonnonvarojen ja energian otolle ja käytölle sekä ympäristöä kuormittavalle toiminnalle on asetettava hinta, josta vastaavat toiminnan harjoittajat, kuluttajat ja koko yhteiskunta.

Ympäristönsuojelun taloudellista ohjausta on Suomessa viime vuosina jonkin lisätty, mutta vielä, rehellisesti sanottuna, melko vaatimattomin askelin. Taloudellisen elvytyksen tarve ei sinänsä puolla ohjauskeinojen rajua tiukentamista juuri nyt. Toisaalta on jo kuitenkin ilmeistä, että jäämme kohta jälkeen sekä muista Pohjoismaista että Euroopan yhteisöstä tässä suhteessa.

Kun yhteiskunnalta vaaditaan malttia taloudellisen ohjauksen kehittämisessä, vedotaan yleensä kilpailukykyyn. Taloudellinen yhdentyminen ei salli kenenkään ryhtyvän vapaamatkustajaksi, ja näin ollen meillä on sekä varaa että tarvetta lisätä ympäristönsuojelun taloudellista ohjausta lähivuosina. Tätä varten on äskettäin asetettu mm. ministerityöryhmä. Esimerkiksi jätehuoltomme paneminen eurokuntoon vaatii lisää taloudellista ohjausta, sillä ympäristöministeriössäkään ei kuvitella, että budjettiin noin vain otettaisiin lisää määrärahoja ilman, että hankitaan myös uusia tuloja.

Yksityissektorin ympäristönsuojelun investoinnit voivat hidastua laskukauden aikana. Merkkejä siitä, että ympäristönsuojeluvelvoitteita pyrittäisiin lykkäämään, on toistaiseksi esiintynyt aika vähän. Uusinvestoinnit, kuten kokonaan uusien tuotantolaitosten rakentaminen, saattavat lykkääntyä, mikä on omiaan hidastamaan ominaiskuormituksen vähentymistä.

Ympäristöosaamisesta on kuitenkin tulossa yrityksille merkittävä kilpailuvaltti. Tässä kehityksessä suomalaisten yritysten on syytä olla tiukasti mukana. Energiaa, muita luonnonvaroja ja ympäristöä säästävä teknologia tuottaa ympäristöhyötyjä, mutta avaa toisenkin merkittävän hyötyaspektin, nimittäin ympäristöteknologian liike- ja kansantaloudelliset hyödyt.

Ympäristövaatimusten tiukkeneminen on kansallinen ja kansainvälinen tosiasia. Ympäristöteknologia on näin noussut merkittäväksi kansainväliseksi kilpailualaksi, ja monissa maissa alaa edistetään aivan puhtaasti kilpailusyistä. Taloudellista tukea on suunnattava tuotekehittelyyn ja ympäristökeksintöihin, joilla pyritään tuotantoa ja tuotteita koskeviin luonnonvaroja, energiaa ja ympäristöä säästäviin ja ympäristöongelmia korjaaviin ratkaisuihin. Tässä suhteessa ed. Pulliainen toivoessaan teknologian ja tuotekehittämisen virittämistä ympäristöystävälliseksi on aivan oikeassa ja ajan hengessä.

Tällä hetkellä kauppa- ja teollisuusministeriön ja ympäristöministeriön toiminnan välialueeseen todellakin jää eräänlainen harmaa vyöhyke tai alue, jolla olevia ympäristökeksintöjä, ideointeja tai pienempiä parannuksia ei kyetä vielä hyödyntämään eikä yhteiskunnan tukea tämäntapaisille toimille suuntaamaan. Itse näen ehkä kuitenkin parempana vaihtoehtona kuin tekno-

logian kehittämisen ja tuotekehittämisen tukemisen siirtämisen kauppa- ja teollisuusministeriöstä ympäristöministeriöön vaihtoehdon, jossa yhteistyötä näiden kahden ministeriön välillä kehitetään, ja vaihtoehdon, jossa ympäristönäkökulma tapahtuvaan teknologian ja tuotekehittelyn tukemiseen saadaan nykyistä vankemmin mukaan ja toisaalta löydetään uusia voimavaroja pienimuotoisten tuotekehityshankkeiden ja teknologiahankkeiden sekä keksintöjen ja innovaatioiden tukemiseen ja tutkimukseen.

Viime vuonna saatiin ensimmäiset Suomen ja Viron yhteiset ympäristönparantamishankkeet alkuun. Myös Pietarin alueella on aloitettu yksi tällainen hanke. Puolan kanssa on pantu täytäntöön ohjelma, joka päättyy kuluvana vuonna. Etenkin Viron kanssa näyttää yhteistyö varsin lupaavalta. Siitä voidaan lähivuosina odottaa tulokseksi ympäristön kuormituksen pienenemistä sekä Suomenlahdessa että Suomessa. Venäjän tilanteen sekavuus hidastaa ympäristönsuojeluhankkeiden aloittamista, mutta meillä täytyy olla niihin riittävä taloudellinen ja hankkeiden valmistelun kannalta sisällöllinen valmius.

Kysymys ei ole siitä, että me maksaisimme naapuriemme laiminlyönnit ympäristönsuojelualalla, kuten jotkut näyttävät esimerkiksi Kuolapäästöjen vähentämiseksi vaativan. Meidän mahdolliset avustuksemme on tarkoitettu hankkeiden suunnitteluun, niiden toimeenpanoon liittyvään koulutukseen, koehankkeisiin ja muuhun sellaiseen toimintaan, jonka avulla voidaan saada alkuun tai vauhdittaa naapuriemme omia toimia.

Kuolan kohdalla on lisäksi kysymys yhteispohjoismaisesta rahoituksesta, johon sisältyisi Norjan ja Suomen hallitusten ilmoittamaa tukea erityisesti korkokustannusten tasaamiseksi. Venäjän hallinnon ja toimivaltasuhteiden selkiinnyttyä on tarkoitus välittömästi jatkaa Kuolaprojektin rahoitusneuvotteluja, ja säännöllistä yhteyttä tähänkin mennessä hankkeen aikaisemmissa valmisteluvaiheissa on eri osapuolten: Norjan ja Suomen hallitusten ja Venäjän paikallisviranomaisten ja Venäjän hallitusten, välillä jatkuvasti pidetty.

Itämeren suojelun tehostamiseksi valmistuu eräänlainen kriisiohjelma huhtikuussa. Sen laadinnassa on erityisesti pohdittu rahoitusta. Niinpä työhön ovat osallistuneet useat kansainväliset rahoituslaitokset kuten Maailmanpankki, Pohjoismainen Investointipankki ja Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiö. Niidenkin, joiden ainoa toimintaperuste on ajaa omaa etua, on syytä huomata, että Itä- ja Keski-Euroopan ympäristönsuojelun edistämisessä on monin tavoin kysymys nimenomaan omista eduistamme.

Sekä ed. Lax että ed. Hautala ottivat esille tulevan Itämeri-yhteistyön, sekä huhtikuun kokouksen että Itämeri-keskus-hankkeen. On aivan totta, että tulevalla kierroksella Itämeren suojelu tehostuu aivan selkeästi. Poliittiset seuraamukset ovat aika tuntuvia sekä velvoittavuuden lisääntymisen osalta että siltä osalta, että sekä valuma-alue että rannikkovedet tulevat sopimuksen piiriin. Baltian jäsenyyden osalta tavatessani Viron ympäristöministeri Kaasikia jokin aika sitten Suomen puolesta tehtiin tarjous neuvotella Baltian maiden jäsenmaksun alentamisesta, puolittamisesta, toiminnan jatkossa.

Ed. Lax viittasi esitykseen Itämeri-keskuksesta ja Suomen roolin ja profiilin korottamiseen Itämeri- ja Itä-Eurooppa-yhteistyössä. Tämä ajatus on hyvin tärkeä ja ympäristöministeriössä myös jatkuvassa valmistelussa. Siihen liittyvät koordinoinniltaan sekä lähialueyhteistyömme eli Itä-Eurooppa- ja ympäristönsuojeluyhteistyömme, Itämeren suojelu, task force -yhteistyö ja myös kansainvälisten rahoituslaitosten kuten Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin Itä-Eurooppa-hankkeet ja ympäristöä koskevat Itä-Eurooppa-hankkeet. Siihen liittyy myös jo mainittu G24-maiden ympäristönsuojeluyhteistyön koordinointi.

Näiden erilaisten hankkeiden yhteensovittamiseksi ja yhteisen toimintaperustan antamiseksi jonkin mallinen Itämeri-keskus tulee jatkossa olemaan mielestäni ei ainostaan toivottava vaan myös välttämätön. Kuitenkin ennen kuin konkreettisiin päätöksiin edetään, tarvitaan vankka ja luja pohja niille edellytyksille, joita Suomella tähän koordinointityöhön on, ja sopimuspohja, jolla koordinointityötä kansainvälisesti laajemmin tullaan tekemään. Muun muassa tästäkin asiasta viimeksi on keskusteltu tänään, kun kävimme keskustelua Euroopan jälleenrakennus- ja kehittämispankin johtajan Attalin kanssa. Tämäntapaiset laajemmat kehittämishankkeet ovat ehkä sen suuntaisia ja laajuisia, että niissä on parempi tehdä hiljaa työtä kuin kovin paljon etukäteen julistella tai rakennella suuria malleja.

Arvoisa puhemies! Ajan kuluttua jo jonkin verran voinko esittää loppuosuuden vielä?

Suojeluohjelmat ovat myös eduskuntaa hyvin usein keskusteluttava kohde. Suomi on valinnut luonnonsuojelun toimeenpanemiseksi huomattavasti kalliimmat keinot kuin muut teollisuus-

maat. Näinpä ed. Hautalan esitys 100 miljoonan markan lisäämisestä ympäristönsuojelualueiden hankkimiseen olisi todella tervetullut lisä, mutta en hallituksen budjettiakaan näiltä osin pidä todellakaan huonona, sillä kykenimmehän lisäämään ympäristönsuojelussa luonnonsuojelualueiden hankintaan varattuihin määrärahoihin reilut parikymmentä prosenttia, joten suunta on ollut aivan oikea. Ympäristöministeriön tarkoitus on toimia tämän tason jatkuvaksi tuntuvaksi korottamiseksi myös tulevissa budjeteissa, ja tästä keskustelua käydään seuraavassa kehysriihessä.

Suomessa rantarakentamiseen ei sovelleta aiheuttamisperiaatetta, vaikka rantojensuojelutarve johtuu juuri siitä. Meidän keinomme ovat hankkia suojeltavat alueet valtiolle tai korvata suojelusta aiheutuvat menetykset muulla tavoin. Tähän tarvitaan suhteellisen paljon rahaa. Esimerkiksi rantojensuojeluohjelman panemiseksi täytäntöön kohtuullisessa ajassa tarvitaan tulevina vuosina vuosittain enemmän varoja kuin vuodeksi 92 on voitu osoittaa.

Lisärahan tarvetta voidaan tosin osittain keventää tekemällä maanvaihtoja, joissa vaihtomaaksi luovutetaan valtion maita. Alivaltiosihteeri Kivelän johdolla toiminut valtion vaihtomaatyöryhmä on vuoden alussa tehnyt esityksen toimintatavoista maanvaihdoissa. Esityksen mukaisesti tulee vaihtokäytäntö saada toimivaksi. Ympäristöministeriössä on arvioitu, että jopa kolmannes rantojensuojeluohjelmasta voidaan toteuttaa maanvaihdoin.

Maanvaihtojen toteuttamista on nykyisen hallituksen toimesta helpotettu verotuksellisilla keinoilla, mikä omalta osaltaan varmaankin myös vauhdittaa maanomistajien halukkuutta maanvaihtoihin. Viime vuonna tuli voimaan leimaverolain muutos, jonka mukaan yksityisen valtiolta saama maaomaisuus on lainhuudatusleimaverosta vapaa. Tulo- ja varallisuusverolakiin on tehty muutosta siten, että maaomaisuuden luovuttamisesta ei peritä luovutusvoittoveroa siltä osin kuin luovutus tapahtuu suojeluohjelmien toteuttamiseksi maata vaihtamalla.

Kun luonnonsuojelualueita hankitaan, niitä täytyy myös hoitaa. Näiden määrärahojen nostaminen kohtuullisiksi on luonnonsuojelulle vähintään yhtä tärkeätä kuin maanhankinta. Valtion täytyy myös pystyä jatkamaan sinänsä vaatimatonta osallistumistaan virkistysalueiden turvaamiseen. Kun suojelualueiden hankintaa toivottavasti nopeutetaan ja tiivistetään, helposti määrärahakuilu luonnonsuojelualueiden hoidon osalta kasvaa entisestään vaikeammaksi.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä puuttua luonnonsuojelulain uudistamiseen. Eduskunta on vastauksessaan hallituksen aiempiin luonnonsuojelulain muutosesityksiin edellyttänyt, että hallitus käynnistäisi luonnonsuojelulain kokonaisuudistuksen. Laaja osittaisuudistus toteutettiin vain vajaa vuosi sitten. Luonnonsuojelulakiin otettiin tuolloin säännökset luonnonsuojeluhallinnosta sekä uhanalaisista ja erityisesti suojeltavista kasvi- ja eläinlajeista. Lisäksi tarkistettiin säännöksiä lunastuksista, toimenpidekielloista ja rangaistuksista.

Tällä viikolla luonnonsuojeluhallintotyöryhmä tekee ehdotuksen luonnonsuojelulain toisesta laajasta uudistuksesta. Luonnonsuojelun perusteita on pyritty monin tavoin tarkentamaan ja maankäyttäjien oikeusturvaa parantamaan. Luonnonsuojelun suunnittelua selvennettäisiin nimittäin niin, että valtakunnallisista luonnonsuojeluohjelmista laadittaisiin ensin eduskunnassa puitelaki, jonka jälkeen valtioneuvosto tekisi periaatepäätöksen ohjelmaan kuuluvista alueista. Luonnonsuojelualueen perustamisen edellytyksiä tarkennettaisiin, mikä vastaavasti tarkentaisi alueen hankkimisen ja lunastuksen periaatteita ja perusteita.

Uusi ajattelu on kuitenkin pyrkimässä esiin ei vain kansalaismielipiteessä vaan myös oikeusjärjestelmässämme. Perusoikeuskomitea on työnsä loppuvaiheessa ja tulee ilmeisesti ehdottamaan uutta perusoikeutta eli oikeutta ympäristöön. Kannatan lämpimästi tällaisen säännöksen kirjoittamista perusoikeussäännöstöön osoituksena uudesta arvojärjestelmästä.

Mutta millainen on oikeutemme ympäristöön, jos se on oikeudelliseen kaapuun puettava? Luonnonsuojelulaki ja rakennuslaki ovat epäilemättä tärkeitä pukimia tässä kaavussa. Tämän vuoksi luonnonsuojeluhallintotyöryhmän ehdotuksen myötä alkava keskustelu luonnonsuojelulain tavoitteista ja keinoista on tärkeää ja tulee osoittamaan, mikä on kansalaisten, järjestöjen ja puolueiden käsitys oikeudesta ympäristöön. Oikeus ympäristöön on myös punnittava ennen kuin ympäristömuutoksista päätetään. Samalla kansalaiset, oikeus ympäristöön nimittäin kuuluu kaikille, saavat mahdollisuuden saada hankkeesta tarvittavaa tietoa ja lausua käsityksensä hankkeesta.

Meillä on myös erityisesti velvollisuuksia ympäristöä kohtaan. Tähän tarkoitukseen on kehitetty ympäristövaikutusten arviointi, joka par-

haillaan voittaa alaa kansainvälisesti ja jota omalta kohdaltamme selvitämme asettamassani työryhmässä.

Tämä uusi ajattelu ihmisen ja luonnon suhteista vaatii jatkossa mielestäni tarkennuksia myös luonnonsuojelulain henkeen ja sisältöön sen suuntaisesti kuin ed. Hautala puheenvuorossaan biotooppien suojelun osalta otti esille.

Alueiden käytön suunnittelu on tärkeä ympäristönsuojelun ja ympäristön kehittämisen väline. Rakennuslain uudistuksella on kunnan päätäntävaltaa merkittävästi ja toivottavasti lisätty ja tähän suuntaan kaavajärjestelmää tullaan edelleen kehittämään. Kaavoituksen kuuluminen keskushallinnon tasolla ympäristöministeriölle on luonnollista, koska kaavoituksella on oltava kiinteä yhteys ympäristönsuojelun tavoitteiden toteuttamiseen. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja erilaisten hankkeiden ympäristövaikutusten asianmukainen arviointi edellyttävät mm. sellaista kaavoitusta, jossa nämä seikat otetaan huomioon. Kestävän kehityksen edellyttämät yhdyskuntarakenteen parannukset sekä rakenteelliset uudistukset liikenne- ja maatalouspolitiikassa vaikuttavat myös alueiden käyttöön, mikä täytyy ottaa sen suunnittelussakin huomioon.

Ympäristönsuojelun hallinto kaipaa uudelleenorganisointia. Tämä on välttämätöntä myös budjetin tekoa sekä toiminnan ja talouden suunnittelua silmälläpitäen. Vesi- ja ympäristöhallituksen muuttaminen ympäristöalan asiantuntija- ja kehittämiskeskukseksi edellyttää, että ilmansuojelun tutkimus ja seuranta suurimmaksi osaksi tulevat sen tehtäviksi. Kehittämiskeskus keskittyisi pääasiassa ympäristötutkimukseen, ympäristön tilan seurantaan ja ympäristövaikutusten arviointiin. Ympäristöhallinnon kehittäminen toimivaksi, tehokkaaksi kokonaisuudeksi edellyttää huomattavia uudistuksia myös väliportaan hallinnossa. Yhtenä varteenotettavana vaihtoehtona on väliportaan hallinnon, siis lääninhallitusten, ympäristönsuojelua ja alueiden käytön suunnittelua hoitavien toimistojen ja vesi- ja ympäristöpiirien yhdistäminen uudeksi, suoraan ympäristöministeriön alaisuudessa toimivaksi aluetason yksiköksi. Tyydytyksellä totean eduskunnan valtiovarainvaliokunnan myös mietinnössään tukeneen tätä kehityssuuntaa.

Kemikaalivalvonnan tehostaminen, kansainvälinen yhteistyö etenkin lähinaapureiden kanssa ja Euroopan talousalueella ja ympäristölupien noudattamisen valvonta vaativat lisäystä ympäristöhallinnon voimavaroihin. Valitettavasti tämä tarkoittaa myös väkeä työn tekemiseen, sillä kukaan ei kuvittele, että vanhojen tehtävien hoitamista voitaisiin heikentää. Niinpä vesiensuojelun tavoiteohjelman ja monien luonnonsuojeluohjelmien toimeenpanoon, jätehuollon ja meluntorjunnan kehittämiseen sekä ilmaan tulevien päästöjen vähentämistavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan asianmukaiset voimavarat.

Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmiutta merialueilla on parannettava. Pahin puute on, ettei itäisellä Suomenlahdella ole asianmukaista torjunta-alusta. Muualta sitä ei voida sinne siirtää, sillä näin syntyisi asianomaisessa kohteessa vielä pahempi aukko. Siksi täytyy tällainen alus rakentaa mahdollisimman pian.

Lopuksi tähdennän asianmukaisen ympäristötiedon ja -tiedotuksen merkitystä, joihin myös täällä käytetyissä puheenvuoroissa viitattiin. Ympäristötiedotuksesta huolehtivat luonnollisesti monet muutkin tahot kuin valtion ympäristöhallinto. Erityisesti ympäristöhallinnon täytyy kuitenkin parantaa omaa tiedottamistaan. Parantaminen riippuu jonkin verran voimavaroista, vaikka onkin ehkä ensi sijassa asenne- ja asennoitumiskysymys. Ympäristötiedon tuottaminen, keruu, käsittely ja välittäminen onnistuu vain järjestelmällisenä toimintana, jota Suomessa nykyisin pyritään kehittämään.

Aivan lähiaikoina saadaan valmiiksi ensimmäinen kriittiseen tiedon arviointiin perustuva selvitys Suomen ympäristön tilasta. Uskon sen antavan sekä päätöksentekijöille että koko kansalle ajattelemisen aihetta. Se näyttää vahvistavan, että ympäristön tilan huononemista ehkäisevät ja ympäristön tilaa parantavat toimet ovat käyneet oikeaan suuntaan, mutta olleet toistaiseksi vielä selkeästi riittämättömiä. Näin myös voimavaroja niin ympäristövaikutusten arvioinnin kehittämiseen kuin koulutukseen tarvitaan jatkossa.

Arvoisa puhemies! Jos ympäristönsuojeluamme vertaa rakennukseen, sen perustukset ovat valmiit ja ehkä vielä vähän muutakin, mutta edes vesikattoon sitä ei ole vielä saatu. Alkaneen vuosikymmenen aikana tämä talo pitäisi saada asuttavaan kuntoon, jos haluamme sen asukkien säilyvän hengissä.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen hyvilläni, että ministeri Pietikäinen julistautui sekä G24-maiden toimien koordinoinnin että Itämeri-keskusajatuksen varauksettomaksi kannattajaksi. Ymmärrän myös ja kun-

nioitan sitä, ettei näitä hankkeita toreilla ja turuilla kehitetä.

Haluaisin kuitenkin vielä evästykseksi todeta, että nyt on, varsinkin kun me puhumme tiukasta taloudenpidosta, entistä tärkeämpää valikoiva tarkka varojen kohdistaminen, ja tätä juuri palvelisi ehdottamani selvitystyö. Täytyy myös muistaa, että meillä on nyt muutama pallo jo liikkeellä. Kolmen kuukauden päästä tulee Itämeren pelastusohjelma. Silloin pitää olla valmiuksia. Jo pelkästään Viron ja Pietarin hankkeet edellyttävät myös jonkin näköistä seurantavälinettä.

Ehdottamani selvitys ei ole mikään kallis asia. Me puhumme korkeintaan muutamasta sadastatuhannesta markasta, joilla saataisiin näitä valmiuksia luotua, jonka jälkeen tiedettäisiin todellakin, miten konkreettisesti toimia. Jos ei Suomi ideoi tätä ja laita pesämunaa Itämeri-keskukseen, silloin me emme myöskään voi tänne saada kansainvälistä rahoitusta, joka palvelisi paitsi yhteisiä asioita myös meidän omia kansallisia etujamme.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ympäristönsuojelu on vähän saman tyyppinen asia kuin kehitysyhteistyö eli niitä määrärahoja ei voi ajatella osoitettavaksi sen mukaan, mikä suhdannevaihe meillä on maassa menossa. Niiden täytyisi olla jokin tietty vakioerä ja ainakin ympäristönsuojelun osalta mieluiten kasvava erä.

Haluan vielä lopuksi lyhyesti kiinnittää huomiota luonnonsuojelualueiden lunastusrahojen riittämättömyyteen. Yksi osoitus siitä, että luonnonsuojelualueiden lunastaminen ei ole kovin arvostettua, on se, että valtio käyttää esimerkiksi teiden alle jäävien maa-alueiden lunastamiseen enemmän rahaa kuin luonnonsuojelualueiden lunastamiseen, ja minusta tässä on arvot nurinperin.

Ed. V ä h ä k a n g a s: Herra puhemies! Ettei asuntoministerille jäisi sellaista kuvaa, kun asuntoasioista ei ole yhtään sanaa sanottu, että ne olisivat nyt sitten todella tulleet näin yhtäkkiä kuntoon, niin haluan ehkä pahoittaa hänen mieltään, mutta muutamasta asiasta ihan lyhyesti.

Minusta nämä asuntoasiat ovat olleet, ehkä sekin on väsyttänyt, iäisyyskysymyksiä jo monien monien vuosien ajan. Hallituksetkin, niin tämä nykyinen kuin aiemmatkin, ovat kyllä yrittäneet tehokkaasti lupauksilla korjata asuntopolitiikkaa ja asuntopulaa. On yritetty näin saada tilannetta paremmaksi ja asumiskustannuksia luvattu helpottaa.

Näin on minusta pitkälti nytkin, vaikka maassa olisi nyt edullista rakentaa ja varsinkin uusia vuokra-asuntoja tarvittaisiin kipeästi, mutta näin ei nytkään tapahdu. Uudisrakentamisella autettaisiin myös asumiskustannusten kurissapitämistä.

Toinen tärkeä alue olisi perusparantaminen, sen reipas käynnistäminen, mutta tässäkään asiassa, me tiedämme, määrärahat eivät lähestulkoonkaan tule tarvetta tyydyttämään.

Nuorille ihmiselle heidän itsenäistymisensä ja perheen perustamisen kannalta olisi aivan välttämätöntä kohtuuhintainen oma asunto. Tässäkään budjetissa nuorten asunto-ongelmat eivät kyllä helpotu.

Meillä näyttää vuodesta toiseen omaksutun asuntoasioissa näkökulma: oma asunto on kullan kallis ja vuokra-asunto vielä kalliimpi. Näin niitä ei sitten haluta toteuttaa. Toimikuntia on perustettu ja perustetaan varmasti jatkossakin. Tutkitaan, tutkitaan ja tutkitaan, mutta asuntopula ja asumiskustannukset eivät tällä tavalla kuitenkaan tule kuntoon.

Arvoisa ministeri! Onko meillä toivoa edes tulevaisuudessa?

Ministeri R u s a n e n: Herra puhemies! Ed. Vähäkankaalle voin todeta, että toivoa on tietenkin ja oltava. Jos aloitetaan tästä loppupäästä, mihin ed. Vähäkangas viittasi, eli nuorten asuntoasioiden järjestämisestä, niin on totta, että se on työlistalla edelleenkin ensimmäinen asia siitä huolimatta, että uskomme huoneenvuokralain muutoksella saatavan jonkinlainen päänavaus niin, että vuokra-asuntokantaa vähitellen Suomeen syntyisi nykyistä nopeammassa tahdissa.

Me olemme todellakin viime vuosikymmenien aikana todenneet, että vanhat reseptit eivät auta. Nuoret ovat opinnoista valmistuessaan jo niin velkaantuneita, että he eivät pysty omaa asuntoa hankkimaan, ja kun vuokra-asuntoja ei ole, niin seinä on edessä. Kun ei uustuotannolla pystytä tuottamaan niin paljon vuokra-asuntoja ed. Vähäkankaan toivomuksesta huolimatta kuin tarvittaisiin, ei ole muuta keinoa kuin ottaa olemassa olevaa asuntokantaa siinä määrin kuin mahdollista käyttöön.

Toinen kysymys, joka nuorten kohdalla on ehdottomasti tänä vuonna ja mieluummin alkuvuodesta saatava kuntoon, on asp-järjestelmän

toimivuus. Pyrin tuomaan lainsäädännön muutoksen alkukeväästä, että asia saataisiin jo eduskunnan kevätkaudella kuntoon. Asiahan ei valtiontaloudellista merkitystä vielä tänä vuonna eikä ensi vuonnakaan pidä sisällään, joten laki voidaan korjata niin, että pankit saadaan markkinoimaan tätä järjestelmää nykyistä aktiivisemmin, eli kysymys asuntotuotannon rahoituksesta tältä osinkin on ehdottomasti hoidettava.

Mitä muuten tulee tämän budjetin asuntotuotanto-osuuteen, niin haluan kuitenkin korostaa, että tässä nyt vielä käsittelyssä olevassa budjetissa on tavoitteena yli 27 000 uuden valtion tukeman tai rahoittaman asunnon rakentaminen, ja se on enemmän kuin kertaakaan vuoden 1980 jälkeen. Sen lisäksi tuetaan arava- tai korkotukilainoin lähes 9 000 asunnon hankintaa ja perusparannusta.

Lisäksi korostan sitä, että osana tulopoliittista kokonaisratkaisua asuntojen korjaustoimintaan tarkoitetut avustukset on kaksinkertaistettu eli korotettu 60 miljoonaan markkaan. Tämä uustuotanto, josta nyt on kysymys, on tarkoitus kohdistaa asuntokysyntää huolellisesti ennakoiden suurimman asuntopuutteen ja asuntokysynnän alueille. Vapaarahoitteisen tuotannon aikanaan elpyessä, kuten uskomme, on mahdollista jopa aravatuotannon osuutta koko asuntorakentamisesta supistaa ja kohdentaa voimavaroja siinä tilanteessa ed. Vähäkankaankin peräänkuuluttamaan peruskorjaamiseen.

Mutta myönnän, että uustuotannon kohdentaminen asuntopoliittisesti järkevästi ei tule olemaan helppoa, sillä maan eri alueet ja kunnat haluavat tiukasti pitää kiinni omista kiintiöistään ja etuoikeusjärjestyksistään. Näitä paineita lisää myös erityisesti kehitysaluekuntien muutakin maata heikompi työllisyystilanne. Mielestäni on kuitenkin tässä tilanteessa pidettävä ohjenuorana asuntopoliittisia perusteita tuotannon kohdentamisessa ja hoidettava työllisyyttä mm. näillä korjaus- ja perusparannusmäärärahoilla, joitten osalta todellakin on lähivuosina oleellinen muutos aikaansaatava.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! En valitettavasti ihan kaikkea kuullut, mitä ministeri Rusanen vastasi, mutta esittäisin sellaisen toivomuksen, että kun nyt työllistämismäärärahoista keskustellaan, joita esimerkiksi ministeri Kanerva on esittänyt julkisuudessa, niin asuntoministeri Rusanen esimerkiksi pyrkisi omalta osaltansa edesauttamaan sitä, että työllisyyttä edistävästi voitaisiin mahdollisesti esimerkiksi peruskorjaukseen saadaan lisää.

Haluan kyllä esittää myös kiitokset siitä, että ympäristöministeri Pietikäinen ja asuntoministeri Rusanen ovat ottaneet osaa tähän keskusteluun toisin kuin valtiovarainministeri ja työvoiministeri, jotka olisivat tärkeissä asioissa täällä saaneet olla myös tänään vastaamassa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 3 6

Yleiskeskustelu:

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Koko eduskuntakauteni aikana olen useaan otteeseen täällä kauhistellut valtion nopeaa velkaantumisvauhtia ja varoitellut sen vaaroista. Ongelma on niin vakava, että haluan puhua siitä myös tässä yhteydessä.

Suomen valtion velkaantumisvara on jo syöty loppuun. Suomen velan kasvuvauhti on tätä nykyä maailmanennätysluokkaa. Viime ja tämän vuoden aikana valtionvelan määrä on kasvanut yhteensä ja kasvaa noin 70 miljardia markkaa. Tällaisella vauhdilla valtionvelka on vaarassa muuttua rakenteelliseksi eli lähellä on siis se hetki, jossa velkaa joudutaan ottamaan lisää pelkästään selvitäksemme entisten velkojen hoitokuluista. Silloin ei enää jää vapausasteita kehittää taloutta, jolloin ajaudutaan täydelliseen umpikujaan ja velkakierteeseen.

Talouden vaikeuksista selviytymiseksi moni on valmiimpi ottamaan lisää velkaa kuin nostamaan veroja. Tämä jos mikä on harhauttamista, sillä velanottohan on sama asia kuin verotuksen kiristäminen tulevaisuudessa. Sillä seikalla, että nyt ei olla valmiita säästämiseen, kasataan siis veronmaksajien maksettavaksi isompia laskuja myöhemmiksi ajankohdiksi.

Suomessa valtiontalouden rahoitusasemaa rasittaa vielä se, että valtio on huomattava lainanantaja niin asuntotuotannossa kuin maataloudessakin. Kun nämä molemmat lainat ovat paitsi pitkäaikaisia myös halpakorkoisia, valtio on ottanut itselleen maturiteettiriskin ohella melkoisen korkoriskin, sillä valtio joutuu ottamaan oman velkansa usein korkeammalla korolla ja lyhytaikaisempana.

Arvoisa puhemies! Näissä raameissa valtiota ei voi vaatia elvyttämään enempää kuin se jo nyt tekee. Esimerkiksi viime vuonna valtion menojen reaalikasvu oli maailmanennätysluokkaa, noin 12—13 prosenttia. Samalla lainanottoa lisättiin 25—30 miljardia markkaa. Tästä jättielvytyksestä huolimatta bkt supistui 6 prosenttia ja työttömyys nousi ennätyslukemiin.

Kuinka paljon olisi pitänyt elvyttää, jotta kasvu ja työllisyys olisivat olleet toivottavalla tasolla? On muistettava, että Suomi on pieni avoin talous, josta mittava osa elvytyksestä valuu ulkomaille. Siksi velanoton suhteen on oltava äärettömän varovainen.

Ed. H e i k k i n e n : Arvoisa herra puhemies! Käsiteltävänä olevan tulo- ja menoarvion tasapainottamiseen joudutaan ottamaan huolestuttavan suuri määrä uutta velkaa. Se joudutaan maksamaan tulevien vuosien verotuksella. Pääministeri Esko Ahon hallituksen ohjelmaan sisältyy useita verouudistussuunnitelmia. Mielestäni on paikallaan nimenomaan tässä yhteydessä käsitellä muutamalla sanalla tulevien vuosien verotusta ja sitä, miten tämän päivän ja tämän vuoden huikeat velanotot pystytään maksamaan tulevien vuosien verotuksella.

Viime viikolla torstaina 8.1.1992 julkistettiin suunnitelma pääomatulojen ja yritysverotuksen uudistamiseksi. Suunniteltu verouudistus tulisi olemaan sisällöltään, rakenteeltaan ja tulonjakovaikutuksiltaan huomattavasti merkittävämpi kuin edellisen hallituksen suureksi verouudistukseksi mainostettu uudistus loppujen lopuksi oli. Haluan tuoreeltaan esittää muutaman näkemyksen pääomaverotuksen ja yritysverotuksen uudistussuunnitelmista.

Toukokuussa 1991 asetetun asiantuntijatyöryhmän toimeksiannon mukaan asiantuntijaryhmän tuli esittää näkemyksensä pääomatulojen verotuksen ja yritysverotuksen kehittämislinjasta sekä tuloverotuksen rakenteen kannalta keskeisistä kysymyksistä 15.10.1991 mennessä ja tehdä yksityiskohtaiset ehdotukset 31.12.1991 mennessä. 8.1.1992 jätetty muistio vastaa vain toimeksiannon ensimmäistä osaa. Senkin piti olla valmis jo 15.10.1991. Tämäkin osa valmistui lähes kolme kuukautta aikataulusta jäljessä. Toimeksiannon toinen osa eli yksityiskohtaiset ehdotukset ovat kokonaan tekemättä. Tästä huolimatta asiantuntijatyöryhmä katsoo saaneensa työnsä suoritetuksi ja lähtee ajatuksesta, että uudistus tulisi saattaa voimaan jo vuoden 1993 alusta lukien.

Mielestäni koko tohtoritoimikunnan muistio on jäänyt hyvin teoreettiselle tasolle. Esityksen pohjalta lain säännöksien kirjoittaminen tulee olemaan hyvin vaikeaa. Pidän julkistettua muistiota teoreettisena pohjatyönä, josta tulee olemaan kyllä hyötyä jatkovalmistelua ajatellen.

Toimeksiannon mukaan asiantuntijaryhmän tuli kuulla etujärjestöjä ja muita intressitahoja. Erityiskysymyksiä selvittämään tuli asettaa työryhmiä ja varmistaa intressitahojen osallistumismahdollisuudet. Eturyhmien asiantuntemusta tuli myös hyödyntää. Kaikki nämä näkökohdat on valmistelutyössä sivuutettu lähes täydellisesti. Eri intressitahoja on kuultu vain kerran eli syyskuussa 1991. Tuolloinkin oli kysymys lähinnä informaatiotilaisuudesta, ei varsinaisesta kuulemisesta. Kuntia ei ole kuultu lainkaan.

Asiantuntijatyöryhmän esityksen mukaan pääomatuloja verotetaan vain valtionverotuksessa ja yhteisöjen kunnallisverotus aiotaan poistaa kokonaan. Yksistään vuodelta 1989 toimitetussa verotuksessa yhteisöille maksuunpantujen kunnallisverojen määrä on ollut noin 3,9 miljardia markkaa. Työryhmä toteaa vain, että yhteisöjen kunnallisverotus on merkittävä erä kunnallistalouden osalta ja yhteisöjen maksamien verojen osuus nousee kunnallisverokertymästä useisiin kymmeniin prosentteihin. Tällainen verotusoikeus esitetään nyt poistettavaksi toteamalla vain, että se vaatii asianmukaisen kompensaation kuntasektorille. Miten kompensaatio toteutettaisiin, sille työryhmä ei ole edes lotkauttanut korvaansa. Kuntasektoria ei ole edes vaivauduttu kuulemaan. Tämä on ehkä konkreettisin esimerkki siitä, kuinka puutteelliseksi tohtoritoimikunnan valmistelutyö on jäänyt. Kunnalliseen itsemääräämisoikeuteen on aina kuulunut verotusoikeus. Mielestäni näinkin rajua kunnallisen verotusoikeuden supistamista vain huitaisemalla ei voida pitää hyväksyttävänä. Pidän työryhmän esitystä tältä osin suurena virheenä ja ajattelemattomuutena. Näin keskeneräisenä ei pitäisi työtään kenenkään laskea kädestään.

Toimeksiannon mukaan työryhmän tuli arvioida suunnitellun järjestelmän soveltuvuutta metsätulojen verotukseen. Työryhmä ei ole muistion mukaan paneutunut koko metsäverotuskysymykseen juuri lainkaan, vaan esittää lähes perustelematta, että puun myyntituloa verotettaisiin pääomatulojen suhteellisen verokannan mukaan. Puun tuottaminen, teollisuuden puunsaannin turvaaminen, puumarkkinoiden häiriötön jatkuvuus sekä myös kuntien verotulo-

jen tasainen kertyminen suhdannevaihteluista riippumatta ovat koko kansantalouden kannalta niin perustavaa laatua olevia kysymyksiä, ettei niitä pitäisi vaarantaa perusteettomilla ja ajattelemattomilla veroratkaisuilla. Metsäverotuksen mukaan ottaminen koko pääomaverouudistukseen niin köykäisillä perusteilla, mitä työryhmän muistiossa esitetään, ei ole perusteltua. Mielestäni metsäverotuksen irrottaminen koko pääomaverotuksen uudistamisesta saattaa olla keskustan kannalta jopa keskeinen reunaehto koko uudistuksen toteuttamiselle.

Myyntivoittojen verotukseen esitetään erittäin radikaalia muutosta, joka tulisi kiristämään verotusta olennaisesti. Esitykseen sisältyy myös ehdotus oman asunnon myyntivoiton verottamisesta. En pidä tätä yksityiskohtaa perusteltuna ja uskon, että keskusta sanoutuu irti jo tässä vaiheessa tästä suunnitelmasta.

Fiskaalisesti kaikkein merkittävin osa koko uudistuksessa on se, miten korkotuloja verotetaan ja miten korkovähennysjärjestelmää mahdollisesti muutetaan. Korkotulojen osalta eduskunta linjasi mielestäni tulevaa verotusta jo viime syksynä säätäessään korkotulojen lähdeverolain hallituksen esityksestä poiketen kaksivuotiseksi. Kaikki tiedämme, että pankkitoiminta on pahassa kriisissä ja jopa useamman pankin toimintaedellytykset ovat vaakalaudalla. Mikäli tässä kriittisessä vaiheessa toteutettaisiin, vaikka pitkänkin siirtymäkauden kuluessa, asiantuntijatyöryhmän esittämä raju korkotulojen verotuksen kiristäminen, sillä saattaisi olla hyvinkin kohtalokkaat seuraukset.

Talouspolitiikan ja myös kotitalouksien kannalta keskeisin ongelma on tällä hetkellä liian korkea korkotaso. Huikea korkotulojen verotuksen kiristäminen nostaisi väistämättä korkotasoa ja olisi näin ollen hirveä talouspoliittinen virheratkaisu. Se syventäisi myös vakavaa pankkikriisiä. Kotitaloudet ja varsinkin oman asunnon viime vuosina hankkineet asuntovelalliset ovat poikkeuksellisen vaikeassa asemassa. Rajut muutokset korkovähennyksien osalta eivät sovi tähän tilanteeseen. Asia vaatii vielä paljon miettimistä ja huolellista jatkovalmistelua.

Uudistussuunnitelman eräs keskeinen tavoite on helpottaa yritysten oman pääoman hankintaa ja parantaa rahoitusrakennetta. Tavoite on hyvin tärkeä. Yrityksillä on suuria vaikeuksia velkaantumisen ja korkean korkotason vuoksi. Työryhmän esityksistä on vaikea löytää sellaisia esityksiä, jotka vaikuttaisivat nopeasti yritysten akuuttiin tilanteeseen. Verotus ei ole mielestäni tällä hetkellä yritysten suurin ongelma. Tämän vuoksi työryhmän verotuksellisilla ratkaisuilla ei ole mitään päällekaatuvaa kiirettä. Aikaa niiden valmistelulla laman jatkuessa on kyllä riittävästi.

Arvoisa puhemies! Muun muassa edellä mainitulla perusteella näen kaavaillun aikataulun eli uudistuksen voimaan saattamisen 1.1.1993 alkaen täysin epärealistiseksi. Aikataulu on siirrettävä heti vuoden 1994 alkuun. Tohtorityöryhmän muistiosta on hankittava riittävän kattava lausuntokierros eri intressitahoilta. Mielestäni hallituksen tulisi käynnistää asian jatkovalmistelu siten, että asetetaan parlamentaarinen toimikunta, jolle annetaan riittävän tarkasti rajattu toimeksianto. Valmistelun ulkopuolelle tulisi jättää jo tässä vaiheessa kaavailut oman asunnon myyntivoiton verottamisesta ja metsäverotus.

Erityisesti korostan uudistuksen huolellista jatkovalmistelua. Ainakaan keskustan ei tulisi sortua sellaiseen sekoiluun, mitä tapahtui edellisen hallituksen aikana.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Ed. Heikkinen ja edellä jo ed. Luukkainen kiinnittivät huomiota lainanoton lisäämisen vaarallisuuteen ja talouspoliittisiin ongelmiin, mitä siihen liittyy.

Edelleen ed. Heikkinen kiinnitti mielestäni aivan oikein huomiota pääomatulojen verotuksen aikataulukysymykseen ja toisaalta siinä ilmenevään puutteelliseen valmisteluun. Meillähän on viime eduskuntakaudelta kokemuksia siitä, mihin hätiköiden tehty ja huonosti valmisteltu verouudistus voi johtaa. Nyt, kun meillä on pääomatulojen verouudistuksen ohella muita suuria verouudistusvalmisteluja meneillään, viittaan vain kiinteistötulojen verouudistukseen ja liikevaihtoverouudistukseen, jotka nielevät myös verovalmistelun resursseja, ei ole syytä edetä liian nopeasti.

Periaatteessa pääomatulojen verouudistusta kiirehtii se tarve, mikä on oman pääoman osalta. Erityistä riskipääomaahan meillä verotuksessa on kohdeltu selvästi heikommin. Tosin sen osalta yhteisöverokannan alennus, mikä tapahtuu ensi vuonna, helpottaa tilannetta. Toisaalta Euroopasta tulee paineita pääomamarkkinoiden vapautuessa ja verotuksen yhdentyessä myös tähän aikatauluun. Realistinen aikataulu mielestäni on, niin kuin ed. Heikkinen totesi, vuosi 94. Silloinkin varmasti on niin, että verouudistusta joudutaan korjaamaan aika nopeasti, mutta jostainhan täytyy lähteä liikkeelle.

Yhdyn myös siihen, että metsätulojen verotuksen poisjättäminen tässä vaiheessa on varmasti paikallaan. Samoin yhdyn näkemykseen parlamentaarisen valmistelun tarpeellisuudesta ja asiantuntijoiden kuulemisen välttämättömyydestä vielä jatkovalmistelussa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Luku 01 Kotimaisen velan korko, luku 03 Ulkomaisen velan korko ja luku 09 Muut menot valtionvelasta, hyväksytään.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

---

4) Ed. Karhusen ym. lakialoite n:o 110 laiksi väestökirjalain 10 §:n muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi keskiviikon täysistuntoon

5) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta 42. istuntokaudella 7.5.1990—1.2.1991 antaman kertomuksen johdosta (K 9)

6) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 9 valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle ajankohtaisista ulkopoliittisista kysymyksistä 14.11.1991

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna tiistaina kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 21.43.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen